

1898

II/4 – Kasal, E. – *K šedesáté ročnici kněžství sv. Otce Lva XIII.*, s. 1-2 (MVČ, SVK)

II/4 – Janů, Martin – *Poměr liberálů a socialistů k církvi*, s. 3-14 (MVČ, SVK)

II/4 – bez autora – *Hymna papežská*, s. 15-16 (MVČ, SVK)

II/5 – Macoun, Jindřich – *Kříž, kotva a srdce*, s. 1-18 (BK, MVČ)

II/5 – Reyl, František – *Novoroční blahopřání*, s. 19-20 (BK, MVČ)

II/6 – slovník právník – *Nový soudní řád*, s. 1-32 (MVČ, SVK)

II/7 – Reyl, František (Skalický, F. R.) – *Dobrodinečkové*, s. 1-32 (MVČ)

II/8 – Kučera, Čeněk – *Otázka rolnická*, s. 1-24 (BK, MVČ)

II/9 – E. K. – *Naše státní právo*, s. 1-20 (BK, MVČ)

II/10 – Špaček, Václav – *Škola a mravnost*, s. 1-24 (BK, MVČ)

II/11,12 – Šulc, František – *Zpráva o katolickém sjezdu v Hradci Králové* s. 1-215 (BK, SVK)

II/11,12 – Brynych, Eduard Jan – *Pastýřský list biskupa*, s. 216-218 (BK, SVK)

II/11,12 – bez autora – *Diecéšní spolkový dům Adalbertinum v Hradci Králové*, s. 219-237 (BK, SVK)

Časové úvahy.

Ročník II. . . . ● Číslo II- a 12.

Redaktor dr. František Reyl.

ZPRÁVA

o prvním diecéšním sjezdu katolíků

a

o diecéšním spolkovém domě

Adalbertinu

v Hradci Králové.

K tisku upravil:

Dr. František Šulc.

12

V textu se třemi obrázky.

V Hradci Králové 1898.

Nákladem politického družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého.
Tiskem biskupské knihtiskárny.

Cena 30 kr.

ZPRÁVA

o prvním diecézním sjezdu katolíků

a

o diecézním spolkovém domě

„**Adalbertinum**“

v Hradci Králové.

K tisku upravil:

Dr. František Šulc.

v Hradci Králové 1897.

Nákladem politického družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého.
Tiskem biskupské knihtiskárny.

Úvod.

„Toť jest den, který učinil Hospodin; veselme se a radujme se v něm! Tak pěje se žalmistou Páně církev katolická o svátcích velikonočních oslavujíc z mrtvých vstání Páně. A tak dojista také smýšlí každý upřímný katolík o dnech 22., 23. a 24. srpna 1897, jak slaveny byly v Hradci Král. Byl v těchto dnech posvěcen v Hradci Kr. diecéšní spolkový dům »Adalbertinum«, a konal se diecéšní sjezd katolíků, při kteréž příležitosti měly své své první valné schůze Ústřední sdružení katolických spolků diecése královéhradecké a Jednota katol. učitelů pro království české. Byly tedy tyto dny manifestací života katolického všech vrstev našeho milého národa, které byly zastoupeny všechny. Jak by tedy nevolal katolík upřímný o těchto dnech: »Veselme se a radujme se v nich?!

Avšak dnové tito byli také velmi důležití pro katolíky vlašné. Vždyť právě katolíkům vlašným volali shromáždění zástupové, kteří se tak ochotně a neohroženě přihlásili ku praporu Kristovu:

„Bratří, vězte, že hodina jest, abyste již ze sna povstali.« Vězte, že se nemáte dáti mámiti a strašiti hloučkem nesvědomitých křiklounů, nýbrž, je-li pravda co o sobě tvrdíte, že totiž máte víru v srdci, vyznejte ji také veřejně skutky!

Dnové ti byli konečně přes veškeré radostné tváření zdrcující pro naše nepřátely. Viděli, že jest marná jejich práce, marné štvání; byť i zastrašilo některé slabochy, sjezd katolíků dokázal, že jsou ve všech vrstvách společnosti lidské zástupové mužů rozhodných a neohrožených, kteří, když jest tohc

potřebí, vydají svědectví Tomu, komu uvěřili, Kristu. Ano Kristus řekl o církvi své: Brány pekelné jí nepřemohou;« proto byť se nepřátelé naši spojili se samým pekem, marná jest jest jejich práce, marné namahání; nám neuškodí; nejvíce uškodí sobě. Kristus, mluvě o pohoršení, řekl: »Musí to býti, aby přicházela pohoršení, ale však běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází; a my pravíme: Musí býti pronásledování církve, ale běda tomu, skrze něhož pronásledování pochází.

Uveřejňující pak zprávu tuto máme zato, že se také zavděčíme nejen katolíkům upřímným a vlašným, nýbrž i svým nepřátelům. Pro katolíky upřímné bude knížka tato milou upomínkou na sjezd, na kterém buď byli sami, nebo o kterém slyšeli nebo četli. Katolíkům vlašným dáváme příležitost, aby si tu, když jich nikdo nevidí, tedy když se nemusí ani báti ani stydět, přečetli, co se na sjezdu dalo; snad se jim přece něco zalíbí. Svým nepřátelům pak poskytujeme také možnost, aby poznali o sjezdu zprávu pravdivou a ne tak zkómolenu a převrácenou, jak byla v jejich listech.

Promluvíme nejprve o sjezdu, pak o Adalbertinu.

I.

Diecéšní sjezd katolíků v Hradci Kr.

1. Příprava na sjezd.

Myšlenka, aby byl v Hradci Králové sjezd katolíků, byla pojata zajisté již o sjezdu katolíků v Brně. Diecése královéhradecká byla na tomto sjezdu čteně zastoupená, a zajisté každý, vida velikolepou manifestaci života katolického na sesterské Moravě, přál si v srdci svém: »Kéž by jednou byl aspoň podobný sjezd také v Hradci!« Zřetelně pak byla pronesena myšlenka ta na třetí řádné valné

schůzi politického družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové dne 28. srpna 1896, kde předseda družstva Msgr. Dr. Alois Frýdek zřetelně ohlásil, že jako byl sjezd v Brně a v Příbrami a jako v nejbližších dnech bude v Táboře, tak že roku příštího bude v Hradci Králové. Ostatně po sjezdu katolíků v Táboře stal se sjezd pro diecési královéhradeckou nutností. Neboť když v obou diecésích v Čechách, v pražské a budějovické, většinou českých sjezdy již byly, nemohl Hradec zůstatí pozadu, nýbrž musil také uspořádati sjezd.

Myšlenku pronesenou provésti bylo uloženo výboru politického družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého. Jemu to vykonati náleželo, poněvadž má ve svých stanovách jako úkol pořádati veřejné schůze a přednášky. Výbor pak chtěje poznati dobře smýšlení a přání diecése, požádal za pomoc ještě více duchovních z rozličných částí diecése, a tak byl utvořen ve výborové schůzi družstva dne 18. listopadu 1896 přípravný komitét na diecéšní sjezd katolíků v Hradci Králové. V tomto komitétu, který byl rozdělen na čtyři odbory, zasedali tito p. t. pánové: Dr. Ferdinand Beneš, prof. theol., Václav Bier, bisk. vik. a děkan v Litomyšli, Josef Brož, farář v Železnici, Jan Černý, kaplan v Hradci Král., Dr. Gustav Domabyl, prof. theol., Antonín Dvořák, vik. sekr. a děkan v Nebovidech, Josef Folta, děkan v Čáslavi, Msgr. Dr. Al. Frýdek generální vikář, Msgr. Bohumil Hakl, pap. komoří, bisk. vikář a děkan v Hořicích, Jan Hejtmánek, bisk. vikář a farář v Něm. Bělé, Fr. Chejnovský, farář v Sedražicích, František Kerner, sekret. bisk. konsistoře, Josef Klepl, vikarista v Hradci Král., Vincenc Kleprlík, bisk. vikář, děkan v Rychnově, Vincenc Krátký, farář v Lovčicích, Bohumil Kubát, kaplan v Hradci Králové, Jan Kuhn, vik. sekr. a farář ve Studenci, Dr. Josef Mrštík, prof. theol., Ant. Paulus, vikarista v Hradci Kr., Adolf Pažout, děk.

v Sadské, Frant. Pospíšil, kaplan ve Vel. Jesenici, František Reyl, ředitel Borromaea, Dr. Can., Vinc. Ruth, prof. theol., Ant. Schreiber, bisk. vikář a far. v Slatiňanech, Jan Sehnal, bisk. vik. a farář v Běhradě, Frant. Sloup, děkan v Pardubicích, Dr. Jan Soukup, čest. kanovník, prof. theol., Tomáš Střebský, vik. sekr., děkan v Mikulovicích, Ant. Suchánek, rektor kněžského semináře, Dr. Fr. Šulc prof. theol., Josef Šťastný, katech. na gymnasiu ve Dvoře Kr., Václav Uhlíř, vik. sekr., farář ve Velké Jesenici, Jan Veverka, c. k. professor a katecheta při ústavu učitelském v Hradci Kr., Frant. Vohnout, b. notář a farář ve Žlunicích, Frant. Voříšek, kaplan v Pardubicích, František Walter, arciděkan v Chrudimi. Předsedou tohoto komitétu byl Msgr. Dr. Alois Frýdek, předseda družstva, jednatelem Dr. Frant. Šulc, jednatel družstva. Komitét měl pět schůzí v Hradci Králové. Nejprve rozeslány dotazníky v příčině sjezdu, ve kterých se komitét tázal, kdo by podepsal svolání na sjezd, kdo by o sjezdu promluvil, kdo na sjezd přijde, komu se má poslati pozvání, a jaké prospěšné návrhy v příčině sjezdu by kdo měl. Na tento dotazník došlo tak veliký počet přihlášek těch, kteří byli ochotni svolání na sjezd podepsati, že komitét rozesílaje svolání, viděl se nucena připomenouti, aby byla dána ku vlastnoručnímu podpisu jen některým. Poněvadž byly dotazníky zaslány také farnostem německým, došla upozornění, že by bylo s prospěchem, aby byly o sjezdu také některé řeči německé. Komitét pak na toto upozornění odpověděl, že, ješto jest v diecési již tiskové družstvo také německé, zajisté bude také diecéšní sjezd katolíků v některém městě německém; že zve katolíky jazyka německého jako hosty do Hradce Králové, a že, dojde-li ku sjezdu německému, také katolíci jazyka českého jako hosté naň se dostaví. — V příčině místa bylo původně pomýšleno na to, aby byly schůze v sále Adalbertina; avšak jakmile se vidělo, co jest přihlášek na

sjezd, a co jich teprve bude, usneseuo požádati sl. městskou radu královéhradeckou, aby mohly býti schůze v městském divadle Klicperově. Sl. měst. rada této žádosti vyhověla ochotně, za což jí tímto zde činíme také zasloužený povinný dík.

V měsíci květnu pak rozesýláno bylo následující provolání na sjezd:

Čechové, katolíci!

Příklad táhne, vlast volá, povinnost káže.

Myšlenka sebe užitečnější nepřinese ovoce, zůstane-li majetkem jednotlivce, nepronikne-li mnohých. Proto i Spasitel náš rozesílaje apoštoly řekl: Co v ucho slyšíte, hlásejte na střeších.« Mat. 10, 27. Čím nabyli také odpůrcové naší sv. víry půdy tak rozsáhlé, než právě tím, že užili všech prostředků, aby své zásady pokud možno nejvíce rozšířili, že pořádali a pořádají schůze, na nichž živé slovo tak mocně působí, že až uchvacuje? Avšak nevzpomínejme jen nepřátel. V milé a vděčné paměti jsou katolické sjezdy v Brně, v Příbrami, v Táboře; nechť příkladu měst těchto následuje také Hradec.

Jest toho také potřebí. Pozorujme vlast svou, jejíž půdu posvětily stopy velikých apoštolů Cyrilla a Methoděje, kterou skropila krev mučnická vévody sv. Václava; pozorujme národ svůj, který byl velikým, ale který také trpce zakusil, jak bolno a hrozno jest žítí v rozdvojení! A zdaž také nyní mnozí bratří naši nepohrdají právě tím, co nás jedině oblažiti a sjednotiti může, zdaž nevystupují i nyní mnozí proti sobě hůře než nepřátelé a cizinci? Jak upěnlivě tudíž volá vlast užiti všech prostředků, které vedou k tomu, aby se naplnila slova Kristova: »Aby všichni jedno byli.« Jan. 17, 21.

Víme sice, že sami stojíme pevně, že se držíme té víry a pravdy, která nás jedině osvoboditi

může; avšak povinnost křesťanská velí, abychom se nestarali jen o sebe, nýbrž abychom, jsouce sami pevní a dokazující neohroženě víru svou skutky, k dobrému nabádali a před zlým varovali také jiných. Zdaž nemá častěji krváceti srdce naše když vidíme, že bratří naši vrhají se nerozvážně v záhubu?

Těmito myšlenkami vedeni jsouce, míníme s pomocí Boží pořádati

V HRADCI KRÁLOVÉ

DIECESNÍ SJEZD KATOLÍKŮ

ve dnech 22. 23. a 24. srpna 1897, a to u příležitosti posvěcení diecésního spolkového domu »Adalbertina« a v jubilejním roce mučnické smrti prvního biskupa Čecha sv. Vojtěcha.

O tomto sjezdu máme poznati neblahé a povážlivé zjevy a směry v našem milém národě, jejich příčiny a dobré proti nim prostředky. Poněvadž pak náрек jest ve všech vrstvách, budeme uvažovati o všem, co jest potřebí buď napraviti nebo posilniti a utvrditi.

Promluvíme o tisku, této velmoci světové, o škole, této naší budoucnosti, o zbledovaném stavu našeho rolnictva, tomto základu veškerého blahobytu, o obchodu a průmyslu, prameni bohatství všech národů, o řemesle a o poměrech našeho živnostnictva, o našich dějinách, učiteli života, nepomineme mlčením ani života společenského vůbec; a jako praví a věrní katolíci ukážeme, že povždy pravdiva byla, jsou a budou slova Kristova: »Pravda osvobodí vás.« Jan 8, 32. Při řečech našich nebudou zaznívati slova kazatelská, nebudou napadáni naši odpůrci — vždyť stanovisko naše jako církve katolické vůbec není výbojné ale obranné — nýbrž řečníci, většinou nek ně ž í promluví

z hloubi srdcí svých a ukáží, jak důležitá ano nevyhnutelná jest křesťanství praktické t. j. že, má-li lidstvu vůbec, proto i našemu národu býti dobře, musí jej všude a ve všem pronikati ta nauka, kterou nám přinesl náš Spasitel, Kristus, pravý Bůh.

Proto kdo s námi stejně smýšlíš a komu záleží opravdu na blahu národa, zavítej na tento sjezd do Hradce Králové.

Nechť se nikdo nevymlouvá, že na takových sjezdech vydávají vzletné resoluce, které se pouze ukládají; jest pravda, že se ukládají do stolů, ale ukládají se také do srdcí, kterých potěšují, povzbuzují, posilňují a tak ovoce nesou.

Mimo to žijeme v době, kde všechny stavy a názory hlásí se veřejně ku svým právům; proč bychom tedy veřejným sjezdem neukázali také my, že jsme katolíci, že se za svou víru nestydíme, ano že ji jsme ochotni před světem hájiti!?

Budiž tedy heslem naším: **Ku konci srpna do Hradce!** Nebudeme toho litovati. Poznáme se, počtíme se, potěšíme se a posilníme se k nové vytrvalé a užitečné práci. Práci pilné, vůli usilovné nebe dává rádo svého dojít cíle. Chuti a odvahy k práci nechť nám dodávají slova velebného chvalozpěvu: V Tebe jsem doufal, Hospodine, nebudu zahanben!

V Hradci Král., v měsíci květnu 1897.

Karel Adamec, vyrabitel věžních hodin v Částavi; *Josef Archleb*, purkmistr v Dobrušce; *Frant. Josef kníže z Auerspergu*; *Jan Bartoš*, starosta v Lípě; *Th. Dr. Ferdinand Beneš*, prof. theol. v Hradci Kr.; *Václav Bier*, bisk. vikář a děkan v Litomyšli; *Emanuel Bláha*, měšťan v Poděbradech; *Alois Blažek*, maj. velkostatku Klokočova; *Josef Brož*, farář v Železnici; *JUDr. Václav Bruna*, zem. advokát v Kutné Hoře; *František Brzák*, starosta v Židovicích; *Michal hrabě Bubna z Litic*; *Josef Burda*, starosta v Opatovicích n. L.; *JUDr. Václav Bureš*, zemský advokát,

náměstek purkmistra v Chrudimi; *Josef Burger*, tit. ředitel obecné školy ve Vys. Mýtě; *Ferdinand Bursík*, opat v Želivě; *Frant. Buva*, továrník ve V. Veselí; *Jan Coufal*, c. k. professor v Chrudimi; *V. Ctibor*, c. k. professor realné školy v Hradci Král., JUDr. *Frant. Čapek*, zemský advokát v Jičíně; *Jan Čapek*, c. k. notář v Čáslavi; *V. Červenka*, městský radní v Pardubicích; *Jaroslav Červený*, továrník a měst. rada v Hradci Král.; *František Čížek*, starosta v Sekeřicích; *Josef Čtvrtečka*, rolník v Dobřanech, za katolíky v Dobřanech; *Ant. Dajbich*, stavitel v Č. Pečkách; *Václav Diviš Čistecský z Šerlinku*, přednosta stanice liberecké dráhy v Pardubicích; *Antonín baron Dobřenský z Dobřenic*; Th. Dr. *Gustav Domabyl*, professor theologie v Hradci Král.; *Frant. Dolanský*, starosta města Jičina; *Leopold Dostal*, továrník v Poděbradech; *Antonín Dvořák*, vikar. sekret. a děkan v Nebovidech; JUDr. *Frant. Dvořák*, zem. advokát v Náchodě; *Josef Erlebach*, starosta v Benecku; *v. Exle*, c. k. rada zem. soudu v Jičíně; *Edmund Eyring*, ředitel velkostatku Žamberka; JUDr. *Jan Figar*, zem. advokát v Chrudimi; *Štěpán Fischer*, c. k. rada zem. soudu v Chrudimi; JUDr. *Štěpán Fischer*, zem. advokát v Hradci Králové; *Václav Fišera*, říšský poslanec a majitel velkostatku Malý Barchov; *Adam Fleischmann*, ředitel c. k. gymnasia v Jičíně; *Josef Folta*, děkan v Čáslavi; JUDr. *Antonín Formánek*, zemský advokát v Pardubicích; *Fr. Forst*, starosta a obchodník v Robousích; *Bernard Frencl*, c. k. okr. hejtman v Něm. Brodě; *Jan Freygang*, vrchní lesmistr v Libáni u Nasavrku; *Vilém Fritscher*, ředitel cukrovaru v Poděbradech; Th. Dr. *Asois Frýdek*, apošt. protonotář, kap. děkan a gen. vikář v Hradci Králové; *Fr. Groh*, mistr bednářský v Jičíně; *Boh. Hakl*, pap. komoří, bisk. vikář v Hořicích; *Antonín Hamann*, lesmistr v Týništi; *Jan hrabě Harrach*, c. a k. skutečný tajný rada; *Václav Hatle*, ředitel c. k. reálky v Jičíně; JUDr. *Karel Havelka*, zemský advokát v Chrudimi; *Fr. Havránek*, starosta v Jes-

ničanech; *Jindř. Havránka*, ředitel hospodář. školy v Jičíně; *Jan Hejtmánek*, b. vikář a farář v Něm. Bělé; *Jos. Hernych*, ředitel továrny ve Vamberku; *Frant. Hladký*, c. k. okr. škol. inspektor v Jičíně; *Boh. Hník*, starosta ve Branné; *K. Holub*, správce cukrovaru v Moravanech; *V. Horák*, starosta ve Zlunicích; *Ferd. Horálek*, správce velkostatku v Bílé Třemešné; *Martin Hornof*, říd. učitel v Pardubicích; *Jan Hrnčíř*, člen okr. výboru Novopackého, rolník v Újezdě Svatojánském; *Fr. Chaloupka*, c. k. notář a starosta Humpolci; *Jan Charvát*, starosta v Rašovicích; *Frant. Chejnovský*, farář v Sedražicích; *Fr. Chmelař*, majitel realit v Kuklenách; *Vojt. Chvalovský*, měšťan v Poděbradech; *Karel Fanda*, knížecí důchodní v Poděbradech; *Fr. Faneček*, rolník a první radní v Javornici; *Frant. Jeřábek*, autorisovaný stavitel v Chrudimi; *Josef Ježek*, president c. k. kraj. soudu v Jičíně; *Frant. Jiránek*, starosta v Lukové; *Václav Kabeláč*, starosta města a okresu Něm. Brod; *Josef Kánský*, starosta v Petrovicích; *Ant. Kerber*, c. k. rada zem. soudu v Hradci Kr.; *Frant. Kerner*, sekretář bisk. konsistoře v Hradci Král.; *Bedřich Karel hrabě Kinský*, c. a k. skut. tajný rada; *Jan Klečka*, městský radní v Pardubicích; *V. Kleprlík*, bisk. vikář a děkan v Rychnově; *Josef Klugar*, starosta města Dvora Králové n. L.; *Václav Knižek*, starosta v Chroustově; *Frant. Kopecký*, chalupník, jménem katolíků z farnosti Licibořické; *Karel Kopecký*, c. k. professor gymnasia v Rychnově; *O. Korselt*, vrchní správce velkostatku Pardubice; *Fil. Dr. Tomáš Kouřil*, bisk. notář a c. k. prof. gymnasia v Rychnově; *Josef Krátký*, rolník v Moravanech; *Vincenc Krátký*, farář v Lovčicích; *Josef Krubner*, správce velkostatku Hořice, rytíř ř. Františka Josefa I.; *Med. et Chir Dr. Václav Křepín*, praktický lékař v Poděbradech; *Václav Křepinský*, lékárník v Kutné Hoře; *Josef Kubát*, starosta v Hor. Štěpanicích; *Jan Kuhn*, vik. sekretář a farář ve Studenci; *Theodor Kupka*, knížecí kontrolor v Poděbradech; *Josef Kynčl*,

starosta v Dol. Štěpanicích; *Frant. Lepař*, c. k. zem. školní rada a řed. gymnasia v. v. v Jičíně; *Hynek Lhotský*, majitel realit, člen měst. zastup. v Hradci Král.; *Ant. Lidmila*, náměstek okr. starosty, mlýnář a starosta v Sádku u Poličky; *Jan Matoušek*, děkan ve Vys. Mýtě; *Hynek Mencl*, kožešník v Jaroměři; *Jan Michálek*, starosta v Provozi; *Václav Mlčan*, hosp. pojezdny J. O. hr. z Harrachů v Bohárně; *Hynek Molič*, c. k. pošt. vrch. správce v Pardubicích; *V. Mrázek*, člen obec. zast. v Pardubicích; Th. Dr. *Josef Mrštík*, prof. theol. v Hradci Král.; *M. Musil*, kanovník a měst. děkan v Hradci Král.; *František Nečesaný*, starosta, za katolíky v Ostřetině; *Frant. Nevole*, starosta a předseda hosp. spolku v Malči; *Josef Němec*, měst. radní v Dobrušce; *Karel Ervin*, hrabě *Nostits-Rienek*, c. a k. komoří; *Josef Novák*, c. k. šk. inspektor v Jičíně; *Adolf Novotný*, továrník v Týništi; *Jos. Odkolck*, náměstek starosty v Pardubicích; *Josef Oliva*, starosta v Pusté Kamenici; *Daniel Papírek*, měst. duchodní v Humpolci; *Josef Pavlas*, rolník v Třebenicích; *Adolf Pažout*, děkan v Sadské; MUDr. *Arnošt Pekař*, obvod. lékař v Čeruilově; JUDr. *Matěj Petřík*, zem. advokát v Poděbradech; *Josef Pilnáček*, maj. velkozávodu a měst. rada v Hradci Král.; *Jan Podhajský*, šk. dohlížitel ve Vys. Mýtě; *Karel Podivín*, hosp. ředitel a patronátní komisař v Jičíněvsi; *Fr. Pojmon*, čest. děkan v Polné; *Engelberth Pospíšil*, měšťan a obchodník v Lab. Týnici; *Josef Prášil*, starosta v Kozojedech Malých; *Frant. Pour*, vicerektor kněžského semináře v Hradci Král.; *Emanuel Prokop*, autorisovaný geometr v Jičíně; JUDr. *Josef Prouza*, c. k. soudní adjunkt v Hořicích; *Josef Prudič*, ob. výbor v Týništi; *Frant. Pulpán*, rolník v Moravanech; *Czeslav Raisky*, svobodný pán z Dubnic; *Frant. Reyl*, řed. Borromaea v Hradci Král.; *Jan Režný*, c. k. vrchní berní inspektor v Jičíně; *Ant. Rinda*, c. k. rada vrchního soudu zem. a stát. zást. v Hradci Král.; MUDr. *Rud. Roubal*, praktický lékař ve Vanberku;

JUDr. *K. Ruml*, zem. advokát v Hořicích; *Julius Russ*, fotograf a měst. radní v Hradci Král.; Dr. Can. *Vincenc Ruth*, prof. theologie v Hradci Král.; JUDr. *Jan Ryba*, zem. advokát v Hradci Králové; *Václav Rychlík*, kamnář a starosta spol. stavebních živnostníků v Chrudimi; *Fr. Římský*, náj. dvora Semtína u Rosic; *Fr. Sajfert*, zem. poslanec a maj. velkostatku Bělá u Nēm. Brodu; *Alfred Salich*, řed. velkostatku v Poděbradech; *Jos. Schleydr*, statkář v Dražkovicích; *Jos. Schlögl*, statkář ve Stěžerách; *Camill Schopf*, c. k. poštmistr v Žamberku; *Josef Schönberg*, ředitel na odp. v Nov. Bydžově; *Antonín Schreiber*, bisk. vikář a farář ve Slatiňanech; *Karel Schulz*, továrník a měst. rada v Hradci Král.; *Vojt. Sedlák*, lékárník v Polné; *Jan Sedláček*, zámečník v Hlinsku; *Jan Sehnal*, bisk. vikář a farář v Bělohradě; *Alois Siegel*, starosta v Chrasti; *Jan Sládek*; barvíř v Hlinsku; *Fr. Slup*, děkan v Pardubicích. *Ant. Sluka*, maj. domu a měst. rada v Hradci Kr.; *Alois Soukup*, majitel domu a člen měst. zastup. v Hradci Král.; Th. Dr. *Jan Soukup*, čest. kanovník a prof. theologie v Hradci Král.; *Jan Stárek*, oekonom v Jaroměři; *Jan Stejskal*, prof. obch. akademie v Chrudimi; *Josef Strádal*, hostinský v Humpolci; *Tomáš Střebský*, vik. sekretář a děkan v Mikulovicích; *Václav Studený*, starosta v Kozojedech Velkých; *Antonín Suchánek*, rektor kněž. semináře v Hradci Králové; *Josef Svět*, starosta z Mrklova; JUDr. *Josef Sýkora*, zem. advokát v Chrudimi; *Jan Šabata*, rolník ve Vrbici u Kostelce n. O.; *Vilém Šála*, c. k. gymn. professor v Nov. Bydžově; *Josef Šimek*, vik. sekretář a děkan v Polné; *P. B. Slechta*, rytíř ze Všehrd, ředitel velkostatku Obora; *Josef Srámek*, děkan v Nov. Bydžově; *Bedřich Štastný*, měst. radní, předseda živn. spolku v Zbraslavicích; *Fr. Štastný*, poštmistr v Bejšti; *Josef Štastný*, starosta v Bučovsi; *Josef Štastný*, katecheta gymn. ve Dvoře Král.; *Leopold hrabě Sternberg ml.*; *Josef Šteflíček*, ředitel c. k. stát. gymnasia v Nēm. Brodě;

Ad. Štěpánek, majitel hotelu »Bída« v Chrudimi; *L. Storch*, ředitel c. k. reálných škol v Pardubicích; *Th. Dr. František Šulc*, prof. theologie v Hradci Král.; *Josef Šupich*, architekt a měst. radní v Nēm. Brodě; *Karel Tauchmann*, starosta ve Studenci; *Jan hrabě Thun z Hohensteinu*; *Jan Tichý*, obch. v Náchodě; *Josef Tobiáš*, majitel sušárny v Moravanech; *J. Toužil*, okr. starosta Holický a starosta v Albrechticích; *Jindřich Traxler*, purkmistr král. města Josefova; *Josef J. Tůma*, ob. výbor a obchodník v Týništi; *J. B. Uhlíř*, ředitel zimní hosp. školy na odpoč. v Chrudimi; *Václav Uhlíř*, vik. sekretář a farář ve Velké Jesenici; *Vincenc Uzel*, c. k. prof. reálné školy v Hradci Král.; *Václav Vaňa*, rolník v Lánech na Důlku; *Jan Vaníček*, starosta v Mlíkosrbech; *J. Vávra*, měšťan v Kopidlně; *JUDr. Fr. Vavřínek*, zem. advokát v Jičíně; *Fr. Včelák*, ředitel panství v Rychnově; *Jan Veverka*, katech. c. k. učit. ústavu v Hradci Král.; *Frant. Vitek*, lékárník v Jičíně; *Fr. Vohnout*, bisk. notář a farář v Žlunicích; *Jindřich Vojáček*, c. k. místodrž. rada; *Jan Vondráček*, starosta v Drahorazi; *V. Vondráček*, c. k. president kraj. soudu v Hradci Král.; *Frant. Voříšek*, kaplan v Pardubicích; *V. Wagner*, rada c. k. zem. soudu v Pardubicích; *Vilém Waldek*, nám. purkmistrův v Hradci Král.; *Frant. Walter*, arciděkan v Chrudimi; *Josef Werner*, c. k. adjunkt v Chrudimi; *Karel Wiederspurg*, svob. pán, velkostatkář v Medlešicích; *Alois Wolf*, rada c. k. zem. soudu v Jičíně; *Jan Zubatý*, mlynář v Štěpanicích, starosta okresu Jilemnického; *Josef Žďárský*, hostinský v Jičíně; *Jos. Žemlička*, tkadlec v Hlinsku.

Ku konci konáme zajisté akt křesťanské piety připomínající, že svolání toto také podepsal † MUDr. *Frant. Stáně*, císařský rada v Kutné Hoře.

Již z tohoto svolání, které bylo opatřeno tak četnými podpisy, bylo lze s určitostí uzavíratí, že se diecéšní sjezd katolíků v Hradci Králové

vydaří stkvěle. Provolání to zasláno bylo také rozličným listům denním a týdeníkům zejména: Katolickým Listům, brněnskému Hlasu, Národní Politice, Hlasu Národa, olomouckému Míru, Českému Východu, Pardubickému Obzoru, Jičínskému Obzoru, hradecké Obnově a j., které je uveřejnily buď celé nebo aspoň z části a tak upozornily na sjezd veřejnost nejšířší.

Mimo to vydal dne 5. července na den sv apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje nejdůstojnější pan biskup Pastýřský list s nařízením, aby se list ten četl v neděli devátou po svatém Duchu při mši svaté po evangeliu před Credo ve všech kostelích a veřejných kaplích farností českých v diecési královéhradecké. Pastýřský list zněl takto:

Edvard Jan Nepomucký,

z Božího milosrdenství a Apoštolské Stolice milosti

biskup královéhradecký

vzkazuje všem věřícím své diecése pozdravení a požehnání.

Nejmilejší! Zním jeden národ, který býval národem slavným, od Boha mnohými dary časnými i duchovními obdařovaným a při tom samostatným národem.

Avšak přišel čas, kde o svou samostatnost přišel, a vlastního krále neměl, a těžce to snášel, že přivtělen byl k velikému císařství.

Národ ten býval též národem velice zbožným, avšak dočkal se časů, za kterých se jeho náboženství sice ještě slavnými řády konalo a svátky jeho okázale se slavily, což bylo důkazem, že v národě tom bylo mnoho věřících zbožných lidí; avšak tenkrát byl již roztrhán v rozličné strany, které sice o to stály, aby se vrátila bývalá samostatnost a sláva království jejich, ale o náboženství nesmýšleli stejně. Bylať n. p. jedna strana, která vyko-

návala něco náboženských obřadů, aby to viděl lid. Jiná strana v náboženství tak poklesla, že se k ní hlásili úplní nevěrci, upírajíce Boha, ducha, život věčný i vzkříšení.

Za těch dob, za kterých se nejvíce o obnovení království mluvilo, ale když již národ, protože v náboženství poklesl, v úpadku se nalézal, vystoupil ve veřejnosti Hlasatel učení náboženského, který často i před lidem napomínal ty, kteří pro své bohatsví, pro svou vzdělanost a své úřady vůdci toho lidu dosud byli. Lid však oblíbil si Odpůrce jejich a měl ho za Vůdce. — A co se stalo? Vůdcové národa toho nejen že zavrhli Hlasatele pravdy, ale poštvali proti němu lid. Ubohý lid ten věřil skutečně, že Hlasatel pravdy a Karatel hříchů vůdců jest jeho škůdcem a že jest mu na záhubu. Zасыпán posměchem a potupou nejprostší, byl vyhlášen za člověka, který není ani hoden, aby v národě žil. Stal se vyvrhelem lidu svého, jež tak vroucně miloval, jež povznésti usiloval.

Znáte i vy, moji milí, národ ten? O znáte jej zajisté a to hned od dětství svého. — Jest to ten národ, o jehož hlavním městě dnes jste slyšeli ve svatém evangeliu slova tato: *O kdybys bylo i ty poznalo, a to (aspoň) v tento den tvůj, co tobě jest ku pokoji, ale nyní jest to skryto před očima tvýma.* Luk. 19, 42. A kdo byl ten, proti němuž zaslepení vůdcové národa onoho poštvali lid a vyvrhelem jej učinili posměchem ho zasypavše? To byl ten, o němž psáno jest dnes: *Vida město plakal nad ním.* Luk. 19, 41. — Ó již to tedy víte, nejmilejší, koho jsem myslel, když jsem právě o jistém národu vypravoval. Ježíše Krista myslel jsem, toho od vůdců národa zavrženého, uplvaného, ubitého, ukřižovaného, Ježíše Krista — Syna Božího, — myslel jsem, který všecy lidi svou věčnou, protože božskou láskou miloval, a který i k národu, z něhož jako člověk pocházel, horoucnou

láskou zahořel takže, vida jeho budoucí neštěstí, nad ním plakal, hořce plakal. -- A co se stalo s národem tím? Stalo se, co o něm Kristus předpověděl. Národ ten, jako národ v celku žijící byl i se svým hlavním městem zničen a rozptýlen mezi všechny národy, nemaje mateřské řeči své ani svého politického zřízení. Stal se výstrahou a ukázkou, jak zachází Bůh s národy, kteří, nedbajíce milosrdenství jeho, trestající spravedlnost jeho vyzývají. Kdežto křesťanství, vůdci lidu toho nepoznané a zavržené, národy pohanské k novému a ušlechtilému životu povzneslo, je jako znovuzrodilo, potomci národa onoho v rozptýlení žijící, ač zdánlivě knih Mojžíšových se drží, v ostatním životě vzdělávají se právě tím, co křesťanství pro povznesení národů nám přineslo; takže i je vlastně křesťanství, aspoň pokud mluvíme o životě časném, vzdělává a povznáší.

Moji milí! Zním však ještě jeden národ a vy znáte jej též. My všickni jsme dítkami jeho, jeho řeči mluvíme, k němu lásku v srdci svém cítíme. Jest to národ český.

A tento národ, jak jej nyní vidíme, v mnohém ohledu podobá se národu, o němž jsem právě byl promluvil. I národ český býval národem slavným, vzdělaným, od Boha bohatě nadaným, samostatným národem. Býval i národem velice zbožným. A jak je to s ním nyní? — Touží po své bývalé slávě, jak září z koruny svatováclavské. Ale roztrhán jest ve strany vzájemně se potírající. A čím liší se ty strany od sebe? — *Smýšlením náboženským.*

Máme lid upřímně věřící, slavnosti naše s radostí slavící. Máme i mnohé vzdělance, kteří jsou křesťany upřímnými. Ale máme též strany, které náboženství mnoho nebo nic necení. Máme i takové, kteří sami upřímnými a věřícími křesťany nejsou, přece však je někdy při nějakých slavnostech

církevních vidáváme. Mají zásadu: Lidu se nemá náboženství bráti.

Máme však i strany, které s podivuhodnou horlivostí proti náboženství otcu našich, proti puvodnímu náboženství národa českého, jež jej velkým a slavným a vzdělaným učinilo, bojují a brojí, ba i takové máme, kteří — jako starozákonní Saduceové — ani v ducha ani v nesmrtelnost, ba ani v Boha nevěří.

A proto nemůžeme zapřít, že při tom všem, v čem drahý nám národ pokročil, v mravném ohledu v děsném a hrozivém úpadku se nalézáme. — Jako jsem již jedenkrát v pastýřském listě vám řekl, tak volám i dnes: My jsme se z dějepisu ničemu pro život svůj nenaučili. — *Kdybychom chtěli národ český zničit, právě tak bychom to museli začít, jak se to u nás děje.* Zavrhovati Krista Pána a jeho náboženství; vytlačiti ze zákonodárství, ze škol, z manželství, z rodin Krista Pána co nejvíce, — ba Kristovo učení ponížiti, v posměch uvésti, a tudíž mravnost národa podrýti, ve strany se roztrhati, hlasatele křesťanství potupou zasypávati, zástupce Kristovy vyvrhelem národa chtít učiniti, za lidi, které nejsou ani hodni v národě žíti, ač právě oni národ svůj vroucně milují a jeho úplný mravní úpadek prací nevděčnou zadržují a jak Kristus Pán vudcum národa svého řekl, vudce slepé, kteří jsou vudci slepých míti — to vše jest u nás dnes — zničilo to národ israelský a Bohužel to vše taky činí se a děje v národě našem. Opakuji! *Kdybychom chtěli národ svůj zničit, lépe bychom to ani začít nemohli.*

Moji milí! Na tento smutný a nebezpečný stav národa našeho s bolestí hledí biskup váš a s ním celá řada vzdělaných a šlechtných mužů duchovních a světských. Vida město plakal nad ním. Tak četli jsme dnes ve svatém evanjeliu. Skutečně! Až k pláči to jest, co se nyní děje na záhubu drahého mi národa. Často sám k sobě dím:

Ó kdybys poznal, co je ti ku pokoji! Ale nyní jest to skryto před očima tvýma. — A abys nemohl prohlédnouti, o to pečují denně zaslepení lidé, kteří by se rádi stali vůdci tvými. A tu tážu se: Národe muj! Zdaliž pak uvažuješ, že mohou i na tebe přijíti dnové a obklíčí tě nepřátelé tvoji a zouží tě ze všech stran a na zem povalí tebe?

Moji milí! To uvažuje biskup váš se zmíněnými šlechtnými muži. A proto snaží se spolu s nimi, aby národ český nebyl — jako druhdy národ israelský — povalen, nýbrž aby křesťanství, které až posud vždy každý národ, který jim byl proniknut, velikým, vzdělaným a silným učinilo — mezi námi zase obnoveno bylo, aby národu našemu, jak vzdělancům tak lidu, navrácen byl Kristus čili aby vše, co u nás v úpadek a nepořádek přišlo, zákonem Krisovým zase napraveno a povznešeno bylo. A z té jediné příčiny — tedy z nezištné lásky k lidu a národu našemu — bude se dne 22. 23. a 24. srpna konati v sídelním městě našem v Hradci Králové diecéšní sjezd katolíků českých. Na sjezdě tom bude se mluviti právě o tom, co jsem vám nyní řekl, jakby totiž národ náš z úpadku svého nábožensky mravného byl povznešen.

O nic jiného se nám nejedná, hle, pravím to před Bohem.

A proto prosím a vybízím katolické muže české nebo českého jazyka znalé katolíky, aby do Hradce Králové přijeli, a tak sami se přesvědčili, že z lásky k národu svoláváme tento sjezd.

Katoličtí mužové čeští! Nedejte se odstrašiti křikem štvaných řečníků a zkaženými novinami jejich. Budou vám křičeti: Biskup Váš plete se do politiky! Řekněte jim: A vaši vůdcové se pletou do náboženství! Řeknou: Ejhle, klerikalismus! Řekněte jim: Neškodí nikomu býti klerikálem; neboť u nás je klerikálem, kdo Boha za svůj nejdražší podíl má. Budou křičeti: Ejhle reakce zpátečnictví. Řekněte jim: Velikou službu byste, pane,

prokázal své ubohé duši, kdybyste provedl na sobě reakci, totiž návrat k Pánu Bohu. Budou křičeti: Chtí zničit národ; odpovězte jim: Kristus Pán ještě žádný národ nezničil, ale bezbožectví hubí národy. Přimísí se k tomu i evanjelické časopisy a budou vykládati, že katolictví a klerikalismus není křesťanstvím. Odpovězte jim: Neú-li katolictví křesťanstvím, které se pevně drží víry v Krista Pána, povězte nám, zdali pak jsou křesťanskými ty círke, v kterých se smí kázati i v kostelích nevěra. Začnou vám mluvit o tupitelích velikánů národa, o tmě, okovech tyranství a podobně. Řekněme jim: S tímhle mluvením to chodilo před několika lety, ale nyní? Nyní už každý rozumný vidí, že mravně hyneme právě proto, že jsme věřili planým frásím. *Chceme náboženství a nic více, a třeba bylo poutem lidských nezkracených vášní. Jest již svrchovaně zapotřebí nějakého obmezení nekázně, nevázanosti a spousty.*

Tak a podobně budou křičeti. Strachu však jejich nebojte se. Kdo jste rozumným člověkem přijďte a poslechněte aspoň, abyste se přesvědčili. Nepřátelé Krista Pána přinesou ve svých novinách zprávy lživé a překroucené.

Tak tedy, kdo jen můžeš, vzhuru na sjezd do Hradce! Kdo miluješ národ svůj, nedáš mu dále zahynouti odpadem od Krista Pána, dle sil svých přispěješ k tomu, aby se nám vrátil nazpět odmítnutý Kristus, Syn Boží, a s ním zase pravá vzdělanost, pevná mravnost, nestranná svoboda, svatý pokoj — ano i hojnost věcí pozemských.

Kdo však přijíti nemůžeš, modli se aspoň za zdar sjezdu a za drahý nám národ náš.

Pamatujme, že při sjezdu bude též posvěcen nový katolický spolkový, svatovojtěšský dum čili Adalbertinum v Hradci Králové, že tedy tím sjezdem slavíme též jubilejní rok slavného rodáka diecése naší sv. Vojtěcha. S vroucí touhou, aby se vyplnila slova písně jeho: *Dej nám všem Hospodine hoj-*

nost pokoj v naší zemi — slavme tedy dny 22. 23. a 24. srpna na dukaz, že povstávají u nás k novému životu katolíci; pravím — katolíci, jimž nerozlučnými družkami jsou: Církev a vlast. Vzhůru na sjezd s heslem přeradostné písni ze slavných dob našeho národa: Kristus jest naše naděje, nikdo jiný neprospěje.

Já pak končím slovy sv. Pavla říkoucího: Láska má se všemi vámi v Kristu Ježíši. Amen. I. Kor. 16, 24.

Dáno na den sv. Cyrilla a Methoděje, hlasatelů křesťanství.

Edvard Jan Nepom., biskup.

Na toto všestranné ohlášení sjezdu a pozvání naň došlo ze všech končin Čech, Moravy a Slezka, a ze všech vrstev národa českoslovanského tolik přihlášek, že bylo legitimací vydáno celkem 6000. Dráhy byly požádány o snížení jízdného, avšak došlo vyřízení v tom smyslu, že ježto jest pásmová sazba sama sebou již velmi mírná, další sleva možná není.

V poslední schůzi přípravného komitétu dne 17. srpna ustanoven byl následující *podrobný pořádek sjezdu*:

V neděli dne 22. srpna v 9 hodin dopol. *valná schůze ústředního sdružení katol. spolků diecése královéhradecké.*

O půl 3. hod. *svěcení diecésního spolkového domu „Adalbertina“.* Sbromáždění v chrámu Páně sv. Ducha po druhé hodině. Slavní úřadové na svých obyčejných místech, spolky s prapory i bez praporů v blavní lodi chrámové podél lavic. Průvod vyjde o půl 3. hod. v tomto pořádku: Kříž, korouhve, sbor zpěváků; spolky s prapory, ku kterým se přidruží spolky bez praporů; duchoverstvo v talárech; Nejdůstojnější p. biskup jako světitel s assistencí; slavní úřadové zeměpanští; slavní úřadové samosprávní; slavná ředitelstva, sbory professorské, učitelské; jiní zvaní hosté; účastníci ostatní. Cestou se bude zpívati litanie o všech svatých. U Adalbertina nejprve sbor, pak promluva Nejdůstojnějšího pana biskupa, svěcení samo,

při kterémž bude pěvecký sbor d'ím zpívati před Adalbertinem „Hospodine pomiluj nás“ a bohoslovci budou zpívati uvnitř zpěvy liturgické. Po svěcení průvod, v tomtéž pořádku jako dříve, vedle vojenské pekárny a malým náměstím do kostela Panny Marie; tam úřadové zeměpausťi v lavicích na straně evangelní čili, když se vchází do kostela na straně levé, úřadové samosprávní na straně epistolní čili pravé, spolky uprostřed, jako v kostele katedrálním. Požehnání s Nejsvětější Svátostí Oltární, čímž bude svěcení ukončeno. Cestou od Adalbertina bude se zpívati píseň: „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“; text písně se rozdá.

V 6 hodin první schůze v divadle Klicperově; vstup volný jen tomu, kdo se prokáže legitimací, která zní na jeho jméno; místa: předsednictvo, jinak zaměstnaní a zvaní na jevišti; šlechta v ložích; dámy v ložích a na tribuně; páni v hledišti; zpěváci na galerii. Pořádek: 1.) sbor; 2.) oslovení předsedy přípravného komitétu; 3.) volba předsednictva, která se děje akklamací; 4.) promluva zvoleného předsedy, který také představí p zeměpanského komisaře; promluva prvního místopředsedy, druhého místopředsedy. 5.) Přivítání účastníků sjezdu královským věnným městem Hradec Králové; 6.) návrh na telegram svatému Oci a Jeho Veličenstvu císaři a králi; 7.) první slavnostní řeč: O politice. Karel Ervín hrabě Nostitz Rieneck; po ní se přečte resoluce bez debaty; 8.) došlé telegrammy, pozdravy ústní, písemné; 9.) hymna papežská, císařská, národní; 10.) předseda prohlásí první schůzi za skončenou

V pondělí dne 23. srpna. V 8 hodin ráno pontifikální mše svatá v katedrálním chrámu Páně, při které zapěje diecéšní cyrillská jednota chorální mši; korporace a jednotlivci na místech, jak v neděli odpoledne. V 10 hodin druhá schůze v divadle Klicperově: 1.) sbor; 2.) zahájení schůze; 3.) některé pozdravy; 4.) druhá slavnostní řeč: O životě rodinném (pan školní rada František Lepař, gymn. ředitel v. v.; resoluce; 5.) třetí slavnostní řeč: O tisku (redaktor František Štábl, resoluce; 6.) čtvrtá slavnostní řeč: O českých dějinách (pan Dr. Gustav Domahyl, professor theologie), resoluce. 7.) ukončení druhé schůze; v přestávkách mezi řečmi čtou se telegramy a pozdravy.

V 1 hodinu odpoledne valná schůze Jednoty katolických učitelů ve dvoraně Adalbertina.

POŘÁDEK:

1.) Zahájení schůze. 2. Snesení, má-li se zříditi pobočný spolek v Praze aneb má-li se sídlo Jednoty přeložiti do Prahy. 3.) Vypracování návrhu ku upravení spolkového časopisu, aby vyhovoval požadavkům členstva Jednoty; 4.) volby výboru; 5.) přijímání členů a členských příspěvků; 6.) volné návrhy. (Do schůze jest potřebí zvláštní legitimace.)

Ve 4 hodiny třetí schůze v divadle Klicperově; 1.) sbor; 2.) zahájení schůze; 3.) telegramy a pozdravy; 4.) pátá sla-

vnostní řeč: O otázce rolnické, (I p. Josef Krubner, správce velkostatku Hořice, rytíř řádu Františka Josefa, zakladatel vodního družstva v Čechách. II. p. Frant. Ječný, rolník z Běchar, resoluce; 5.) šestá slavnostní řeč: O otázce dělnické, (p. Václav Myslivec, dělník v Praze); 6.) Ukončení schůze.

V úterý dne 21. srpna v 9 hodin čtvrtá schůze v divadle Klicperově: 1.) Sbor; 2.) zahájení schůze; 3.) pozdravy; 4.) sedmá slavnostní řeč: O otázce školské, (Nejdůstojnější pan biskup), resoluce; 5.) osmá slavnostní řeč: O otázce sociální, (pan Dr. Rudolf Horský, kaplan v Ouněticích), resoluce; 6.) telegramy, pozdravy; 7.) předseda prosloví krátkou řeč závěrečnou; 8.) hymna papežská, císařská, národní; 9.) Předseda prohlásí sjezd za ukončený.

V jednu hodinu banket v Adalbertinu.

II.

První den sjezdu. v neděli dne 22. srpna.

Již v sobotu dne 21. srpna odpoledne přes to, že bylo počasí velmi nepříznivé, počal v Hradci Králové čilejší ruch a město počalo se oblékat do roucha slavnostního. Přijeli do Hradce zástupcové katolických jednot v diecési a někteří účastníci sjezdu, a mnohé domy počaly zdobiti se prapory. Večer bylo na počest hostů v divadle Klicperově slavnostní divadelní představení, při kterém sebrala Jednota katolických tovaryšů v Hradci Králové velmi zdařile a ku všeobecné spokojenosti se značným úspěchem mravním i hmotným obraz ze života venkovského „Díblík“.

V neděli dne 22. srpna nastalo počasí velmi krásné, z čehož bylo lze uzavíratí, že dílu dobrému žehná také nebe. Z nejvyšších bodů města: z Bílé věže, z katedrálního chrámu sv. Ducha, z věže kostela Mariánského, z městské radnice, a z jiných četných domů v městě i na Podměstí vlály prapory v barvách národních, rakouských a papežských. Zejména rozsáhlá budova pivovaru ozdobena prapory četnými. Adalbertinm bylo ozdobeno jednoduše, ale vkusně.

a) Valná hromada Ústředního Sdružení katolických spolků.

Po deváté hodině ranní, po mši svaté, shromáždili se zástupcové 60 katolických jednot diecése královéhradecké počtem 950 členů v rozsáhlé dvoraně Adalbertina, aby konalo prvou valnou schůzi. Ústřední Sdružení katolických jednot diecésních. Schůzi zahájil předseda Dr. C. Vincenc Ruth, professor theologie, načež jednatel sdružení Franišek Reyl, ředitel Boromea podal zprávu jednatelskou a účetní, které byly obě schváleny.

Na to vykonána volba výboru, a akklamací zvolen na budoucí rok výbor dosavadní. Následovaly řeči přihlášených řečníků.

Pan Hetfleisch z Úpice promluvil: *O práci spolkové*. Spolkový život má býti prostředkem ku sesílení ducha katolického a k uskutečnění našeho sociálního programu! Proto nesmí se omezovati na místnosti spolkové! Ven z místností do veřejného života! Práce spolková má směřovati ku vzdělání a zušlechtnění členů i okolí. Odporučuje zakládání řečnických kroužků! *Nikde v Jednotě nemá chyběti řečnický kroužek!* — Aby však práce spolková měla pro širší kruhy výsledek — třeba organizace! Ku konci vybízi slovy nadšenými přítomné ku bratrské činnosti za největší statky: víru a vlast. — *Pan Langr z Náchoda* promlouvá: *O tisku*. Pokrok kolem nás! Mluví se stále o pokroku! Ale pokroku není bez víry — bez Boha! Havlíček dokládá, že bez víry jest vzdělanost jako dýka, jež dána do ruky vrahovi! — Dnes vira klesá! Příčinou? Tisk bezbožců! Řečník promlouvá dále o velmoci tisku, jak působí tisk na soukromý i veřejný život! Která strana má v rukou tisk — ta vítězí! Dnes opanovali tisk buď přímo či nepřímo velkokapitalisté (židé!). Žurnalisté kupováni za jidášský groš! Žurnalistika není ve službách lidu! (Hlas: ale židů!) — To jest zločin 19. století! A kdo tím trpí? Pravda! — Zájmy malého lidu! Tomu jest zabrániti tiskem křesťanským, v pravdě lidovým! Ku konci vybízi řečník ku podpoře katolického tisku

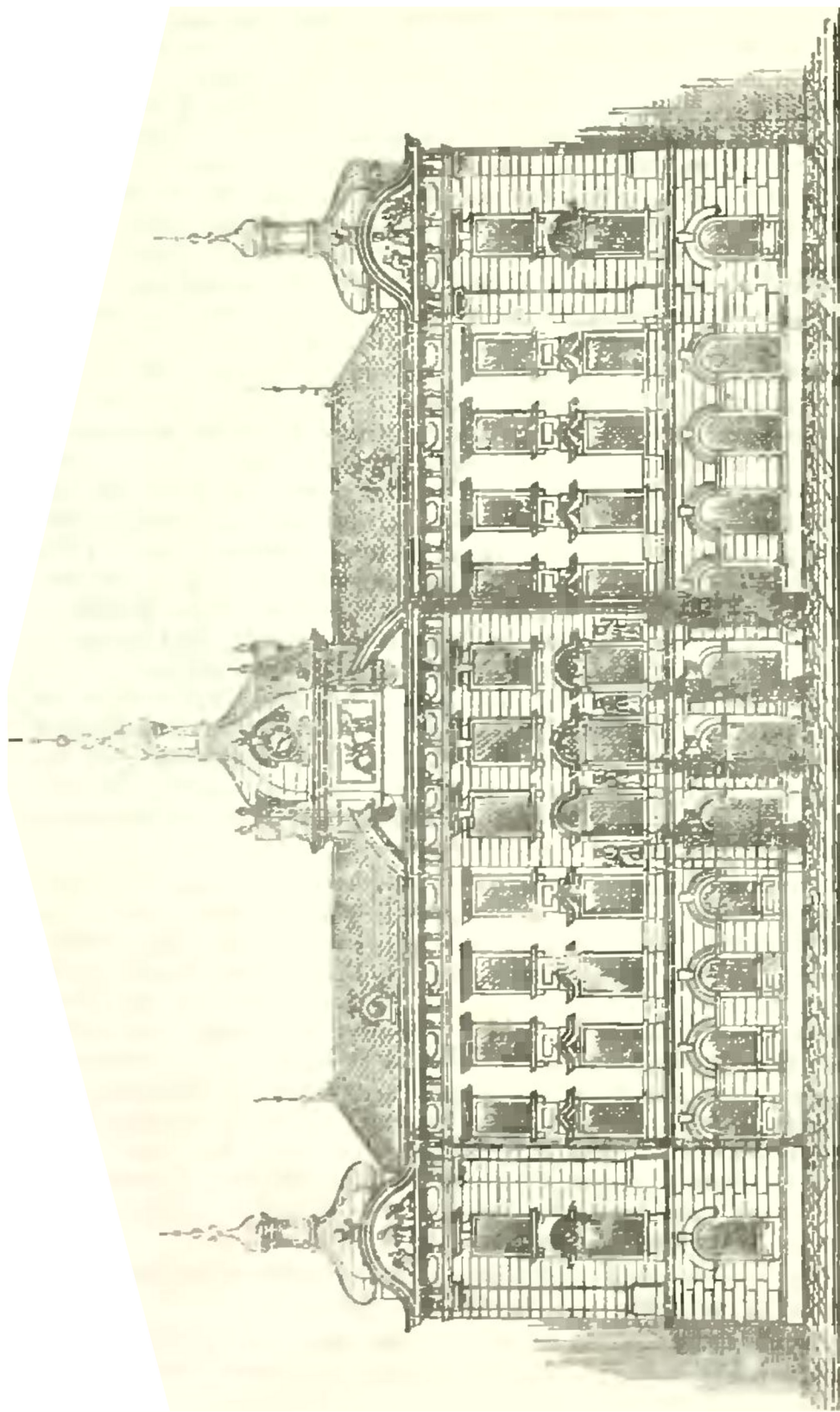
Pan Doležal z Litomyšle probírá thema: *Jak odpomoci nedostatku řečníků?* Řečník promlouvá o výchování řečníků v kroužcích řečnických. Jednatel Sdružení p. řed. *Frant. Reyl* prohlásil, že družstvo „Vlast“ i Politické družstvo tiskové jest ochotno podporovati a vysílati řečníky, jen když budou požádány. — *Pan Kovář z Hronova* probíral thema: *O četbě*. Promluvil o působení špatné četby za dob nynějších, která podrývá víru i mrav. Třeba již si jednou povšimnouti toho, že četba špatná bojujíc proti církvi, podrývá i základy společnosti a státu. Jiného prostředku tu nezbývá, než proti špatné četbě postaviti četbu dobrou a to zakládáním knihoven při spolcích, podporováním katolické četby. — *Pan Jenčovský z Hradce Králové* pojednal: *O překážkách a vadách naší organizace*. Strana naše křesťansko-sociální budi již pozornost — ale organizace naše není dosud dokonalá. Vybízi důtklivě, aby všechny jednoty přihlásily se do ústřední jednoty diecéšní v Hradci Králové. Nabádá k odstranění liknavosti a nesvornosti. Jsme bratry v Kristu a cíl náš tak veliký, že jen obětavost, horlivost, svornost a nadšení mohou býti vlastnostmi, které přivedou nás ku vítězství. — K organizaci třeba však také financí. Řečník obrací se ku majetným, aby neopouštěli lid, družící se v jednotách pod znamením sv. kříže, lid odhodlaný hájiti největší statky: víru a vlast! — *Jednatel pan řed. Frant. Reyl* promluvil o thematu: *Jak doplniti organizaci naši na poli politickém*. Křesťanství nemůže se omeziti na chrám! Kristus Pán nerekl: „Jděte do chrámu“ — nýbrž „Jděte do světa!“ Kristovo učení jako kvas, k němuž

Božský Spasitel přirovnal království své, má pronikati celou společnost; nejvyšší zásada křesťanství: Miluj Boha nade všechno a bližního jako sebe samého, má se zrealisovati ve veřejném životě. Snaha upravití život veřejný dle jistých idejí — zove se politika. My chceme upravití život veřejný dle zásad křesťansko-katolických! Říkájí-li liberálové, socialisté etc., že touto snahou pleteme se do politiky — buďž. Křesťanství, má-li vykonati úlohu svou světodějnou, musí proniknouti jednotlivce i národy, svědomí jednotlivců i národů, příkázání jeho napsána býti musí na dveře rodin, států, parlamentů! — Kdo jest proniknut živým přesvědčením křesťanským, snažiti se bude, aby ideám jeho získal místa v životě veřejném — on příznivcem bude politiky křesťanské! A v čem záleží politika katolická v ohledu sociálním a osvětovém? Krátce odpovídám: 1. aby národ něco měl, 2. aby národ něco uměl. — Řečník nastíniv podrobněji oba body tohoto programu, přechází ku poměru strany katolické k ostatním stranám v národě! Co týče se strany mladočeské, projevil souhlas s programem její národním — liberalism její však zavrhl. „Kde jednati se bude o práva národa, nalezne nás strana mladočeská po boku svém jako věrné spolubojovníky, kde vytýčí vlajku liberalismu — Čech katolik protestovati bude jménem své víry!“ — Hnutí pokrokářské jest hnutím zcela protikřesťanským! O realistech není možno vážně mluvit! Realismus — dva doktoři! Socialismus žido-demokratický zavrhuje — nikoliv však svedený jím lid! Lid ten jsou naši bratři — a dá Bůh jednou naši spolubojovníci! Není možno, aby kříž na dlouho povrhován byl těmi, jimž vymohl svobodu synů Božích! — Ku konci podal řečník návrh, aby v každém hejtmánství diecése naši zřízena byla politická jednota katolická (Stanovy dostanou se u diecéšní jednoty v Hradci Králové). Návrh přijat.

Pan Myslivec z Prahy slovy vřelými přináší pozdrav z matičky Prahy a promlouvá ku jednotlivým tématům předšlých řečníků. Přimlouvá se za rozšíření lidového tisku katolického (*Lidový List*), za jednotné postupování všech krajinských sdružení, aby celá organizace naše podobna byla oběhu krve, jež sbíhá se v centru svém — v srdci slovanské, katolické Prahy! „Hnutí katolického lidu činí se překážky! Býti křesťanským dělníkem, dělníkem proniknutým vědomím náboženským — spojeno za dnešních dnů s útrapami! Ale již Heine řekl: „Kde jest pravda — tam je Golgota!“ Golgota čeká i nás! Neklesejme! Dvanáct apoštolů, sileno Duchem Božím, obrátilo celý svět! Zástupy naše pod praporem pravdy Kristovy porostou do nekonečna jako vlny oceánu. (Bouřlivý souhlas.)

Na to vykonána volba delegátů do zemské organizace a zvolení za delegáty pp: Polák a E. Langer.

Valná hromada skončena za všeobecného nadšení a dá Bůh, že přinese hojného ovoce v sociálním obrodu naší vlasti!

Hlavní průčelí Adalbertina dle původního návrhu inženýra Fr. Hellmanna, ú. o stavitele z Jaroměře, podnikatele stavby.

b) Svěcení Adalbertina.

O půl třetí hod. odpoledne shromáždili se účastníci svěcení v katedrálím chrámu Páně. Imposantní průvod se sestavil dle pořádku dříve připomenutého. V čele průvodu sv. kříž a korouhve, za ním jednoty katolických tovaryšů a diecéšní spolky katolické. Dostavili se *s praporů*: Jednoty kat. tovaryšů: z Chrudimi (8 čl.), z Horního Jelení 16, z Polné 6, z Třebechovic 40, z Hradce Králové 40; Jednoty sv.-Josefské: z Hronova 13, z Proseče 12, z Ústí nad Orlicí 15, z Rovně 18, z Ostřetína 20; Dělnické spolky „Svornost“ z Náchoda 20 a z Hlinska 8; Jednota katolická z Kostelce nad Orlicí 40, Živnostenská jednota z Jilemnice 20, Jednota katol. jinoců a mužů ze Studence 18, Katolický vzdělávací spolek „Práce“ z Čáslavi 18, Katolicko-sociální Jednota z Litomyšle 4; *tedy v celku 17. Bez praporů*: Jednoty sv. Václava: z Dobrušky 50, z Bohuslavic 34, z Vel. Poříčí 7, z Vel. Dřeviče; Dělnické spolky „Svornost“: z Červ. Peček 20, z Přelouče 2, z Humpolce 4; Jednoty sv. Josefa: z Chocně 20, z Černoušku pod Řípem 7, z Modletína 3, z Červ. Kostelce 31, z Chrasti 26, z Úpice 10, z Rychmburku 7, z Dol. Dobrouče 2, z Huátnice 2, z D. Beřkovic 7; z Chlen kat. hosp. spolek „Lípa“ 12; z Prahy Svatováclavská Jednota 80; Jednoty katol. tovaryšů: ze Slezského Předměstí 40, z Krucemburku 2, z Přibyslavi 2, z Police; z České Černé, Jednota sv. Jana Křtitele 20, z Láže spolek „Slavata“ 28, ze Sezemic, Katolicko-řemeslnicko-hospodářská Jednota 25, z Rokytniku Jednota sv. Jana Nep. 2, Vzdělávací a politický spolek „Mir“ z Vel. Jesenice 4, z Jaroměře 36, ze Zbečniku 20, ze Suchovršic 2, z Vamberku 25, z M. Žiříč 3, z Jičina 12, z Nové Paky 14, z Kramolína 10, z Piňovic 5, ze Štěpanic 2, z Libice 12, z Nového Bydžova 10, ze Želiva 3. Mimo to spolky: ze Semil, z Mělníka, ze Žďárek, z Libřic, z Pardubic, (též pětičlenná deputace spolku voj. vy. sloužilců), Cyrillská Jednota z Hradce Králové korporativně; *tedy celkem 47.* Následovalo duchovenstvo, za ním Nejdůstojnější pan biskup s assistencí jako světitel; pak téměř nepřehledný zástup účastníků a hosti všech tříd: šlechta, úřednictvo, učitelstvo, řemeslnictvo, rolnictvo a zástupci obcí a měst z okoli nejbližšího. Průvod ubíral se za hláholu zvonů a zpěvu litanii o všech svatých velkým náměstím, svatojánským náměstím a bývalou pražskou branou do Jiříkovy třídy k Adalbertinu. Před Adalbertinem zastavil. Bylo dojistá úchvatné podívání na průvod, v němž bylo 17 praporů, přes 60 rozličných spolků a jednot a účastníků všech jistě kolem 8000.*

Před Adalbertinem zapěla nejprve Cyrillská Jednota Královéhradecká velmi zdařile přiměřený sbor, po kterémž vystoupil na řečníště Nejdůstojnější pan biskup, jenž byl uvítán dlouho-

*Jest pravda, že účastníky nepočítal nikdo, avšak uvěříme-li, že bylo před Adalbertinem na prostoru asi 2000 čtver. m. lidí jen namačkáno, jest udaná číslice zcela odůvodněna. — Téhož dne uspořádal na Střelnici v Hradci Králové a to ve prospěch povodně postižených slavnost spolek „Neruda“; před slavností byl průvod městem. Snad měla slavnost tu sjezdu uškoditi, ale neškodila mu pranic.

trvajícím voláním „Sláva“. Když se pozdrav utišil, promluvil nejdůstojnější řečník takto:

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!

Obnovte se. Ef. 4, 23.

Na náměstí učeností druhdy slynoucího města stojí muž v duchu roznícený obklopen jsa mudrci čili učenci tamnějšími, epikurejci a stoiky nazvanými. Horlivý vede s nimi hovor čili hádku. Ale hned z počátku někteří z nich slovem potupným odbýti ho chtějí vykřikli: I co chce nám tento žvástal pověděti? I popadše ho, vedli jej na Areopág, čili před nejvyšší radu. — Tedy Pavel, neboť on to jest, o němž mluvím, stojí u prostřed Areopágu, řekl: Procházíte město vaše a vidíte modly vaše, našel jsem taký oltář, na kterémž napsáno jest: *Ignoto Deo* — Neznámému Bohu. — A takto počav řeč svou přišel až k nesmrtelnosti a vzkříšení. A co se stalo? Ve tři strany roztrhli se pojednou posluchači jeho. Někteří se posmívali; někteří řekli: Budeme tě o tom podruhé slyšeti. Skut. Ap. 17, 32. Ale někteří uvěřili, mezi nimi muž znamenitý Dionysius, člen nejvyšší rady athénské.

Tak postavila se proti Pavlovi bloudící věda toho času a až posměchem stihla jej. A nebezpečnější než domnělá věda se svým posměchem, byla netečnost, která nebyla s to s vyššími věcmi se zabývati, která milovala zaměstnání a rozkoše tohoto života. Jen menší část přiklonila se k němu. — Ale nedal se odstrašiti tento veliký muž. Dílo veliké měl vykonati. Svět veškerý tonul v nemravnosti, rozkošnictví, náboženské nevědomosti a nejistotě; vězel ve tmě, v mravní bídě, z části i v tělesné a v otroctví.

Co se týká náboženské nejistoty, volali nejslechetnější duchové: Všecko jest nejisté, kéž by někdo z bohů přišel, a poučil nás. (Plato.) Co se

týká mravnosti, uznali lidé nejlepší: Tak jsme sklesli, že nám není pomoci. (Seneka). Vše tedy bylo porušeno, svět cítil, že musí přijíti pomoc, má-li býti lépe. Svět toužil po svém napravení, po obnově.

A hle! Co zdálo se nemožným, stalo se. Znenáhla sice, ale přece obnoven jest svět. Ač vlastně po obnově toužil, bojoval ve svém zaslepení proti obnovitelům svým. Ti, kteří usilovali o rozšíření jisté a čisté nauky náboženské, kteří nejčistší mravnost hlásali slovem i příkladem, kteří založili osvětu a vzdělanost čistou, neposkvrněnou, ti kteří tedy kladli základy k obnově světa, byli právě od světa samého až k smrti chorého zasypávání i na dále posměchem a potupou jak lidu obecného, tak obzvláště učencu věku toho; vyvrhlem lidí, zločinci popravy hodnými, blázny a šílení byli jmenováni, na popraviště skutečně honěni po tři sta let. — A vedle toho stáli tu celé zástupy těch, kterým nelíbilo se přísné učení, lnuli ke světu, k jeho rozkošnictví a statkům a slávě, a proto netečně hleděli na podivuhodný boj, který vedl svět proti svým obnovitelům.

Avšak víc a více mohutněly řady těch, kteří celým srdcem přilnuli k učení, jež poprvé hlásal Pavel Atheňanin; víc a více vítězila obnova v boji proti spoustě zastaralé, až konečně provedena v celé Evropě. Kříž zastkvěl se jako znamení pravdy a mravnosti, jako znamení osvěty, svobody a lidskosti pravé ovšem i jako znamení spásy věčné.

Křesťanství obnovilo tvářnost země.

A svět to uznal. Ač dlouho se vzpíral, konečně nemohl jinak, než říci: Kristus skrze církve působící obnovil nás. A na věčnou paměť toho učiněn jest Kristus jako rozhraním mezi starým spukřelým a obnoveným světem tím, že od jeho narození cítá svět léta svá.

Předrazí! Kdo z vás pocítil kdy radost čistší, vznešenější nad tu, která naplňuje duši katolického

lidu českého, když v noci Božího narození v prostotě srdce svého zajásá sobě slovy: Narodil se Kristus Pán. Ale vzdělanému, uvědomělému křesťanu jest ta píseň, prostá sice a jednoduchá, spolu chorálem jásajícího lidstva: Narodil se znovu všechny svět. Den obnovy světa zasvitl nám. Pojdte národové a zaplesejte. Se světlem poznání pravého Boha vzchází nám osvěta, svoboda, lidskost. Pojdte klaníce se s pastýři Kristu, veselme se, že jsme obnoveni, že pomoženo jest bídě naší mravní.

Nejmilejší! Tak smýšleli až téměř do doby naší křesťanští národové. Tak vděčně uznávala obzvláště Evropa držíc v rukou prapor osvěty, protože byla křesťanskou.

Avšak od patnáctého století, kdy ne sice ve skutečnosti, ale v myslích národu hnuto jest základem osvěty národu křesťanských, osvěty obzvláště evropské, počalo křesťanství původní, apoštolské, katolické přicházeti v nevážnost u mnohých, a neváhám říci z části vinou těch, kteří měli nejen slovem, ale i životem udržovati vážnost jeho. — Na jedné straně přicházelo v oblibu staré pohanství u učenců, na druhé straně změněno učení, naděláno sekt hádajících se mezi sebou o učení. Znenáhla sice, ale bez zastavení se, zínáhalo se smýšlení protikatolické, protikřesťanské. Nevěra drala se do Evropy, až při blesku a hromu revoluce francouzské, při krvavé práci stínadla — guillotiny — ohlásila se, jako nová prý osvěta, a nová prý svoboda, což nyní sluje liberalismus. Evropa dle jiného a částečným a nedostatečným úsilím států cíkvi plně neduvěřujícím ještě křesťanská stala se smíšeninou liberalismu a křesťanství, čili nově vzkříšeného a dle času upraveného pohanství a křesťanství v strany roztrhaného.

A jak tedy vypadá nyní svět za působení bezbožeckého liberalismu; jak daří se národům za dob smíšeniny liberalismu s křesťanstvím? Vedle oltáře Kristova postaven jest oltář s nápisem:

Ignoto Deo — Neznámému Bohu. Byl totiž ten jedině pravý, věčný, osobní Bůh zavržen a na místo něho měl přijíti nějaký jiný bůh, kterého bude hlásati jen a jen věda. — A jest nalezen již ten nový bůh? V skutečnosti nalezen není. Pokus za pokusem činí filosofie — věda — na čas zdá se: Hle, tu jest ten bůh na místo toho starého Boha. Ale hned zase přicházejí jiní a zavrhují, co první vymyslili, a došli jsme tak daleko, že právě učení ze stísněných prsou svých vysílají povzdech: Všecko jest nejisto. Podvrácen měl být oltář Kristův, to se ovšem nepodařilo, ale víra v Boha, jak jej hlásá Kristus, oviklána, podvrácena, seslabena jest, avšak nového jistého nic není dáno; v myslích přemnohých mužů stojí oltář s nápisem: Neznámému Bohu. Bůh stal se přemnohým duším neznámým.

A ta neznámost, nezualost Boha s nejistotou a pochybovačností nazývá se dnes atheismus — bezbožectví. Jest to však návrat starého, nejistotou a nevědomostí o Bohu rozervaného pohanství.

Což divu, že všechny ty trudné zjevy, jaké se ukazovaly mezi vzdělanými národy pohanskými v říši římské, dnes tu jsou.

Kde učenci s Platonem volají: Všecko jest nejisto — tam musí přijíti Senekové, kteří praví: Tak jsme mravně sklesli, že nám pomoci není. Kde šíří se neznámost Boha a nebo zapomenutí na něj, tam musí klesati mravnost. Tam musí se objeviti moudrost starých filosofů, kteří slouli epikurejci, totiž: Rozkoš čili požívání jest cílem našim. Kde zapomenie se na toho, jenž dí: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a bližního svého jako sebe samého, tam zůstane zákonem jen: Milovati budeš sebe samého. Bezbožci zůstává důsledně jen jeden zákon a ten jmenuje se: Sobectví.

Že nepřeháním, toho svědectvím jest nynější nepopíratelný úpadek mravní, obzvláště děsivé rozkošnictví a sesurování myslí.

A poněvadž jsme jako celek smíšeninou pohanství s křesťanstvím, pozorujeme dvojí věc. Předně, mnozí novopohané čili liberálové mají na sobě všelicos dobrého z křesťanství, v němž vychováni byli. Za druhé, lid křesťanský přijímá na sebe víc a více nectností pohanských.

A tak to jest, když jsme ještě jen smíšeninou pohanství s křesťanstvím. Což bude, až by poslední zbytky křesťanství z myslí vyhlazeny byly? — Pohlédnětež na ty, na které křesťanství již téměř žádného vlivu nemá; na ty, kteří žijí dle zásady epikurejského bezbožectví — rozkoš jest cílem lidí, — pohledněte na ně a co vidíte? Všecka vyšší snaha i samo vlastenectví vyhynuly z jejich myslí. V duších jejich není již ani oltář s nápisem: Neznámému Bohu — i ten jest zbořen, a stojí tam pouze oltář podobný onomu, na nějž ve Francii při ohlášení liberalismu lehkou ženštinu postavili; v duších jejich jest oltář zasvěcený žaludku a chlípnosti. A budoucnost?

Že jest děsivá uznávají i ti, kteří více jsou liberáli, nežli křesťany. Ale že jsou liberáli, že drží se oltáře s nápisem: neznámému Bohu, mluví o náboženství budoucnosti, ba jsou i takoví, kteří se domnívají, že oni by byli s to světu vymysliti něco lepšího, než křesťanství.

Ale marná snaha. Křesťanství z mrtvých vstáním Kristovým stvrzené přeměnilo svět, křesťanství — a to to pravé, neporušené, původní, to Petrovo a Pavlovo křesťanství, to jedině jest schopno skleslý svět obnoviti.

A Bohu díky! To apoštolské křesťanství, které za odbyté bylo vyhlašováno, to dnes již stojí na jakémsi aréopágu veškerého světa. Jakýsi, jakoby z mrtvých povstalý Pavel volá již těm Athenám — totiž lidské společnosti: Toho neznámého Boha zvěstují vám. On to jest, který učinil svět; on to jest, který není daleko od jednoho každého z vás. Nebo v něm živi jsme, hýbáme se i trváme. On

to jest, který poslal Krista, vzkřísiv ho z mrtvých. (Srov. Sk. Ap. 17.) A není žádného jiného jména, v kterém bychom mohli spaseni, oblaženi býti. (Srov. Sk. Ap. 4.)

Nuže! A jak se chová svět k tomuto Pavlovi? Nejinak, nežli druhdy Atheňané. Jsou mnozí, kteří pro hlasatele křesťanství nemají nic, než posměch a potupu hned předem. Co chce tento žvastal pověděti — tak přivítali athenští sv. Pavla, tak to noví pohané dělají dosud. Co pak chce tento klerikál, ten ultramontán — dolů s ním! Jsou i dnes zase mudrci epikurejští, odpůrci Boží, milovníci světa a rozkoší, jsou po dnes samolibí, slávomamem zaslepení lidé, kteří hned předem křičí na hlasatele křesťanství: Ejhle! Zpátečník, reakcionář, atd. atd.

Jsou však i takoví, kteří podobni jsou Atheňanům pravícím: Budeme tě podruhé slyšeti. Těch jest množství veliké. Ti nevezmou si práci, aby přemýšleli o křesťanství. Téměř nikdy neslyší řeč nějakou o náboženství, co i daleko jest ve spojení s náboženstvím, toho nechtou. Jen ne o náboženství začítí mluvíti. To jim je něčím, při čemž nevydrží, co je nudí, nebaví. A třeba lepší z nich uznávali dobrý vliv křesťanství na život — heslem jejich jest: Až po druhé, až jindy. A ani oni nemohou pochopiti, proč že jest třeba raziti cestu náboženství do srdcí, do rodin, do státu, do života. I jim je to zbytečnou horlivostí — klerikalismem.

Ale někteří podobni jsou Dionysiovi, učenému členu vysoké rady a ostatním, kteří uvěřili Pavlovi. To byly ty duše, jakých bývá méně, které povznesly se nad bloudícího ducha času a nad zlé vášně a pomáhali vykonávati veliké dílo Kristovo — totiž obnovení světa.

Nejmilejší! Nejen národ český vůbec, ale zvláště ten díl lidu křesťanského, který bydlí na východě země české, jest bohužel smíšeninou liberalismu s křesťanstvím porušen. Všecky ty smutné následky toho, že se vrátilo pohanství mezi kře-

stany spatřujeme i zde, a čím více která krajina na Boha zapomíná, tím větší jsou škody mravní, které trpí. Tu tážu se Vás: Komu pak sluší nejprve povinnost převzítí úlohu Pavlovu, a postaviti se na areopág veřejnosti a hlásati Boha a zahájiti práci k obnově drahého lidu? Odpusťte, že jsem nabyl přesvědčení, že nástupce apoštola má povinnost tu. A proto, ač nehoden jsem toho přirovnání, přece jinak nesoudím, než že vubec a dnes obzvláště stojím jako na areopágu českého východu jako hlasatel toho, co obnoviti má svět. A mám za to, že bych neobstál ani před soudem Božím ani před soudem těch, kteří po nás přijdou, kdybych z pohodlí aneb z bázně anebo ze žalu, že nebudu oblíben, nevstupoval v šlepěje velikého Pavla.

Což divu, že svět pohanstvím na novo prosáklý, nejinak, než k sv. Pavlu, chová se i k biskupu vašemu? Což divu, že jako v Athenách potupa, posměch, pohrdání jest i dnes údělem následovníka svatého Pavla? Ano i v jiném ohledu jest dnes píti kalich trpkosti, který pil svatý Pavel. Jeho největšími odporci nebyli Řekové a Latiníci, tedy příslušníci cizích národů, nýbrž kamkoliv přišel právě ti, z jejichž národa pocházel, až zuřivě bojovali proti němu. A to nejen snad veřejným hovorem, jako Atheňané, ale násilím a štváním obecného lidu proti němu. Tak n. p. když Pavel objevil se v Jerusalemě, tedy v hlavním městě národa svého, židé . . uzřevše jej, zbouřili všecken lid, a vztáhli naň ruce, křičíce. A zbouřeno jest všecko město, a sběhli se lidé . . V zástupu pak jedni tak, jiní jinak křičeli. A nemohlo se nic jistého zvědětí pro hluk. A k tisícníkovi volali: Zahraď jej. (Sk. Ap. 21.) A v ubohé vlasti naší jest za dnu našich obzvláště lehkou poštvtati proti někomu. Jest jen zapotřebí v novinách říci, že není vlastenec, a máme to smutné divadlo, kterému se budou diviti potomci, že Čechové, když obdrželi

za biskupa Čecha, vlastence ano i spisovatele, potupami sami si jej zasypali. A proč? Protože není pohanem, nýbrž o to usiluje, aby ubohý národ z mravní bídy křesťanstvím byl povznesen, posilněn, zachován.

A že jsou i na českém východě, kteří nemohou ani pochopiti, oč vlastně tolik se usiluje, a nechtíce nic činiti pro náboženství podobni jsou těm, kteří pravili: Až podruhé — i to jest známou věcí. Ale měl by proto snad katolický biskup lhostejně dívat se na hynoucí lid a národ?

Nikdy! Nikdy! I jemu platí slova Pavlovi řečená: Neboj se, ale mluv a nemlč, já jsem s tebou . . . neb mnoho mám lidu v tomto městě. Sk. Ap. 18, 9, 10. Ano nejmilejší, mnoho má lidu Kristus v tomto městě, na českém východě. Toho dukazem tento slavný den. Mnoho jest u nás již těch, kteří spolu s biskupem jako druhdy Dionysius se sv. Pavlem — uvolili se pracovati k tomu, aby překonáno bylo bezbožectví, a aby blaze působilo celou božskou silou svou na veškerý národ apoštolské křesťanství.

Proto založeno tolik spolku po diecési naší. Proto zařízeno zde v Hradci družstvo, které snahou znamenitých mužů zbudovalo tento dum, jenž nyní posvěcen býti má, a má nésti jméno svatého Vojtěcha, a tudíž latinsky Adalbertinum slouti má, neboť právě na českém východě působil též svatý Vojtěch, který pro hlásání katolického křesťanství trpěl posměch a potupu od části katolických Čechů a utrpěl smrt od pohana.

Kéžby tedy tento dum hlásal městu našemu i celému vukolí, celé diecési to památné slovo sv. Pavla: Obnovte se! Eř. 4-32.

Bude se v něm ústy a tiskem pracovati ku prospěchu lidu našeho. Není to dum, kterým hledá se zisk časný. Naopak! S velikými obětmi zbudován jest a velikých obětí bude ještě vyžadovati, a proč? Jedině proto, aby odstraněny byly škody

zhoubné, které národu našemu zasadilo nové pohanství, pod jménem liberalismu; jedině proto, aby národ náš byl zase národem křesťanským, národem zbožným a mravným a tudíž silným a nevyhubitelným.

Nejmilejší! Ve světě vždy jest boj zlého proti dobru, bezbožnosti proti bázni Boží, sobectví proti šlechetnosti — ale též boj nevědomosti proti pravému vědění. — Boj ten jest nyní ostřejší, nežli jindy. Co ani v obyčejné válce se neděje, to spatřujeme nyní. Zbraní jedem napuštěnou, jedem lží a potup, bojuje se proti těm, kteří obnoviti chtějí zaslepený lid a bloudící vzdělance. Není nemožností, že svět jako jindy proti svým obnovitelům i násilím vystoupí, a že pro obnovení světa bude křesťanům i život dáti, až by poštvání ku vzbouření se odhodlali.

Ale to nás neodstraší. Neboj se — já jsem s tebou. To jest heslem naším. — Kdo tedy můžeš pochopiti, pochop. Sladko jest trpěti pro Boha, sladko jest trpěti pro lid i svedený, sladko jest trpěti i pro ubohou vlast.

Slávy od bezbožeckých vudcu lidu, ano od lidu samého, pokud neprohlédne, očekávati nemůžeme. A kteří jsme starší, umřeme dříve, než dílo obnovy bude vykouáno, bez vděku části národa, ba snad i na naši rakev budou házeti kameny potup a posměchu. — Ale proto přece zůstane pravdou: Křesťané obnoví svět, katolíci pomohou zase k nové síle českému národu.

Nuže tedy! Dome nám drahý, nám posvátný, v nás, kteří jsme tě zbudovali, udržuj chuť k dílu obnovnému, blahodatnému a lásku i k odpurcum; nerozhodným hlásej, že třeba jest práce úsilovné; veškerému národu volej: Obnovte se! A těm, kteří po nás přijdou, budiž pommikem lásky k vlasti katolíku českých, kteří ku konci věku 19. zápasili s bezbožectvím na zachránění národa. — Ty pak zbožný biskupe český, veliký trpiteli pro křesťanství

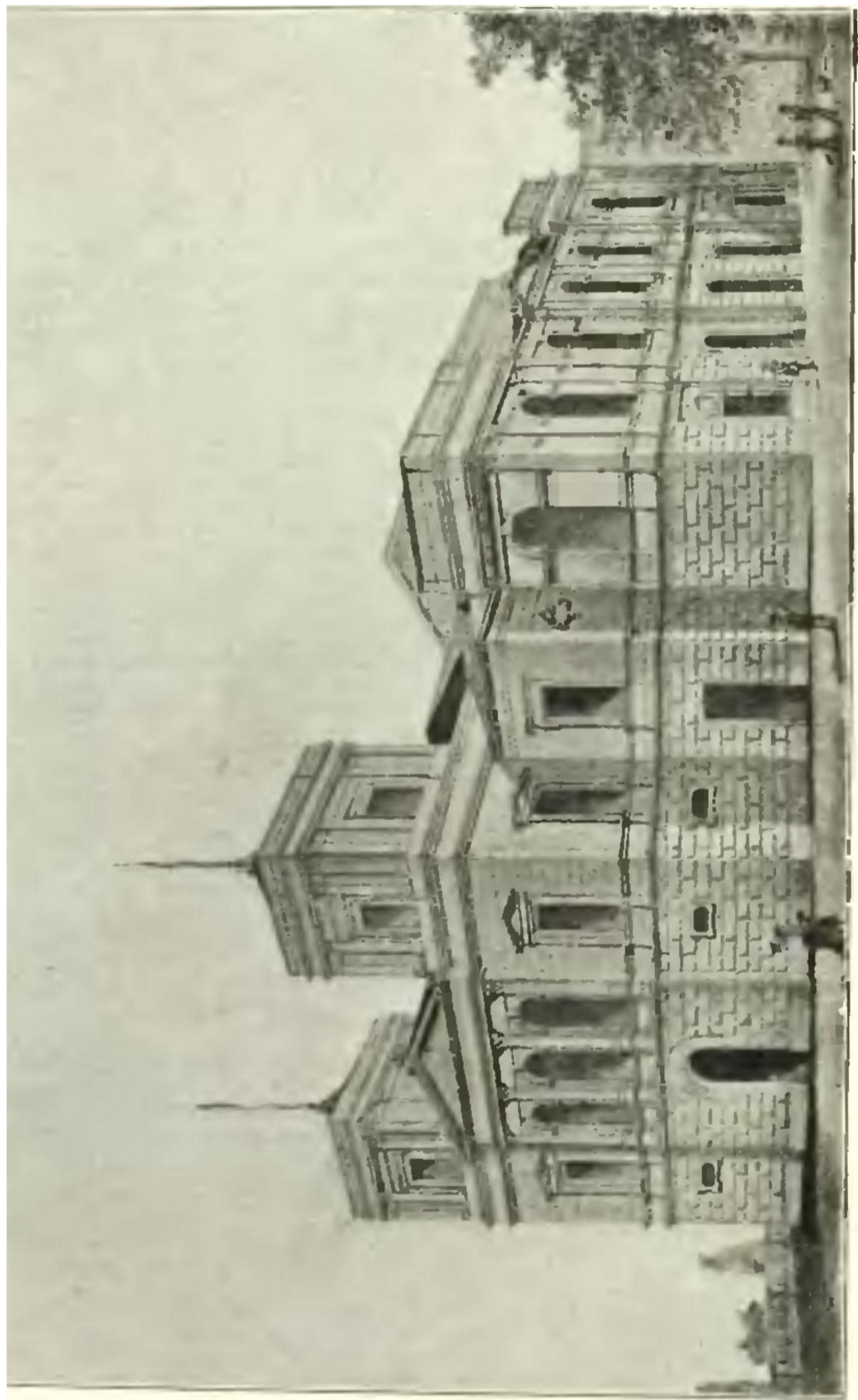
svatý Vojtěchu, k jehož cti ten dům jsme postavili a Bohu i oltář zde zbudovali, svolaj dnes zástup všech svatých patronů našich, svolaj všechny duše, které z Čechů spasení došly, svolaj je dnes a přestupte před tvář Nejvyššího a volejte za nás: (Odpusť Hospodine, odpusť lidu svému — nedej jim zahynouti ani věčně, ani časně. Amen.)*

Na to následovalo svěcení samo. Po svěcení ubíral se průvod za zpěvu písně „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ kolem seminářské zahrady, vojenské pekárny a odborné školy na malé náměstí, odkudž šel do kostela Panny Marie, kde bylo svěcení ukončeno požehnáním s Nejsvětější Svátostí Oltářní **)

*) Glossator N. L. si o této řeči odlehčil takto: »Turnaj«, tak totiž nazývá sjezd katolíků v Hradci Králové, zabíjel herecovník klerikalismu v Čechách, biskup Brynych. Nechceme bít zlomyslně a polotknouti, že k úvodu ke svému kázání, jež pak politicky zbarvil, vzal si vzor z kázání kněze, jehož výborným přítelem bít se osvědčil, tak že měl bít pohán, jak známo, od jistého knihkupce před soud porotní, totiž z kázání Beneše Třebízkého; pan biskup si domyslí, co tím říci chceme, když pravíme, že úvod jeho jest velmi podoben úvodu v kázáních Benešových. Také následujef stať, o zkaženosti pohann a záchrane lidstva křesťanstvím, není originálnf. Četli jsme podobné věci již mnohokrát. Zajímavo je přiznání pana biskupa, že filosofie a věda příčinou, že vřra v Boha klesá; ne méně pěkný jest výrok jeho, že »pravé Petrovo a Pavlovo křesťanství (tedy puvodní ne nynější klerikalismus) jest schopno povznésti skleslý svět. Velmi skromně uvádí ve svém politickém kázání pan biskup i svou osobu a praví, že on — pan biskup Brynych — jest »jakýms novým Pavlem českého vřchodu!« — Dále neméně pokorně a skromně pan biskup praví o sobě, »jak přf potomci budou se diviti, že Čechové zasypali potupání biskupa Čecha, vlastence, spisovatele« (o tom velmi pochybujeme) — konečně, aby snad slzu soucitu u posluchačů vyhlákal, praví, že ho došel výhruzný list, v němž praveno, že chystají se na jeho osobu. Nechceme panu Brynychovi sahati do svědomí,

dle zdá se nám, že zavání to příliš manévry robespierovskými, jenž si, jak známo, podobné listy sám objednával, aby v konventu pro sebe soucit vzbudil.« — Do rozboru této glossy, kterou uvádíme do slova, se pouštéti nebudeme; soudný čtenář z její změně poznává, z jakého plyne úmyslu, a z obsahu víd, jakým právem připravena byla. Pouze připomínáme následujef: Úvod řeči jest ze Sk. ap., které napsal sv. Lukáš; vzal-li ho ndp. biskup z Třebízkého, opsal Třebízkého také sv. Lukáš. Byť i stať o pohanech nebyla originálnf, není zbytečno ani nečestno opakovati ji, poněvadž, jak jest vidéti ani na ty, kteří již podobné věci mnohé četli, dosud účinku neměla, ovoce nepřinesla. Přiznání, že filosofie a věda jsou příčinou, že vřra v Boha klesá, pane glossatore, jest prachstaré; jest to ovšem filosofie a věda kusá, lichá, zvrhlá; ne filosofie a věda pravá, dle známého výroku Bakona Verulámského: »Certissimum est atque experientia comprobatum leves gustus in philosophia movere fortasse ad atheismum, sed plerumqes haustus ad religionem reducere, což znamená asi: Kdo k vědě jen přičel, tedy nedouk, vřrou pohrdá, vzdělání dokonale k Bohu vrací. Pravé Petrovo a Pavlovo učení není ani protestantismus, tím méně liberalismus, nřbrž náboženství katolické, o kterém člověk, který se jmenuje katolík, má vědéti, že jest v církvi římsko-katolické. Ku vřtce v příčině sv. Pavla připomínáme, že dle učení správného jsou biskupové nástupcové svatých apoštolu. Další část glossy se ubíjí sama, a p. glossatora jen upozorňujeme na slova Kristova, kterých se dovolávají N. L. na téže straně: »Jen pravda osvobodí nás!

**) Jednomu listu bylo s polívoufím, že ve Vřestarech již jest 15 roků katolický hřbitov a není dosud posvěcen; na Adalbertinu přf ještě ani nezaschla malta, a je v něm také hostinec, a již musilo býti posvěceno. Odpovídám: Až vyplnf všestářf podmínky, za kterých může býti hřbitov posvěcen, stane se tak ihned; dosud tak nečinili a, jak řfž list praví, učiniti nechtějí.

Městské divadlo Klicperovo v Hradci Králové. Dle návrhu Viktora Weinhengsta, architekta.

c) První schůze v divadle Klicperově.

Hned po ukončeném svěcení táhly mocné prondy účastníků do divadla Klicperova, kdež byla o šesté hodině večerní první schůze. Na jevišti, ozdobeném křížem a obrazy Jeho Svatosti Lva XIII. a Jeho Veličenstva Františka Josefa I. a hojnými květinami, byli přítomni m. j.: Jeho Milost, Nejdůstojnější pan biskup, hr. Nostitz Rienek, hr. Vojtěch Schönborn, hr. Karel Schönborn, hr. Ferdinand Chotek, baron Česlav Rajský, opat Ferdinand Bursík, náměstek purkmistrův Waldek, městský rada Pilnáček, probošt Dr. Lenz, zástupcové všech diecézí českých a moravských, totiž: kanovníci Dr. Krásl, Brusák z Prahy, kanovník Dr. Pospíšil z Brna, Msgr. Dr. Jirák z Budějovic, Dr. Kordač z Litoměřic, kanovníci vyšehradští Švehla a Dr. Burian; kapitula královéhradecká: Msgr. Dr. Alois Frýdek, generální vikář, Msgr. Hampl, Musil, Dr. Brychta, Pogert, Barták, Dr. Hruban z Olomouce, Dr. Sitenský z Tábora, členové přípravného komitétu a mnoho jiných vynikajících laiků a kněží, počtem asi 200. Hlediště divadla bylo ve všech svých prostorách opravdu přeplněno.*)

Když zapěla Cyrillská jednota přiměřený sbor, vystoupil Msgr. Dr. Alois Frýdek, generální vikář a předseda přípravného komitétu na řečníště a promluvil takto:

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!

Vysoce ctěné, Vznešené a Vzácné Shromáždění!

V pozvání našem k tomuto diecésnímu sjezdu katolíku stojí mezi jiným, že při řečech našich nebudou zaznívati slova kazatelská. Já však přece jménem politického našeho tiskového Družstva i jmenem přípravného komitétu k tomuto sjezdu oslovil jsem Vás přede vším tím staroslavným pozdravem Pochválen buď Pán Ježíš Kristus, počítaje při tom na Vás všech souhlas, že jest to pozdravení nejenom kazatelské, nýbrž křesťansko-katolické vůbec, a že tudíž nejlépe se hodí za první obecnou čili katolickou manifestaci této naší ustavující schůze.

*) Zeela mylný byl referát N. L., že manifestace sjezd klerikálního nevykazoval přes 1300; také není pravda, že se intelligence královéhradecká nedostavila. Do divadla Klicperova vejde se 1500 lidí; uvážme-li, že byly všechny lože přeplněné, že i prostory, které jsou při divadelním představení prázdné, na př. mezi sedadly, byly plné, zcela správně tvrdíme, že bylo v celém divadle 1800 lidí. Tím ale jest jen řečeno, že bylo divadlo plné, ale není tím řečeno, že tam byli všichni, kdo si tam být přáli. Mnozí, vidouce nával do divadla, odeházeli. Intelligence Hradecká byla zastoupena četně a čestně; kdo to popřá, buď na schůzi nebyl a byl někým obelhánu, nebo na schůzi byl a zámyslně klame sám.

Ba — co více — vždyť to není vlastně pozdrav, vždyť jest to spíše přímé vyzvání, abychom společně Pána našeho Ježíše Krista, našeho Spasitele, Syna Božího, pravého Boha chválili a velebili.

A máme k tomu zajisté, jako přecasto jindy, tak i nyní příčinu — příčinu zejména dvoji: žehnalť tomu dojistá Pán Ježíš, že byl právě posvěcen diécesní náš spolkový dům, v jehož kapli bude se přesvatou obětí naše svaté udílení přemnohých Jeho milostí prostředkovati, — dům, v němž a z něhož budou se blahodatiné i spásnosné Jeho zásady mezi dobrý náš lid přednáškami i tiskem šířiti; — žehnalť tomu dojistá Pán Ježíš, že jsme se tak četně sešli a bohdá ještě sejdem k diécesnímu našemu sjezdu katolíku, abychom v těch trudných přítomných dobách, jak v tom našem svolání stojí, se poznali, poučili, potěšili i posilnili k další práci vytrvalé, užitečné i prospěšné.

A když za to Pána Ježíše chválíme, jednáme naskrz po rozumu sv. apoštola Pavla, jenž v písmě svatém volá: Buďte že jíte anebo pijete nebo cožkoli jiného činíte, všechno k slávě Boží činite!

A dále — my zavěsili zde k těm našim schuzím i znamení Kristova kříže — k naznačení, že řídíme se zase podle jiných slov téhož velikého apoštola, která zní: Odstup to ode mne, abych se chlubil, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista.«

Zástupci pak toho Pána Ježíše jsou u nás zde na zemi u věcech náboženských a hlavně ku blahu věčnému směřujících náš společný Svatý Otec, slavně panující papež Lev Třináctý, a u věcech světských více ku blahu časnému se nesoucích Jeho Veličenstvo náš nejmilostivější a cele milovaný zeměpán, císař a král František Josef; proto i z jich obou obrazů s láskou dětinnou se zde těšíme. —

A nyní — po tomto úvodu prosím, aby od našeho Družstva i přípravného komitétu ráčila Biskupská Milost přijmouti povinné vroucí díky

za posvěcení toho našeho diecésního spolkového domu i jeho kaple, za tak důkladnou a dojmavou při tom řeč, jakož i za poctění nás přítomností svou v této naší schůzi.

A neméně děkuji i všechněm Vám, Velectěné Shromáždění, jenž Jste se byli té naší slavnosti v počtu neočekávaně velkém zúčastnili.

Zároveň pak vítám Vás všechny k tomuto našemu společnému sjezdu.

Vítám Vás v tom milém našem městě křesťanském, které hned mezi prvními v Čechách víru křesťanskou přijalo, již od roku 973. při svém (tehdyž ovšem jen dřevěném) chrámečku svatého Klimenta vlastního faráře, a deset roků na to arcijáhna mělo*), a které po více století v ohledu náboženském za první po Praze v drahé naší vlasti platilo.

Vítám Vás v tom milém městě našem, jehož obyvatelé měli ode dávna za heslo:

·Ochrana města záleží na svornosti,
lásce a jednotě u víře bez roztržitosti. **)

Vítám Vás v tom milém městě našem, které až do roku 995. stálo s velikou východní částí země České pod správou pánů Slavníků na Libici (u Poděbrad), tedy i otce a bratří svatého Vojtěcha (Adalberta)***), tak že i z té příčiny dobře se to hodilo, že jsme ten diecésní spolkový dům zbudovali a Adalbertinum nazvali na počest toho našeho svatého diecéšana a Slavníkovce, prvního biskupa Čecha a českého zemského patrona Vojtěcha, jehož zároveň letos, jak známo, mučennické smrti devítistoletou konáme památku.

Vítám Vás v tom milém našem městě královském a věnném, kam králové Čeští často zaví-

*) Tomek, Místopisné paměti města Hradec Králové. — Svoboda, Z kraje Hradeckého, k dějinám katolické reformace.

**) Svoboda, tamže. — Solář, Dějepis Hradec Králové nad Labem a biskupství Hradeckého.

***) V těchže spisech.

távali, a kde dvě královny vdovy, Elišky, sídlely, z nichž prvá na počátku století čtrnáctého kostel svatého Ducha založila a v něm nábožně službám Božím obcovávala*), jakož i mnohé pěkné památky, jež zdejší městské museum chová, zde zanechala.

Vítám Vás v tom milém městě našem svatojanském, kdež dříve ještě, než byl Jan z Nepomuku za blahoslaveného a svatého prohlášen, na počest jeho zvláštní kostel byl postaven i více soch zřízeno**).

Vítám Vás v tom milém našem městě Mariánském, kdež také na počest Matičky Boží zvláštní svatyně záhy postavena***), a kdež sama slavná městská rada na náměstí sochu Panny Marie se sochami jiných světců a světic postavila a roku 1718 dne 24. srpna, takže pozejtří bude toho výroční památka, posvětití dala.

Vítám Vás v tom staroslavném městě našem, jehož i nynější slavná městská rada řídí se chvalitebně těmi od zbožných předků zděděnými tradi-

*) Viz spisy již citované, obzvláště Tomkovy místopisné Paměti.

**) Ačkoli Jan z Nepomuku již roku 1393. smrtí mučnickou zemřel a od téhož hned roku na mnoze co svatý byl ctěn (arcibiskup Pražský Jan z Jenšteina nazývá ho téhož roku ve své stížnosti na Václava IV. do Říma vznešené mučnickem svatým; toho arcibiskupa kaplan a životopisec píše o Janovi, že jest »slavným a zářivým proslulým mučnickem Kristovým«, a rukopis v Benátské knihovně u sv. Marka z r. 1420.—1422. tvrdí, že byl mučnick Jan Bohu milým i lidem, a to Němcem i Čechům): nedošlo pro rozbroje husitské a pak zase pro šířící se protestantismus a válku třicetiletou ku slavnému prohlášení téhož Jana blahoslaveným až r. 1721., svatým pak až r. 1729. Po ukončení války třicetileté, když opět víra katolická začala v Čechách zkvétati, neopomenula zejména Pražská metropolitní kapitula, a to obzvláště od r. 1675. ucházeti se u svaté Stolice v Římě, aby proces o svatořečení člena jejího Jana z Nepomuku byl proveden i ukončen; a takž za této doby, kde se již určitě předvídalo, že proces dopadne příznivě, tím více se ctění Jana z Nepomuku zmiňovalo, a tak právě lze snadno pochopiti, že i v Hradci r. 1709. biskup Tobiáš Becker položil základní kámen ku stavbě chrámu na počest téhož mučnicka Českého Jana; r. 1714. byl chrám ten dostavěn, a dne 1. září 1721. jej biskup Jan Adam hrabě Vratislav slavně posvětil. A téhož roku byl také obraz toho Jana, jenž byl právě blahoslaveným prohlášen, od mistra Brandla pro ten nový kostel domalován a v něm na velkém oltáři zavěšen (viz nápis na zadní straně téhož obrazu, jenž se nyní nachází v kostele Panny Marie blíž hlavních dveří). — První socha Jana Nepom. byla zde postavena městskou radou v sousedí na náměstí r. 1717. a posvěcena biskupem Janem Adamem s ostatními r. 1718; — druhá, postavena císařským rychtářem Janem Frídrichem († 1735.), stojí nyní na malém náměstí — třetí stojí od r. 1774. při domě č. 163. na náměstí, kteréž zrovna proto sluje nyní svatojánským, dříve pak se jmenovalo rynečkem plátenníckým. (Tomek jako svrchu).

***) Původní již v 13. století při klášterě řádu sv. Dominika, která v bouřkách husitských byla položena, a nyníjší od r. 1696. (Tomek jak svrchu.)

cemi: pečnje při rozšiřování města o brzké dostavění gothických věží na starožitném velechrámu svatodušském, a ochotně propůjčila ke schuzím tohoto našeho sjezdu krásnou tuto prostrannou dvoranu svého městského Klicperova divadla. Ne-ní-li pravda — vzdáváme ji za to srdečné, upřímné díky! —*)

*)O této řeči poznamenal glossator N. L. do slova takto: „Neméně zajímavým (než vyzvání ndp. biskupa, aby patron „Adalbertina“, tedy Adalbert, chránil dům svůj) byl výrok kanovníka Frýdka, že Hradec Králové byl svatojánským dříve, než Jan Nepomucký ještě za svatého byl prohlášen; tím Hradec Králové povýšen za jakousi kanonisační filiálku Říma, poněvadž smí ctiti za svaté ještě dříve, nežli jimi jsou. Mýlí se pan P. Frýdek tvrdě, že r. 973. přijal Hradec víru katolickou; snad chtěl říci pan P. Frýdek víru křesťanskou, neboť apoštolové slovanšti Cyrill a Methoděj hlásali všude Krista a víru křesťanskou; o katolictví nebylo ani řeči a pak tito svatí apoštolové přišli k nám poněkud dříve než roku 973.!!“ Když pak vedly Kat. Listy p. glossatora z řad kněžstva!? katolického kněze!? do škol, opravil týž pán svou chybu takto: „Historik Katol. Listů chce nám pomoci v historii. Kanovník Frýdek řekl, že Hradec Králové přijal katolickou víru rokn 973. Tento nesmysl tvrdil pan kanovník Frýdek, jenž jest zajisté slabý v historii a jemu platí poučování Kat. Listů.“ — Odpovídám: Tak mluviti o kanonisaci, jak o ní mluví N. L., může dojistá jenom ten, kdo nemá o kanonisaci ani ponětí, a našim přesvědčením jest, že po zlobě hlavním pramenem nájezdů na církev a vše, co s ní souvisí, jest nevědomost (ignorance.) O katolictví není v celé řeči ani zmínka, to jest zcela bezdůvodně přivlečeno; ostatně kdyby i byl řekl vdp. řečník, že Hradec přijal víru katolickou, bylo by to zcela správné, neb tak nazývá naši církev již sv. Cyrill Jerusalem., sv. Augustin a sv. Otcové vůbec, a právě z toho, že jest církev římská katolická, dokazovali, že jest ona jediná pravá církev Kristova. Necht si tedy katolický kněz?! z N. L. dobře pamatuje následující: Dokud nebylo rozličných kacířů, nazývalo se a mohlo se nazývati právě náboženství Kristovo prostě křesťanstvím; jak mile však počal na poli Kristově růsti rozličný koukol kacířský, čili jakmile si počali různí lidé vybíratí z křesťanství jen to, co se jim líbilo, ostatní pak zavrhovali, a to bylo záhy, bylo nevyhnutelno rozeznávati pravé učení křesťanské od nepravého, a pravé se nazývá křesťansko-katolické nebo prostě katolické. Proto sv. Cyrill a Methoděj přinesli našim předkům náboženství katolické, a jest li to chce přítel-kněz N. L. popřítí, musí tvrditi, že přinesli kacířství. Taktéž zcela nesprávné a nespravedlivé tvrdí N. L., že řekl vdp. řečník, že Hradec přijal křesťanství r. 973.; vdp. řečník pravil, že město

Jest však čas, aby se zde ten náš sjezd řádně ustavil. A poněvadž má charakter sjezdu diecésního, přihlížel přípravný komitét při úvahách, koho by měl do předsednictví navrhnouti, k mužům v diecési buď stále usazeným nebo statky v ní majícím a časem alespoň na nich sídlícím. I doufá pevně, že ráčíte je per acclamationem zvoliti, jelikož jsou to mužové na výsost zasloužilí a žádoucími vlastnostmi v míře hojně obdaření.

Navrhujeme tudíž za předsedu Jeho Osvícenost Vysoce urozeného Pána Karla Ervína, hraběte Nostitze z Rieneku; za prvního místopředsedu Jeho Milost Vysoce důstojného Pána preláta Ferdinanda Bursíka, opata prémonstratského v Želivě, a za druhého místopředsedu Jeho Slovníctví Vysoce ctěného Pána Viléma Waldeka, náměstka purkmistrova v Hradci Králové. (Všeobecný souhlas).

Co zapisovatelé budou, dojistá též s Vaším souhlasem, působiti důstojní páni František Reyl, řídící zdejšího biskupského semináře studentského Borromea, a Josef Šťastný, gymnasijsní katecheta ve Dvoře Králové nad Labem. (Potlesk.)

Koučím slovy, která kéž platí na vždycky o každém z nás! slovy předně svatého církevního otce Paciana: Křesťan jest mé jméno, katolík mé příjmení; a za druhé slovy věhlasného básníka našeho Sušila:

Církev a vlast, ty v mých milují se sestersky nadrech;
každá má srdce půl, každá má srdce celé.*

A celému průběhu našeho milého sjezdu želejmež všickni z plna srdcí: Zdař Bůh! (všeobecné při tleskotu volání: Zdař Bůh!).

Hradec hned mezi prvními v Čechách přijalo víru křesťanskou a již od roku 973. při svém (tehdyž ovšem jen dřevěném) chráměčku svatého Klimenta mělo vlastního faráře.“ — N. L. praví, že K. L. to neběrou s osmým přikázáním příliš přísně. Pravdu zkroutiti a na základě tom muže vysoce vzdělaného a ode všech váženého uraziti, to se p. glossátore, katolický knězi, příteli N. L. z řad kněžstva, srovnává s osmým přikázáním? To je již proti pátému. Vyvrz nejprve břevno nebo trám z oka svého ...

Na to promluvil zvolený předseda takto:

Vaše Biskupská Milosti, velectěné a vzácné shromáždění!

Ráčili Jste mně prokázati velikou čest právě vykonanou volbou předsedy diecésního sjezdu katolíku. Víím, že má osobnost k povinnostem, které jsou spojeny s tímto úřadem, nestačí, a žádám, abyste mne všichni v tomto úřadě podporovali. Vzdávám Vám za tento projev důvěry srdečné a vřelé díky a slibuji, že se vynasnažím, seč slabé síly mé jsou, abych povinnostem mně uloženým vyhověl. Myslím, že náš katolický první sjezd diecésní lépe zahájen býti neuohl, než úchvatnou řečí z úst Jeho Milosti Biskupské, proslovenou při svěcení Adalbertina, a jest mi to šťastným znamením pro náš katolický sjezd. Sešli jsme se, pánové, na sjezd, abychom svému katolickému přesvědčení dali průběh (Výborně!). A proto volám z plné duše, ať Božská Prozřetelnost našemu sjezdu žehmá (Potlesk.). My jsme se shromáždili pro Boha, vlasť a krále! (Potlesk.)

Prvý místopředseda mluvil takto:

Vaše Biskupská Milosti, velectěné shromáždění!

Račte přijati i mé srdečné díky za laskavé vyznamenání nepatrné osoby mé. Sešli jsme se na tento třetí sjezd diecésní český, abychom, jak provolání k němu praví, si o neblahých zjevech a směrech, jež prostupují společnost lidskou, o jejich příčinách i proti nim prostředcích porokovali. Hlavní zajisté neblahých těch zjevu a směru příčinou jest to, co pověděl náš nejdůstojnější arcipastýř v pastýřském listě svém roku 1895., když pravil: Před očima mnohých skryto jest, co lidstvu vlastně schází; schází mu Ježíš Kristus; schází v národech, úřadech, zákonech, rodinách a jinde (Výborně!). Tak pánové vidím, že souhlasíte s myšlénkou arcipastýře našeho. Jest to skutečně hlavní příčinou těch zjevu neblahých, z kterézto příčiny všecky příčiny ostatní pučí a hují. Až opět najdou Ježíše Krista národové, úřadové, zákony, rodiny a školy, pak zmizí zjevy ty povážlivé a neblahé (Výborně!). Ale

pánové, než k tomu dojde, bude katolíkům bojovati veliký boj. Neboť, pověděl jeden z našich listu, že v tragickém běhu nynějších událostí tvoří se ba v zárodku již jsou: síla katolická a síla sociálního demokratismu. Buď v před až na kraj propasti (nebo zpět až k zásadám křesťanským (Výborně! Potlesk.). To jest konečný nástin boje, který lidstvu bude podstoupiti a do toho boje bude zatažen každý, a chtěj nechtěj, aby buď na té nebo oné straně bojoval. Nepřátelé očekávají ten boj a připravují se k němu rázně: jak pak by i nám nebylo se k tomu připravovati? nebo vojsko připravuje se k boji. Proto jako vojsko z počátku v jednotlivých četách se cvičí k boji, tak i my cvičíme se v jednotlivých katolických spolcích; jako pak vojsko později hromadu cvičí se a schází čas od času k tak zvaným manevrum, aby vědělo jak na tom nebo onom terénu vésti si ve válce, tak spolky katolické ve sjezdech diecésních úže se spojují, k boji se připravují, poučují, povzbuzují; a sjezdy diecésní jsou zajisté přípravou k sjezdu generálnímu; z generálního sjezdu pak vzejde žádoucí taktické jednotné vedení, kteréhož jest nám k úplné organisaci nezbytně třeba. Přijímám, velectěné shromáždění, úřad místopředsedy, na nějž Jste mne zvolili. Přeji, aby sjezd diecése královéhradecké, která přičiněním svého arcipastýře v katolickém životě spolkovém stojí zajisté na místě prvním, aby ten sjezd nadchnul nás k boji pro věc svatou, pro kterouž bojovat se přičinujeme a připravujeme k boji víry proti nevěře. Zdař Buh! (Výborně! Potlesk.)

Druhý místopředseda přijímá volbu a vítá sjezd slovy:

Těž já uctivě děkuji za prokázanou mi čest volbou a vítám Vás v našem městě! (Výborně! Potlesk!)

Pak představil předseda státního komisaře pana c. k. místopředsedského radu Václava Šoltu, jež byl uvítán potleskem, a vyzval přítomných, aby byly zaslány holdovací telegramy Jeho Svatosti Lvu XIII. a Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefů I.

Telegram zaslaný sv. Otcí zni:

Vaše Svatosti!

lvem k nám mluví Petr, tak volali otcové shromáždění na sněmu chalcedonském. A my nejoddanější synové a dcery, shromáždění na sjezdu katolíku v Hradci Králové také slyšíme ve slovech Vaší Svatosti slova sv. Petra a v osobě Vaší Svatosti vidíme a uznáváme pravého zástupce Kristova na této zemi a proto pokorně prosíme za apoštolské požehnání sjezdu, který počínáme. (Výborně!) Dobře vědouce, že ten, kdo není v jednotě s církví římskou, může dosáhnouti všeho kromě spásy, slavně vyznáváme, že chceme vždy žíti v jednotě se stolicí Petrovou (Výborně!). Přesvědčení jsouce, že svoboda církve jest nezbytnou podmínkou blahodárného vlivu církve na věřící, odsuzujeme veškeré pokusy, které se snaží tuto svobodu obmeziti a vážnost sv. Stolice v lehkost uvéstí (Tak jest!) a ze srdce voláme k Bohu, aby se navrátili dnové, kdy se lodička Petrova těšila ze svobody a nezávislosti a dle toho také opravdu jednala. Poněvadž jest láska první podmínkou všeho dobra, sklánějíce se v duchu k nohou Vaší Svatosti, libáme nohy Lva, zvěstujícího mír a pokoj a ctíce v hlavě církve viditelné hlavu církve neviditelnou, jedněmi ústy obzvláště dnes, v den jmeniu Vaší Svatosti, voláme: Náš Lev střed jednoty, lásky, spásy! (Ať žije!)*

Za sjezd katolíku v Hradci Králové nejoddanější syn

Karel Ervín hrabě Nostitz-Rieneck,
předseda.

*, O telegramu tom psaly N. L.: „Při tom jsme se dozvěděli, že kdo nežije v jednotě se stolicí římskou, může všeho dosáti jen ne spásy.“ Odp.: To jste pp. dříve nevěděli a jste katolíci? Již sv. Augustin praví: „Extra Ecclesiam catholicam (necht si toho všimne glossátor, který tak nespravedlivě potupil pana gen. vikáře Frýdka) „catholicam“ totum potest praeter salutem. Potest habere honorem, potest habere sacramentum, potest cantare alleluja, potest respondere Amen, potest Evangelium tenere, potest in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti fidem habere et praedicare; sed nusquam nisi in Ecclesia catholica

Telegram zaslany Jeho Veličenstvu:

Vaše cis. a král. Apoštolské Veličenstvo!

Stojíce nezvratně na zásadě své svaté víry: Není moci, leč od Boha a kteréž jsou, od Boha zřízeny jsou, vyslovují katolíci shromáždění na diecésním sjezdu v Hradci Králové Vašemu Veličenstvu opravdivou a upřímnou oddanost dobře vědouce, že v osobě panovníkově ctí vladaře poslaného a ustanoveného samým Bohem (Tak jest!). Přesvědčení jsouce, že blaho domu Habsbursko-Lotrinského jest blahem Rakouska a blaho Rakouska blahem naší milé vlasti, prosíme Boha, aby zachoval tento rod vznešený a jemu vždy žehnal. Inouce pak duchem obzvláštní přítulnosti k osobě Vašeho Veličenstva, jakož i k osobě Jeho Veličenstva nejjasnější císařovny a královny, vroucně voláme k Bohu, aby naši panující rodinu všeho zlého chránil a naplnil svým požehmáním, aby byla jako až dosud zdrojem pravého blaha a dobra svěřených národův.

Diecésní sjezd katolíku v Hradci Králové.

Karel Ervín hrabě Nostitz-Rieneck,
předseda.

Hned po té požádal předseda **Karel Erv. hrabě Nostic** prvního místopředsedu, aby schůzi řídil, sám pak přednesl první slavnostní řeč:

salutem poterit invenire.“ Tak sv. Augustin ku věřícímu lidu v Caesarei, který chtěl svěsti biskup kacíř Emerit t. j. „Člověk, který není v církvi katolické, (p. glossátore: *katolické!*) může všeho dosáhnouti kromě spásy. Může mít čest, může mít svátosti, může zpívat alleluja, může odpovědět Amen, může mít evangelium, může ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého mít víru a kázati; ale nikde jinde nemůže dojiti spásy leč v církvi katolické.“ — Opakujeme, že po zlobě hlavním pramenem urážek jest nevědomost — ignorantia. Dále praví N. L.: „V telegramu papeži zasláném vystupuje se velice bojovně pro papežský stát.“ — O tom připomínáme, že již přirozený cit pro právo a spravedlnost velí, aby každému vráceno bylo, co mu bylo násilně a nespravedlivě odňato. Kdyby knězi — přáteli N. L. někdo vzal kabát, jistě by ho chtěl zpět.

O Politice.

Vaše biskupská Milosti, nejdůstojnější a velectění pánové, slavné shromáždění!

Přípravné komité sjezdu katolíků z diecése královéhradecké poctilo mne tím úkolem, abych v první schůzi sjezdu o politických věcech promluvil a resoluci navrhl. Ačkoliv jsem si vědom nedostatečných sil svých, přece považoval jsem to za svou povinnost, abych této čestné úloze se podrobil. Nevyhovím-li v plné míře, račte to omluvit tím, že ve velkých věcech stačí dobrá vůle: in magnis voluisse satis est.

Velectění pánové, dovoluji, abych především jako diecesán královéhradecký své upřímné, nelíčené radosti pruchod dal nad tím, že opět katolíci čeští se sešli k velikému sjezdu, a sice sem do tohoto staroslavného města věnného, do Hradce Králové, metropole této diecése, sub auspiciis našeho slovutného nejdůstojnějšího biskupa Edvarda Jana, jemuž v první řadě děkovati dlužno, že sjezd tento skutkem se stal.

Jestliť nám nejdůstojnější náš arcipastýř skvělým příkladem neohroženosti, statečnosti, a této ctnosti je nám katolíkům nejvíce třeba.

Ačkoliv měl býti sjezd původně a v první řadě sjezdem katolíků z této diecése, přece vidíme ke své radosti, že rodáci a souvěrci naši z ostatních diecézí českých jsou zde zastoupeni velmi četně, tak že sjezd stane se manifestací velkolepou celé strany katolické v Čechách vůbec.

Začátek jsme učinili před 2 lety v Příbrami a dopadlo to, chvála Bohu, velmi krásně; pak následoval loni druhý sjezd v Táboře taktéž velice zdařilý, a proto spěchali jsme sem, aby všebo dobrého bylo do třetice! Naše sjezdy katolické mocně vzpružily naše sebevědomí, cítíme, že každým sjezdem rosteme a mohutníme, a to nám dává odvahu a neohroženost.

Mluvím-li jako katolík upřímně a od srdce ke katolíkům, je to zajisté přirozeno, že si v první řadě vzpomínám oné posvátné osobnosti, která katolíkům celého

světa vévodí, vznešeného náměstka Kristova, slavně panujícího Lva XIII., úctyhodného kmeta, srdce zlatého, vůle železná a ducha mohutného v křehkém těle starce již 88letého!

V celé dlouhé řadě papežů římských, jak je vidíme vyobrazeny ve velkolepém chrámu svatého Pavla v Římě (fuori le mura), dosáhli tuším jen dva nebo tři tak dlouhého panování jako Lev XIII., a mezi všemi těmi svěťci a učenci málo asi který by překonal co do bystrého ducha a co do dukladné učenosti našeho Lva. Jaký dojemný, přepodivný a můžeme skutečně říci zázračný vliv a duševní moc provozuje on nad celým světem, beze vsí hmotné moci, bez vojska, bez peněz; celý civilisovaný svět koří se jeho moudrosti! Dejž Buh, by církev svatou ještě dlouhou řadu let slavně spravoval!

Pro každého uvědomělého katolíka rozumí se samo sebou, že si musíme přátí vřele, by svatý Otec u vykonávání úřadu svého nebyl od světské vlády závislým, a z toho plyne, že je vroucí přání každého upřímného katolíka, aby svaté stolici římské bylo navráceno, co jí násilně bylo vzato, a co jí po právu patří!

Mluvil-li jsem dříve o sjezdech katolíku českých, musím se zmínit chvalně a s plným uznáním o záslužné činnosti oněch mužů, kteří prapor náš třímali po dlouhou řadu let s velikým sebezapřením a se šlechetnou nezištností. Byli to zákopníci, abych tak řekl, kteří čilejšímu ruchu katolickému, jaký se přirozeně nyní u nás vyvinul — neb tlak vzbuzuje protitlak — jaksí připravovali cestu. Ale chvály zasloužili si také oni, kteří v novější době slovem i písmem povzbuzovali, varovali a rozehřívali! Jest to snad vymoženost novější doby, že spory politické se vedou poněkud živěji a snad ostřeji než dříve, tak i nová strana křesťansko-sociální či lidová počíná sobě i u nás čileji a živěji, a není to snad ani na škodu věci dobré, že živlové letory ohnivější do boje vstoupili také u nás a tím jaksí vzpružili celý ruch katolický.

Zkušenosti nabyté ve Vídni a v Dolních Rakousích

vůbec tomu nasvědčují, že tím nové stoupence katolické a konservativní věci v massách lidu získati lze.

Dejž Buh, aby i naše nová strana křesťansko-sociální zustala vždy v mezích ryzí spravedlnosti a jaksi v rámci organisace katolické strany české vůbec, abychom spojenými silami k společnému cíli pracovali!

Tento cíl je v první řadě oprava školy národní ve směru konfessionality (Výborně! Neustoupíme!), o čemž ostatně šířiti se nebudu, poněvadž o tomto veledůležitém thematu promluví zde osobnost povolanější než já, a dovolím si jenom krátkou poznámku. Vědouce, jaké obtíže se staví v cestu provedení tohoto hlavního požadavku všech katolíku rakouských, spokojili bychom se zatím přijetím a provedením návrhu dra. Ebenhocha, učiněného na radě říšské v minulém zasedání, a bude zajisté zajímavo, jak asi mladočeští poslanci říšští se zachovají, až skutečně by došlo na ten návrh. Připomínám, že strana katolicko-konservativní dra. Ebenhocha a barona Dipauliho — nyní asi 30 mužů čítající, na říšské radě při obstrukci liberálními, nacionálními a Schönererovskými Němci (Bouřlivé: Hanba!) ke stranám slovanským se tak spravedlivě a solidně zachovala jako kdysi za Hohenwarta a Greutera, a že vůbec lze jenom za její pomoci k nějaké majoritě na radě říšské dojíti. A tato strana přes bouřlivý odpor všech ostatních Němců, a bohužel i křesťanských sociálů rakouských, pevně neohroženě a věrně při majoritě vytrvala, žádnému terrorismu nepodlehajíc! A za to bychom tuto stranu katolickou měli opustiti, až dojde na návrh dra. Ebenhocha, který neobsahuje nic než ty nejmírnější desideria katolického lidu v Rakousku, a který podepsati může kde jaký autonomista a konservavec?!

To by zajisté, pánové, byl vrchol nevděku a doufajúc, že český klub alespoň oficiálně proti tomuto návrhu nevystoupí. Ať radikálové a nevěrci třeba odejdou ze sněmovny, jen aby alespoň někteří z našich českých poslanců hlasovali s Ebenhochem; je to jednoduše požadavek slušnosti a spravedlnosti oproti věrnému spojenci. O zástup-

cích českého konservativního velkostatku rozumí se to dle mého soudu samo sebou, že se zasadí o to, aby návrh ten došel majority na radě říšské.

Po této malé exkursi chej Vás, velectení pánové, zavéstí na jedno místo, každému Čechu drahé a posvátné, k místu, jehož kráse a puvabu se koří celý svět, — chej Vás v duchu zavéstí na Karluv most v stověžaté matičce Praze, abychom zraku svých pozvedli k Hradčanum, ke královskému hradu a k sv. Vítskému velechrámu!

Je to pohled úchvatný, čarokrásný již sám o sobě, což teprv pro nás, kteří máme při pohledu tom blažený pocit, že je to sídlo naší staré slávy a zároveň naděje na lepší budoucnost! A když s výšin hradčanských neb s Petřína při krásném jarním večeru hledíme do širé krajiny, na úrodnou naši vlast, tu zajisté bolestně si vzpomene na bouře a boje, které tato naše krásná, a všemi možnými dary přírody požehnaná země již vytrpěla a co asi jí ještě v budoucnosti čeká! A tu táží se Vás, pánové: pro Boha, proč není tato krásná země šťastná?! — Poněvadž zuří v ní bratrovražedný boj mezi oběma kmeny! A přece je celý ten boj jen uměle vyvolávaný, nespočívá na skutečných poměrech. — lid nechce ve své duši o tom boji vědět, ba přeje si upřímně a vroně míru a pokoje. Lid je klamán a sveden; na jedné straně se mu namlouvá, že je obrožen ve své existenci, ve svém majetku atd. druhým národem, kterému se připisuje expansivnost, výbojnost atd., a na druhé straně pořád se líčí druhý národ jako vrah naší řeči, jako nejukrutnější nepřítel! Pro každého nepředpojatého a objektivního znalce našich poměrů je na bíledni, že ani jedno ani druhé naprosto není pravda, že ani lid český nechce, ba ani nemůže vyvlastnití německý, v Čechách uselý lid, a že ani německý lid potud nesmýšlí nepřátelsky proti lidu českému, pokud totiž ještě není úplně rozeštván a zfanatisován; zejména pravý, prostý německý a velice zbožný lid venkovský, kde vliv fanatiku národních není ještě tak mocný.

Příčina těch sporů je docela jiná, nežli se vždy vyličuje!

Příčina je ta: že se lidu obou národu bralo a dosud bere náboženské katolické smýšlení, dle kterého máme bližního svého milovati jako sebe sama, — a i kdyby byl domnělý národní odporce.

Jak to tedy přišlo, tážeme se, pánové, že národní intolerance dosáhla v jistých kruzích takového stupně? Troje je toho příčinou: 1. tisk liberální, 2. škola bezkonfessionální a 3. vliv zednářský, který chce Rakousko rozbiti! Mohl bych k tomu ještě dodat: celá řada velikých a osudných chyb, kterých kruhy povoláné se dopustily a dosud dopouštějí!

Oproti těmto vlivům zednářským není jiné pomoci než-li navrácení se k názorům křesťanským, čili křesťansko-sociální obnova! Lid venkovský nezkažený nezná dosud vášně národní. Víu to z vlastního každodenního obcování, přebýváje někdy v české a někdy německé krajině. Politikové ze řemesla, t. zv. vudcové lidu však neustále volají na poplach, neustále tlukou na buben, jen aby ten ubohý lid nepřišel ku klidnému rozvázení. A v tom jim, t. j. těm t. zv. vudcům lidu, poříd přisluhuje tisk liberální, a bohužel, že si někdy tak zvaný konservativní tisk v slepém bažení po popularitě do toho samého rolu troubí, což ovšem schvalovati nelze. Není divu, že při škole bezkonfessijní znáhá se náboženský indifferentism, že Boží přikázání se nešetří, neb jak pravím nynější boj národní příčí se naprosto Božímu přikázání — a nejen to, ale i celý názor nyní moderní o absolutní váze a nezměrné důležitosti národnosti je nekřesťanský, nekatolický, ba pohanský a v ohledu politickém revoluční.

Dovolím si tyto výroky poněkud objasniti a odvolniti, abych nebyl hned za tmáře a zpátečníka prohlášován, čemu ostatně tak jako tak neujdu, — ale chvála Bohu, nic si z toho nedělám, avšak záleží mi na tom, abyste Vy, političtí přátelé moji, mi řádně porozuměli.

Tedy pro uvědomělého katolíka národnost a řeč nemá tu ohromnou váhu a výlučnou důležitost, která se jim nyní připisuje z té příčiny: že je a musí býti

v první řadě katolíkem, a že máme podle své katolické mravouky bližního svého milovati nehledě k národnosti a řeči, zároveň máme však jako katolíci svatou povinnost státu, k němuž náležíme a zejména dynastií panující věrnost zachovati i v tom směru, že přeměštěné ztotožňování národnosti musilo by v poslední konsekvenci konečně vésti k státním převratům. To platí nejenom pro nás, ale pro všechny katolíky. Rozumí se samo sebou, že v lásce k vlasti a k mateřskému jazyku my katolíci nedáme se zahanbiti nikým. Ostatně nebudu nás katolíky proti výtce, že nejsme dosti národně nadšeni, že nemáme citu národního, hájit, poněvadž pro nás mluví světoznámý skutek, že právě katoličtí kněží to byli, kteří v první řadě stáli, když se o to jednalo, národ český z úpadku vzkřísiti: těchto národních buditelů českých, kněží, byla celá řada a dosud také nevymřeli! — Prozřetelnost božská tomu chtěla, že tato naše krásná vlast dána byla dvěma národům, a z toho plyne povinnost obou národů jako bratři milovati a snášeti se respolek a ne v bratrovražedném boji se navzájem potlačovati a pronásledovati. Proto z toho opět plyne svatá povinnost každého katolíka, ať Čecha, ať Němce vynasnažiti se, seč síly stačí, aby této řevnivosti učiněn byl konec, aby se protivy alespoň znenáhla zmírnily!

V poslední době dostoupila ta nešťastná řevnivost zejména mezi našimi rodáky německými alespoň v kruzích a krajinách fanatismem národním více podrytých, takové výše, jako snad nikdy před tím a to z příčiny vydání t. zv. jazykových nařízení nynějšího ministerstva hraběte Badeniho.

Necítím se nikterak povolána, abych hájil politiku nynější vlády, ale tolik troufám si říci, že příčina tato neospravedlňuje nikterak ohromný povyk, nastalý v táboře liberálních Němců. Hledám příčinu těchto smutných výjevů v něčem zcela jiném, totiž v tom, že liberální strana německá, pozorujíc, že se pod ní puda viklá a že důvěru svých voličů ztrácí, použila vyskytující se příležitosti popularitu svou obnovit.

Nad míru žalostné je však při tom, že uznali ti páni za dobré vlnouti se v náruč radikálních stranám, nejen německým nacionálum, nýbrž i straně, stojící pod komandem pověstného Schönerera! (Hlučné hanba.) Kam až v této alianci dospěli, lze poznati na schuzi v Chebu! Kdo si vzal malou práci prostudovati jazyková nařízení, musí dospěti k tomu výsledku, že lidu německému v Čechách a na Moravě se nikterak neublížilo, nýbrž jen požadavku rovného práva se vyhovělo! Vždyť jedná se poměrně jen o malý blouček lidí z intelligence německé, kteří hodlají státu sloužit, a bylo by tuze smutno, kdyby těmto studovaným lidem bylo tak přespříliš obtížno přinúcti se za celou řadu let druhému zemskému jazyku. Jakýsi německý básník praví velice trefně: So viel der Sprachen du sprichst, so viel der Leben du lebst. — čili po česku: Kolik řečí mluvíš, tolik životu žiješ — Zkrátka jazyková nařízení nestojí za ten veliký hluk a nejsou ani jeho skutečnou příčinou.

Ta je zcela jiná, jak jsem si dovolil již dříve podotknouti — jedná se liberální německé straně o udržování nadvlády živlu německo-liberálního v Rakousku, o zachování soustavy centralistické. To je vlastně punctum saliens celé té otázky. — Není zde ani času ani místa, abych se pouštěl do podrobností, nejsem také snad dosti zasvěcen do všech tajností politických, ale, pánové, tolik vím, že by bylo také chybou velikou, snad osudnou, pouštěti se do vyjednávání se stranou, ovládanou Schönereriány. (Hanba jim!) Chtě-li liberální něm. strana, aby se s ní vyjednávalo k tomu cíli, aby nastalo příměří, které by pak mělo vésti k vyrovnání trvalému, může, ať se především zhostí velení oněch mužů radikálních, s kterými seriosně jednati nemůže žádná strana upřímně rakouská a dynastická!

Jak se věci veřejné u nás v nejbližší době vyvinou, nelze ovšem předpovídati, ale jako katolíci, Čechové a příslušníci rakouského mocnářství a věrní poddaní našeho nejmilostivějšího císaře a krále musíme si co nejvroucněji přát, aby boje národní u nás konečně přestaly,

aby konečně zjednán byl mír a pokoj. Vždyť v staré sv.-Václavské písní se modlíváme: dej nám žizň i mír v naši zemi. Kyrie elejson!

Těžká je věru doba naše, a budoucnost zahalena je v mlhách mraku zkázonosných, a starostlivého otce jímá úzkost, jaký asi los vypadne potomkům, za které pracuje a se lopotí! Svět nynější jakoby neviděl nebezpečí, valící se na společnost lidskou, jakoby nechtěl poznati hruzy obrátů násilných, snad krvavých, valících se stále a stále blíže na lidský řád a státy moderní.

Jest to otázka sociální, je to socialism vždy durazněji klepající na dveře občanské společnosti! »*Duobus litigantibus tertius gaudet*, když dva se hádají, třetí z toho má radost — rozuměj užitek — to platí o našich poměrech. Mezi tím co Češi a Němci u nás se potírají, kyne z toho jen prospěch sociální demokracii, která tím každodenně roste. Otevřme přec oči a hledme, co se děje kolem nás: nikdo z toho, že se mezi sebou rveme, nemá větší zisk a prospěch nežli mezi-národní revoluční zednářstvo pak sociální demokracie, a hlavně ti, kteří za ní stojí! A těm, pánové, měli bychom urovnávat pudu, na sebe bychom měli splétat bič? To by věru byl vrchol zaslepenosti!

Proto podejtež si katolíci, ať Češi ať Němci v Čechách, bratrskou ruku k smíru, a bychom nepadli do rukou nezabožskému dědici liberalismu: sociální demokracii a anarchii!

Mluvil-li jsem dříve o tom, kterak úzko je nyní mnohému starostlivému otci, pomýšlí-li na budoucí osud dítek svých, platí to měrou vrchovatou o vznešeném otci národu rakouských, o nejmilostivějším našem zeměpánu, který v roce budoucím slaviti bude 50leté jubileum panování. Jak často asi s truduou myslí vzpomíná vznešený náš mocnár národního boje u nás, jak často již vznesl vroucí přání k nebesům, aby odvrácena byla kletba boju těch z poželmané jinak země české! Jak často podporoval snahy a pokusy urovnávati překážky smíření, bolužel však vždy dosud marně! V nejtěžších dobách,

v kritických chvílích, kdy zkáza brozila širým dědinám tohoto království, mocnou a štědrú rukou svou pomoc a útěchu skytal. A právě ve dnech minulých, kdy rozpoutané dravé vody zaplavily celé krajiny ničíce úrodu mnohoslibnou, tu opět zeměpán náš obětavý darem vskutku královským ubohým krajanum našim jako anděl strážný přispěl. Každý den od časného rána do noci stará se o své národy, neunavně konaje těžké povinnosti své — věru a tu neměli bychom s radostí vše nasaditi, aby královská vůle jeho a přání jeho šlechetného srdce konečně se splnila, aby ve vlasti naší nastal mír?! Nemůže tuším býti vhodnější příležitosti proukázati našemu mocnáři vděčnou láskou svou, nežli jubileum 50letého panování. A proto, kdo jen můžeš, přičiň se, abychom jemu podali dukaz vděčné lásky a neoblomné věrnosti své tím: že v jubilejním roce veliké dílo smíru v Čechách provedeme! Přes všechny překážky, přes všelijakou nevraživost a nepřízeň dalo by se dosíci kýženého vyrovnání, kdyby jen všichni oni, na kterých při tom záleží, dobrou vůli měli. A proto tvrdím: nemohlo by se najíti skvostnějšího a vítanějšího daru jubilejního, nežli společný, nadšený hold obou usmířených národu, složený jako hotová událost ke dni 2. prosince 1898, k nohám Jeho císa. a král. Veličenstva. Nechť každý katolík v Čechách přispěje k tomu svou hřivnou!

Abyste tak stalo, tomu provolávám z hloubi duše:
Na zdar!

Domluvil jsem.« — (Bouřlivý potlesk.)*

*Poklon, kterými za tuto řeč poctil řečníka glossator N. L., zde opakovati nebudeme, pan hrabě přesně zajisté přejde k dennímu pořádku, jenom některé věci z glossy se nám zdají, příliš mírně řečeno, neomalené. Tak není zajisté dobře vtípkovati o někom, že sbírá na chudé; podpora chudých u všech lidí platila za skutek šlechetný. Snad chce glossator svou nešetřnost omluviti větou, že pan hrabě učinil dobrodiní chudým na cizí útraty. Slova poslední jsou zlomyslnost a pan glossator je v Praze, má tam dost příležitosti přesvědčiti se o tom, že ve své glossě neřekl pravdu. Glossator také tvrdí o panu hraběti, že jest s logikou poněkud příliš na strázi a jako obklad uvádí, jak přý může býti sv. Otec závislým, když má celým světem provozuje svůj vliv? Na to odpovídáme, že jest pan glossator poněkud tupý, jest-li to pochopiti nemůže; logický spor v této věci není naprosto závažný. Vždyť na př. může míti mnohý řečník na

Po skončené řeči vypuklo shromáždění v dlouho-
trvající potlesk. načež přijata byla jednohlasně následu-
jící **resoluce** :

1. Stojíce nezvratně na půdě po otcích zděděné, na
půdě sv. katolické víry, prohlašujeme své pevné přesvěd-
čení, že naše náboženství jest základem společnosti lidské,
podkladem všeho práva a spravedlnosti, a že bez pozitivní
víry pojmy „moravnost“ a „povinnost“ nejsou nežli pou-
hými slovy.

2 Ctíme a milujeme viditelnou hlavu svaté církve,
slavně panujícího papeže Lva XIII. a chceme u věcech víry
a mravů zachovávat se k Němu jako poslušní a věrní sy-
nové. Chovajíce obavu, že by možné komplikace nastaly,
kterými by svatý Otec u vládě sv. církve ve své volnosti a
svobodě ještě více obmezovan býti mohl, přejeme si vroucně,
aby dědictví svatého Petra opět papeži navráceno bylo.
V ohledu církevně-politickém pohlížíme se vší úctou k radám
našeho nejdůstojnějšího episkopátu.

3. Jsouce přesvědčeni, že blaho a štěstí naší užší
vlasti staroslavného království českého těsně a nerozdílné
souvisí se vznešenou naší dynastií a celým mocnářstvím
rakouským, prohlašujeme co nejslavněji, že jenom v pevném
svazku s ostatními královstvími a zeměmi pod žezlem ra-
kouským žítí chceme a věrnost dynastickou vždy a za všech
okolností zachovávat budeme. Pěstování vřelého citu dyna-
stického a royalistického považujeme v nynější době za
přední povinnost každého katolického vlastence a to tím
více, ježto posvátná osobnost nejmilostivějšího našeho císaře
a krále je nám zářícím příkladem všech ctností a Jeho ne-
skonalá obětavost naším vděkem dosti vážena nikdy býti
nemůže.

4. Uznávajíce oprávněnost nerozdílnosti a autonomie
království českého, jakož vi trvání jeho slavných, mnoho-
kráte potvrzených práv, chceme vždy hájiti tato historická
práva, jakož i na křesťanské spravedlnosti zakládající se
rovné právo obou tuto vlast okývajících národů.

posluchače veliký vliv, a když přijde domů, nemá třeba ani co řísti; mnohý list může
msti na čtenáře ohromný vliv, a nemá třeba, čím by zaplatil tisk a papír. A na-
opak mnohý člověk jest nezávislým úplně a vlivu nemá žádného. Běti nezávislým
a msti vliv není totéž. — V jiném čísle praví N. L., že scházelo jen, aby K. L.,
které vedly N. L. do školy, opět počaly se starou otrápanou, až směšnou písničkou,
ježž rekrén by byl: ubohý vézeň vatikánský, žobrák atd. Jest tedy dle N. L.
záležitost sv. Otec úplně v pořádku, svatému Otci se vede dobře, není vézeň atd.
Nebť si na to na všecko vzpomenu, až jednou snad přijde zase významný
stav. Ostatně pan glossator jen sponěkud příliš žertuje.

5. Přejeme si vroucně klidu a pokoje mezi oběma kmeny národními, prohlašující, že vášnivá novověká výstřednost národní nikterak neshoduje se s názory křesťanskými a katolickými.

Na to přikročeno ku čtení telegramu a došlých dopisu, které připomínáme všecy na místě jiném.

Pak zapěny nadšeně hymna papežská, císařská a národní a předseda po doslovu ndp. biskupa, jenž děkoval za četnou návštěvu, která ho neočekávaně potěšila, a žádal, aby i dále tak četně schůze navštíveny byly, prohlásil schůzi za ukončenou.

III.

Druhý den sjezdu.

V pondělí dne 23. srpna

sloužil ndp. biskup v katedrálním chrámu Páně v 8 hodin pontifikální mši svatou, při kteréž zapěla diecéšní Cyrillská Jednota chorální mši.

a) Schůze ranní.

V 10 hodin byla druhá schůze v divadle Klicperové. Divadlo bylo opět ve všech prostorách přeplněno.

Po zahájení schůze a po sboru, který zapěla Cyrillská Jednota králové-hradecká, děkuje předseda br. Nostitz-Rienek Jeho Biskupské Milosti za to, že sloužil na úmysl sjezdu pontifikální mši svatou. Na to se čte blahopřejný telegram Jeho Milosti ndp. biskupa brněnského, po němž vdp. kanovník Dr. Pospíšil pozdravil sjezd jmenem diecése a kapitoly brněnské takto:

Vysoce urozený pane předsedo! Velectěné sluhoužďení!

Ačkoliv náš ndp. biskup, jak Jste právě slyšeli, sám blahopřejný telegram poslal, přece mne uložil a nejen On, nýbrž veškerá královská kapitula brněnská, abych jménem Jich Vám tlumočil Jejich pozdrav, upřímné pocity, upřímnou radost a výraz nejsrdečnějšího blahopřání. Dovoluji si tedy jak jménem kapituly Vás zde co nejuctivěji pozdraviti a k tomu také připojuji pozdrav svůj. Zároveň také tlumočím nejupřímnější radost jak biskupa

tak kapitoly nad projevem tak nadějným katolického života (Výborně!), kteréžto obrození týká se i nás Moravanu (Výborně!). A jak bychom se neměli radovati nad tímto projevem katolického života? Vždyť my Čechové jsme jedním národem (Výborně! Potlesk!), radosti a slasti Vaše jsou také radostmi a slastmi našimi (Výborně!). A jako jsme se z celého srdce, z celého upřímného srdce svého kormoutili, když jsme viděli jak nevěrecké svobodomyslnictvo z království českého se valí na naši Moravu (Bohužel!), tak také nyní z toho nejpřímnějšího srdce se těšíme a plesáme, když vidíme, že katolický život tak nadějně se v království Vašem obrozuje (Výborně!); neboť obrození toho katolického života v království Vašem bude míti také vliv na naši družnou Moravu (Tak jest!). Toto obrození bude nás sílit, bude nás povzbuzovati, abychom ten praporek Kristův, který jsme vztýčili, dále neohroženě trnuli v té pevné naději, že Bůh dobrotivý nás neopustí, až veškeren národ český bude pokládat Krista za základ veškerého života (Výborně!). Ke konci ještě mám tlumočiti blahopřání biskupa našeho arcipastýři Vašemu. Kéž dobrotivý Bůh mu popřeje viděti onu bohatou žeň semene, které on s takovou apoštolskou horlivostí do srdcí zasévá (Dejž Bůh!). Kéž Váš velepastýř dočká se oné doby, až všichni jeho diecéšní, nejen obyčejný lid, ale i inteligence, uvidí to požehnutí, které plyne po celém národě českém z Jeho apoštolských prací, až budou žehnat každému slovu, každému kroku a každému skutku Jeho, vykonanému na obnovu katolického ducha v diecési královéhradecké (Výborně!). A s tímto blahopřáním končím a volám z nehlubšího srdce svého Zdař Bůh a žehnej Bůh Vaše shromáždění! (Výborně! Potlesk!)

Následoval pozdrav za arcidiecési pražskou, který pronesl vdp. kanovník Dr. Krásl.

Vysokorodý pane předsedo! Velectěné shromáždění!

Dostalo se mi té cti a toho vyznamenání pozdraviti Vás jménem Jeho Eminence nejdůstojnějšího pana kardinála arcibiskupa pražského, který zasedá na prestolu sv. Vojtěcha v král. hlavním městě Praze. (Sláva mu!)

Tak jako jednou sv. Vojtěch na Zelené hoře se modlil, aby Buh odvrátil záhubu od této české země, tak také náš Arcipastýř se modlí, aby Buh dobrotivý nedopustil toho, by záhuba mravní a nevěra zapustily hlubších kořenu v tomto království.

Církev katolická muže s pýchou nyní říci, že neměla nikdy tolik zjevných a tolikéž tajných nepřátel, kteří osnovají denně takřka plány, aby ji odstranili, jako právě nyní (Bohužel!). Mnoho nepřátel — mnoho cti. Čím více jest jich, tím větší bude jednou vítězství naší církve. Kdo proti církvi bojuje, bojuje proti Kristu (Výborně!). Nebo co by bylo z křesťanského náboženství bez katolické církve?

Tak jako vidíme u Krista jasné doby, kdy i nepřátelé nejurputnější musili uznati Jeho majestát božský, Jeho vznešenost, tak také vidíme u církve katolické. Byli časové kdy i nepřátelé musili uznávati Její poslání, Její vznešenost a Její blahodárné působení. Avšak tito okamžikové jsou jen tak jako krátké hodiny v dlouhých dějinách církevních. Tak jako Kristus byl více tupen, než chválen, tak to také máme u církve. Avšak ona jest zde, nedá se odstraniti, nedá se bez okolku zahrabati; chtěj nechtěj musí se nepřátelé Její s ní obírat. Ona jest nyní středem nenávisti celého světa (Tak jest!). O Kristu se řeklo: My máme zákon a podle zákona musí zemřítí; nyní praví se jen na př. ve Francii o církvi katolické: My jsme si udělali zákony a dle těch musí církev katolická býti nejprve snížena a pak odstraněna.

Co proti tomu činiti? Katolíci musí míti důvěru, že myšlenky lidské nejsou myšlenky božské a že ani brány pekelné církev nepřemohou. (Tak jest!) Vy budete se smoutiti a svět se bude radovati, avšak zármutek Váš promění se v radost. Ten, který bdí, jest v lodičce své i když tato zmítána jest bouřemi. Otřesená může býti církev, ale zničena nikdy (Tak jest!). Dorážeti na ni mohou nepřátelé, ale doraziti ji nikdy nemohou (Nikdy! Potlesk!).

Proti útokům takovým doufáme, že nám Buh po-

může. Avšak my nesmíme klidně složit ruce v klín (Tak jest!). Církev zde na světě jmenuje se bojující a proto jest nám bojovati. Bez boje není vítězství. Kdo bojuje s Kristem, ten také zvítězí (Tak jest!). Nynější nevěra podobá se povodni, která nemá ruce a přece všechno podkopává. Povodni přítrž neučiní nikdo, kdo se na ni se založenýma rukama dívá. Musí se činiti proti ní hráze. I my již nyní, Bohu chvála, činíme a stavíme hráze proti nevěře tím, že organisujeme katolický tisk, spolky, že podporujeme katolický život, vědomosti náboženské (Tak jest!). Jak mnohý učenec neví nyní z náboženství ani tolik, kolik ví dítě, jež jakž takž se přiučilo ve třetí třídě katechismu (Bohužel!).

Při povodni jednotlivec málo zmuže, lidé se musí sdružit, aby návalu vod odolali. Sdružme se i my katolíci kolem sv. Otce, a kolem od něho ustanovených právomocných biskupu (Tak jest!). Kde je Petr, tam je církev, a kde jest církev, tam budme i my (Výborně!). V církvi panují právomocní biskupové, hierarchie, ti mají právo, není to žádné bažení po panství, vyžadovati poslušnost od věrných křestanu, aby přikázání Boží i církevní zachovávali. Kdyby nepanovala hierarchie, nastává v církvi hned anarchie — abych již toho ne užil (Potlesk!).

Zítřa slaví se slavnost přenesení ostatku sv. Vojtěcha do naší matičky Prahy. Prve než ostatky v Hnězdně vyzvednouti mohli, musili slíbiti otcové naši očistu, že budou zachovávat přikázání Boží a církevní. Tou cestou také vykonejme očistu též my k požehnání a dobru vlasti své (Výborně!).

Všechny dosavadní tři sjezdy naše se vydařily nad očekávání a dobře působily. Proto má býti, a bohdá že k tomu dojde, sjezd všeobecný katolíku českých v Praze a k tomu sjezdu Vás zv. Jako my Pražané čteně jsme se k Vám dostavili, upřímně a bratrsky, tak také Vás zveme na přesrok do Prahy. (Sláva! Na shledanou! Dlouho trvající potlesk.)

Když potlesk utichl, uděleno slovo Msgr. Dru Jirákoví, který jmenem diecése budějovické pozdravil sjezd takto:

Vaše Biskupská Milosti, nejdůstojnější a velectění pánové,
slavné shromáždění!

Z toho kraje, kde stříbropěnná Vltava Malši pije, z metropole českého jihu, z Českých Budějovic, kde drulidy v šedé minulosti stála tak pevná bašta a obrana víry katolické, ano tam z dálných Českých Budějovic vysláni jsme sem dva zástupcové, abychom pozdravili Váš diecéšní sjezd a přáli mu mnoho zdaru jménem našeho nejdůstojnějšího a vřele milovaného arcipastýře Dra Martina Josefa Říhy (Sláva mu!) a jménem celé naší česko-budějovické diecése. Činíme tak, když přicházíme sem, abychom vzdali Vám díky také za to, že deputace ze zdejší diecése byla vyslána, aby viděla jak my tam na jihu se obrozujeme, sílíme a seřadujeme k boji pro naši svatou víru. Ano chceme bojovati, avšak my jen odrážíme útoky, my nejsme útočníky, my jsme obránci (Výborně! Potlesk!). Dobro katolické víry tohoto boje za nynější doby žádá. Bohužel spali jsme snad déle než dobře bylo, jest tedy nejvyšší čas, bychom se zmužili, tedy čas, abychom se poznali, abychom si podali pravice jak na jihu tak na východě, aby i srdce království českého s námi se spojilo (Výborně!).

Vím, že ty sjezdy naše katolické se mnohým lidem nelíbí, ale ti, kteří proti nim bojují, se zase nelíbí nám a tím jsme si rovni. Přátelé drazí, co by tak ti chtěli z nás míti. Já si vzpomínám na život sv. Jeronýma. Světec tento zdál se býti mnohým lidem, tak zvaným tichošlapkem, poněkud otevřeným, tuze upřímným, mnohému věčně neodhodlanému zdál se býti zase tuze prudký, mnohému úskoprsému dobráku zdál se býti zase tuze ostrý, mnohému pochybovači tuze rozhodný a proto varovali ho a napomínali k umírněnosti. Ale vite, co jim řekl sv. Jeroným: »Mori possum, tacere non possum čili česky: Umřítí mohu — mlčeti nemohu, nesmím. A proto jsme se zde přátelé shromáždili a shromáždíme na těch sjezdech katolických, abychom také mluvili po způsobu sv. Jeronýma. Umřítí můžeme, když budeme udoláni, ale mlčeti nebudeme, mlčeti nesmíme (Vý-

borně! Tak jest!). Říká se, že v našem národě rozdmýchujeme nový boj: my jen útok odražíme. My můžeme říci s naším básníkem:

My chceme s každým v svatém žití míru,
jen každý, co nám svato jest, ať nechá!
za vlastním pluhem ať jen každý spěchá!

Hle, my nechceme nic jiného než jen ať k nám se zachovává ta spravedlnost, jako se zachovává ke každému jinému. My musíme vnitřní silou své víry svatě zvítěziti. Máme snad mlčetí na všechno překrucování pravdy, na všechny útržky, pohany, všechen posměch a jizlivé tupení církve svaté? (Nikdy!) Máme snad mlčetí, když hrozí nebezpečství svaté víře naší se strany náboženské lhostejnosti a zřejmého bezvěří? (Nikdy!) Takový okamžik, kde vidíme, že jsme ohroženi, ten nadchnouti nás musí k činům, k činům rekovným; ohrožena jest víra, ohrožena jest pravda, ohroženo jest svaté náboženství vůbec. (Tak jest!). To povzbuzuje ducha k činům rekovným, povzbuzuje mysl k udatnosti. Chcete doklady? Popatřte do dějin, co jen tehdy dělo se v Karthagině, městě to na severním pobřeží Afriky a v Jerusalémě, středisku říše židovské, když nepřemožitelní Římané tato města oblehli! Nebezpečství, že obleženci budou utraceni, že budou připraveni o své statky, vlast, to nadchnulo i ženy, ba historie vypravuje, že ženy vidouce, kterak mužové nemají zbraní, snesly vše i pletence vlasu na provazy! A my bychom neměli takovou zmužilost ve svém srdci? Copak za našich dnů nejde o větší statky jak o bytí? My nezapomeneme na vlast nebeskou (Nikdy!), kterou nám chtějí uzmouti naši nepřátelé. Tam šlo o statky pozemské, nám jde o statky duchovní, které nevyváží na světě nic. To si přísaháme, že chceme pevně státi pod tímto křížem, pod jehož rameny jsme shromáždění. Proto volám slovy básníkovými a vykládám, aplikuje jeho slovo na poměry naše ve víře:

Co můžeš každý, k velkému dej dílu!
Jeť oblázek i balvan v stejné ceně,

když láskou dán; a dávejte tak denně
přes tygruv řev i přes pláč krokodilův!«

Ano perifrasiuji tato slova a volám: Co můžeš každý k velkému dej dílu znovuzrození, vzpružení a se-sílení sv. víry v srdcích lidských. Jeť oblázek i balvan — jeť každý nejen velký ale i sebe menší skutek pro víru vyko-naný v stejné ceně, když pochází z lásky k této víře. A dávejte takové skutky na oltář víry denně přes křik a řev našich nepřátel i našich nerozhodných přátel, kteří jen pláčí nad námi v mylném domnění, že příliš daleko jdeme (Výborně!). A volám dále s básníkem:

Zjev kladivo i péro svoji sílu
a štětec, dláto — muži dím i ženě —
jen k práci, k práci, k práci neprodleně!
Bud' z žuly celý život váš, ne z jílu!«

Ano zjev řemeslo, zjev péro spisovatelské svaté naší víry sílu, i malířství a sochařství, jak to jindy bývalo. Za víru svatou jdeme jen k práci neprodleně, aby vírou pevnou život náš v útocích lhostejnosti náboženské a bezvěří byl nezdolnou žulou a ne podclajným jílem, ne třtinou větrem se klátící.

A nepovolme! (volám dále s básníkem). Uměním a vědou a prací rukou i výzpytí ducha.
ať mozek vzkypí, lávou krev nám vzplane!

Ano nepovolme v boji za drahou víru! V jejím světle ať výzpyty své koná rozum jí osvícený, a láskou křesťanskou, již víra rodí pravá, ať krev naše vzplane.

A končím slovy básníka:

Snad žár přec vlijem v postavu tu bledou,
v tluk srdce vzpružíme, jež matně bouchá,
a bídný Lazar v nový život vstane!

Ó zajisté snad svou láskou k víře drahé vlijem
žár v bledou postavu tu lhostejné víry své a tlukot srdce

pro víru svatou v nadrech svých vzpružíme, aby mocněji a silněji pro ni se ozýval; a bídný Lazar té dosavadní snad již celá léta mrtvé víry naší v nový život vstane, když tento katolický sjezd promluví k tomuto Lazaru zázračné slovo Kristovo: Lazare! tobě pravím vstaň a vyjdi neobroženě z hrobu srdce lidského opět v tento svět! A to jest přáním, jež promáším zde jmenem nejdůstojnějšího našeho milovaného pana biskupa a celé naší diecése, volaje na splnění tohoto blahopřání: Bůh žehnej v tomto směru. Zdař Bůh!*) (Výborně! Potlesk.)

Na to praví předseda, že myslí, že mluví všem účastníkům sjezdu ze srdce, když poděkuje všem řečníkům, kteří tolik krásného pověděli a k nadšení sjezdu přispěli. (Hlučný souhlas.)

Pak uděleno slovo panu Františku Lepařovi, řediteli c. k. gymnasia v Jičíně v. v., který v řeči důkladně promyšlené za častého potlesku promluvil:

O životě rodinném.

Život rodinný veledůležitý jest i pro širší obcování společenské i pro vzdělávání celého národa. Jest-li život rodinný spořádaný, mravný, bývá pevným základem utěšeného, spokojeného, mírumilovného života společenského a pojišťuje stálým pokrokem ve vzdělanosti šťastnou budoucnost národu celému. Avšak nespořádaný život rodinný, rozpustilý, všelikým vášním hovicí, původem jest nespokojenosti, rozervanosti, stálých zmatkův a různic v životě společenském a zároveň bývá jistým znamením příštího úpadku celého

*) O těchto pozdravech byla v N. L. tato původní zpráva: »Čekali jsme slova lásky, slova vybízející ku křesťanskému životu, k práci mezi zuboženými, opuštěným lidem. Mluvěcí z fad kanovnických připravili nám překvapení. Čtli jsme hned, co je to *ecclesia militans*. To nebyla výzva k lásce, co jsme slyšeli, nebyla to slova pokory, snášlivosti, sebezapření, to byly povely cholerických generálů, ženoucích fanaticky zdisciplinovaný dav do krvavých zápasů. Stáli jsme tváří v tvář fanaticům, již ústa blásala nová křížácká tažení. Mistrovství v tom přiznáváme zástupci budějovické kapitoly, monsign. Jirákovici.« — Následuje bezpochyby »z lásky, pokory, snášlivosti, sebezapření« fotografie Msgra Jiráka. — Uvádíme tuto původní zprávu bez poznámky; každý čtenář ji posoudí zajisté sám; jen se ptáme, zdaž z ní vysvítá láska, pokora, snášlivost, sebezapření?

národa. Proto jestli pozorovati v životě společenském a národním, že začíná se zmáhati přílišná nesnášenlivost, neústupnost a vzájemné pohrdání, tu nastává potřeba co nejpilnější, aby muži vlastenečtí co nejhorlivěji se pokoušeli nejdříve o nápravu života rodinného. Oprava ta, má-li se zdařiti, jest možná za dob našich jen na základě náboženském, na základě křesťanské lásky, která všude blaho plodí, nesvornost zapuzuje, spokojenost a snášenlivost vzájemnou vzbuzuje, ovšem ukládajíc, aby každý povinnosti své rád a horlivě konal, překonávaje s vytrvalostí neuvavnou všecky obtíže souvislé s povinnostmi těmi.

V rodině první a hlavní povinnost rodičů jest, aby dítky své hned od nejútlejšího věku jejich zdárně vychovávali. Zbožná matka nemluvnátku svému na čele dělá znamení sv. kříže, kdykoli je z kolíbečky bere do náručí svého nebo tam je opět ukládá. Jakmile dítě začíná se volněji pohybovati a drobátko choditi, matička je učí, aby samo už dělalo znamení kříže, obzvláště když vstává a ku spánku se klade, pak za dne před jídlem a po jídle. Asi po druhém roce, když dítě už pomalu mluví, matka začíná je učiti modlitbě Páně, ovšem ne najednou, nýbrž po částkách malinkých; i dosti času, když celý Otčenáš z paměti dovede říkati za rok. Dítě, slyšíc od matičky milé, že sv. Václav malinký rád se modlíval se svou babičkou svatou Ludmilou, a že Pámbičkovi nejmilejší jsou dítky se modlící, jistě velmi si oblíbí modlitbičky své. Ve věci té někteří učenci vyslovili zásadu, že prý k modlitbě a vůbec k náboženství nemají dítky nedospělé býti naváděny, poněvadž tomu nemohou ještě rozuměti. Avšak zásada ta jistě mylná jest. Vždyť náboženství přísluší k citu i rozumu, a vzděláváním citu náboženského dítě už mluvící nabývá zbožné mysli, která znamenitě už bývá sesílena, když později dítě znenáhla se učí chápati rozumem, čemu dříve bez obtíže navyklo ci-

tem. A vůbec při všem předchází návyk a cvik, potom teprve, a to velmi často, hodně pozdě následuje porozumění. A vskutku, dokázalo se příklady ovšem smutnými, že děti, jež v útlém věku nenabýly citu náboženského, později už zcela chladnými zůstaly ve věcech náboženských jak na újmu svou tak i života společenského. Kdyby zásada učenců svrchu dotčených měla se prováděti vůbec, tož dítě by se nemělo ani učit mluvit, poněvadž také ještě nerozumí tomu, co začíná mluvit.

Avšak i otec má si všimati vychování dítek svých co nejpečlivěji. Ovšem leckterý otec domnívá se, že dosti činí povinností svým, když děti své živí a šatí, nedbaje příliš ostatního vychování jejich. Počinání takové citu otcovskému zcela nepřislušno jest a pro budoucí časy jak otci tak i dítěti velmi škodливо, poněvadž jednostrannou nedbalostí tou už záhy otec i dítě sobě se odcizují. Otec vědomý všech povinností svých, pokud má chvíle prázdné, obyčejně večer, s radostí roztočilou baví se s dítětem už žvatlajícím, hledaje a nalézaje u vlastního dítěte větší rozkoše, nežli otcové lehkomyšní, kteří nikdy ani ve chvílkách prázdných nechtějí dětem svým nedospělým věnovati pozornosti nějaké a raději se slánějí po rozkošnictví mimo dům svůj, pospíchajíce obyčejně do hospody; výmluvu, proč doma nedbají dítek svých, na snadě mají, říkajíce, že potřebují zotavení, nadřevše se prý po celíčký den! Tedy vykonávání povinnosti stavu svého nazývají dřením! A jaké to zotavení a občerstvení nalézají? V místnosti hospodské, obzvláště venkovské, často začmouzené a nezdravé, baví se obyčejně hrajíce v karty; někdy s útratou nadobyčejnou jim jsou oddáni, ani nevzpomínajíce opuštěných dítek svých, ba prohrávajíce někdy celé jmění své, tak že dítky jejich zbaveny bývají i potřeb k živobytí nejuťnějších. Ba leckterý, nemaje už ani sám ničeho k živobytí,

samovraždou ubíhá další bídě vlastní, zanecháváje tu beze vší pomoci vdovu a často i četné siroty. Zanedbávání rodin vlastních a řemeslné provádění karbanictví už tak úžasně se zmáhá, že v jedné obci nepořádné skoro všickni občané po celé tři dni a tři noci ustavičně vytrvali v hospodě při kartách.

Než obraťme se od této zpustlosti moderní k obrázku jinému! Otec pečlivý za chvílek prázdných s rozkoší nevýslovnou se baví u svých dítek roztomilých, po dětsku s nimi pohrávaje, kratičké povídky a báchvy jim vypravuje, kratičké písničky jim předzpěvuje, jako: »Tluče bubeníček, tluče na buben«, »Já mám koně, vrané koně, to jsou koně my« a podobné. Dítka milá k večeru vesele už tatíčkovi vstříc spěchají, a jakmile povečeří, hned ručičky vzpínajíce toužebně prosí, aby zase jim vypravoval nějakou pohádku, třeba už jim známou. Někdy ovšem i otec tak pečlivý za zvláštních příležitostí obecných neb vlasteneckých také navštěvuje večerní schůzky buď v hostincích, buď v jiných domech; a všude, kde třeba, působí ve službě vlastenecké, při slavnostech národních jsa vždy vlastencem úprímým; avšak vykonav tam, čeho bylo třeba, opět se vší skromností vrací se v milý kruh rodinný. Šťastný otec! Šťastné, blažené jeho dítky! Ještě v dobách pozdějších vděčně vzpomínají oněch chvílek utěšených, které jim tak oslazoval tatínek roztomilý. A příkladem jeho vzácným se řídíce, později i samy v rodinách svých stávají se pečlivými otci, spokojeni jsouce i při jmění skrovném, vždy s chutí konajíce povinnosti stavu svého a při zbožné mysli chovají se stále jako praví vlastenci, nikomu nekřivdíce, nikoho nepomlouvajíce ani lži nestíhajíce. Avšak dítky, v mládí svým nepoznavše příchýlnosti otce hejřivého, marnotratného, nerady jeho vzpomínají, a snad samy nikdy nedovedou těšiti se živobytí spokojenému. To právě kletbou činu zlého jest, že i v budoucnosti plodí zlo!

Avšak nejen matka a otec, ale i všichni domácí, ať jsou to starší bratři a sestry, nebo služebné a čeledínové, i svým chováním i svými řečmi ochotně přispívají ku zdárnému vychování dítěte nedospělého. Bohužel, že po stránce té nebývá potřebná opatrnost ani u maminky, ani u ostatních osob, ba že často i pohoršení se dává dítěti nevinnému, tak že samo se stává hrubým a drzým. Z příkladů hojných aspoň některé zde vytykám: Kdysi přišel k sousedovi venkovskému do domu známý jakýsi, a spatřiv hošíka asi čtyřletého, ptá se: „No, Vašíčku, je tatínek doma?“ Hoch, ani příchozího nepozdraviv, zhurta odsekne: „Není!“ Na to známý: „A kde je?“ Hošík odpovídá: „I čejti vedí, kam se ten stajý zatáh!“ Mluvil totiž chlapeček, jak dříve někdy slyšel od maminky neb i od jiných. Jindy jinde zase matka přísně domlouvajíc dcerušce asi 5tileté, dostala od dcerušky té také domluvy: „Ale vy pořád také tu hubu roztahujete!“ Tak totiž malá holčička to slyšela od své starší sestry. Ba někdy dítě 6leté nadá mamince své: „Cikánko!“ jak to někdy od tatínka slyšelo. Takové dítky kam to dospějou? Tu brzo splní se slovo svaté: Běda tomu, kdo pohorší někoho z maličkých! —

V prvním roce dítě trestati nelze. Teprve, kdy začíná trochu capati a svou sílu zkouší na drobnějších věcech, bedlivosti veliké třeba, aby děcko nestalo se nebezpečným buď předmětem těm nebo sobě. Někdy, obzvláště u děvčátek, stačí k zastrašení pouhé slovo ostré, nebo hrozba přísnější; ale mnozí hoši často bývají prudší a násilnější i vytrvalejší v roztloukání všeho, co právě se jim namane, třebas i lampy hořící. K takovým kazisvětům i při nejlepší vůli a největší lásce nelze býti shovívavým, a třeba tu potrestání v tom okamžiku, bez prodlení. K uvarování pak dalších pokusů třeba míti proutek tenký, uložený na místě vysokém, malému škudci vždy sice viditelném, ale

jemu nepřístupném. Bylo-li dítě jednou trestáno proutkem tím, snad hošíkovi tomu, opět nebezpečně dorážejícímu nebo dovádějícímu dostačí, když maminka nebo tatínek přísně pohlédne na hošíka a zároveň vzhůru na onen proutek svůj zrak obrátí; pak-li to nedostačí, radno ihned jíti rychle pro proutek; a tu jistě hošík zkrotne dříve, než proutek se mu octne na citlivém místě jeho tělíčka. Několik takových procedúr mívá výsledek příznivý. Když pak jindy, ani nikoli hned po trestu ani po hrozbě ve hračkách neškodlivých dává se mu na jevo přichylnost a laskavost, chlapeček znenáhla odkládá svou divokost, která se mu po dobrém nijak a nijak nevyplácí. — Ovšem nastává výminka v trestání za dob, kdy dítě postonává k zoubkům nebo stíženo bývá jinou nemocí. Tehdy třeba užívati jiných prostředků chlácholicích, ale neradno podávati cukru mnoho. Při těžších záchvatech nutno hledati pomoci lékařské.

Jak dítě začíná mluvit, prospěšno jest velmi často, a to vždy správně a jasně s ním rozmlouvati beze všeho rrručlování a činciniňání, aby samo ovšem znenáhla naučilo se rádně každé slovíčko bez affektace pronášeti. Též potřebí jest připouštěti je do společnosti jiných dětí zvedených i osob dospělejších. Tu ovšem jemu nový svět nastává. Změna ta nebývá u všech dětí stejná. Některý hošík počíná si tu směle dosti, ale některý začíná býti ostýchavým a bázlivým, zcela jiným, než bývá doma. Tu třeba hledati příležitosti, aby dítě zbavovalo se pomalu ostýchavosti té. Nejlepší prostředek jest, dítě nesmělé se zvláštním vzkazem, třeba někdy zcela zbytečným, poslati ku strýčkovi nebo kmotříčkovi nebo tetince nebo kmotříčce, ovšem s důtklivým napomenutím, aby vstupujíc do bytu cizího, dalo slušné pozdravení, vyřídilo vzkaz zcela jasně, odpověď na vzkaz ten rádně si pamatovalo, a odcházejíc, neopominulo říci hlasitě s Pánem Bohem! Po prvé snad poselství své

provede nesměle; ale když druhé poselství už nějak zdárněji vyřídí a laskavě bude pochváleno, že totiž tatínkovi nebo mamince poselstvím svým ušetřilo chůze a času, tož ono s radostí a chlubou poznává, že zastává v rodině úkol důležitý. Ovšem že rodiče ještě před pochvalou vyptávají se na místě příslušném, zda dítě dle rozkazu zachovalo se slušně. Ale opominulo-li dítě dáti pozdravení, má býti přísně pokáráno, dle okolností i potrestáno. Bohužel rodiče přemnozí důležitých formalit těch v poučování zcela zanedbávají, tak že dítky jejich i 5—6leté do bytů cizích přicházejí a tam odtud odcházejí jako němí tvorové, ba že ani nepoděkují slovíčkem, dostanou-li dárek nějaký. To jest vada ošklivá, která rodičům jistě působí hanbu, a to vším právem, poněvadž způsobem takovým uráží se vzájemné obcování společenské a zmáhá se nejen nezdvornost, ale i hrubost a neurvalost v mládeži vůbec.

Pravým dobrodiním bývá dětem tak nezvedeným, když chodíce do školy, od učitelů svých dostanou pravidla slušná společenstvu. A co teprve mám říci o těch rodičích, kteří dítek svých nenapomínajíce k dobrému a neodvracejíce od zlého, ještě se osmělují dětem už napřed školou vyhrožovati asi takto: »Počkejte vy nezbedové, až jen budete chodit' do školy, jak s vámi ti učitelé budou jinak nakládati, až se zhrozíte.« -- A pak děti jejich mají choditi rády do školy! Ovšem rodiče počestní dětem o škole mluvívají velmi příznivě, tak že ony s radostí očekávají té doby, kdy jim bude dopřáno ve škole učiti se věcem krásným a užitečným.

O jedné věci jest mi ještě promluviti zvlášť. Některé maminky pokládají dítky své malé za hrozné břímě v domácnosti, vyhánějí je, často ještě s několika bouchanci, ven z domu, zamykajíce za nimi dvěře, aby se nemohly děti dříve vrátiti, než by je k tomu donutil hlad. Ty děti,

scházejíce se na místech veřejných s jinými podobnými, beze vší dohlídky vyhledávají si zábav někdy až hrozuých. Nejraději kamením drobným házejí kamkoliv; často (mluvím o případech skutečných) malý hoch svému kamarádovi ránu vsadí kamenem do hlavy neb i do oka; často sousedům vytloukají okna atd. Dojde-li některý případ k vyšetřování, leckdy maminka svému synáčkovi provinilemu důtklivě domlouvá, ať se nijakým způsobem k vině své nepřiznává, ať stále a pořád jen zapírá, aby máma nebo táta nemusili za něho škody nahražovati! Takové dítky, nepodaří-li se škole je napravit, stanou se potom hroznými škudci ve společnosti obecné, a jest věru čas již svrchovaný, aby obec sama ráznými prostředky zakročila proti podobným zábavám dítek rozpuštěných, a tak chtěla už napřed zameziti větší škody budoucí.

Jakmile dítě začne choditi do školy, rodičům, obzvláště pak otci nastává povinnost nová, totiž že mají samy se přesvědčovati o skutečném pokroku školním dítěte svého. Nejvhodněji koná se to večer, není-li možno každý den, tož aspoň dvakráte neb jednou za týden, a to vždy jiný den v témdni. Otec ptá se dítěte: «Co pak jste měli dnes ve škole?» Po odpovědi dítěte otec se táže, zdali, a jak tomu rozumělo atd. Jsou-li odpovědi dostatečny, otec dítě pochválí; pak-li nejsou dostatečny, otec vlídně napomene dítě své, aby po druhé ve škole bylo bedlivějším. Způsobem tím zcela snadničkým dvojího účelu se dojde; za prvé, že dítě rádo přivyká řádné pozornosti ve škole; za druhé, že otázkami otcovými a odpovědmi svými, někdy otcem doplňovanými lépe v paměti udrží své učení školní. A jistě i otec mívá při tom zábavu milou, i dítě už napřed se těšívá, jak lezky dovede odpovídati tatínkovi. Někdy po večeri samo už napřed rozprává rozmluvu asi takto: Ach, tatínku, dnes nám pan učitel krásnou věc vykládal!

atd. Někdy úvod rozmluvy takové 'dosti žertovný bývá. Jako kdysi záček začal: Ach dnes měl jsem štěstí ve škole! Jé, jé, to byla radost! Pomysli si tatínku, pan katecheta (on mě má rád), když jsme vypravovali o Josefovi Egypťském, dal mně těch 7 krav tučných, ale ubohý můj soused Tomáš dostal od něho těch 7 krav hubených, chudák!

— — Takové zábavy rodinné za nejpříjemnější pokládám. Avšak s politováním nesmírným pozoruju, že za žádné doby dřívější nevšímavost, ba nedbalost rodičů po stránce pokroku školního vlastních dětí jejich nebyla tak úžasná, jako za doby nynější. Rodičové z většího dílu nechtějí už ani vědět, čemu se děti jejich ve škole učí, a jak prospívají. A přece i takoví rodičové mluví o školství, nikoli dle vlastního přesvědčení, poněvadž nemají žádného, nýbrž dle úsudku jiných osob, kteří sice o skutečném pokroku školském sami ničeho nevědí, o školy vůbec ani se nestarají, ale přece dle rozumu cizího rozhlášují, že moderní školství jest nejdražší vymoženost nové doby a že jen tmáři proti nynějšímu pokroku školskému zlomyslné řeči vedou, přejíce si prý, aby žáci zůstávali hloupými. Za takových okolností jest to ve prospěchu rodičů samých, aby konečně odřeknouce se své hříšné lhostejnosti, přesvědčili se sami, jak děti jejich prospívají, a dle přesvědčení svého potom úsudek svůj vlastní pronášeli.

Především svatou povinností rodičů jest, aby pozorovali mravné chování dětí svých; obzvláště pak svých dcerušek. Neboť za doby nynější už i na žáčky činí se útoky nemravné, jež při nevšímavosti rodičů měly by účinky náramně zhoubné. Hlavní péče k tomu směřovati musí, aby děti dospívající neoddávaly se lehkomyšlnému světáctví, jímž se ničí zásady mravnosti a zároveň i život sám před časem.

K rodině ve smyslu širším přísluší i čeledínové, sluhové, služky. Domácí pán nebo ho-

spodář má je pod stálou dohlídkou svou a povinen jest, ovšem pokud jemu to možno, starati se o jejich zachovalost. A právě ve věci té bývají největší nepříjemnosti, poněvadž kázeň osob služebných za doby nynější je příliš volna. Nejlépe domácí pán neb hospodář pochodí, když mladé osoby do služby přijímá a je sám dle potřeby své vychovává, ovšem na základě křesťanské lásky. Šťastný ten, kterému se podaří osoby služebné po několik let sobě udržeti. Arci jsou při tom obtíže náramné, a leckteré pokusy při nejlepší vůli se nezdaří. Avšak časem, domácí pán máje dobrou pověšť, svou rozšafností, mírností a laskavostí přece získá si přichylnost a věrnost pořádných osob služebných, jak to bývalo za dob starých, kdy čeledínové sami se pokládali za příslušníky rodiny a věrnou službu jí prokazovali stále, trvajíce v též rodině i 10—12 let, někdy i déle. Ale i nyní v rodinách takových bohabojných mnozí služební, kteří na začátku bývali svévolni, poněkud i hrubí a v práci leniví, znenáhla se napravili vzorným pořádkem rodinným a napomenutím upřímným někdy mírným, někdy důtklivým, protože pozorovali a uznávali, že věruě poslouchajíce a se přičiňující, připraví si budoucnost šťastnější, obzvláště když se jim na paměť uváděly mnohé příklady smutné, kam zavádí lenivost a svévolnost. — Avšak v rodinách, kde hospodář a hospodyně, nebo pán a paní, sami nedbají pořádku a pravidelného zaměstnání, tam ani služební nekonají s chutí svých prací a často rozmrzelí vystupují brzy ze služby dosavadní; též nástupci jejich ve službě dlouho nevytrvají, tak že v rodině té plné nesvornosti a hádek, bývají neustálé změny ve služebnictvu na velikou újmu veškeré domácnosti. Rodiny takové pro špatné hospodářství brzkým úpadkem zachváceny bývají a stávají se břemenem obci. Čím více rodin přibývá na mizinu příšlých, tím více slábnie i celý národ. Avšak v rodinách spořádaných,

v práci příčinlivých a bohabojných, třebas nevynikaly bohatstvím, vládne milá spokojenost a požeňnání Boží. Kéž ku blahu a stálému zdokonalování celého národa našeho zmáhá se počet rodin takových!

Na to navrhuje řečník následující resoluci:

Uvažujice, že život rodinný je základem veškerého života sociálního a národního a nynější život rodinný má několikere vady na velkou újmu svorného a spokojeného života sociálního i národního a že jistě možno vady tyto ku prospěchu společenského a národního života odstraniti, ustanovuje se sjezd katolíků nyní v Hradci Králové shromážděný na tom:

1. Aby každý katolík dle okolností a poměrů svých působil k tomu, aby život rodinný na základě katolického křesťanství obnoven byl ku blahu svému, vůbec veškeré společnosti a celého národa našeho;

2. Obzvláště pak, aby služební příslušníci rodin naváděni byli k živobytí mravnému, skrovnému a nábožnému a tak pojistili i sobě šťastnější a spokojenější budoucnost a prospívali ku blahu společnosti širší a národa celého.

Resoluce byla jednohlasně přijata a řečník od vděčných posluchačů štědrým a hojným potleskem vyvolán.

Po resoluci předseda vřele vítá bratry Moravany, kteří se dostavili na sjezd přes veškeré obtíže v počtu tak hojném, načež jmenem katolické Moravy pozdravil sjezd JUDr. Moric Hruban, advokát z Olomouce, předseda výkonného výboru katolické národní strany na Moravě.

Vaše Biskupská Milosti, urozené předsednictvo, slavné shromáždění!

Za uvítání jakého se nám Moravanum, jichž četně jest zde přítomno, dostalo, přijměte nejsrdečnější díky. — Přináším Vám pozdrav, slavné shromáždění, přináším Vám pozdrav z Moravy, přináším Vám pozdrav z Moravy té, kde nedaleko města toho, kde já bydlím stojí hora, Hostajnov jí jméno, kde Máti Boží dívky tvoří a kde Máti Boží vyobrazena jest tak, jak jsem ještě nikde žádnou Bohorodičku vyobrazenou neviděl. Matička Boží vyobrazena jest s blesky, kterými zachránila na přímlovu

svou věrné a křesťanské Moravany před vpádem Tatarův, nepřátel národův. A, slavné shromáždění, tato Máti Boží nedopustí ani ještě dnes, aby ty nepřátelské voje, které na národ náš se všech stran se hrnou ba i z vlastního národa se řítí, ona nedopustí, aby zvítězily a zachrání náš křesťanský ráz naší sesterské Moravy a celého českého národa (Potlesk!). — Slavné shromáždění! Přináším pozdrav z té Moravy, kde v úkrytu pod buchlovskými skalami skryto jest městečko, posvátná půda, zbytky starého, slavného, Velehradu (Potlesk!). A tam na tomto Velehradě našem posvátném, odkud vzešlo símě a světlo křesťanství nejen pro Moravu nýbrž pro celý národ český, ano pro veškeré Slovanstvo, tam na tom posvátném Velehradě ve velechrámu jest vyobrazen pod oltářem děj, jak svatý Cyrill žehná se s bratrem svým, prvním biskupem moravským k smrti pracujícím, svatým Methodějem v Římě a kde mu praví: „Bratře, neopouštěj Moravanu dobrých! A tak i já k Vám volám: Bratři z Čech, neopouštějte nás Moravanu v boji, který bojujeme za svatou víru naši (Výborně!), neopouštějte nás Moravanu v boji národním! Padlo zde včera slovo, že přemrštěné požadavky národní, že ty nejsou a nemohou býti křesťanskými a katolickými. Jest to pravda. Ale ty u nás na Moravě nejsou přemrštěné ty naše požadavky jsou skromné, ony jsou spravedlivé a přec ještě přes to nekřesťanskými zákony práva se nám nedostalo. A proto já Vás prosím neopouštějte Moravanu v tomto boji národním (Nikdy!). U nás hruška národních nepřátel právě odvěkých nepřátel, Němců a židů, a právě tato hruška si chce zahrávat s nejsvětějšími city našimi. A tu jsou pravdivá slova, která pronesl Egbert hrabě Belcredi, když řekl: Němec a žid, kde nemůže panovati, tam se cítí a považuje za utlačovaného! (Tak jest!). V posledních dnech děje se pro kousek práva nám daného hluk způsobem, o němž nechci zde mluvit, poněvadž slavnostní náladu nechci rušiti. Bratři Čechové, volám k Vám, bratři neopouštějte Moravanů dobrých, mohu směle říci, ani v tom boji náboženském, který vedeme my na Moravě zakládáním jednot a ustanovením samostatné strany, která loňského roku ponejprv postavila se

jako samostatná strana na základ křesťanský. My víme, slavné shromáždění, že tím jsme vztýčili kříž, že chráníme národ náš celý nejen na Moravě nýbrž i v Čechách (Výborně!). My víme, že když hájíme své náboženství, že hájíme svou národnost, že právě tento obrod národní, o kterém se včera mluvilo, že právě tento obrod stal se na základě náboženském (Tak jest) a básník, který volal k nám: Chaloupky naše budetež požehnány, chtěl právě tím naznačiti, že ty chaloupky nám zachránily jazyk proto, poněvadž nám zachránily náboženství a dnešního dne, když Vám řeknu, že různé proudy provalují se přes hranice k nám na Moravu — jest to povinností naší, abychom si řekli pravdu. My včera jsme spěchali k Vám do Čech, a z těchto do naší královské Olomouce přicházeli členové strany radikálně pokrokové. Mezi jejich zásady patří i ta, že náboženství jest věcí soukromou a že škola má býti bezkonfesionní, poněvadž prý náboženské vyučování dnešního dne jest znemravňováním školních dětí a právě my jsme spěchali sem jako zástupcové Moravy. Dnes na posvátném Velehradě mužové v několika tisících se sešli, aby prohlásili, že pod prapor národní a Kristov se staví (Výborně!). Již spěchám ke kouci. Včera nejdust. p. generální vikář Frýdek vypočetl historické pamětihodnosti tohoto města, že zde Karel IV. a královna Eliška mají různé památky ve zdejším museu. Na výstavě národopisné všimnuli jsme si skvostného pásu, který daroval Karel IV. své choti Elišce, na němž jest český nápis:

Kromě tebe na tom světě žádné jiné. I mezi námi jest takový pás, a přišli jsme sem proto, aby se upevnil; neboť kromě víry, kromě daru náboženství, které jest pokladem naším na světě, není žádná jiná víra. Přátelé, když tímto pásem se semkneme, kdo nám odolá? Nikdo nám neodolá, poněvadž Buh s námi a kde Buh, tam nezmůže ani ten nejhorší duch ďábel nic. A proto my zvítězíme a to zvítězíme co nejdříve a chceme také, jak ti naši předkové, vzíti slavný prapor národní. Přijímáme tento národní prapor, poněvadž křesťan a katolík, ten musí býti vlastencem, ten musí býti národovcem (Výborně!). Ale my chceme, aby na tomto praporu bylo také místo

pro naše znamení kříže, poučevadž víme, že pod tímto znamením zvítězíme, že vůdcem celého národa jest Bůh sám. Ano přátelé budeme-li všichni pod tímto praporem semknuti, pak pujdeme po dobré cestě za pravdou a kde jest pravda, tam jest i život (Výborně!). Tím končím a přeji Vám a všem Čechům dobré vůle a srdce, všeho nejlepšího a zdaru (Výborně! Potlesk).

Řečník byl odměněn dlouhým potleskem a voláním výborně, načež celé shromáždění nadšeně na počest bratří Moravanu zapělo píseň: Moravo, Moravo.

Po té oznamuje předseda, že zavítal na sjezd dp. J. Sinkmejer, farář české osady v Iowa City a že si přeje sjezd pozdraviti; udílí mu slovo; dp. promluvil takto:

Vzácné shromáždění!

Není to zrovna snaha po nějakém vyznamenání, která mně přivádí v tato místa; neboť zdá se mi, že já co chudý missionář jsem jenom jako pidimužik proti těm řečníkům, kteří přede mnou předcházeli. Ale věřte mi, činil bych si veliké násilí, kdybych aspoň několika slovy Vám neřekl, co cítí srdce mé, tak sepnuté láskou k vlasti české a láskou k víře katolické. Myslíte, že nyní v daleké nynější vlasti mé nevědí o tom co se zde děje? Věřte, podivili byste se a potěšili, kdybyste tak byli svědky, jak ten český dobrý sedláček, jak ta duše neotrávená nevěrou všechna ta slova zde promluvená, jak je opět a opět předčítati bude svým dětem a své rodině. (Sláva jim!) Přátelé milí, já Vám musím říci, že ten dobrý český lid americký dnes cítí s Vámi; neboť oni vědí, že v Králové Hradci dnes mají katolíci schuzi (Výborně!).

Vy nastupujete boj, který dávno jest u nás rozrušen! Vy chystáte se odrážeti útoky činěné na naši sv. víru, a věru jest to přirozeno; neboť je-li Vám drahou vlast, drahým jazyk mateřský, musí Vám drahou býti i svatá víra. Vždyť ten, kdo věren jest Bohu, věren jest i vlasti! (Výborně!) Nikoliv z tábora katolického, nýbrž z tábora víře odporujícího vycházejí živlové, jimž láska

k vlasti jest nepřijemnou. O tom vidíme doklady v naší zámořské vlasti, kde jsou to katolické osady, jež staví a vydrží české školy, a jen ty osady, kde od počátku stál chrám český, udržely svůj český ráz, svůj český jazyk; neboť jakmile katolický kněz přijde na místo, první jeho starostí jest zbudovati katolický kostel a druhou jeho starostí jest zbudovati katolickou školu českou; a to že jest tmařství? (Výborně! Potlesk!) Hle jak víra a láska k vlasti jdou ruku v ruce spojeny. A z této mé vlasti zaoceánské přináším Vám všem pozdrav (Sláva!). Jsem jist, že zaradují se moji osadníci a asi 120 kněží českých, až uslyší, že přinesl jsem jménem jejich zde pozdrav.

Přisvědčili byste mi zajisté všichni, kdybyste viděli s jakou dychtivostí ti Čechové zámořští budou čísti zprávy o tomto katolickém sjezdu.

Nuže, dejž Bůh, aby zdárné ovoce přineslo jednání Vaše a jménem kněžstva českého v Americe i jménem českého lidu tamního volám upřímně »Zdař Bůh! Na zdar!« (Sláva! Dlouho trvající potlesk.).

Přikročeno ku třetí slavnostní řeči. Předseda udělil slovo panu redaktoru **Františku Štáblovi**, který promluvil:

O tisku.

Vaše Biskupská Milosti, urození a vele důstojní pánové,
slavné shromáždění!

Dostalo se mi cti na našem sjezdu katolickém promluvití o veledůležité otázce, o tisku. Jelikož však doba velice pokročila, dovolím si jen stručně promluvití o tisku vůbec a o katolickém pak tisku zvlášť.

Velikou mocí jest jazyk člověka, t. j. mluvené slovo, pravil již veliký Apoštol. Avšak ještě větší mocí za našich dnů jest péro, psané a tiskem rozmnožené slovo, t. j. časopis a kniha.

Mluvené slovo rozprchne se rychle a zasáhne bezprostředně pouze několik set posluchačů. Psané, tištěné

slovo však trvá, probíhá veškeré doby a země a dostihuje miliony čtenářů.

Císař Napoleon uznával proto tisk za velmoc světovou, a slavný vůdce Arabů, Abdel Kader vida poprvé tiskařský lis, pravil: To jest dělo myšlenky. Opravdu — případně to slovo, neboť toto dělo — tisk — chrlí milionkrát své střely a ty padají do chatek — ubožákův i do palácův boháčů. Kam nemůže slovo — tam proniká — tisk, miliony exemplářů časopisů, které rychlovlakem a parolodi denně rozvázejí do nejdlehlějších konců světa. Tisk tak důležitý zaslouhuje proto všestranné pozornosti a úvahy.

Tiskem možno nadchnouti národy i jednotlivce pro krásno a dobro, — avšak možno je též svést na zcestí bezpráví, násilí a zločinu.

Znáte ze zkušenosti, jaké rozechvění působí zprávy časopisů v dobách pohutých, před válkou krvavou, před volbami, před bitvami bursovními, na nichž se hraje pomocí hausse a baisse o pracně vydělané miliony národův.

Tu jest veřejný tisk strašným agitátorem ve prospěch té neb oné válčící strany, navádí a svádí k šílenému boji na všechny strany.

Moc tisku znají a oceňují nejlépe spekulanti, kteří dovedou vykořistiti pro sebe každou náladu obecnostva, každé hnutí a rozčilení. V naší říši zvláště praktičtí židé dovedli si zjednatí vliv na veškeré časopisy všech stran a národu, všech barev a směrů, neboť oni vědí, jak veliké služby jim může prokázati jak v obledu politickém, tak hmotném, politické, vědecké, odborné, národohospodářské, zábavné a poučné časopisectvo. V časopisech a ve spolecích, kde to jen poněkud možno, snaží se nabyti vlivu žid, buď zjevně se k své víře hlásící, buď křtěný, svobodomyšlně neb socialisticky obarvený. A kde ani to není možno, tam dopomáhají židovskému vlivu od nich placení, nebo v mnohém ohledu odvislí křesťané. Pozorujete to v každém okresu, v každé skoro obci.

Tisku používají však také jiní spekulanti velcí — a což divu i velcí dobrodruzi.

Tohoto hrozného válečného stroje — špatného tisku — použili též nepřátelé naší říše, našeho národa a naší církve — hrozným způsobem proti nám, neboť nešťítili se — ničeho, aby dosáhli moci a udrželi svou nadvládu.

Povodni snad utečete, před ohněm se zachráníte, před zlodějem se zavřete, ale špatný tisk vás bude všude pronásledovat — doma i na ulici, ve společnosti, všude jako tyran neuprosný vás stíhá. Tak se rozmohl, tak úžasně vzrostl, že stal se takřka vzduchem společnosti, již úplně ovládá.

Tisk mohl by býti požehmáním pro společnost v každém směru, v náboženském, mravním, pro učence, rolníka i řemeslníka, kdyby svědomitě se ho užívalo.

Na letošním sjezdu německých žurnalistů pravil vynikající právník a purkmistr Lipský Georgi, že časopisectvo vniklo dnes tak velice do všech kruhů vzdělané společnosti lidské, že jest nejdůležitější a nejučinnější prostředek k vzdělání obecnosti. Těž muž uznal, že časopisectvo má veliké duchovní a mravní povolání.

Špatný tisk však jako jed otravuje: smyšlnými obrazy, ilustracemi, vtipným a živým líčením nemravnosti. —

Tisk vzbudil v lidech nezměrnou pýchu, lichocením a vychvalováním činí z nich polobohy, jejich chyby zakrývá, omlouvá, dovoluje utiskovati a vydírati lidi hospodářsky slabší.

Pomocí tučně placených inserátů umlčují se před lidem ty největší darebnosti, a vychvaluje se i špatná věc. Zavinené úpadky, podvody hanebné a odsouzení, ničerné listy umlčují za — bakšiš.

Za to: poctivost, nezištnost, přímost a pravda — mají dnes málo odhodlaných obránců, neboť to málo vynáší.

Morový dech špatného tisku otrávil četné kruhy naší společnosti. V hostincích, kavárnách, na nádražích, nalézáme většinou nebo výhradně protikatolické, pikantní časopisy.

Věřejný tisk způsobil také, že mnozí hledají spásu svou v moderním pohanství, že hledí celý národ náš odloučit víře jeho otců.

Jeho Milost, nejdůstojnější biskup náš, uváděl včera v proslovu před Adalbertinem výrok, který pronesl před skoro dvaceti věky římský mudrc Senecca, totiž, že člověčenstvo za jeho doby tak hluboce kleslo, že se zdálo, že mu není pomoci. Avšak pomoc ta se našla v učení křesťanském, které praví: »Miluj bližního svého jako sebe samého« — a »Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim«.

Takové učení ty světoborné žurnály ruzných špekulantu arcif nehlasají, ony hlásají: Miluj bližního, a kde můžeš, lízni ho!« (Výborně! Výborně!) Pod tímto heslem vycházejí nejen žurnály světové, ale bohužel i menší týdeníčky, které, nejsou-li od těch ruzných špekulantu přímo redigovány, aspoň jsou od nich placeny, aby v jejich zájmu zpracovali lidskou společnost. Časopisy takovéto, které v posledním desetiletí vyrostly jako houby po dešti, způsobily hrozné spousty v našem národě.

Nám, českoslovanským katolíkum nemuže býti lhostejná, úžasnou měrou vzrůstající se bezcharakternost, nemravnost, nevážnost náboženství v životě veřejném, pohrdání poctivými, šedivými lidmi, učitelstvem a kněžstvem, napadání všeho katolického a náboženského, neboť náboženská lhostejnost budí opět národní a vlasteneckou lhostejnost.

Teprve 10 roku uplynulo od té doby, co objevil se v jednom českém časopise článek: Naše dvě otázky, v němž připuštěna byla možnost jiné otázky: »Zda-li prý stojí naše ve své existenci pochybená národuost skutečně za to?«

Článek Času: pobouril tehdy naše veřejné mínění a vylučována byla možnost — takové eventuality. A co vidíme dnes? Český národ prodělal v posledních dvou letech změny převeliké, které uvedly v úžas a zděšení naše velké strany v národě.

Trpká zkušenost nás poučila, že mnoho jsme zanedbali a denní časopisectvo to potvrzuje též jak názory o právech, o národních povinnostech se změnily, jak se zmožila náboženská lhostejnost, jak u samých katolíkú se

mění a docela jiné tvářnosti nabývají názory o zařízeních a právech katolické církve.

Překrucování a lež, tendenční líčení jistých fakt z historie i života demního způsobily tento převrat a lid náš, aniž by toho pozoroval, počal židovsko-liberálními brejlemi na svět prohlížeti a zlehčování a prudké útoky nepřátel způsobily, že horlivým katolíkem býti se bojí.

Odpůrci našeho národa a náboženství otravovali nás pozvolně, výmysly a lži nám oslazovali a až jsme si na jejich cukrlátka navykli, pak odhodili larvu a ukázali své skutečné smýšlení.

Dnes, po nemnohaletém ostonzení vynikajících osobností a jednotlivých stavu v národě, přivedli jsme to již tak daleko, že značná část českého lidu se našim státoprávním a národním snahám, našim posvátným zvykům a katolickým obřadům směje, že podřaduje svou národnost a víru neblahému internacionalismu, že se staví do cizích služeb proti vlastní krvi a vlastní církvi.

Slavné shomáždění!

Tato politická a národní lhostejnost a zdivočilost nebyla by u nás vznikla. — kdyby se systematicky nebylo štválo proti našemu náboženství, proti katolické církvi, biskupům a kněžím, kdyby se nebyly ostouzeli všichni mužové dobré vule a plodné a užitečné práce, kdyby v posměch a nevážnost nebyly se bývaly uváděly katolické instituce a skutečná úspěšná tichá práce.

Nepřátelský nám tisk jeví vedle tupení poctivé práce největší snahu potupiti náboženství, neboť ví velmi dobře, že, kdo podněcuje proti náboženství, proti autoritě, že také zároveň otupuje cit vlastenecký. A proto v těch okresích českých a německých, kde se nejvíce zmohly živly podvrtné, nejvíce klesl duch náboženský. Proto v krajích německých, kde jest dosud duch katolický, tam není socialistu a anarchistu; podobně jest i v českých krajích, kde se zavčas vzpamatoval a poznal lid, co by mu škoditi mohlo.

Kdo má poněkud rozum v hlavě, ten ví, kdo vydržuje a podporuje tisk našim státoprávním a národním snahám nepřátelský. Těm mnohonásobným milionářům a

spekulantům jistě ani ve snu nenapadlo, aby své miliony, které ročně vytěží z mozolně pracujícího našeho lidu, s chudasy rozdělili, proto ale přece různí ti Adlerové a Ellenbogenové nejvíce hlásají otázku žaludkovou, neboť vědí, že tím chudinu nejsouže chytí na svou internacionální ulici a odloučí ji našemu národnímu a státoprávnímu programu.

Kdo jest proto upřímným Čechem — bez rozdílu stran a stavu — ten musí pracovati podle vědomostí svých, aby se naše poměry obrátily k lepšímu, aby český lid se vrátil k těm tradicím, které nám zůstavili naši otcové.

Naši otcové vrhali se v boj s písní: »Svatý Václave, vévodo české země! A když nastalo to veliké hnutí nábožensko-sociální, které český národ rozdělilo ve dvě velké politické a náboženské strany, tu i ta nová strana nestavila se proti Bohu, ale naopak šla do boje za zpěvu: Kdo jste Boží bojovníci a zákona jeho!«

Staří Husité tedy před Bohem neutíkali, ale Boha vzývali. Za to ti tak zvaní moderní husité, ti se Boha buď zřekli, anebo se zjevně k němu hlásiti nechtí. (Bouře souhlasu. Ti zpívají: Rudý prapor a odrhovačky z šantánů!)

Velectění pánové! Vzácné dámy!

Ve středověku přišlo v západní Evropě české jméno v nevážnost hlavně proto, že nás považovali za bezbožné, schátralé lidi. Tehdy také nám na potupu nazvali potulnou sebráнку cikánskou les Bohêmes a naši vlastenečtí spisovatelé podnes trpce nesou, že nás Čechy zaměňují často s cikány, poněvadž nás z vlastního názoru neznají, a nezní zrovna pochlebně, čeho se od nás v židovsko-liberálních časopisech dočetli.

Slavné shromáždění! Ted' patrně mnohé naše »také-husity« ruzné ty přezdívky nebolí, neboť dnes někteří lidé považují to za velikou chloubu, když si mohou aspoň chvílku na cikány zahrát. (Bouřlivá veselost, potlesk a smích.)

Vzácné shromáždění! Já nechtěl nikoho urazit, ale chtěl jsem jen upozorniti, jak zvrácené a nečeské

náhledy a vkus mnozí tak zvaní osvětáři a pokrokáři mají. Nám tito »osvícenci« přezdívali zpátečníků a tmářů, na naše hosty moravské tito extravlastenci včera na ulicích potupně pokřikovali po způsobu ultragermánských Schönererů. Iru a Wolfu — heiló, vy černí jezoviti atd.

Pánové! Takým způsobem se nepěstuje slovanská vzájemnost, takou neslušností se neuskuteční naučení velkomoravského krále Svatopluka a heslo našeho nejjasnějšího císaře a krále, abychom všichni Čechové, všichni slovanští a rakouští národové pracovali spojenými silami. (Výborně!)

U Slovanů platí: Host do domu. Bůh do domu! Slovanští pobratimové, a byť byli jen hosty nás rozhodných katolíků, ti se neurážejí německými pokřiky jako se u nás stalo. Nápodobující nemrav a hrubost největších utiskovatelů našich menšin, dávají jen sankci dílu moderních těch různých Schönererů a šmoků. — Věříme, že také nepěkné zjevy vyvolány byly v okamžitém poblouzení od lidí nečeských, od lidí společenského mravu neznalých, ve »zvláštní« náladě.

Vysoce důstojné shromáždění!

Nechci nikoho zrádcovati a z řad národa vyloučit. Běda však českému národu, pakli se u nás bude vznášati nihilistický tisk, bude-li se ať vědomě — ať nevědomě pomáhat nepřítelům našeho českého národa a naší víry!

Tisk protikatolický redigovaný obvykle od lidí mladičkých, nezkušených a často jen povrchně vzdělaných praví, že hájí: volnost, rovnost, bratrství a tu pravou svobodu. Svoboda jest ovšem pěkná věc, ale každá svoboda, nemá-li se zvrhnouti v nevázanost, musí míti meze, musí dbáti mravní povinnosti a musí šetřit svobody jiných. Anglický spisovatel, liberál a anglikán Smiles napsal: »Svoboda, kdyby jí užíval národ mravně skleslý, stala by se škodlivou, a svoboda tisku jenom prostředkem nevázanosti a mravní podlosti.«

Výstřední živly v našem národě dospěly již, bolužel, až sem. Živly podvratné hrají u nás vůbec velice nebez-

pečnou hru, která nápadně se podobá událostem před velkou revolucí francouzskou.

Tisk, vlastně zneužití tisku, jest největším nepřítelem blaha a štěstí národa. Proto pravil arcibiskup malinský již před 28 lety katolíkům belgickým:

Zneužití tisku jest velkým zločinem času. Tento zločin obnovuje se tisíckrát každodenně v časopisech oné barvy, která slouží velké apostasii moderní, která se zaprodala novému pohanství, které chce oddělit civilizaci od církve, dceru od matky

Slavné shromáždění!

Snahy takové jsou nebezpečné. Svatý Otec pravil 22. února 1879 v alokuci k redaktorům katolických časopisu tato významná slova:

Jsme přesvědčeni především, že naše doba katolické časopisy a ráznou obranu takového způsobu potřebuje. Když byla dána svoboda, dle libosti mezi lid roz-
hazovati tiskopisy, byli mužové podvrtní, neúnorně činní, skoro ohromné množství časopisu rozšířiti, jichž hlavním určením jesti základy práva a pravdy napadati, církev pomlouvati a osočovati a zhojbné bludy v myslích šířiti. Onino velice dobře prohlédli, jaké výhody a užitky k provedení jejich záměru vydávání denních časopisů poskytnje a které jedem bludu ducha čtenářů nepozorovaně a povloně nakazují a jejich srdce ukájením nízkých chťičů a drážděním smyslnosti hubí. Všecko to se jim ale tak šťastně a zcela dle přání podařilo, že patrně pravdu má, kdo velkou část viny nynějších smutných poměru a špatností připisuje špatnosti tisku. Protože jednou mrav, vydávati časopisy, zcela všeobecně zavládl, tedy jest hlavní povinností katolických spisovatelů, aby to, čeho se nepřátelé ku zkáze společenské církve zmocnili, v léčivý prostředek pro společnost a ochrannou hradbu pro církev proměnili.

Také předseda rakouské říšské rady, dr. Kathrein pravil na sjezdu katolickém ve Vídni — tato pozoruhodná slova: Moc novin ve smyslu dobrém i zlém podceňovati, bylo by právě tak pošetilé, jako by bylo zbabělé, skláněti se před špatným časopisectvem. Co špatné

časopisectvo zkazí, musí dobré napravovati. Čtení a hmotné podporování liberálních časopisů v katolických rodinách jest smutné svědectví nedostatečného porozumění pro požadavky doby aneb trestuhodné malomyslnosti. Jest zahabující, sahají-li katolíci hned po ranní modlitbě po nevěreckých časopisech.

Velectěné shromáždění! Bude-li se katolický tisk hmotně i mravně podporovati, tak jako se podporuje liberální, povznese se katolický tisk ještě více.

Dr. Kathrém pravil též: Konservativní časopisectvo zasluhuje díky za to, že nepěstuje kroniku skandálů, nepěstuje plemennou nenávisť, neboť ví, že příkázání o lásce k bližnímu platí i vůči nepříteli.

Velectěné a veledůstojné shromáždění! Tato slova vynikajícího Němce a katolíka, k národu českému vždy spravedlivého, měla by též u nás v Čechách býti oceněna. Všichni Čechové, bez rozdílu politických stran a náboženských vyznání svorně uznáváme, že židovsko-liberální tisk německý jest špatný, nám Čechům a všem Slovanům nepřátelský. Jest proto velmi smutnou skutečností, že téměř o všech otázkách vnitřní i zahraniční politiky, o otázkách sociálních, hospodářských, literárních a náboženských, že též o otázkách slovanských, téměř výhradně dáváme se poučovati od liberálních listů vídeňských a berlínských.

Nedivme se proto, že zprávy našich listů, zejména o otázkách slovanských a náboženských bývají pouhým odvarem německo-židovských listů liberálních.

Proto nám Slované často ne bezdůvodně vytýkají, že slovanských poměrů neznáme, že jim nerozumíme, že jsme slovansky mluvicími Němci, totiž duchem německého liberalismu odchovaní.

Také katolíci národové nerozumí namnoze proudění v našem katolickém národě, neboť naše veřejnost jest až příliš prosáklá duchem německého protestantismu a židovského talmudu.

Pravím jen prosáklí a načichlí. Neboť i protestantští, němečtí a angličtí turisté, kteří v posledních letech navštívili Čechy, pozastavují se nad úpadkem ná-

boženského ducha v Čechách. Tím více tak číní Rusové a Poláci, Bulhaři a ostatní Jihoslované, náboženským duchem proniknutí.

Kdyby v Čechách měla se náboženská lhostejnost šířiti, utrpěla by tím nejvíce naše věc vlastenecká a národná, neboť zbloudilí synové našeho národa tím více by se našim národním snahám odcizovali, tím více by se utápěli v internacionálním liberalismu a socialismu.

Nuže, co máme činiti?

Nejdůstojnější Vrchní Pastýř náš, když v prvním svém pastýřském listu vybízel proti podvratnému směru nynější doby a udával některé prostředky, jimiž by působiti bylo proti němu, napsal: Proti listu. postavme list. (Výborně!)

Když však jej založil, tedy vytýkáno bylo Jeho Biskupské Milosti, že dříve tak nebývalo, že toho není potřeba.

Avšak, slavné shromáždění! Táže se navzájem?

Byly tenkrát četné ty hanopisy, které denně v posměch uvádějí muže nejlepší, zlehčují církev, napadají dobré katolíky, kněžstvo a nejdůstojnější biskupy? — Nebylo jich a sebeochrana proti židovsko-liberálnímu tisku nebyla tak nutná — massy našeho lidu ty cizí škváry nečetly. (Hlasy: Teď čtou Rašple, Osvětu lidu, Červánky, Lid a Ruch.)

Teď se však změnilý časy a poměry a proto třeba počítati s jinými prostředky! (Výborně!)

Velectené shromáždění! Odpurci katolictví nesmí si naříkati, že se bráníme, že se nechceme nechat karabáčem urškati.

Bodří naši susedé praví dosti významně: Das Hinüberschüssen wäre schon recht, wenn nur das Herüberschüssen nicht wäre!

Odpurcum katolické věci líbí se velice napadání katolických osobností a institucí. Napadají nás při každé příležitosti, důvody k útoku přitahují za vlasy a nemohou-li jich naléztí, vymýšlejí si možné i nemožné věci, cuchají nás a smýkají blátem, ačkoli se pak ukáže, že útoky tyto byly naprosto bezdůvodné. Za to, že se bráníme a

sem tam až příliš bujné výmysly odporu na pravou míru uvádíme a při tom třeba jen náhodou přes prsty někoho klepneme, jsme nesnášenliví, klerikální, bojovní kohouti, kalíme prý těm beránkům vodu. (Živá veselost.)

Vysoce důstojné shromáždění! Což jest něco špatného sahati v době nebezpečí k sebeobraně? Vždyť tuto přece v případě nebezpečí dovoluje i náš přísný trestní zákon! —

Bránice se proti lži a nepravdě, konáme jen svou povinnost! (Výborně!)

Slavné shromáždění! Ve své encyklice k biskupům brasílským ze dne 2. července 1894 napsal papež Lev XIII.:

„Nechť není poslední péčí katolíku vésti obranu křesťanství i zbraněmi dobrého tisku.“

Svatý Otec káže tedy obranu a sám novin k obraně církve používá.

Známý ruský publicista a vynikající znatel poměrů na dvorech evropských, hr. Vasil, vypravuje nám ve spise svém o vznešené společnosti římské, praví, že svatý Otec Lev XIII. sám jest vynikajícím novinářem, že sám píše přemnohé články do listu l'Univers, „Moniteur de Rome“, a že téměř každodenně dává žurnalistům rady a pokyny, a že takto má vynikající vliv na světový tisk vůbec.

Svatý Otec Lev XIII. udělil časopisectvu také velmi mnohé vzácné rady. V listě k biskupům italským pravil:

„Jest věru vznešené, když ti, kteří katolické zájmy v denních listech hájí, neohroženou lásku svou ku pravdě na jevo dávají, zároveň je však nutno, nic do listu nepřijímati a nedávati co by dobře smýšlejícím muži se nelíbilo. Umírněnost nemá se žádným způsobem se zřetele spustiti. Především má ale katolický spisovatel ctíti autoritu biskupovu. Váha důkazův, ale nikoliv prudký a urážející sloh, mohou svaté věci naší pomoci k vítězství.“

Katolíci učiní velmi dobře, když o každé důležitější události místní, okresní, nebo pro celý národ a katolictví důležité, podají svým časopisům rychlé a spolehlivé zprávy. Moc liberálního tisku spočívá právě v tom,

že i smyšlenými nebo tendenčními zprávami veřejné mínění si dělá, připravuje a ve svém smyslu předělává. (Souhlas.)

Slavné shromáždění! Katolické časopisy by mnohým mystifikacím a pobouření veřejného mínění předešly, kdyby v čas o věcech, které ve veřejných listech zneužívány býti mohou, dobře zpraveny byly. První zpráva vzbuzuje největší a nejtrvanlivější dojem. Proto liberální časopisy opatřují si rychlé zprávy telefonické, telegrafické a expressní, aby veřejnému mínění suggerovali a rozhodující vliv na ně měly. Zprávy pozdě došlé, byť by i velmi dobré a obsírné byly, málo účinkují, neboť první dojem a mínění těžko se mění, a málo kdo o téže věci čte také zprávu podruhé. Naše dlouholeté národní zápasy jsou svědkem, jak podlých zbraní na ostouzení našeho národa ve světě se užívá — a dnes, slavné shromáždění, lépe by naše národní věc stála, kdyby ostatní Evropa od nás samých poučována byla o našich poměrech. V této příčině listy české a zvláště katolické velice pokulhávají za listy židovsko-liberálními, které vědí, že čas a první dojem jsou peníze a moc.

Vy víte všichni, co v posledních dobách zakoušeti musí naši krajané, kteří nebydlí mezi námi v krajích českých, ale které nutnost výživy zapudila do krajů nečeských. Vy víte, že právě nepřátelské listy, které se nalézají v rukou liberálně židovských, zneuznávají české mučenníky, vykřikují do světa, že Čechové jsou provokatéry a že prý liberální a nacionální Němci brání se jen proti útoku Čechu. Pánové! Já myslím, že nepatrné menšině sotva napadne číselně i hmotně silnější většiny přepadat, neboť bylo by to šílenstvím. Proč se nevystupuje proti Čechům v krajinách německých sice, ale dobře katolických? Protože tam převládá zákon lásky k bližnímu. Národní bojkott zuří jen v krajích liberalismem a internacionalismem prosáklých. A kdo takové časopisy píše a kdo jméno české hanobí v celém světě, to vy také víte. (Hlasy: Šmoci!)

Mnozí z Vás se dobře pamatují, jak nás v anglických, italských a jinonárodních illustrovaných časo-

pisecch malovali jako znetvořené divochy, kteří Němce skalpují a ukrutně týrají. Takovými prollhanými zprávami se ovšem pro zápasy a snahy českého národa sympatie nebudí, neboť svět posuzuje nás dle zpráv, které čte. My Čechové jsme bohužel dosud takoví, že se začneme bránit až dostaneme pořádně na frak, až jsme zostuzeni. Kdybychom do cizozemských časopisů podávali zprávy poctivé, pravdivé a rychlé, jinak by svět o cílech a panujících poměrech našeho národa soudil. (Výborně! Bouřlivý souhlas.)

Jest věru smutné, že my čeští katolíci dáváme se třeba i o katolických slavnostech poučovati od židovsko-liberálních německých listů, a že pak na základě špatných informací míváme o mnohých událostech špatné mínění.

Tedy jest povinností každého Čecha, aby co možná nejvíce sdílením pravdivých zpráv katolický tisk podporoval, neboť tím podporuje nejen časopis, ale i dobrou věc, které slouží. V Čechách není časopisu katolického, který by nesloužil zároveň národu. Naší péčí jest, abychom pracovali ve prospěch celého národa, všech tříd a stavů jeho.

Katolický tisk v Čechách jest dosud ovšem nečetný, ale co vykonal, s tím může býti spokojen. Jsem Moravan a páni z Moravy vědí, co dobrého vykonal nejstarší časopis moravský, „Hlas“ a „Naši necc“. Listy tyto počaly probouzeti Moravu, takže lid se probudil a začal se dovolávati svého práva. (Výborně!)

Od té doby, co lid náš začal ze všech českých krajů putovati na posvátný Velehrad, šířilo se vědomí slovanské. Čech stával se hrdým na svou národnost. Časopis „Čech“, který brzy na to převzal vedení katolického kněžstva, vykonal kus práce poctivé, pobízel stále kněžstvo i lid, aby konal svou povinnost k vlasti i církvi. „Čech“ často pustil se do otázek, které jiné listy z rozličných ohledů k vynikajícím osobám neb stranám unčovaly. A co na českém jihu vykonal biskupem vlastencem a katolickým kněžstvem založený „Budivoj“, který vždy stál na přední sráži národní, to ví každý znatel poměru jihočeských.

V posledních letech mnoho se listy katolické, podporují účinně všechny snahy ušlechtilé. Čeká však nás ještě práce obrovská. Neboť naše práce národní není dosud skončena. Cizí duch znešvařuje náš český život, trpí tím mravnost i národnost, neboť i v ryze českých okresích, vesnicích máme celou řadu nepřátelských bašt, kde na zkázu naší se vyrábí a podává otravná čertovina, která hubí tělo i mrav, ochuzuje český lid, a obohacuje cizáky, kteří se všady kde mohou, proti nám nepřátelsky staví. Podporujte proto časopisy, které chrání český majetek. (Bouřlivý souhlas.)

Lid náš zápasí s bídou tělesnou i duševní, nepřátelé usilují mu vyrvatí s vírou otce i jejich jazyk a hroudu po nich zděděnou. Listy všech českých stran, které chtějí národu zachovati dědictví otců jeho, mohou pracovati vedle sebe přece za jedním cílem společným. Časopisy však, které hájí cizáckou internacionálu, beznárodnost a nevěru, které bojují proti světské i církevní autoritě, ty bojují proti duchu českého národa, který vždy lpěl na Bohu a králi, který ctil autoritu starců a muzu vzdělaných, zkušených a poctivých.

Dobrych rad mužů zkušených potřebujeme zvláště v nynějších dobách kritických. Pánové! Staříčkový muž, který po 60 roku ve prospěch českého národa pracoval a dosud s mladistvou myslí a jarým nadšením pracuje, dr. František Ladislav Rieger (Bouřlivý potlesk) pravil před lety na sněmu Českém, že málo máme my Čechové na tom světě upřímných přátel, a které máme, že jsou to oni, které jsme získali na říšské radě. Jsou to dobře katolicky smýšlející Poláci, Jihoslované a katoličtí Němci (Bouřlivý souhlas). Ti žisvobodomyšlní a protikatoličtí jsou tam proti nám. (Výborně!)

Opakují proto, podporujte dobrý tisk, podporujte zvláště český katolický a konservativní tisk, neboť ten chce národu konservovati a zachovati, co po otcích má a měl. (Výborně!)

Rychlým zasíláním zpráv mohou laikové i kněží dobrému tisku prospěti.

Slavné shromáždění! Víte, jak velikých výsledku dodělal se vudce katolický O'Connel a Windhorst, jak velikých zásluh získali si Palacký a Rieger a jiní naši mužové, kteří slovem a tiskem věc dobrou hájili. (Výborně!)

Kdyby každý vzdělaný katolík a zvláště učitel a kněz, jen čtvrt hodinky týdně pracoval pro katolické listy, co by se tu mohlo dobrého pro národ vykonati. Mnozí jsou odborně vzdělání a talent tento měl by zůstatí zapkopán bez povšimnutí?

Dlouhých úvodních článků od dopisovatele nikdo nežadá, našemu tisku se prospěje též zprávami místními a okresními. Na příklad o požárech, povodních a krupobití, o počasí, o nakažlivých nemocech, o škudcích na polích, v lesích a zahradách, o pádu a nákaze dobytka a prostředcích proti tomu užívaných, o návštěvách vynikajících rodáku, o řádění tuláku, rasovských, potulných kramářů, o řádění parcelářů a lichvářů, o přechovávacích zloděju a kazitelu mládeže, o exekucích, nehodách a neštěstích, o zlodějstvích, podvodech a výtržnostech. O úmrtí zasloužilých učitelu, kněží, měšťanu a rolníku, o zlatých svatbách a významných slavnostech rodinných, výstrahy před podvodníky a nešťastnými nehodami. Zprávy o významných a neobvyklých slavnostech církevních a spolkových. O vadách a potřebách škol, o školní návštěvě v jednotlivých ročních dobách, příklady o dětských cnostech, o kázni rodičů, o darech a nadacích pro školy a kostely, výstražných vadách škol a školáku, o školních slavnostech.

Vítány jsou zprávy o trzích, stoupání a klesání tržních cen obilí, dobytka a různého zboží, o stavu osení, žní a obdělávání půdy, noticky a zkušenosti o chovu dobytka, drůbeže, ryb, o ovoenictví, zelinářství, o stavu dělníku a řemeslníku, o stavu úrazoven a dělnických pokladen, o úvěru záložen a spořitelén, o poměrech chasy a dělnictva rolnického i továrního. O počínání si továrníků a podnikatelů.

Zprávy o volbách místních a okresních, jakého jsou zvolení vyznání politického, národního i náboženského, jaké jsou povahy, dobrých neb nepěkných vlast-

ností, o místních stranách, o příčinách a pohnutkách místních i okresních stran, o zlořádech obecních, o terorismu, o zásluhách jednotlivců, o stavu okresních a obecních přírůžek, o stavu obecního jmění, o obecních projektech, budovách a účelných a vzorných zařízeních, o projektech regulačních a melioračních, o potřebách staveb mostu a silnic, o přáních a stížnostech občanstva ohledně poštovního a železničního spojení, o veřejné dopravě, o hnutí stavebním, o chudinství, o veřejné bezpečnosti, o zlořádech v hostincích, o karbanu a pijanství, o potulkách a tlořích, zajímavé zprávy z místních a okresních školních rad, o zasedání obecních a okresních zastupitelstev, regulování veřejného mínění dokud je čas, a ne pak lamentace a neúprosná kritika, když už je pozdě, — to všecko je novinám vítáno. —

Zprávy o spolcích hasičských, pěveckých, sokolských, učitelských, podporovacích, okrašlovacích, dělnických a turistických, o jejich působení na veřejné mínění, ve prospěch mravnosti a veškerého občanstva, o jednání a smýšlení a cílech osob, které mají vliv na veřejné mínění, v obcích a okresu, o záslužném a vzorném působení jednotlivců, celých spolku a veškerého občanstva, to všecko hodí se redakci buď jako osobní informace, buď k sdělení s veřejností. Mnouhá zpráva je zralá pro uveřejnění třeba za rok, dvě, tři, čtyři léta, takové a podobné informace vysvětlují redaktorům i politikům příčiny vzniku různých hnutí a skutků.

Zprávy o koncertech a divadlech, o nálezích archeologických i jinak památných, o nástávajících jubilejích, o veselých a rozmarných příhodách na lovu, v železničním voze, ve škole, při rodinných slavnostech, v domácnostech i v hospodě, o řízných a vtipných odpovědích, o nahodilých dobrodružstvích, které pobaví celý kraj, jsou vždy vítaným redakčním kořením. I vážný časopis stane se tím pestřejším a hledanějším v nejšířších kruzích čtenáři.

Čtenář letory různé vyhledává také různou četbu. Samé vážné a jednotvárné věci vždy nepoutají. To musí míti i katolický list na zřeteli.

Slavné shromáždění!

Svatý Otec v příčině tisku a dopisovatelství pravil též: »Ač katolíkům není dovoleno, aby úskoky a lži dle vzoru svých nepřátel prováděli, mohou se jim přece vyrovnati, ba je předčiti výborným způsobem spisovatelským a horlivým zasíláním zpráv, ba oni mohou odpurce svého překonati uveřejňováním skutečně potřebné látky. Nutno však, aby vynikali pravdou, po které duše přirozeným způsobem touží . . .«

Nic se nevyjímá ve vážném listě tak, jako zpráva překroucená. Katolický list má a musí vždy psáti a lájiti pravdu. Než mystifikovati redaktora a zasílati mu nepravdu, raději nic nepsati. Pravda, stručnost a rychlost jsou hlavním požadadkem katolického dopisovatele. (Výborně!) —

Velectění pánové a vzácné dámy!

Katolický tisk nemá dosud daleko té podpory hmotné a duchovní, jaké zaslужuje a jaké jest nezbytně potřeba, avšak náprava se musí státi, máme-li zvítěziti. (Výborně!)

Naše naděje — vzdor mnohému opomenutí, a mnohé chybě nejsou nepřívznivé. Naše spravedlivá věc musí konečně zvítěziti.

Nepřátelské časopisy napadají nás a činí na nás útoky denně, spílají a podezřívají nás, což vše jest velice dobrým znamením pro nás a bude ustavičně, pokud odpurci tak činiti budou. Odpurci naši věnovali by nám sotva tolik pozornosti a místa ve sloupcích časopisů svých, kdyby byli přesvědčeni, že jsme na vždy udoláni a vítězství jejich že jest jisté na vždy. (Bouřlivý souhlas.)

Přílišný strach, chvat, nervósnost našich odpurcu prozrazuje nám nejlépe jejich slabost.

Velectění! Víte, co se namluvili a napsali, kolik schuzí pořádali, aby tu bylo dnes prázdno, nu a chvála Bohu, je tu plno. Avšak proto nesmíme nečinně k dalšímu rozvoji přihlížeti, musíme pracovati neunavně — čile — klidně — s rozvahou a svorně a vítězství dobré věci nás nemine. Chceme pracovat pro blaho a rozkvět celého národa, chceme podati každému ruku pomocnou, kdož má spásu českého národa a vlasti na zřeteli. (Potlesk.)

Katolický tisk bude vytrvale hájiti náš program státoprávní, národní a katolický. (Výborně!)

Nechceme nic zlého, nechceme a nedbáme prospěchu vlasního; dobro všeobecné, blaho naší říše a dynastie, blaho naší vlasti svatováclavské, rozvoj našeho jazyka svatováclavského a konečně splnění našich spravedlivých tužeb, a odvčkových práv máme jedině na zřeteli. Česká, katolická časopisectvo nemá vroucenějšího přání, než aby součinností svou uspíšilo pomázání a korunování Jeho Veličenstva našeho nejmilostivějšího krále a císaře posvátnou korunou Svatováclavskou. To aby se stalo brzy, a aby český a katolický náš národ pod ochranou sv. Václava a sv. Vojtěcha opět cele a plně šťasten, spokojen a blažen byl, dejž nám Buh! (Bouřlivý souhlas a potlesk.)

K této řeči navrhl řečník následující resoluci.

1. Jsouce přesvědčeni o veliké moci a potřebě tisku, pokládáme za nutné, aby zejména k zvelebení politického časopisectva katolického zakládaly se spolky tiskové, jaké již na mnohých místech s nejlepším úspěchem působí.

2. Prohlašujeme za nevyhnutelné, aby katolíci, kteří se na proticírkevní časopisy (bez zvláštní potřeby) předplácejí, přišli ku poznání, že odebírajíce takové protikatolické listy, podporují tisk, který jejich katolickou víru zlehčuje a je — za jejich peníze — v člancích svých uráží a snižuje. —

3. Vidouce denně, jak zhoubně proticírkevní a špatný tisk působí, kterak od nepřátel katolické církve v pravdě s fanatickou horlivostí a velikou podporou peněžní houfně rozšiřované časopisy urážejí náboženské smýšlení a přesvědčení národa, převážnou většinou katolického, pokládáme za nezbytné, aby katolíci věnovali rozsáhlou — mravní i hmotnou — podporu časopisectvu katolickému, by toto vzkvétati — a do nejnižších vrstev našeho národa vnikati mohlo; bude-li každá aspoň poněkud zámožná rodina odebíratí nějaký upřímně katolický týdeník, bude-li koho nutit postavení neb obchod, odebíratí katolický denní list, budeme-li my katolíci v hostincích, doma a na cestách po vlasti naší sháněti se po časopisech katolických: vzkvete naše katolické časopisectvo v míře netušené, přivede naše

katolické přesvědčení k vážnosti a naše snahy dobře míněné k platnosti.

4. Uvažujce, kterak nepřátelský tisk nejvznešenější pojmy mate, naši sv. víru zlehčuje, vážnost nejdůstojnějšího episkopátu a veškerého duchovenstva mnohými bludnými a lživými zprávami podkopává, uznáváme za potřebné, aby se časopisectvem katolickým všude rychle a působivě účinkovalo, a doporučujeme za tím účelem vhodnou organizaci, která by zprávy novinářské opravovala a uveřejnění těchto oprav zákonitými prostředky se domáhala.

Resoluce byla přijata jednohlasně.

Pak vystoupila na řečnické místo paní **Terezie Šnoblová**, která přinesla sjezdu zdravici jménem křesťansko-socialních žen a dívek českých, což přijato s potleskem.

Shromáždění přijalo posléze návrh, aby sjezdu moravských katolíků na Velehradě zaslán byl následující telegram:

Katolíkům shromážděným na posvátném Velehradě pozdrav a přání všeho zdaru. Jedna v nás je krev, jedna v nás je víra, jedna v nás je naděje a láska.

Návrh přijat, a schůze pro pokročilou dobu skončena.

b) Valná schůze Jednoty katolických učitelů.

Odpoledne ve dvě hodiny byla ve dvoraně „Adalbertina“ první řádná valná schůze Jednoty katolických učitelů pro království České a to za velikého účastenství členů i hostí jimi přivedených.

Schůzi zahájil řídící učitel pan Václav Špaček z Kosátek. Úvítav shromážděné, zmínil se o potěšitelném zjevu, že od ustavující schůze přese všecken terrorismus, jenž proti ní se rozpoutal, mnoho členů Jednoty přibýlo. Naproti tomu odstoupilo jenom několik členů celkem 14. Snad dali se zastrašiti útoky proti Jednotě podniknutými, ale jest možná i příčina jiná. Liberální listy totiž vidouce, že spíláním Jednotu nezničí, rozhlašují, že jí členů ubývá, a kdo by tedy čerpal zprávy o Jednotě jen z listů liberálních, snadno by tomu mohl uvěřiti a mysliti si, proč by zůstával členem, když spolek snad zanikne. Proto jest nutně potřebí, aby každý člen

četl listy katolické, v nichž jsou lži listu liberálních vyvráceny a útoky odráženy.

Po té představil předsedající shromážděným milé hosty z Moravy, předsedu moravského katolického učitelského spolku pana Kadlčáka z Frýdlantu, místopředsedkyni slečnu Hoffmannovou z Hulína a pana profesora Ad. Fuxa z Příbora. Všichni byli uvítání bouřlivým potleskem.

Pan řídící Kadlčák ujav se slova, zmínil se o útocích, jež dějí se proti učitelstvu katolickému, a to ne tak z přesvědčení jako proto, že vešlo v modu bojovati proti všemu, co jest katolického. Až přestanou odporcové naši stydět se za jméno katolický, pak se sjednotíme všichni. Nechť posvátný duch víry spojí nás v jeden šik.

Slečna Hoffmannová poukázala k tomu, jak liberalismus rozdvojuje a rozdvojil i učitele a učitelky, křesťanství nechť nás opět spojí. Učitelky mají nejlepší vůli pro svorné spolupůsobení s učiteli. Obapolné shodě provolala slečna Želnej Buh!

Dp. professor Fux promluvil o svorném působení duchovenstva s učitelstvem; uvedl, že sám byl zvolen zástupcem učitelstva do okresní školní rady, a že mu bylo nabízeno dozorství školní, jehož nepřijal. Hlučný souhlas přítomných duchovních provázal jeho slova: My kněží si dozoru nad školou nepřejeme. Řečník přál zdaru obapolné shodě učitelstva a kněžstva.

Zatím dostavil se do schůze vdp. děkan Tomáš Střebský a byv od shromážděných srdečně uvítán, ujal se slova a započal svoji promluvu křesťanským pozdravem, jenž má býti a jest heslem jednoty. Po té podal přehled činnosti posavadního výboru a oznámil počet členstva: 21 učitelek, 117 učitelů a 71 duchovních.

Nyní skládám vše do rukou Vašich a končím tím své působení zařizující, a aby valná hromada zdárně se usnášela a vytknutému shora pozdravu vyhověla, tomu volám: Zdar Buh!

Předsedou schůze zvolen pan Václav Špaček, místopředsedou pan M. B. Hornof, a zapisovatelem vdp. děkan Tomáš Střebský.

Následovalo rokování o tom, má-li se přeložiti sídlo spolku do Prahy, či má-li se zříditi v Praze odbor. Vdp. děkan Střebský dovodil, že třeba míti na zřeteli hlavně zdar a molutnění Jednoty, navrhol, aby sídlo spolku bylo přeloženo do Prahy. Proti tomu uváděl důvody vdp. Václav Uhlíř. Předsedající poukázal ku členům od Hradce vzdáleným, kteří nyní schuzi súčastňovati se nemohou, a že jest nutno buď spolek do Prahy přeložiti nebo zříditi tam odbor. Po slovech pana Dra M. Kováře z Prahy bylo zřízení odboru jednohlasně přijato.

Ve příčině upravení „Vychovatele“ přijat jednohlasně návrh výborn: Slavný výbor Družstva „Vlasti budiž požádán, aby hledě k tomu, že časopis Vychovatel má býti spolkovým orgánem Jednoty, ráčil upravit časopis takto: Hlavní list by obsahoval dále jako dosud články věnované školství vůbec a obecné pedagogice, důležité pro každého, kdo ve škole pracují a o ni vůbec se intressují. Pro časové zprávy a články pouze učitelstva světského se týkající budiž zřizena příloha na způsob nynější přílohy katechetické, jež by obsahovala měsíčně 8 stran.

Následovala volba výborn. Do výboru byli zvoleni, za duchovenstvo: dp. Frydrych, katecheta učitelského ústavu v Kutné Hoře, za učitelky slečna Aug. Rozsypalová z Blovic a za učitele pp.: M. B. Hornof z Pardubic, J. Kašpar z Křimic, K. Ludvík z Prahy, J. Pelikán z Borovan, K. Skultěty ze Šestovic, V. Špaček z Košátek a K. Spiegel z Kostece nad Orlicí. Náhradníky byli zvoleni pp.: Al. Brynych z Vápna, J. Kafka ze Zlětína, L. Nágl ze Žíželic a V. Špina z Velimi.

Volných návrhu podáno nebylo.

Vdp. děkanovi Střebskému vyslovila valná hromada k návrhu pana učitele Jelínka z Malovic srdečný dík za nezištnou a obětavou činnost při zakládání Jednoty.

Někteří pánové Jednotě neduvěřující, dali se uvésti jako hosté, a seznavse upřímnost a srdečnost, jaká v Jednotě panuje, neváhali přistoupiti za členy. Po schuzi dalo se zapsati celkem 41 nových členů, a na příspěvcích

složeno 123 zl. Kdo v době zakládání Jednoty za členy se přihlásili, těm bylo sněsti mnohých útokův a příkoří. Ale to právě přispělo k utužení Jednoty, neboť jejich statečnost došla následování. Poněvadž Jednota již vstoupila v život, nebudou se uveřejňovati jména nových členův, nýbrž bude se vždy oznamovati jen jejich počet.

Dále usneseno, že výbor bude míti v nejbližší době schuzi a vypracuje řád pro Pražský odbor, a že členské příspěvky mají se zasýlati panu Václavu Špačkovi, řídicímu učiteli v Košátkách, který příspěvky přijímá.

c) Třetí slavnostní schůze dne 23. srpna odpoledne.

Schůze byla zahájena ve 4 hodiny. Nejprve uděleno slovo vdp. Dru. **Gustavu Domabylovi**, kterýž promluvil:

O českých dějinách.

Pokládám sobě za čest, že dopřáno mi při tomto letošním valném sjezdu katolíku promluvití o některé otázce z dějin českých. Dějiny našeho národa zajisté mnoho poskytují nám zajímavých námětů, zvláště pokud líčí poměr našich předků k církvi; a ze všech rozmanitých lítek, jež se mi naskytovaly, učinil jsem předmětem dnešního svého rozhovoru otázku, ne sice novou, ale takovou, které se dosud v posuzování našich dějin nepatrná, aneb vůbec žádná nevěnuje pozornost.

Obzvláště v naší době zabývá se naše veřejnost více než kdy jindy osobou pražského kazatele a učitele M. Jana Husí, a mezi jiným ovšem praví se, že M. Jan Hus, neb jak jej nazývají, český reformátor, náš nešťastný M. Jan Hus horlil, — a to pravdě odpovídá — ze srdce pro nápravu zkažených mravních poměrů své doby. Namnoze však líčí se činnost jeho tak, jakoby on byl první, jakoby před ním církev o to se nebyla starala ano, jakoby snad jedině pro to jeho mravní horlení jemu se na odpor postavila.

Podívejme se proto dnes aspoň krátce a zběžně, nesnažila-li se snad církev svoji úlohu a po-

vinnost po stránce této opravné také v národě našem plniti.

Po svatých našich apostolech svatém Cyrillu a Methodějovi přední zásluhu o rozšíření a upevnění náboženství křesťanského v naší vlasti má zajisté první náš krajan biskup. — jehož 900letou památku mučnické smrti letos jsme slavili. — svatý Vojtěch. Již tento biskup a vyslanec církve římské s velikou námahou a oddaností bojoval, aby panující mezi věřícími zlořády a silně zakořeněné nepravosti odstranil. Těžce nesl pohanské mnohoženství mnohých pánu českých, rovněž i manželské sňatky nižšího duchovenstva nesrovnávaly se s náležitou kázní, jakož i prodej zajatců válečných v otroctví do rukou židovských odporoval duchu křesťanskému; — ve všech těchto věcech nápravu učiniti sobě žádal, ač veliká protivenství i překážky v cestu se jemu stavěly, a místo lásky při chvalitebné své snaze nenávisť a pronásledování sobě získal. Nástupcové svatého Vojtěcha Thiddag, Ekhart i Šebř (Severus) s láskou, vytrvalostí i energií svého předchůdce téže úloze síly své věnovali, ale opět sv. Vojtěch to byl a to ve svých ostatecích, jemuž se podařilo dílo toto opravné, když totiž za příčinou přenášení ostatku svatého Vojtěcha z Hučzdua do Prahy kníže Břetislav přísné zákony na ochranu kázně křesťanské vydal (1039) a lid i vojsko zákony ty zachovávatí přísahou se zavázali. Těmto událostem dlužno připočísti, že staré pohanské zbytky, jakož i nové vloudivší se zlořády byly odstraněny. — a tedy náprava mravního života starých Čechu provedena, národ český stal se národem úplně křesťanským.

Ale již chystalo se zmenáhla nové hnutí v církvi české: hnutí toto nebylo pouze na vlastní naši omezeno, ale pronikalo celou církev vubec, vycházelo pak z touhy, aby zavládl v církvi stav nejenom prostě dokonalý, ale stav i docela ideálně dokonalý.

Po nějakém čase již úpěla církev po celé Evropě a tedy i u nás bolestně pod tíží zlořádu, jež pozvolna vloudily se v život jejich služebníku. Nejhoršími byly

simonie, t. j. zakupování si církevních obročí a úřadu, při čemž starých předpisu o obsazování a propůjčování jich nedbáno, dále pak klerogamie, t. j. naprosté zanedbávání starých předpisu o bezzenství kněží; — kteréžto nepravosti příčinu svoji hlavně měly v tom, že zadávání anebo lépe uvádění do hodností a obročí církevních (investitura) dostaly se do rukou lidí světských. Těmito vředy trpěla ve století XI. církev celá, a hnís z nich vytékající otravoval mravní poměry lidí všech stavu.

K odstranění zlot těchto vyvolila sobě prozřetelnost Boží muže velikého, papeže Řehoře VII., který po příkladě několika svých předchudců životní svojí úlohou učinil reformaci, t. j. nápravu duchovenstva a veškerého křesťanstva vůbec; k tomu ovšem bylo třeba, aby dvě pásky, kterými klerus ke světu byl poután, byly přetrženy, t. j. již v dřívějších dobách církve mnohými sněmy a zákony papežskými zapovězené, ale opět zaváděné kněžské sňatky, anebo poměry ještě horší, jež náležitěmu duchovnímu životu překážely a pak svatokupecké volení pastýřů, jež nehodné pastýře stádem věřících v čelo dávalo, a je místo pastýří vlastně vlky opatřovalo. Zákony, jimiž stanoveno, že 1. svatokupectví se naprosto zapovídá, a obsazení jím provedené jest neplatné, 2. že nikdo nemá býti k duchovní službě připuštěn, leda ten, kdo se ke kněžské zaváže čistotě, vydal na to roku 1074. a 1075. a k provedení jich obětoval všecko, podstoupil s hrubou hmotnou silou se světskými panovníky, jako s Jindřichem IV., boj, v němž životem svým podleh, ale myšlenka jeho vítězně boj onen dlouhý, 50 téměř let trvající, přestála až do roku 1122., kdy církev s požadavky svými zvítězila, — a život mravní jednotlivých národů od rakoviny zhoubné očistila.

A tak bylo i v Čechách. Obrození ono dělo se i v Čechách z počátku s odporem, později však již dobrovolně, ano s ochotou; — doba až do druhé polovice století XIII. jest dobou vnitřní obnovy naší domoviny, — a zároveň příprava a přechod ke zlaté době našich vlasteneckých dějm.

Opravné pokusy v Čechách byly učiněny již za

papeže Řehoře VII.: opětovně poslové papežští naléhali na provedení reformace, ale rozhárané poměry domácí, spory pražských biskupů s knížaty, ohledy politické tomu překážely, teprve za silné vlády Vladislava II. a zbožného pražského biskupa Otty (1140—1148) stala se náprava. K provedení díla tohoto důležitého vyslal tehdejší horlivý papež Imocen II. (1130 až 1143) kardinála legáta Quidona, muže obratného a opatrného, jenž ženatě duchovní přiměl, aby manželství svého se zřekli, budoucně jen zdrželiví svěcení i obročí docházeli, podobně provedl, že svatokupci úřadu svých byli zbavováni a těžké stanoveny tresty, jako ku př. vypovězení ze země na ty, kteří by proti platnému církevnímu zákonu se prohrěšili. K udržení lepší kázně zaveden biskupem a knížetem v zemi řád, dokonalostí a čistotou svojí co nejchvalněji známý — řád Cisterciácký, jenž vzorným příkladem i poučením zdárně úloze sobě svěřené vyhovoval.

Nástupci horlivého biskupa Otty byli rovněž mužové úplně potřebnými vlastnostmi ducha obdařeni, aby dílo opravné dále prováděli, jako ku př. biskup Daniel I. (1148—1167), ale poměry politické, obzvláště boj Bedřicha I. Barbarossy proti papežství, — v němž Barbarossovi po boku stáli české kníže Vladislav (za tuto pomoc stal se pak králem) a čeští biskupové, dílo toto zdržely, a zdrževše ovšem zhoršily. Příznivější doba nastala, když na stolec pražského biskupa dosedl člen pamjící rodiny české, Jindřich Břetislav, muž života svatého, jenž reformu církve české učinil si životním úkolem, a ji také po r. 1193., když stal se také světským knížetem, s celým důrazem provedl. Roku 1197. přišel do Čech kardinál legát Petr, jenž mu byl v díle tomto nápomocen; pokusy počáteční potkaly se s velikým odporem, ano i legát Petr, když žádal čistý život duchovních, do nebezpečí života přišel, ale kníže a biskup Jindřich Břetislav odpor tento energicky zkrotil, a v 8 nedělích obnovení církevního života bylo provedeno — a od té doby zákon coelibatu v Čechách nerušený zachovávan byl. (Pal. I. 273., vyd. 4.)

Sotva tato záležitost byla odbyta, když na novo byla církev nucena pokračovati, aby zákony Boží i církevní náležitě byly plněny, tenkráté proti samotnému knížeti a později králi Přemyslu Otakarovi I., jenž nabaživ se po 20letém téměř manželství Adlety Míšenské, dal biskupem Danielem II. manželství rozloučiti a k novému přistoupil s Konstancí uherskou. Papež Imocenc III. ovšem i zde ukázal se neohroženým strážcem práva a ochráncem utlačovaných, dal spor tento vyšetřovati a nedělal, aby Přemysl Otakar I. manželku svou pravou nazpět povolal: šetření však bouřemi válečnými, jakož i přičiněním královým bylo protahováno, až skončeno bylo smrtí nešťastné trpitelky r. 1211.

Nieméně král sám potom dbal o pozdvižení a udržení mravného stavu země české, a že dílo toto jemu i jeho nástupcem za pomoci duchovenstva se dařilo, patrně z pěkných mravních poměrů v Čechách koncem století XIII. a počátkem XIV., jak je líčí otec našeho dějepisu Palacký, říká: »o mravní čistotu a neposkvrněnost byla vesměs píle veliká, v domácnosti pak panovala vubec kázeň a pobožnost, ježto všem věkům za vzor sloužiti by mohla.« (II. 179. vyd. 4.) — Tím ovšem nikterak se nevyklučuje, že by jednotlivě některé neukazovaly se výstřelky, aneb že by stav ten nemohl se zhoršiti. Dokud lidé lidmi jsou, a dokud jsou zde na světě, dotud mravní stav jednotlivců i celku podléhá změnám, — a tu stále jest třeba, aby se strany k tomu povolné na to bylo poukázáno a po nápravě voláno a jí činně napomáháno. A tak se také stalo. Nastali opět časové horší.

Boje, které z příčin rozličných, po většině politických vedeny byly proti apoštolské stolici se strany císařů římských a panovníků světských vubec a to po dobu století již XII., ale také XIII. a XIV., jakož účastenství se boju těchto se strany církevních hodnostářů, kteří také byli pány světskými, a svým panovníkům brannou povinností vázání byli, nemohlo zustati bez účinku na kázeň církevní vubec, t. j. na život mravní jak duchovenstva tak také věřících, a to v zemích celé

Evropy, a tedy i ve vlasti naší, obzvláště, když panovníci čeští činně bojů těchto se účastňovali.

Aby však nákaza po církevním životě českém tou měrou se nerozšířila jako snad v krajích jiných, o to horlivě přičiňovali se někteří biskupové, kteří nedostatky se objevivší ihned odstraňovali. Tak již Jan II. z Dražic (1258. až 1278.) za krále Otakara II. v synodě roku 1267. (10. dubna) se o to přičiňoval; podobně i Jan IV. z Dražic (1301.—1343.) za krále Václava II. synodou r. 1301. a později synodou r. 1311., na niž přísné visitace neboli dohlídky byly ustanoveny. Po biskupovi tomto nastala doba nejvyššího rozkvětu církve české tím, že povýšeno bylo pražské biskupství na arcibiskupství přičiňením hlavně krále Karla, a také zřízením biskupství litomyšlského — ale neméně tím, že nástupcem jeho byl muž dokonalý, v pravém slova smyslu apoštolský horlitel, hvězda řádu prvého na zenitu církve české, arcibiskup první Arnošt z Pardubic (1343. 1363.), jenž mimo povýšení zevnějšího církve české hlavně toužil po povýšení jejím vnitřním, t. j. pracoval k mravnímu jejímu zdokonalení. Za tím účelem upravoval svoje chvalně známá statuta Ernesti, t. j. »nařízení Arnošta«, jež měla býti pro církevní provincii českou stálým zákoníkem. Odstranění zlořádu při udělování svěcení a církevních obročí, dosažení a udržení čistého a církevního života v duchovenstvu, mravní povznesení lidu a j. byly předmětem řádu tohoto. Řád tento na synodách diecézních nejprve prohlášen a schválen, potom po celé české církvi rozšířen býti měl, ano i lidu samotnému dána příležitost, aby sám přesvědčiti se mohl, zda nařízení jeho se dbá a sice tím, že v jeho biskupských a kollegiatních kostelích uvnitř chrámu jeden opis tohoto řádu veřejně upevněn a každému přístupným učiněn byl. S pouhým a jednotlivým prohlášením, které se stalo r. 1349., se však nespokojil, věda, jak snadno lidé ze své křehkosti přísných, k dobrému vedoucích předpisu zapomínají a z dobré cesty se uhlýbají, ale dal slaviti synody častokráte, na nichž mravní stav té doby zkoušen a nařízení dobrá na novo vštěpována a utvrzována, jak pa-

trno ze synod r. 1353., 1356. a 1361. slavených. Ale ani [toto ještě svatým snahám Arnoštovým nestačilo; k náležitému plnění předpisu mravních a k odstranění naskytnuvších se nedostatků i zvláštní úřad seřídil, ustanovil t. zv. correctores cleri, t. j. oprávněnce duchovenstva, kteří sami život vzorný vedouce a jménem svého vrchního pastýře napomínajíce, poučujíce, v čas potřeby i vyhrožujíce a přestupky trestajícíce zlořády odstraňovali, — v případech důležitějších ovšem arcibiskup sám soudil a přísnější tresty přisuzoval. Obzvláštní pozorností se stavěl proti nepravostem oné doby rozšířeným, t. j. potulování se po krčmách, hře v kostky, zanedbávání církevního zevnějšku a nedbání čistého života svého duchovenstva.

Při takové opravdové a neunavné snaze ovšem není divu, že Čechy, jak životopisec Arnošta z Pardubic praví, staly se vzorem blízka i dálky ve příčině kázně duchovenské. Ale i v lidu pracoval o kázeň křesťanskou, a nadšenými a přesvědčivými svými řečmi poučoval o zlořádu t. zv. božích soudu, jako na př. zkoušce ohněm a vodou, až přese všecken odpor několika pánu i tato náprava se mu podařila a probativní tento prostředek ze soudnictví odstraněn. Byl to v pravdě biskup svatý.

Nástupce Arnoštův Jan Očko z Vlašimí (1364. až 1378.) příkladu předchůdce svého následoval, jak patrně ze synod r. 1364., 1366., 1371., 1374., 1377. slavených, kde řád náležitě připomínán a vštěpován a také z toho, že Urban V. jej i jeho nástupce ustanovil svým zástupcem v provincii pražské i v sousedních diecésích Bamberké, Míšenské, Řezenské pod titulem *legatus natus* a sice jak výslovně bulla vyznačuje k zjednání přísné kázně duchovenstva ve zmíněných diecésích; což velmi dobře charakterisuje výborný stav církve české.

Povznesení Prahy a její povýšení na sídlo německého císaře mělo ovšem v zájmu také rozličné škody po stránce mravní. Šlechta se všech zemí hrnula se za leskem císařského dvora, velký pak počet těchto hostů v Praze měl i své zhoubné průvodčí, a sice pychu, nestřídmost a nezdrženlivost. Podobně bohatí obchodníci

z blízka i dálky, jakož i přečtné studentstvo škol vysokých mnohou neslo vinu na poklesnutí mravního stavu obyvatelstva. Ani duchovenstvo, počtem, vlivem i bohatstvím vynikající, nebylo prosto vši bujnosti, přese všechen přísný dozor vrchností. Praha stala se městem evropské důležitosti, ale také sídlem mnohých neřestí. Stav tento vzbudil mnohé kazatele a karatele, kteří přísným slovem s kazatelen k obratu vybízeli.

Prvním mezi nimi byl rakouský Němec, Augustinian, Konrad Waldhauser, kazatel u svatého Havla, později Týnský farář, jenž ostře káral mravní nedostatky své doby, bez ohledu na jednotlivé stavy. Účinek řečí jeho byl veliký, a náprava ve všech stavech byla ovocem jeho díla. — ale také stížnosti a nepřázeň žebravých řeholníku, jež ne vždy rozumně dráždil, proti němu vznikly; přázeň však arcibiskupa Arnošta z Pardubic jakož i císaře Karla IV. byla mu oporou.

Horlivěji ještě pro nápravu kázal Čech, pražský kanovník Milič z Kroměříže. Vzdlav se všech hodností a nabýv praxe v duchovní práci v Horšově Týně, působil jako kazatel nejprve u svatého Mikuláše na Malé Straně, pak u svatého Jiljí na Starém městě. Kázal pak česky, později také německy odkrýval nedostatky kde jaké byly, nešetřil duchovenstva, ani arcibiskupa — ale svým poblouzením o antikristovi, — jímž jednou i docela Karla IV. nazval, — uvalil na sebe vyšetřování a trest, ale u papežské stolice se očistiv, působil u nápravném svém díle za souhlasu císaře Karla IV., arcibiskupa Jana Očka z Vlašimí, se znamenitým úspěchem, obzvláště tím, že celou školu horlivých následovníku si vchoval. Jedním z nich byl Matěj z Janova, jenž pod ochranou arcibiskupa Jana z Jenštejna spíše jako duchovní vůdce než kazatel, a jako spisovatel na mnohé nedostatky poukazoval, a o důkladnou opravu věcí křesťanských horlil. Ve své horlivosti i do některých bludu upadl — kteréž však pokořiv se »a vyššího soudu svých církevních představených povždy poslušen býti chtěje«, odvolal. Patrně ze všeho, že již ve století XIV. za císaře Karla

IV. i Arnošta z Pardubic rozšiřoval se duch opravný, jenž směřoval od počátku vždy více ku praxi nežli k theorii křesťanství, čili pečoval více o uskutečnění křesťanské idey apoštolské v životě lidském, nežli o nápravu věrouky čili dogmatiky (praví Palacký III., 31., 4. vydání), také proto snaha tato vyšedši původně z církve samotné, — církevními představenými t. j. pražskými biskupy vzbuzena byvši, také jimi byla podporována, — výstřelky její ovšem byly kroceny, — a když bludy aneb poblouzením se poskvrňovala, do pravých mezí byla uváděna.

Nebylo tedy zajisté ničím novým aneb překvapujícím, když v tomto směru také horlil muž myslí nábožné a obcování bezúhonného, jako Betlémský kazatel a universitní učitel mistr Jan Hus.

Pobožné horlení jeho, směřující zjevně jen k nápravě mravův a ke zrušení mnohých opravdu mrzkých neřádův, jak praví Palacký (III. 45.), získalo jemu nejen velikou lásku v obyvatelstvu Pražském, ale horlení toto proti zlořádům se strany Husovy nesetkávalo se ani s nějakým odporem církevních představených, jak by nyní mnozí odporcové ve svém zájmu rádi viděli a nevědomým namluvili, právě naopak tehdejší arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka svázil ho sobě a důvěřoval mu více nežli jiným (ibid.), ano, což zajisté nemožno považovati jako nějaký odpor proti potřebným opravám hned při nastoupení (listopad r. 1403.) arcibiskupského úřadu svého nložil byl Husovi za povinnost, aby nemeskal oznámiti jemu osobně, kdykoli najde ve správě církevní arcibiskupství jakékoli nedostatky aneb úchytky od práva (ibid.). Aby však ještě více působiti mohl Hus k odstranění chyb a nedostatků i nepravostí mezi duchovními, dal jemu arcibiskup příležitost, aby jim samým o tom v oči mohl mluvití a k nápravě je nabádati tím, že při schuzích, jež ročně v červnu i v říjnu (v den svatého Víta a svatého Lukáše) duchovenstvo konalo, ustanovil jej již roku 1404. kazatelem synodálním. A že skutečně ochoten byl přijímatí naučení a návrhy

jeho, toho dukazem jest nám ku př. vyšetřování o Vilsnaku a jiných podobných zázračných místech. Rozšiřovaly se tehdy rozličné řeči o zázracích, jež se prý na místě onom staly, lid prostý dosti jimi byl pobouřen, ustanoveno tedy věci tyto vyšetřiti, a v úlohu to dáno mistru Husovi a ještě dvěma mistrům, a když tito dozkoumali se, že na klamu a mamu vše spočívá, pod klatbou zapověděno bylo na místa oua putovati. Upřímné toto srozumění Husovo s arcibiskupem, jakož i podporování snah Husových se strany arcibiskupa trvalo až do roku 1407., neboť ještě 18. října téhož roku dopřáno bylo Husovi míti kázání synodální k duchovenstvu Pražské diecése ve dvoře arcibiskupově, kteréžto kázání, ačkoliv s velikým durazem horlilo proti porušenosti mravův u kněžstva, přece s pochvalou přijato jest (ibid. 46). Nebyl to tedy odpor proti potřebným opravám, kterýž arcibiskupa s Husem rozvedl, ani nepřízeň pro jeho horlivost; naopak toužil sám pastýř tento již od počátku svého úřadování dojiti tohoto cíle a za tím účelem přísného a neúhonného mistra za kazatele vyvolil; nebyl také Hus první, který jako opravce působil — volání po opravě za tehdejších poměrů v církvi vůbec bylo již všeobecným, a mužové smýšlení nej církevnějšího jako Gerson, kancellář university pařížské, kardinal d'Ailly a j. jakož i přednější tehdy university snažně k tomu pracovali.

Teprve když církvi zavržené bludy Angličana Wiclefa se rozšiřovaly v Čechách a Hus jeho článkuv se ujímal, — ač poprvé již před 5 lety r. 1403. tak byl učinil, — a stoupence jich i proti arcibiskupovi hájiti se snažil, ano když arcibiskup jednoho z nich Mikuláše z Velenovic, příjímím Abrahama z diecése vypověděl a tak jen svoji pastýřskou povinnost konal, Hus jej káral a tak se proti řádné vrchnosti zřejmě a nepřislušně postavil, byl učiněn první krok k rozdvojení arcibiskupa i Husa mezi sebou, po němž pak následovali brzy jiní. Daleko zjevněji postavil se Hus proti arcibiskupovi v otázce roztržky neb rozkolu papežského, Pravým tehdy papežem byl Řehoř XII., jehož se také arcibiskup a s ním i král Václav přidržel. Král Václav, jehož tehdy již za krále

římského neuznávali, chtěl opět uznání dojíti, a k tomu zdálo se mu, že mu poslouží, odtrhne-li se od Řehoře XII. a prohlásí-li se, že bude i k jeho protipapeži Benediktu XIII. neutrálním, — později pak za týmž účelem přidržel se papeže třetího sněmem Pisanským zvoleného Alexandra V. Za sebou chtěl král i církev českou s arcibiskupem potáhnouti i universitu, — setkal se však s odporem. Hus však a stoupenci jeho byli králi povuli. Postavil se tedy opět proti své vřelnosti ve věci nenáležité. Roztržka mezi Husem a arcibiskupem rostla. Proti Husovi podány pak žaloby arcibiskupovi i později ke dvoru papežskému pro rozšiřování bludu Wicclefových a pro zlehčování duchovenstva s kazatelný; — a když proto byl vykonán proti Husovi process, a tento po dlouhém obou stran jednání v Husuv neprospěch dopadl, a on dán do klatby, a když potom i proti odpustkům brojil a jinými ještě bludy pochybil a klatbou těžkou byl stížen — postavil se již zjevně proti moci papeže, náměstka Kristova. — byl tedy pro své bludy a odpor proti moci a autoritě církevní souzen, jako bludař a odporce platného řádu a řádné moci církevní usvědčen, přese všechny přímluvy a napominání zatvrzelým nalezen, a tak sám svého neblahého osudu příčinou.

Nebyla to tedy jeho opravná snaha a touha po pořádku, ale bludná nauka a zatvrzelé stavění se proti církvi, jenž mu nešťastný připravily konec.

Pak nastaly ve vlasti naši bouře, ve kterých po 140 roku stolec arcibiskupský byl uprázdněn.

O nápravu církve vůbec snažily se mnohé synody od sněmu kostnického, ale dílo toto provedeno bylo přes mnohé a mnohé překážky teprve sněmem tridentským ve století XVI. (r. 1545. — 1563.) jehožto nařízení i v církvi české r. 1602. v život byla uvedena. Nařízení tato jsou základem církevního řádu i v dobách našich, kdy mnohé synody diecéšní i provinciální, jako poslední české z r. 1860. a 1864. dosvědčují, že až posud církev v úloze své opravné pokračuje přese všechny překážky a obtíže se strany odporcu i svých vlastních synu. Ona ji také bude plniti vždy.

Než vrafne se ještě jednou k činnosti betlemského kazatele. Znamenitý náš dějepisec Tomek ve svém pojednání: O nepokojích stavovských v zemích mocnářství rakouského za panování Rudolfa II. a Matyášce praví toto: Hus (budsi že třeba v nejkrásnějším bludu, domnívaje se otevřítí novou dráhu ku zvelebení svého národu) opustil cestu, po níž se posavad kráčelo ku předu, k nenabyté škodě naší. Hloubání v náboženství ve směru proficírkevním nevedlo, jak on se domníval, k opravě společnosti církevní, ani k lepšímu vzdělání mravnému, nýbrž jen k rozpuštění svazku církevních a ke zlehčení náboženství, jehož následek byla značná zástava v utěšeném pokroku duchovním, ježž spatřujeme před tím. Rozšíření lutheranství, jeomuž Husitismus připravil pudu, přivedlo pak zmatky na nejvyšší stupeň. Ve druhém pulstoletí 16. století spatřujeme, co výsledek toho, Čechy, jak dalece nebyly katolické, zbaveny skoro všeho církevního pořádku; kněžstvo lutheránské, sproštěno vsí kázně, spustlejší ve mravích a také méně vzdělané, než bylo kněžstvo to, proti kterému před časy Hus pozdvihoval svého hlasu; lid zanedbaný, ovšem ale naplněný pověřivým záštím proti staré církvi; šlechtu zhlýralou jako nikdy před tím, oddanou obžerství a jiným nepravostem, právě tak, jak byla i šlechta německá toho času. (Čas českého Musea r. 1854., str. 242.)

Jak jinak vyznívá hlas kritického tohoto dějezpytce o ovoci t. zv. reformátorské činnosti Husovy, zcela jinak, než jak si u nás mnozí moderní, ale ovšem „nehistorikové“, t. j. neoborníci, diletanti, pisálkové to rádi převracejí. — Dnes jest to již, abych užil toho slova, modrou, zneužívati dějin k tomu, aby se z nich kuly a vybíraly střely proti církvi a náboženství katolickému.

Dějiny však samotné, pokud jsou pravdivy, tomuto účelu posloužití nemohou, musí tedy odporcové sáhnouti k prostředku jinému, a tím jest dějin překrucování, přebarvování a jich, krátce pověděno znásilňování.

Tak dělo se po celá téměř století v sousedním Německu, kde odporcové církve katolické dějiny si zřídili tak, jak toho potřebovali; příkladem budtež nám

jenom setinníci Magdeburští, a ti se stali pak pramenem pro doby pozdější. Tak činí to v dobách právě nejnovějších i někteří naši krajané. A ve všem tom viděti jest jakýsi systém, jehož cílem jest buditi vlažnost, nedůvěru, pak nepřízeň a konečně nenávisť proti církvi katolické. 1. Osoby historické, jichž si katolický náš český lid vysoce váží a je uctívá, chtějí strhnouti do bláta, jak nedávné pokusy se svatou Ludmilou, svatým Václavem, svatým Vojtěchem i svatým Janem Nepom. dosvědění, zásluhy jich umensňují a je do nepěkného světla stavějí; — 2. osoby pak, jež se mimo katolickou církev postavily, nevynášejí, jak by mělo býti, pouze dle skutečných jejich zásluh, — ale je pro odpor a vzpouru proti církvi velebí jako ku příkladu velikého paedagoga Komenského, Husa, (jich dobrých zásad a pravd při tom ovšem nedbají) a každé obhájení pravdy a cti církve katolické za zradu vyvolávají; 3. události mnohé do nejčernějšího světla dávají, chyby jednotlivcu zveličují a celé církvi, jako takové, vytýkají, a z toho všeho hesla k odboji a pronásledování církve strojí. Kdo by neznal slov: proti-reformace, dragonády, obzvláště Bílá Hora, jak se snaží jimi lid zastrašiti — rozeštvati — a přece skutečnost slovum těm odpovídající jest jiná, církvi katolické nikterak na škodu. Proti tomuto nedůstojnému jednání musíme rozhodně protestovati, a musíme žádati, aby se podávaly dějiny spravedlivě. Dějepis musí podati osoby tak, jak byly, se zásluhami — a ty ctíme a si jich vážíme na každém; ale také i s chybami, — a tyto vytknouti jest rovněž dějepiscovou povinností. Nechceme žádný katolický dějepis strannický, — ale jenom pravdu, — a ta nás vysvobodí. Proto také slavně panující papež Lev XIII. veškeré archivy učenému světu otevřel bez rozdílu vyznání a názoru a přesvědčení, právě, že pravdy církev katolická se báti nemusí. A v touto také přesvědčení žádám a vyzývám vás, velectené shromáždění, abyste následující mnou čtenou resoluci pozorně sledujícíe, schválili a souhlasem svým potvrdili.

1. Uznávajícíe, že dějepis je svědkem časů minulých a učitelem života jednotlivců i celých národů, pronásíme

vroucí a oprávněnou touhu, aby náš národ český a zejména jeho vůdcové přišli z dějin našich českých ku poznání, že církev katolická vždy osvědčila se pravou matkou našeho národa, a že víra katolická povznesla národ náš v řadu národů vzdělaných a již nejednou jej zachránila od záhuby.

2. Víme všichni, že učitel má býti spravedlivý a nestranný, proto také v dějepisectví našem žádáme nestranného a spravedlivého posuzování a popisování naší minulosti a ohražujeme se proti všemu nespravedlivému zneužívání dějin našeho národa k účelům strannickým, jehož dopouštějí se odpůrcové církve a náboženství katolického, zejména nyní v článcích novinářských, veřejných přednáškách, v historických povídkách a románech. Ano ohražujeme se proti nehodnému a nedůstojnému nadužívání dějin našich, když se jenom připomínají a vytýkají chyby našich katolických předků a jejich vznešené ctnosti se umlčují a vznešené katolické charaktery prachem zapomenutí se pokrývají a blátem pomluvy se špiní. Takové nespravedlivé zacházení s naší minulostí jest špatnou výchovou naší mládeže a přivádí náš národ jen v rozpor a na bezcestí.

3. Ježto dějiny naše nás učí, že nejlépe vedlo se národu našemu, když věrně držel se víry otců svých — víry katolické, svatováclavské — a vůlí pevnou pracoval na národa roli dědičné: prohlašujeme my katolíci shromáždění na diecézním sjezdu katolickém, že se budeme věrně držeti víry katolické a že budeme svorně, neunavně a nadšeně pracovati k duchovnímu i hmotnému povznesení našeho národa českoslovanského ve všech diecésích naší koruny svatováclavské.*)

Resoluce se přijímá jednohlasně a řečník odměněn dlouhotrvajícím potleskem.

Přikročeno ku čtení telegramu z Moravy. Shromáždění bylo velice nadšeno a jástot nad láskou bratří Moravanu neměl téměř konce.

Na to promluvil p. Josef Zahradník, posluchač filosofie; jménem dělnictva továrního, sdruženého v jednotě sv. Methoděje ve Vídni pozdravil sjezd takto:

*) Řeší toto věnovaly N. L. Č. 236 skoro celý sloupec. Neřekly však pranic nového. Zajímavý jest jejich výrok, že W. W. Tomek tvrdí, že byli nekatolíci v protireformaci na Smečně psy honěni do kostela. Když se jich K. L. tazaly, kde to zmloueně učence tvrdí, v kterém spisu, na které straně, N. L. neodaly stranu, ale v čísle 248. odpověděly, že to jest smutné, když s historikem K. L. o tom ani neví, jak byli nekatolíci na Smečně přf honěni do kostela za času katolické protireformace.

Váše Biskupská Milosti, velectěné shromáždění!

Přináším Vám pozdrav z Vídně skoro výhradně od dělnictva továrního, soustředěného v jednotě svatého Methoděje, kteréž mne vyslalo, abych Vám pozdrav jeho tlumočil (Sláva mu!). Čechoslované vídeňští jsou v přetrudném stavu jak v oboru národním tak i náboženském. Když mladý dělník český nebo dívka života ještě neznalá přijde do Vídně, zajisté spěchá do chrámu, aby si tam vyprosila požehání. Avšak tam doléhají neznámé zvuky k uším a neznámým jazykem se mu láska Kristova hlásá. Když dělník takový nenachází v kostele oporu své národnosti, on se stane lhostejným k náboženství a další důsledek jest, že se stane nevěrcem a k tomu jsou mnohá lákadla ve Vídni. Vidí tam i v českém nápisu aspoň slovo »kořalka« a tabulku, že zde jest sídlo spolku demokratického. Někdy vidí také české plakáty oznamující schuzi dělnictva demokratického. Dělník takový touží seznámiti se s krajany, jde do takových schuzí a tím již také obyčejně demokratem se stává. Mezi Čechy, kteří buď svou vlastní prací aneb zvláštním štěstím dosáhli jakéhosi blahobytu, též musím doznati, že jest to moc těžké. Tito nechtějíce se k tomu hlásiti, že také jsou Čechy, zaprou svou národnost a krajany své buď úplně ignorují ba někteří je i pronásledují. (Hanba jim!) Mezi tímto dvojím extrémem zlatou střední cestou kráčí uprostřed dělnictvo, které soustředěno jest v jednotě svatého Methoděje a v čele této jednoty stojí staříčký prelát dr. Horný (Sláva!), na kterého fanatičtí Němci a židovský tisk celou spoustu nadávek vrhá a jinak nenazve nežli »der böhmische Prelat« anebo »der apostolische Vertreter der Wenzesläuse«. Prapor vlasti ke cti Boží po boku mu třímal až do poslední chvíle svého žití zesnulý Františkán P. Max. Křesadlo, jenž veliké zásluhy má o hnutí katolické ve Vídni. Pro své české smýšlení byl také stále pranýřován. Připomínám jen ten význačný rok 1888., když on v 10. okrese vystoupil na kazatelnu a česky vyložil zásluhy sv. Methoděje a Cyrilla, že tu hned druhý den všechny listy na

něho znřily a Hetzkaplan mu nadávaly. Po boku jemu stojí dp. Bláha (Sláva mu!), který úřadu professorského se vzdal, a nyní raději krušně o svoji existenci zápasí a 32 hodiny týdně vynucuje, který prázdniny své obětuje pro Čechy, který každou neděli i 2 kázání česká má a to všecko ku blahu svých rodákův. Máme tam sice jen malý hlouček českých kněží rodáku, ale jsou to vzorové kněží vubec.

Naši jednotu sv. Methoděje v boji jejím zvláště účinně podporuje dp. Dr. Stojan (Sláva mu!), který při zasedání říšské rady jak jen trochu času má, již obětuje se svým rodákům ve zповědnicí. Zvláště o Čechy vídeňské zasloužil se tím, že vymohl jim missie. Kostel při missiích byl naplněn výhradně továrními dělníky, zedníky a ženskými dělnicemi. České dělnictvo vídeňské soustředěné v Jednotě sv. Methoděje, ačkoliv tělomornou prací se zabývá, přece každou neděli spěchá do kostela svaté Anny, aby přítomno bylo při mši svaté, která jen jediná provázena jest zpěvem českým.

Čechové vídeňští z boje nikterak neustoupí; oni posilněni českými bohoslužbami v kostele sv. Anny spoléhající pevně v podporu katolických bratří svých z Čech, jdou statně dále. Zvláště zdejší diecése královéhradecká přispívá k oslavě našich bohoslužeb a proto jest mou povinností vysloviti Zaplat Buh! Jeho Milosti nejduš p. biskupu Brynychovi (Potlesk.) jménem českoslovanského dělnictva ve Vídni. Čechové vídeňští vytrvají na místech svých: neboť na straně jejich jest právo — dítě české nesmí býti přemleto v Michla, ono zachováno býti musí svému národu. Byť všechno časopisectvo německé stále nás tupilo jako Deut. Ztg., my vytrváme přece. Pro krále, víru a vlasť spojme se pod křížem v nedobytný šik. (Výborně! Potlesk.)

Následovaly řeči:

O poměrech rolnických.

Prvou pronesl pan Josef Krubner, správce velkostatku Hořice, rytíř řádu Františka Josefa, zakladatel vodního družstva v Čechách; promluvil takto:

Příštím rokem bude tomu 50 let, co zavládla v říši naší občanská svoboda a volnost. Rolník osvobozen z poddanství roboty a jiných břemen gruntovních, stal se neobmezeným pánem pudy, již zdělává, a též pánem výdělku svého!

Padesát let uplynulo! Pohlédněme, kam dospělo v době té naše zemědělství.

Volným se stal veškerý lid ve své práci a zároveň během času postaráno o jeho duševní i odborné vzdělání.

Pod sluncem volnosti vyvinul se průmysl i obchod, rozmnožila se občanská živnost. — Výroba potravy lidské, jako výroba nejpotřebnější, našla dobrého odbytu na trhu domácím i za hranicemi. Výroba se rozmnožila, vše dobře se vyplácelo; byl volný vývoz přebytku přes hranice usnadněn drahami — a stoupla též značně potřeba domácí, což působilo na tržní ceny obilní, že značně stouply.

Nastal utěšený blahobyt v kruzích zemědělstva. Rolník lépe žil a nechal rád také jiné žiti. — Tak z pramene, který bohatěji proudil z mateřské pudy — rozléval se živě požehnaný tok výdělkový i po veškerých živnostech městských! Než uplynulo jedno čtvrtstoletí, nastala doba tak zvaného národohospodářského rozkvětu.

Tenkrát osvědčilo se oprávněné pořekadlo: Stav rolnický -- jest stavem živícím a zemědělství jest hlavním sloupem budovy státní!

A skutečně vydržel tento mohutný sloup, když v roce 1873, bursovní krach náhle zdrtil papírové sloupy chrámu moderního blahobytu, chrámu divokou nemravňou špekulací zbudovaného, -- a povážlivá krise vypukla v kruzích národního průmyslu i obchodu.

Ano, tenkrát ozývaly se úpěnlivé hlasy z kruhu polekaných kapitalistů: «Jen dobré sklizně mohou býti naší spásou!» **Ty dobré sklizně** skutečně přišly, a opět se uzdravily a upevnily poměry národohospodářské v naší říši a kapitál opět zmohutněl!

A jakému vděku těší se toto tuzemské zemědělství za to, že v Rakousku utvořilo — a v roce 1873, za-

chránilo před skázon — ten kapitál, průmysl i obchod, a za to, že státní příjem — od roku 1868. (kdy obnášel 262 milionu zlatých) dosud zvýšen býti mohl, až na obnos 690 milionu zlatých, k čemuž zemědělství naší předlitavské poloviny říše přímo i nepřímo nejméně jednou celou polovinou (asi 350 milionu zlatých) přispívá?

Odpověď na to vše jeví se — v zájmu zemědělství, ano v zájmu státu a povšechné státní společnosti na nejvýše důležitou, a odpověď tu dává nám panující bída a nouze v kruzích našeho hospodářství!

Jak tato bída povstala, jest známo.

Kapitál sotva na novo sesílený utvořil velmoc, která postupně opanovala obor téměř všech živností občanských. A velmoc ta vrhla se konečně způsobem hrabivým i na pole nejstarší, a lidu nejpotřebnější produkce, na odbor výroby potravní i na její evropský trh!

Započala obrovská pohůň nadprodukce, ovšem hlavně v krajinách zámořských, avšak vzdálenost nevedí době parní síly. Obrovskou nadprodukcí tu v ohromných rozměrech na pudách panenských provádějí akcionáři a milionáři na spekulaci, aby při malicherném výrobním nákladu touto lacino přes moře dopravenou spoustou obilí (zvláště pšenicí) zaplavili evropské trhy a vypudili z trhů výrobek zemědělcu říše Rakousko-Uherské — ztláčením ceny tržní — již na světovém trhu libovolně diktují spekulanti podvodnou hrou na burzách obilních!

A snížená cena ta na burse v Novém Yorku diktovaná, platí též na našem trhu tuzemském; a nepomůže nám ani celní přehrada, poněvadž sami ve spojení s Uherskem máme nadbytek výroby obilní.

Když nyní za dobu již více než 10 let náš rolník za výrobek svůj sotva strží, co vydal, a vzdor tomu stížen zůstává břemenem daně gruntovní (před lety, když ještě síly měl, výše než v každé jiné zemi této říše mu vyměřené), takže tato daň i s různými přírážkami pro zemi, okres i obec pohltí 60 až 80 procent toho, co

rolník nyní **skutečně** z pudy své čistě vytěží, — a když ještě mimo to rolník český na vlastním svém trhu domácím zápasiti musí s konkurencí uherskou, pak ovšem není se čemu diviti, že zvláště v požehnané naší české vlasti stav rolnický většinou hyne a stále hlouběji klesá ve propast zkázy!

S citem zkormoucenosti oslaví naše rolnictvo v příštím roce 50leté jubileum svého obrození!

A přece nesmíme zoufat!

Pozoruji za dobu svého života příčiny a dusledky dobrého i zlého v oboru polního hospodářství a kojím se pevnou nadějí, že dokud nezanikne požehnaný pramen z prsou mateřské pudy, stav rolnický nezahyne!

Ovšem, musí se rolnictvo naučiti z pramene toho uvědoměle čerpat, a musí se konečně státi skutečně svobodným pánem svého statku a výtěžku — varováním se pout otroctví dluhu, a to alespoň dluhu nového, neboť dluhy jsou pouta mnohem krutější někdejšího poddanství!

V naději, že bude opět lépe, že rolnictvo naše opět se zmuže, upevňuje mne přesvědčení o tom, že rolník uvědomělý vládne dosti prostředky, aby zvelebením a množením výroby své vyrovnal sníženou cenu obilí, a zvýšil celkový čistý výnos hospodářský.

Vidíme ve skutečnosti, že i v naší době udrželo se dosti jednotlivých statkářů velkých i malých po dnes, takřka nad vodou, a to jednotlivci téměř v každé dědině!

Jsou to taci, kteří nepadli v otroctví dluhu již dříve, než padla rána na trhu obilním a podrželi dosti síly duševní i hmotné, že byli s to, moudrým zvelebením a zvýšením výroby své polní i živočišné vyrovnati, čeho na ceně ubylo.

A ve směru tom jest rolnictvu u nás téměř všude ještě mnoho učiniti. Chci jen hlavních bodů se dotknouti:

1. Mimo co možná nejvzornějšího obdělání a dostatečného hnojení orné pudy moudře zachovanou mrvou chlěvskou osvědčilo se při bedlivém výběru osiva vydatné a účelné upotřebení výpomocných hnojiv strojních jako nemalý úspěch ve značném zvýšení

sklizně co do jakosti i množství; hnojiva ta jsou nyní lacinější a zvláště ku řepě obstarává je cukrovar v jakosti dobré a za ceny levné.

2. Moudrý chov dobytka při nynější slušné ceně, zvláště dobytka plemenného, stal se výnosnějším a to zvláště při láci obilí; proto dlužno výrobě dobré píce věnovati všemožnou péči.

Tím více jest na čase, aby všemožně zavládla snaha k vytvoření vodních družstev za účelem upravení divokých toků vody, odvodnění mokřých rolí a bažitých luk, zvelebení a kde možná povodňování lučních pozemků, též účelné hnojení jich, aby docíleno bylo vydatného rozmnožení výroby nejvýznamnější píce, z kteréž získá rolník i potřebného hnoje.

Takových a jiných osvědčených prostředků používá pilně rolnictvo ve Francii, v Německu i v jiných státech v míře rozsáhlé, a doufám pevně, že také naše rolnictvo všeobecně pozná, že jen cestou všemožného pokroku nalezne východiště z bídy — a to spojenými silami — nikoli však bez Boha!

Neméně smíme doufat, že všeobecným nátlakem docílíme zákonitého vyhubení oné loupežné hry na burzách obilních, onoho podvodného obchodu zbožím papírovým, kterýmž hlavně tak hluboko sníženy byly ceny obilní, zvláště když hromadná nabídka skutečného zboží to ulehčuje.

Ale také u nás v Čechách snad probudí se konečně cit vlastenecký a nebude odběratel uherské pšenice a mouky u nás. I jest vubec naděje, že nejen v krajích zámořských, ale i v Uhersku neporostou stromy do nebe; tam jako tu nezustane polní výroba tak lacinou. Ujde zisku, nadvýroba klesne a pak opět tržní ceny stoupnou, neboť právě spekulanti umí dobře počítati! Již se to ukazuje! A bude opět lépe: stav rolnický nezahyne!

Toho času ovšem morí a zurzačuje většinu našeho rolnictva — **ten neblahý dluh**, a co při tom nejsmutnějším jest, že dluh ten na statech selských vážnoucí z větší části povstal v době blahobytu —

při dobrých cenách obilních. Bylo ho dle statistiky již v roce 1881. přes 1.000 milionu zl. v Čechách. a to 700 milionu zlatých na statech selských!

Jestliže jednotlivci snad lehkomyšlně uvalili na statek svůj dluh — tož přece nelze říci, že vsičci byli nebo jsou lehkovážnými, kdož mají statek zadlužený!

Co jest tedy hlavní příčinou, že selské statky většinou více méně jsou zadluženy?

Otázkou tou zabýval se již před 40 lety věhlasný badatel Robertus Jagecov, a ten zjistil a prohlásil:

Hlavním původem veškerého selského dluhu jest přejímací dluh — totiž nedoplatek za cenu kupní neb ujmající!

A pravdu tohoto výroku potvrzuje zkušenost.

Právě v době vyššího výnosu hospodářského stoupla velice cena pozemku a statku, avšak málo který, kdo statek koupil aneb po rodičích přejímal, měl tolik jmění hotového, aby mohl složit obnos celý. On obyčejně zůstal dlužen polovinu i více kupní ceny. Říkalo se: vždyť to statek unese. Ano, tenkrát snad!

Avšak když klesl čistý výnos statku skoro na polovici a nastala potřeba nová, byl chudšas žebrákem, neboť výnos statku kryl sotva 3 procenta vysoké ceny jeho a dluh pohltil 5—6 i více procent jako úrok.

Jak pak mohl a může takový dlužník obstát a na statku se udržet? Toť jest zloha nemožným.

Avšak i podnes děje se podobně. Drobením selských usedlostí docílí se za jednotlivé pozemky cena, která daleko neodpovídá nynějšímu čistému výnosu. A tak přikládá se i celým selským statkům ještě podnes přes-
příliš vysoká cena korcová, poněvadž se nebere průměrný čistý výnos za měřítko ceny; to jest měřítkem jedině správným, neboť usedlost selská jest předmětem užitkovým a nikoli zbožím tržním.

Toho nedbá i dnes mnohý odhadce statku, a mnohý mladý hospodář, když kupuje nebo od rodičů přejímá selskou usedlost. On zůstává s velkou částí ceny v dluhu a přijímá obyčejně se statkem žebráckou hul!

To bývalo jináče za dob našich otcu a dědu. Tehdá platilo rozumné pravidlo při odevzdání selkých usedlostí: Co dvur nese — tolik snese! A to buďž pravidlem našemu rolnictvu!

Končím s přáním, aby rolnictvu našemu brzo nastal obrat k lepšímu, což mu urychlití možno, pamětlivo-li zůstane křesťanského pravidla: Člověče přičiň se a Pán Buh ti požehná!

Vykoná-li rolnictvo ku svépomoci vše, co v moci jeho jest, pak tím důrazněji mohou jeho zástupcové u vlády naléhat, aby státní moc rázně zemědělské zájmy podporovala tam, kde nestačí síly jednotlivcu.

Řeč provázena byla bouřlivým souhlasem veškerých přítomných a jednotlivá místa nadšeným potleskem.

Řečník zaslal ku své řeči následující

Domáci poklad čili desatero pravidel našich předků.

Dá-li slunko Buh a vláhu
a Ty přičiňš svou snahu:
věz, Buh práci požehná,
úrody Ti hojně dá.

1.

Tvurce světa v Tvoje pole
poklad složil, toho hled; pluhem
hledej, ale dole, povrch orat již
Tvuj děd.

2.

Všecky odpadky, jak sluší,
v domě smítej, nic na zmar;
mrvu množ, tať pudy duší —
rozmnožíš tak Boží dar.

3.

Jak Ty ke mne, tak já k Tobě,
mluví pole v každé době;
jak si setbu obstaráš,
takovou též sklizeň máš;

dobře podstýlej, těžké zrno sej,
 práci dobrou dej, puďu v čas zorej;
 věz, že líní oráči
 klidí jenom bodláčí.

4.

Luka, vzácnou statku část,
 na první máš místo klást;
 močál dává špatnou trávu,
 mechem nevykrmíš krávu.

5.

Dobýteček pěkný svůj
 jak své dítě opatruj;
 telátko kdo zanedbává,
 puď jen skotu odprodává.

6.

I to dobře pamatuj;
 z ničeho zas není nic;
 schází-li Ti v poli hmuj,
 sklidiš jenom polovic.

7.

Jak si krmíš, tak i tržíš,
 tak i hospodářství držíš;
 otruby i šrot,
 vždy zaplatí skot;
 vzduch pak, hřebel, stelivo,
 doplňuje krmivo.

8.

Stálým namáháním síla hyne;
 přej, ať čeled, potah, puďa odpočine;
 svěť den Páně, Buh jak káže,
 poctivým buď v mře, váze;
 kázeň, pořádek a počestnost,
 buď v Tvém domě stálý host.

9.

Každému přej, což jest jeho,
 ale bedlivě haj svého;

škod i malých naprav v čas,
uchráníš se mnohých zkáz.

10.

Vydělku si važ též svého,
škoda nezmaří hned spořivého;
z krejcaru je zlatý, pamatuj,
nedbáš-li, dluh brzy zhltní statek Tvůj!

*Druhou řeč o tomže předmětu měl pan **Josef Ječný**, rolník z Běchar; promluvil takto:*

Pochválen buď Ježíš Kristus! Takto nás pozdravil při vydání prvního pastýřského listu náš nejdůstojnější Vrchní Pastýř, takto nás oslovil také vysoce urozený předseda tohoto sjezdu, tak to činím i já, neboť jest to také nejlepším uctěním křesťanským.

Přicházím k Vám jako domu — tak pravil Jeho Biskupská Milost v témže listě pastýřském; totéž osměluji se pronést i já v tomto slavném shromáždění, vždyť přicházím jako domu, mezi své, vždyť nás venkovau, náš rolníku jest zde plno, a přemnozí jiní pocházejí taktéž ze stavu rolnického. (Výborně!) Nejsem tak vyškoleným řečníkem, jako páni, kteří mluvili přede mnou a velice chvalně se byli osvědčili. Proto odpusťte, pak-li nebudu mluvit tak dokonale a výmluvně, budu však mluvit přirozeně, od srdce k srdci. (Hlučná pochvala.)

Slavné pořadatelstvo sjezdu požádalo mne, abych promluvil o výchově mládeže rolnické a proto činím tak velmi ochotně, neboť jsem i já povoláním svým rolník. V řeči své počínám od dítka malého, když matička křesťanská má z děťátka svého radost, ukazuje mu ručičkou na obraz Boží, vypravuje mu o anděličkách a učí je modlití, jakmile počíná žvatlati. Dítě nalézá se stále okolo maminky a tu počne ihned vychování a názorné vyučování. Matička vstěpuje do útlého srdčeka svého miláčka nejhlavnější zásady křesťanské, vysvětluje mu, k čemu věci v hospodářství se vyskytující jsou a jak jich používatí máme. Děcko rádo napodobuje, vše matičce a starším sourozencem odkouká, počíná si jako dospělí

hospodářství všímati a dle schopnosti své také práci jejich napodobuje.

Když začne choditi dítě do školy, počínají mu nové starosti. Mnozí rodičové starají se v tu dobu méně o své děti a ponechávají veškerou starost o ně raději pánům učitelům; některým ani nenapadne, aby se dítěta tázali, čemu se ve škole vyučuje, aby se otázkami předsvědčili, jak se chová na návsi a na ulici, jak pozdravuje, jak ctí lidi staré a zkušené.

Dříve za mých let, kdy jsem já do školy chodil, bylo vychování veškeré mládeže přísně křesťanské. Učitelé i rodičové přísněji než dnes ke všemu dohlíželi, dítě se musilo k starším chovati vždy uctivě a musilo zdraviti křesťanským pozdravem: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! (Výborně!)

Nyní mnozí žáci nechťi o tom ani slyšeti, stydí se, neboť nejsou k tomu vedeni, a proto samé moderní pozdravení panuje a zdá se, že jest to obrácené. Teď mnohý výrostek starších lidí si ani nevšimne, aneb řekne nanejvýš: Dobré jitro! Křesťanský pozdrav: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ zdá se již i venkovským výrostkům býti sprostým, kteří starších sousedu nectí, aneb si myslí, že jsou si rovni.

Před vydáním zákona školního, z r. 1868, nebo snad 1870., kdy mládež škole odrostlá byla povinna choditi na opakující hodinu odpolední v neděli, bylo přece o mládež odrostlou ve škole dbáno, vždý tehdy dbalý učitel měl příležitost tyto výrostky míti pod dozorem, připomenul jim jejich dětinné povinnosti k rodičům a k svatému náboženství a bylo takovýchto dětí velká většina, kteří rádi a pilně chodili do školy a učitel se viděl blaženým a spokojeným, byť i proti nynějšku měl malý plat. Učitel byl spokojen s tím, co měl, a co největšímu zadostučiněním a radostí bylo, mohl-li povinnost svou konati věrně a po křesťansku a tím zároveň sloužit Bohu a obci.

Nyní jest jinak. Dříve naučil se žák tolik, co učitel uměl, ovšem pak-li byl pilným. Nyní snad ví učitel mnohem více, u žáku však tomu vždý tak nebývá.

Nyní po 12tém roku bývá zák osvobozen od letní návštěvy školy, zpustne, zdivočí, neb mezi dospělými slyší často řeči surové, sprosté a oplzlé, zvláště je-li v práci na panském na řepě. Toť první krok, který kazí naši mladou venkovskou generaci.

Je-li školák v letě pasákem, zdivočí mezi výrostky a čemu se byl ve škole pracně přiučil, docela nebo z velké části zapomene. V zimě ženou takové žáky, odvyklé kázni a poslušnosti do školy. Učitel má s nimi velké svízele, neposlouchají, zdržují postup učení a svými řečmi, neplechami a vzdory kazí mladší školáky.

V této příčině jest potřeba nápravy, aby odrostlejší mládež nabyla jak většího odborného vzdělání, tak aby se utvrdila v kázni, poslušnosti a svatém náboženství.

Někde jsou sice školy hospodářské pokračovací od vlády, od ministersta vyučování podporované, a při vesnických neb městských školách na několika místech zřízené. Protože jest k zřízení takovýchto škol třeba, aby byla četná návštěva, tedy zřizování jich vážne. Z mnohých stran vedou se také stížnosti, že žádosti v příčině zřízení hospodářských pokračovacích běhu ze strany c. k. úřadu jen liknavě se vyřizují, a že obětavost a dobrá vůle rolníku ochabuje vůči obtížím, s kterými se potkávají dotýčná přání. Mnozí nechápu také svůj prospěch, k čemu nejsou nuceni, nechtějí dobrovolně dělati. Hospodářské pokračovací školy nemají mnoho přízně na venkově z příčin různých. Z přespolečných obcí neradi posílají dítky do takových škol, protože tyto dělají cestou veliké neplechty. A tak vyrůstá naše mládež venkovská namnoze bez hlubšího vzdělání a bez náboženství.

Zavedení bývalých opakovacích škol ve všech školách venkovských v neděli a snad v zimě některý den v týdnu by odrostlejší mládeži velice prospělo, zvláště když by učitelé a duchovní měli zostřený dozor a disciplinární moc.

Dnes stává mnoho zmmích hospodářských a rolnických škol, a tu jest nejlepší příležitost, aby mládež rolnická mohla se přizpůsobiti požadavkům doby a aby

si mohla takové odborné vzdělání osvojiti, jaké jest dnes pro rolníka nezbytně potřebné.

Zimní hospodářské školy, které pozůstávají ze dvou zimních běhu a jsou účelně zřízeny, mohou základem způsobem theoretickým poskytnouti skoro tolik vědomostí, jako školy rolnické. Školy takové měly by se co nejčastěji zařizovati, neboť nestojí mnoho, ježto zde není žádného školního hospodářství a ježto učební plán jest omezen na míru nejnutnější. Podaří-li se umožniti vždy 2—3 soudním okresům návštěvu jedné zimní školy, bude zcela vyhověno skutečným poměrům, pokud potřeba vzdělání nepronikne a nerozšíří se více než dosud. Vyučovat se musí jen to, co jest nutné, avšak to důkladně a dobře. Ne mnoho předmětů, ale mnoho praktického vědění má dnes rolník zapotřebí, který nemůže na zbytečnosti utrácet.

Jest také nutno, aby učební pomůcky a sbírky na zimních hospodářských školách byly doplňeny na míru nejnutnější, zejména pokud se jedná o vzorky hospodářských strojů a náčiní. My rolníci víme ze zkušenosti, že zimní školy působí na mládež je navštěvující velmi potěšitelným a velmi příznivým způsobem. Většinou je na školách těch kázání přisvá a učitelé stěžují si jen zřídka na mravné chování žáka. Žáci přivykají si pořádku a čistotě a pravidelné činnosti, učí se vážiti si svého povolání a milovati je a hlavně si získávají vědomosti, na základě jejichž mohou výnosnost pudy zlepšiti a rozmnožiti. Učitelé z hospodářských zimních škol hodí se také velice dobře za kočovné hospodářské učitele, neboť znají poměry a potřeby svého kraje a bývalí žáci jejich mají k nim důvěru a dají se proto tím ochotněji i jako hospodářové od nich poučovati.

Rolnické školy poskytují synům rolnickým vzdělání theoretické i praktické a zaslужují proto nemalou pozornost rolnictva, ačkoli nannoze již odchovávají nižší hospodářské úředníky a zřízence pro velkostatky.

Hospodyňské školy poskytují deeraťm rolnickým rovněž dobré vychování a odborné hospodářské vzdělání a nutno je proto odporučovati. Rozumní-li hospodyně

všem oborům práce hospodářství polního, zahradního, rozumí-li drubežnictví a dobytkařství, vyzná-li se ve zpracování mlékařských výrobků, dovede-li v kuchyni k přípravě levné a přece jen vydatné stravy všeho účelně využítkovati, vyzná-li se v šití a střihu, pletení a háčkování, může býti pečlivému hospodáři vydatnou společnicí a může v domácnosti mnohý groš ušetřiti, neboť ze statku nemusí se peníze vydávati zbytečně jinam. (Výborně!)

Dnes musí rolník umět počítati a nesmí peníze vydávati na věci, kterých nezbytně nepotřebuje. Každý rolník, každá hospodyně měli by si zapisovati do knihy všecky výdaje a příjmy, aby v každé chvíli znali stav svého majetku, aby poznali, co se nevyplácí a co jim vynáší, čeho by zanechali, co by více pěstovali, na čem by více vydělali a ušetřiti mohli.

Bez knih bychom sice také mohli hospodařiti, naši předkové se také často bez zápisu obešli, ale jest lépe, zaznamená-li si rolník všecko a nechá-li své děti odborně vzdělat, neboť ve školách sezná spíše veškeré nynější potřeby a nutnosti rolníka. Vědění povznáší jej v jeho povolání zvláště v kruhu rodinném, a činí jej schopnějším k zastávání samosprávných úřadů.

Samotné vzdělání bez současného povznesení mravnosti by ovšem rolníku také nepomohlo. Dnes jest v obyčeji na příklad, že se odbývají taneční zábavy ze soboty na neděli. Tu mnohý hospodář má za to, že jest to výhodné, když syn, dcera a čeládka mohou býti ve všední den sobotní u muziky, že v neděli budou míti dosti času na vyspání. Toho jest zajisté, Bohu žel, jen litovati, neboť děti a čeled zanedbají nedělní kázání, křesťanské cvičení a posvátné obřady, zapomenou Boží přikázání a mravné poučení, stanou se k víře i k mravnosti lhostejnými, že pak ani svých povinností nekonají, ale konají práce nedbale a nesvědomitě. Největší škodu z toho má pak hospodář, který tyto neplechty trpí a děti jeho to odnesou v budoucnosti. (Výborně!)

V obcích, kde výrostci a mládež chodí do hospody a dává přednost zvukům výřivé hudby před hláskem

zvonu, které vybízejí ku pobožnosti, to při bližším pozorování moc dobře se pozná.

Venkovské děvče, které vyrůstá jako z vody a po odbytí školy záhy se vdává, aniž by se bylo řádně vzdělalo a všem potřebným pracím naučilo, děvče, které se raději fintí než pracuje, které chodí raději k muzice než do kostela, to má být prosím hlavní oporou a zlatým sloupem hospodářství? Prosím, slavné shromáždění! Kde pak se ozlatila, když má být zlatým sloupem? Bude mi snad odpuštěno, řeknu-li: Snad na těch sobotních zábavách?

Ovšem, všude jsou také velice zbožné rodiny a správné, ale mnoho jest ve výchování dítek rodin pokleslých. Proto chraňte také naše dívky před pýchou, neboť tato často svádí od pravé cesty. Také naše dívky rolnické nezvykejme na slovo slečna. S pojmem tím není vždy spojena slíčnost v hmotném a mravním ohledu. Jak již řečeno, dbejme ovšem i my, aby dívky naše osvojily si vzdělání co největší, ale současně dbejme, aby si uchovaly čistou a zbožnou mysl, jakou slymuly naše matičky a babičky. Jest-li se děvče slušně a čistě šatí, dovede-li npravitit také lepší a chutnější než obyčejná, než-li selská jídla, má-li ve světnicích vzornou čistotu, nemusí tím ještě být zpanštělou.

Tak zvaného zpanštění, štítění se práce, moderního slečinkování a panáčekování, toho se musí rolníci ovšem varovati. Naše dívky rolnické čeká velké povolání, aby v duchu pravého vlastenečství a v dávné české zbožnosti a poctivosti obnovily český národ, aby dorost náš rolnický vychovaly dle vzoru vznešené a spanilomyslné Římanky Koruelie, která svými dítkami honosila se více nežli poklady, drahokamy, skvosty a šperky. Zdárné, dobře vychované dítky jsou ozdobou každé rodiny, chloubou a nadějí vlasti. Dítě zbožné a vlastenecky vychované nikdy se vlasti neodrodí, nikdy se nedá svěsti, aby potíralo rodné bratry. (Výborně!)

Tu mimoděk mi na mysl připadá vudce Volsku, Koriolán, rodilý Říman, který pro zpybnost, hašteřivost svou byv z rodného města Říma vyobcován, pře-

běhl k nepřítelům a chtěl rodné své město pokoriti a zničiti. Štěstí válečné mu sloužilo, tísnil Římany pořád více a obléhal je. Strach a hrůza panovala v městě. Když ani vysocí státní hodnostáři a kněží nebyli s to Korionála uprositi a udobřiti, tu vzácné matrony římské sebravše se, šly k matce onoho Koriolána, k staříčké Veturii prosíce ji, aby se odebrala do tábora nepřítel, syna uprosila a před zkázou Řím zachránila. Staříčká matka Veturie dala se pohnouti a vzavši s sebou svoji nevěstu, Koriolánovu ženu a dva synáčky jeho, odebrala se do nepřátelského tábora žádati zbujného syna, aby Řím ušetřen byl.

Když zvěstovali nepřátelé vudeci svému, že se blíží nové poselství z Říma, tu Koriolán nevěda, že jest to matka a miláčkové jeho, umínil si již předem, že od úmyslu svého neopustí; když však viděl, že přichází matka, žena a děti, tu spěchal jim vstříc. Matka Veturie mu však pravila: Dříve nežli mne obejměš, reči, přicházím-li k tobě jako k nepříteli, nebo k synovi, jsem-li v táboře tvém matkou nebo zajatou? Toho jsem se musila ve vysokém stáří svém od Tebe dočkati, abych tě nejdříve vyznamenaná a pak jako nepřítele své vlasti viděla? Jak jsi mohl dopustiti, zpustošiti tuto zemi, která tě zrodila a živila? Neutíšil-li se hněv tvuj, když jsi na pudu otcovskou vkročil? Nepřišlo ti na mysl: V tomto městě jest dum můj, matka má, žena a děti moje? Kdybych tě nebyla zrodila, nehrozil by teď nepřítel Římu, kdybych neměla syna, zemřela bych volná ve svobodné vlasti. Avšak, co nyní trpím, činí tobě hanbu. Já již dlouho žiti nebudu. Ale pohled tuto na svoji manželku a na děti své! Nepřestaneš-li zuřiti proti městu a vlasti své, očekává je blízká smrt nebo otroctví.

Slyše tato slova, ukrutník se slzami se odvrátil, objal matku, manželku a děti, odeslal je na zpět a vojsku nepřátelskému poručil odtáhnouti od Říma. (Hlučný souhlas.)

Z příkladu toho jest vidno, jakou moc může míti matka v rodině, v obci a vlasti, když proniknuta jest láskou k rodné vlasti a k Bohu,

Což nestává u nás podobných ukrutníků a nezdarů, kteří zapírají vlast a národ, z něhož posli, a kteří zuřivěji nežli rození nepřátelé jeho jej potírají? (Hlučný souhlas.)

Kdyby český národ měl takové římské Veturie, nebylo by u nás nepřítel, nebylo by synů proradných, kteří s cizáky spolčují se proti vlastní krvi. Kdyby národ náš byl odchován uvědomělými a zbožnými matkami, neodrodily by se jeho dcery v cizině i ve vlasti, když se za Nečechy provdají; kdyby synové čeští byli odchováni takovými matkami, proniknutí by byli mravným, nepoddajným smýšlením, neoslabovali by sílu vlastního národa třenicemi, podezříváním a spíláním rodným bratrem. (Výborně!)

My rolníci čeští z velké, z převážné části proniknutí jsme nejen vlasteneckým, ale také náboženským přesvědčením. Kdo věří v Boha a plní jeho přikázání, tomu také my věříme. K rozšafným a zbožným úředníkům máme důvěru, neboť můžeme býti přesvědčeni, že to s námi poctivě smýšlejí. Nechodí-li však takový úředník do kostela, dělá-li si z náboženských našich obřadů a z našich národních obyčejů — staletým zvykem posvěcených — posměch, k tomu nemáme důvěry ani my. Totéž platí o poslancích. Nevěří-li tito v Boha, jak jim věřiti máme my? (Výborně!)

Hmotný úpadek a politická agitace může sice na chvíli lid náš zaslepiti, však dlouho se klamati nedá. (Hlučný souhlas.)

Dovolím si zde vrátiti se opět ke škole a učiniti poznámku o pozoruhodném případě.

Když národohospodářská společnost česká obrátila se s dotazníkem na veřejnost, proč český národ při svém pokroku a vzdělanosti klesá, tu daleký pozorovatel z Bosny, moravský rolník pan Dofek, bývalý rolník v Topolanech u Olomouce, případně dotazník zodpověděl a práce jeho vynikla mezi 23 zaslauými pracemi a poctěna byla odměnou několika dukátů. Moravský rolník, vzorný vlastence a daleký pozorovatel z Bosny uvedl ve svém listáku na předním místě, že co dítěti ve škole vstúpil sna-

živý učitel a horlivý kněz a ve službách hospodářských upřímný přítel lidu, to že mu chce ze srdce vyrvatí žid a Němec, aby nás o vše, co jsme do srdcí a našeho poctivého českého vědomí byli sobě vstípili a zapamatovali, připravili. A proto odporoučím našim milým rolníkům, aby následovali rady dalekého pozorovatele, p. Dořka, aby dbali svépomoci a spolčování, aby dbali vzácné rady: „Svůj k svému a vždy dle pravdy! (Výborně!)

Milí rolníci! Držme k sobě, kteří jsme si příbuzní rodem a smýšlením, neutikejme se o radu a pomoc k těm, kteří to nesmyšlejí s námi poctivě a upřímně, kteří mají vlastní zisk na zřeteli. (Výborně!)

Kdyby každý rolník přečetl si a dobře rozvážil spisek rolníka Dořka, musel by se přemnohý v duchu přiznati, že k vlastní své škodě není takým Čechem a rolníkem jako je pan Dořek, že není takovým, jakým bychom my čeští rolníci vlastně býti měli.

Řečník uvedl na to celou řadu případů, kde naše rolnictvo chybuje, čím škodu bere a čím vážnost jeho trpí, načež pokračoval:

„Naše rolnické hospodářství jest sice obtížné a s velkými starostmi spojené, ale těšme se, že v jádru svém požívá dosud vážnosti. Sám lidumilný panovník císař Josef II. oceňoval význam rolnictva a na jeho počest zoral brázdou na poli u Slavkova. Tých císař dal také svolení k založení hospodářské společnosti v Praze. Roku 1841 hrabě Ervíu z Nostitz-Rienecku postavil pomník u obce Stadie, odkud sedlák Přemysl od pluhu rolnického byl na Vyšehrad odveden a tam na knížecí stolec nastolen. Čeští králové znali se dlouho k svému rolnickému puvodu a také o nynějším carovi Mikuláši se tvrdí, že při sčítání lidu napsal do sčítacího archu jakožto své zaměstnání: vladař všech Rusů a rolník.“

My rolníci nemáme tedy žádné příčiny stydět se za svůj stav a za dávný mrav, nic si z toho nedělejme, že se nám posmívají, že houževnatě lpíme na víře a zvycích otců svých, že chodíme do kostela, že tam hledáme útěchy mravní, poučení a posilnění k další sví-

zelné práci. Kdybychom od pluhu utekli a hledali spásu v boucharonské politice a u mezinárodních dobrodruhu, neprospěli bychom tím ani svému stavu, ani svému národu a vlasti. (Výborně!)

Když bylo národu nejlui, zustalo mu věrno jen naše rolnictvo a nejhudší řemeslnictvo. Všechno jiné přidalo se k pamující straně a tomu hodnému, zbledovanému českému lidu zustal jediný upřímný rádec, přítel a těšitel, byl to český kněz.

My roluíci musíme všem jiným za radu platit, jediné kněz dává nám ji zdarma a upřímně dosud. Proč bychom se měli od našich osvědčených a dobrých rádcu odvracet? Což je to nám rolníkum na škodu, napomínají-li lid k mravnosti, svědomitosti, poctivosti, píli a pracovitosti?

Což je to venkovskému lidu na škodu, když jde do kostela, když kněz tak mírným a upřímným slovem varuje jej před mravní spustlostí a napomíná dospělé i mládež k dobrému, když poukazuje na šlechetné příklady světu a našich předku? Naopak, za to musíme býti duchovenstvu povděční. A proto veledůstojné duchovenstvo a velectěné shromáždění za přítomnosti našeho nejdůstojnějšího arcipastýře obracím se k Vám s tou milou žádostí: přičiňte se, by u vás i u nás všem platilo přikázání: "Konej každý svou povinnost a pak blaze bude nám!" (Výborně!) Nebude to tak zlé, když nám lidu venkovskému s kazateluy bude sálmuto na svědomí, bychom i na dále byli ochotni slovo Boží poslouchati. Připomínejte nám stále naše povinnosti k Bohu, k vlasti a národu, abychom se vzpružili a přičinili se opět nabytí, co jsme ztratili, abychom i na dále hrdě se znali k naší vlasti a korunně svatováclavské, abychom vždy rádi ku svému potěšení i zotavení hrdě zpívali naši národní hymnu: Kde domov můj, kde vlast je má! (Výborně!)

Slavné předsednictvo sjezdu pak prosím, by ráčilo u trunu Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího krále a císaře tlumočiti naše stesky a potřeby, aby naše česká vlast i na dále zkvétati mohla. Tímto přáním končím svoji řeč. (Potlesk.)

*Ku řečím o o otázce rolnické byla navržena a jednohlasně přijata následující společná **resoluce**:*

Vzhledem k tomu, že hynoucímu zemědělství v Čechách výdatně pomozeno býti musí, jeví se nalahavě potřebným a velenutným:

1. aby vys. státní vláda zájmy hospodářské v každém směru a zvláště proti potlačování se strany druhé poloviny říše rozhodně chránila a podporovala a nejvíce ku vyhubení nemravné a zhoubné hry diferenční na obilních burzách v internacionální shodě všemožně působila.

2. Aby na dále na místo nesnesitelné dosavadní daně gruntovní — výtěžek pozemkový podlehal postupně nejvýše 10 proc. dani výtěžkové, poněvadž jest výtěžek zemědělce nyní úplně na roveň postaven výtěžku řemeslníka, začez náhradu pokladně státní možno opatřiti rozšířením daní nepřímých na spotřebu různých výrobků jiných.

S velikým jásotem a voláním: Sláva! a téměř nekonečným potleskem byl na řečništi uvítán řečník následující pan **Václav Myslivec**, dělník z Prahy, který promluvil:

O otázce dělnické.

Řeč jeho, která přes dvě hodiny trvala a stalým souhlasem a častým mohutným potleskem provázena byla, přinášíme jen u výtahu. Pan Václ. Myslivec promluvil asi takto:

Vše, co kolem sebe vidíme, vyžadovalo práce: bez práce není nic, práce jest podmínkou trvání lidstva, proto si máme práce vážit, ona jest darem Božím. Volám tudíž: Práci buďž sláva, práci buďž čest. A poněvadž si máme vážit práce, máme si také vážit nositele práce, dělnictva. Jak si který národ vážil a váží dělníku a práce, dle toho třeba souditi na jeho charakter, dle toho souditi na jeho vzdělanost, dle toho stoupá také jeho povznesenost.

Pohanství si nevážilo práce, nedovedlo ji oceniti, a proto nedospělo ku vzdělanosti. Římané oděchovali sice mnohé muže výtečné ale ku pravému vzdělání nedospěli.

o čemž svědčí otroctví. Otroek u nich nebyl člověkem, ale byl věcí, a to proto, že si nevážili práce. Otroek nebyl člověkem, ale nástrojem, a to proto, že konal práci, která v očích pohana ceny neměla. Tento náhled byl s pohanstvím tak srostlý, že i mužové nejznamenitější, největší filosofové pohanští: Plutarch, Seneka i Aristoteles měli otroka za nástroj a domnívali se, že to jest zcela v pořádku, když ohromná část lidstva sténá a mře pod jhem otroctví. U národu pohanských byly tři třídy lidí: Prvá měla právo na lenost, druhá — římská občane — nedělala také nic, a třetí — otroci — dělali se za všecky. A tato poslední třída byla nejčtetnější.

A přece práci musila býti zjednána čest! Práci musila býti vrácena cena, a to učinilo křesťanství: apoštolé zastávali čest a vážnost práce. Prohlásivši člověka za tvora k obrazu Božímu stvořeného a prohlásivši bratrství a rovnost mezi lidmi, kteří všichni jedno jsou v Kristu dle slov svatého Pavla, učinilo křesťanství z otroka bratra těch hrdých pánu, a dnes není dle Tertulliana žádného otroctví více, leč otroctví hříchu. Buh nestvořil otroka, on stvořil Adama a Evu a ti byli svobodní. — Propouštění otroka dalo se dříve před oltářem, tam vrácena práci čest, a proto každý dělník musí pohlížeti s úctou k témuž, a bude-li oltář zbořen, nastane otroctví nové. (Výborně! Potlesk.) Středověk neznal dělnické otázky, nebylo tu tolik stávek.

Dnes práce není vázena, neboť v dnešní době nic není posvátného — účinek to liberalistického kapitalismu. (Výborně!) Dnes ztroskotán život rodinný, žena zavlečena do továren.

Práce druhdy považována za společné dobro, které má nám zaopatřiti jakýs takýs blahobyť. — Pak nastalo rozdělení práce, čímž stalo se, že práce stala se účelem k těžení; na to přišel stroj, který měl býti požehnáním národu; tento triumf lidského ducha nlehcuje dělnictvu těžkou práci. Leč zneužitím stroje, jenž měl sloužiti blahu všech, vzata lidem práce z rukou — stroj vyhnal řemeslníky z dílen a dnes celá řada lidí, proletáři, nema-

jíce převzaté strojem práce, nemají ani chleba. Dělnictvo tudíž strojem okradeno bylo o práci. Než církev k tomu nemlčela, ona volala a volati bude po spravedlnosti, byť i nepřátelé její chtěli ji učiniti oslabenou, byť škodil jí tím více.

Přišel Josefinismus, a církev byla umlčena. —

Liberalismus praví, že náboženství je pouhá domněnka; z toho pak vyplynulo, že byla-li dělnictvu vzata naděje na nebe, musil jim býti dán blahobyt na zemi. (Výborně!)

Neměli-li páni náboženství, odhodilo je i dělnictvo, a tím se stalo, že dnes je celá část lidu, která při pouhém slyšení o náboženství zatíná pěst. Tu zříti, že liberalismus jest kletbou, neštěstím národu; on zavinił zneuctění práce a zrození sociální demokracie. Leč restaurovati otázku dělnictva může než církev svatá pravdou svou. O dělnictvo starali se i papeži římsí, jak vidno z encykliky papeže Iva XIII., kde dí se, že dělník má míti nejen přiměřenou práci, nýbrž i spravedlivou, poměrnou mzdu, z níž by uživil nejen sebe, nýbrž i svou rodinu. O rozluštění otázky dělnické má pracovati stát.

Řečník dále uvádí citáty z encykliky, dle níž do rodiny, která byla dříve než stát, zasahovati nemá práva ani stát, ani liberalismus.

Řečník mluví o státním sňatku, o volné lásce. Stát je pro všechny třídy občanstva a proto on musí se postarati i o dělníka. Zmiňuje se o stávce v kartounce na Smíchově doložil pan Myslivec, že tu ukázalo se, že dělník není ničím chráněn. Proto svatý Otec přimlouvá se v dělnické encyklice, aby stát upravil dělnickou otázku.

Sociální demokracie dělnictvo poškozujc, jak již známo. Mzda jest dnes na velice četných místech bídná. Dělnictvo zavedením socialismu bylo by poškozeno, neboť dělník by tu svobodně s výtěžkem nemohl naložit; on by také nemohl dosíci své samostatnosti, a svět stal by se velkým domem lenochu, ježto naděje na samostatnost byla by člověku vzata; byla by to veliká ži-

dovská robotárna (Potlesk.), ježto dnes socialismus jest ve vleku židu.

Člověk má právo na majetek, tak dí svaty Otec; neboť člověk jest bytost rozumná, a má právo užívati svého majetku a v majetku ho také podržeti, ježto on starati se musí o budoucnost a musí s majetkem svým spravedlivě a poctivě nakládati.

Požadavky dělnictva katolického jsou známy a program křesťansko-sociální záleží v tom, aby duch Kristova náboženství prodechnul celou společnost lidskou. Dejte křesťanství jen jeden den, a země promění se v ráj, jak dí Ketteler. Nám třeba křesťanské školy, křesťanské rodiny, a pak bude i dobře na světě. Žena nemá býti vtahována na pole práce.

Řečník přimlouvá se za revisi zákona, aby zákony byly v souhlasu s institucemi křesťanskými; pak dělnictvu nastanou blahé dny. Nám musí býti dáno křesťanství, jak hlásá se církví katolickou, křesťanství nebarvené moderními naukami filosofickými. Sociální demokraté tvrdí také, že jsou dobrými křesťany, ale v jich Credo stojí, že nevěří v nic, kdežto Credo pravého křesťana jest: Věřím v jednoho Boha.

Dnes útočí se na víru a hlasatelé její, a proto třeba, abychom všichni v praxi prováděli zásady křesťanství, abychom sobě zjednali přístupu do všech chatek českých. To pak učiniti můžeme nejen osobně, nýbrž tiskem, vlastním křesťanským tiskem. Řečník přimlouvá se za to, abychom nepodporovali novin tisku nepřátelského. Tisk katolický vniknež do katolického lidu. Konstatuje, že dělnictvo katolické bylo zastoupeno v Národní výstavě jako strana národní. Avšak národní tak zvané dělnictvo jest vlastně ve vleku liberálního listu, jenž z něho chce učiniti dělnictvo nevěřící. Ale tam, kde zmizí víra, tam zmizí národnost, jak ukázalo se na nynějším českém sociálně-demokratickém dělnictvu, a mluví-li tak zvané dělnictvo o národnosti, jest to klam a šalba.

Řečník velmi obratně použil nadšené nálady posluchačstva, jehož se byl zmocnil, a vzpomněl velkého papeže Lva XIII., papeže dělníku, a s účinkem překvapujícím vyzval přítomné dělnictvo i celé shromáždění dáti svou vděčnost na jeho hlučným provoláním »Sláva. Bouřlivé provolání slávy bylo dukazem účinku mladého ohnivého řečníka. V nadšení svém nezapomenul řečník na ndp. biskupa, jemuž připravil zajisté milou ovaci, plnou vroucí lásky.

Za bouřného souhlasu a provolávání slávy končí slovy: Milujme se, nedejme se a Buh dá práci naší požehnání!

Ku řeči své narrhuje následující resoluci:

My katolíci shromáždění na diecézním sjezdu katolíků v Hradci Králové prohlásíme:

1. Poněvadž dnešní neblahé poměry lidu dělnického jsou jen následkem odloučení se lidstva od zásad náboženství Kristova a poněvadž jsme pevně přesvědčeni, že nápravu možno zjednati jen tehdá, když tyto zásady opět celou společnost lidskou proniknou a že každá jiná náprava, která se nenese tímto směrem, trvalého zlepšení těchto poměrů nezjedná: budeme působiti k tomu, aby život v obci, v zemi i ve státě prodchnut byl duchem křesťanským.

Za tou příčinou žádáme:

1. Aby veškeré vychování ve školách, jakož i veškeré zákonodárství duchem tímto prodchnuto bylo.

2. Buďtež po příkladu katolíků jiných zemí, vedle spolků katolických dělníků zakládány též spolky katolických prácedárců, aby tím rychleji na základě spravedlnosti a lásky křesťanské propašť mezi oběma překlenuta byla.

3. Budiž hleděno ku hojnému rozšiřování a podporování katolického dělnického tisku, který tyto zásady dále šíří a jí cestu razí. *Resoluce přijata jednohlasně.*

Na to předseda za souhlasu celého shromáždění poděkoval řečníkům a vyzval, aby jim provolána byla sláva, což nadšeně třikráte opětováno. Dělníku p. Myslivci J. B. M. žehná. Shromáždění pak za zpěvu písně „Kde domov můj“ u velikém nadšení se rozešlo.

Třetí den sjezdu.

V úterý dne 24. srpna.

a) Čtvrtá slavnostní schůze.

Po zahájení schůze a po přečtení a schválení resoluci o otázce rolnické a dělnické (viz je po těchto řečech) udílí předseda slovo vdp. Dru. Josefu Kordáčovi, rektoru kněžského semináře a professoru theologie v Litoměřicích, který pozdravil sjezd jménem diecése litoměřické.

Vaše Biskupská Milosti, velectěné shromáždění!

Přináším jen kratičký pozdrav jménem katolíku Čechu, ale i přemnohých katolíku Němci z diecése litoměřické. (Sláva jim!) Litoměřická diecése po stránce národnostní se skládá asi ze dvou částí obyvatelů německých a z jedné části obyvatelů českých, v částech pak německých se nalézají převeliké menšiny české. V ohledu k celé říši — velkoříši rakouské rozkládá se diecése naše na periferii této říše, tvoří v celé své délce od Chebu až k Jičínu, podél Rudohoří až ke Krkonošům severní hranice oproti říši německé.

V ohledu národohospodářském chová v sobě naše diecése nejhlavnější centra industrie království českého a po Dolních Rakousích celého Rakouska. Veletok Labe se svou paroplavbou, s dvojitou drahou na obojím břehu a s rozsáhlou a hustou sítí železnic tvoří tepnu tělesa království českého a odnáší a přináší nejen zboží materiální, ale i zároveň rozličné zboží ideální: idee, názory náboženské, idee, názory národohospodářské, sociální, politické a tudíž patrné, že diecése naše všechno v sobě soustřeďuje, že má v sobě jakýsi soubor všech těch vzácných ideí, které jako kvas mohutně bývají a prosycují veškeré vrstvy lidu českého i německého, a to nejen v Čechách, ale i v celém Rakousku, ba v jistém ohledu i mimo Rakousko.

Zdá se mi, že tuto fási veřejného života našeho lze dobře porovnat se živelnými silami v atomech, v prvcích

těles světa viditelného. Než se síly ty dle zákonu jim vlastních urovnaly, tvořily surovou neurovnanou hmotu — tohu vabohu, jak praví Písmo svaté. Ale Duch Boží se nad tímto tohu vabohu vznášel a slovo Boží zavznělo: *Budiz* — a stalo se, *Budiz světlo* a bylo atd.

Dvojí silou základní, jak přírodopisci nám dotvrzují, nspořádal Duch Boží tvurčí viditelný svět: silou mechanického pohybu a silou tepla a světla. Jedna bez druhé nepostačí. Tak podléhá a řídí se silou mechaniky těles nebeských — ale vystydnuv, abych se populárně vyjádřil, — nemá dostatečného tepla, a proto na měsíci není života, není ani flora ani fauna, nýbrž vystydlé ledovité hory, doły a planiny.

Velectěné shromáždění! I při obrození světa Vykupitelem Ježíšem Kristem, se vznášel Duch Boží nad malým kruhem svatých apoštolu, v den prvních letnic, v den seslání Ducha svatého. A svatí apoštolové ani nesměli se dříve rozejíti do celého světa, aby jej obnovili, dokud nepřijali Ducha svatého. *Et praecepit eis: sedete in civitate donec induamini virtute ex alto.*

Síly, které tento Duch k regeneraci světa do srdcí apoštolu a do srdcí věřících vložil, byly: *justitia et caritas* — spravedlnost a láska (Výborně!) — *maior autem eorum erat caritas* — větší však z nich byla láska. (Potlesk!) Ano, velectěné shromáždění! Dvojí síla vládne i ve světě duchu, v životě veškerého člověčenstva: *Justitia et caritas.*

Justitia est fundamentum regnorum — spravedlnost jest základem království. (Výborně!) a *caritas* jest dokonalost spravedlnosti. *Justitia* ve světě duchu odpovídá mechanické hmotě ve světě: oboje síly vykazují jednotlivým dílům celku světového odměřeně jim dráhy, aby nenarazily a neurazily jiných. Ale jako síla mechanická bez tepla a světla života nedá, tak ani *justitia* sama o sobě bez lásky života člověčenstvu nedá. (Výborně! Potlesk!)

Nuže, velectěné shromáždění, přimáseje pozdrav katolíku Čechu a katolíku Němci diecése litoměřické, pronáším zároveň nejvroucenější touhu a přání Jeho Exc

našeho nejdp. biskupa dra. Em. Schoebla (Sláva!), rodáka diecése kralovéhřradecké a všech katolických Čechu a přemnohých katolických Němců, aby sjezdy katolíku Čechu přispěly k upevnění tohoto přesvědčení v srdcích všech účastníků: Jen spravedlnost a láska křesťanská nám dá života a první místo má láska. (Výborně!)

Spravedlnost dává každému, co mu patří: *Suum cuique*; spravedlnost přivede uznání rovnocennosti obou národu — Čechu i Němcu. (Výborně!) Z rovnocennosti obou národu plyne rovnoprávnost (Výborně!) jejich, Čechu i Němcu, a život rovnocenných a rovnoprávných rozutí a udrží teplo a světlo lásky křesťanské, láska pak dá mír a smír. (Výborně! Potlesk.) Ano, spravedlnost a láska dají si políbení smíru.

Přinášeje pozdrav diecése litoměřické pronáším i toto přání. *Induamini virtute ex alto*; oblečme se silou s nebes, silou Ducha svatého, kterou si máme vyprositi po příkladě svatých apoštolu modlitbou.

Dovolte, abych ke konci pronesl ještě jen několik slov. Přicházím od pevnosti tereziánské a přicházím do pevnosti kralovéhřradecké a nacházím obě v rozvalinách. Odborní znalci poučují, že tyto pevnosti, které minulé století postavilo, že nyní nejsou s to odolati novověkým nástrojům bouřacím a nové taktice vojenské. Přistím rokem slavíme jubileum padesátiletého slavného panování Jeho Apoštolského Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře a krále Františka Josefa. Proto, když k této zdejší pevnosti jsem šel, maně mně napadlo, abychom na místě oněch dvou nedostatečných pevností položili v ruce Jeho Apoštolského Veličenstva darem jednu velikou pevnost, která se skládá ze srdcí věrných katolíku Čechu a katolíku Němcu, sloučených ne maltou, ale láskou. Tato pevnost ta rozkládala by se nejen na dvou malých bodech, nýbrž rozkládala by se kolem velikých vysokých hor; neboť tato láska by spojila veškeré katolíky Němce, veškeré katolíky Slovany v celou Rakousku a utvořila by nerozbornou baštu kolem víry sv. Cyrilla a Methoda a kolem trunu habsburského. Proto přinášeje tento pozdrav zároveň přináším toto přání: *ut justitia et pax osculentur.*

— aby spravedlnost a láska si daly polibek smíru! (Výborně! Potlesk!)

Na to uděleno slovo dp. Josefu Vévodovi, předsedovi literární Jednoty Našeho Domova v Olomouci, který promluvil takto:

Vase Biskupská Milosti! Slavné předsednictvo, draží přátelé!

Přináším bratrský pozdrav z arcidiecése olomoucké. Přináším zároveň pozdrav z jednoty Našeho Domova v Olomouci založeného za trojím účelem a sice: Aby vydávala tato jednota časopis populární, v duchu katolickém psaný, jehož předním účelem jest lid poučovati. A kdo jest to, kdo úkol ten plní? Jest to »Náš Domov«, který vychází již šestý rok a Bohu díky rozšiřuje se utěšeně po našich vlastech, v Bosně ano i v Americe. Jednota Našeho Domova má účel druhý ten, podporovati vůbec dobrý katolický tisk u nás v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Třetím účelem nebo právem této jednoty jest, že smíme pořádati přednášky poučné, schůze a slavnosti. Jako mezi mecenáši katolického tisku vůbec, tak i mezi mecenáši Našeho Domova jmenovati sluší Jeho Biskupskou Milost. (Potlesk.) Od této tedy Jednoty přináším pozdrav srdečný, ale zároveň též přání vroucí, aby tento slavný sjezd katolíku českých přispěl platně a trvale k našemu sblížení se, ke sdružení a svornému spojení na obranu naší svaté cyrillomethodějské víry a našeho svatováclavského jazyka. Pravím, že přejeme tomuto sjezdu, aby přispěl, abychom se sjednotili. Nebylo snad tak trudné doby v dějinách českých jako tehdy, když Čechové mezi sebou byli rozdvojeni. (Tak jest!) Proto pravím, že jest nám nezbytně potřebí jednoty a svornosti. (Tak jest!) Tato svornost, tato jednota jest nám jen tehdy možna, když věrně budeme státi na pudě církve katolické a jí se řídit. Církev katolická jest jediná s to sjednotiti národ náš tak smutně rozeštvaný a rozbitý. (Výborně!) Církev katolická sjednotila všechny národy na celé zemi a jeden národ český nedovedla by sjednotiti a sbratřiti? (Potlesk.) Jest to naší povinností a pod-

mínkou, chceme-li uhájiti svoji národní existenci, abychom se spojili a to na půdě církve katolické. (Tak jest!) Vždyť i náš Spasitel, když se ubíral na svou poslední cestu, když konal tu věčně památnou a krásnou modlitbu velekněžskou. On prosil: *ut omnes unum sint*. abychom všichni byli svorní, abychom všichni byli sjednoceni. A proto pravil jsem, že přejeme tomuto slavnému sjezdu, aby se mu podařilo docíliti jednoty v národě našem a sice na základě katolické církve, neboť ona jest jediná, která může tuto jednotu přivést. — ale zároveň pořádním katolických službách, katolických manifestací, katolických sjezdu. A náš dnešní slavný sjezd královéhradecký on jest zajisté takovou manifestací. Tento sjezd jest takřka, abych užil porovnání národního, tento sjezd jest kapkou, vláhou, které jest zapotřebí ke vzrůstu a zmloutnění. Náš dobrý rolník, když počínají padati úrodnosné kapky, on se modlívá: Pane Bože houšť — houšť. A já také volám slovy našeho zbožného rolníka: Pane Bože houšť — houšť takových sjezdu, manifestací, takových kapek, aby z nich též povstal úrodný dešť. Na našich sjezdech katolických, na našich manifestacích, na našich shromážděních: poznejme se, sblížíme se, milujme se a Pán Bůh nám požehná. (Potlesk.)

*Po pozdravech vystoupil za všeobecného jásotu a volání „Sláva“ na řečniště osmý slavnostní řečník, Nejdůstojnější pán **Edvard Jan Nepom. Brynych, biskup královéhradecký**, který proslovil řeč:*

O otázce školské.

Slavné předsednictvo katolického sjezdu, drazí přátelé!

Mám mluvit o otázce nejdůležitější, o otázce školské. Nebudíž nikomu divno, proč právě biskup chce mluvit o školství. Myslím, že jsem se bez přičiny k této řeči neodhodlal. Byl jsem zajisté i já učitelem ve škole obecné a to v jednotřídkách vesnických, i ve městě zdejším ve škole ve mnohé třídy rozdělené. Přišel jsem jako učitel do školy před provedením nového škol-

ského zákona — tedy ještě do školy staré — a vyučoval jsem ve škole nové. — Nad to pak byl jsem učitelem budoucích učitelů jakožto professor katechetiky a metodiky. — Tolik chtěl jsem předem říci na svou omluvu. Domnívám se, že nebude škoditi, jestliže i katolický biskup, královéhradecký biskup, český biskup veřejně o školství promluví.

Pravím katolický biskup. Komu totiž, ne-li katolickému biskupovi, na předním místě náleží veřejně ohlásiti katolické zásady o vyučování i vychovávání, o škole? Jest toho tím více zapotřebí, poněvadž tak mnozí slovem klerikalismus ustrašení se domnívají, že katolíci nechťi nic menšího, než školou udržovati lid v nevědomosti a slepé poslušnosti.

Pravím královéhradecký biskup. — Ve zdejšímu městě Hradci Králové ustavil se totiž spolek katolických učitelů. Oznamuji, že já osobně ani o vznik ani o provedení této myšlenky žádných zásluh takměř nemám. Spolek ten povstal jen proto, že katolíci učitelové a učitelky s bolestí hledí na zloubné působení liberalismu na mládež. Hrdinské tyto povahy sešly se ve spolek, aby se posílily v přesvědčení, že mládež jen náležitým vychováním náboženským nabývá pevného základu pro mravnost a blaho. Řekl jsem hrdinské povahy: Jest to jistě hrdinstvím nedati se zaleknouti stráškou poroby učitelského stavu a vydati se posměchu a potupě, jakých jsme se v novinách náboženství nepřátelských dočetli. A proto myslím, že mluvím ze srdce všech zde přítomných, když jako náčelník křesťanských vojevůdce naší diecése naši, volám: Vzdejte čest! (Výborně! Výborně! Sláva katolickým učitelům!)

Pravím český biskup. Kde se až i ve sněmovně ozve hlas, že by škola katolická nebyla s to vychovati mládež, která by svou vlast nezištně milovala a horlivě ku povznesení národa českého pracovala, tam jest zajisté čas svrchovaný, aby promluvil biskup. Čech rodem, jazykem, srdcem, prací a skutky. (Bouřlivý potlesk a souhlas.)

Tolik tedy na omluvu, proč z vůle pp. pořadatelů tohoto našeho sjezdu řeč o škole převzal biskup sám. Nemyslím se snad, dím-li, že i v myslí mužů, kteří uznávají blahý vliv náboženství na výchovu mládeže, nenalézá škola přesně katolická tolik ocenění, jak by zasloužila. Myslím, že u lepších jest toho příčinou spíše nedorozumění, nežli vášeň a nepřátelství; a proto k odstranění takového nedorozumění chci nyní promluvit o škole, jakou dle zásad přesně katolických býti má čili předložím zásady katolické církve o škole.

První zásadu katolické církve o škole vyslovují větou: Škola budiž pramenem dokonalé vzdělanosti.

Co jest vzdělanost? Myslím, to že připustí všichni, že to jest jakési ušlechtění, povznešení a zdokonalení člověka.

V naší katedrále vidíme obrazy svatých osob na skle v oknech. Je-li tma, nevyniká obraz; jestliže však je proniknut světlem, ukazuje se v celé své ušlechtilosti.

— Takovým něčím, jak to světlo pro ten obraz na skle, jest vzdělanost ve smyslu katolickém pro obraz Boží — pro člověka.

Člověk totiž nejprv potřebuje vzdělání rozumu.

Světlem pak rozumu jest pravda. Pravdou nazval kdosi všecko to, co skutečně jest čili co bytuje. A co tedy jest? Jsou tu především věci kolem nás, které smysly poznati můžeme — řekněme příroda hmotná se svými nehmotnými silami. Jest to pak koruna všeho toho, člověk, bytost, která o sobě ví a dle jistých zákonů myslí. Poznání přírody a člověka jest pak zajisté nějakým světlem pro člověka, a to tím více, ať se právě tím to, co v nás myslí, náš rozum bystří.

Ale s pouhým poznáním tvorstva nespokojil se nikdy žádný velký duch. Odkud to vše pochází, co poznávám? Kdo jest toho Puvodcem? To jest to, co každého myslícího tvora musí zajímati. Jaký a kdo jest ten, kterému lidstvo říká Buh? — Já jsem, který jsem, tak — dle úctyhodné knihy — praví sám o sobě. Co to jest? Já jsem, který to, že jsem, mám sám od sebe

od věčnosti, a to ostatní o čem říkáte, že to taky jest, jest to jen vůlí a mocí mou.

Nuže! Poznání toho, který jest sám od sebe, poznání Boha, to jest teprv to, co jest pravým světlem rozumu. On jest, který jest, on vlastně jest Pravdou. A skutečně, Kniha písem dí o něm: Bůh jest pravda. Poznání Boha a jeho tvorů -- poznání pravdy -- čili pravda takto pojatá, to jest pramen vzdělanosti dle zásad katolických. Pánové! Katolická církev chce, aby duch lidský nehleděl jen k zemi. Ona mu praví: Jako orel nes se vzlhnu, výš a výše vystupuj a neumdlévej, až Nejvyššího uzří oko tvé. A katolická církev praví to i obecnému lidu i dětem -- a právě tím dělá z dětí učence — a co má za to? Ti, kteří sami po způsobu zeměplazu jen po té zemi se vlekou, o poslední příčině všech věcí nepřemýšlejí, ti křičí: Církev zatemňuje, Usudek o tom ponechávám ctěnému shromáždění. (Výborně! a hlučné projevy souhlasu od té chvíle provázely každé slovo Jeho Milosti.)

Ačkoliv však pravda dle zásad našich jest světlem rozumu pro obraz Boží a základem vzdělání, nepostačuje ona sama. Člověk má totiž i vůli. Co asi ty obrazy v katedrálách našich činí tak milými? Je to jen to, že jsou světlem proniknuty? Nikoliv, nýbrž i to, že pomocí toho světla září z nich veleba jakási, které se říká svatost. Ani největší spustlík neubrání se takovému dojmu. A co je svatost? Je to především sjednocení vůle lidské s vůlí Boží.

Za dob našich mluví se o mravnosti, která prý je možná, ba prý i lepší, je-li bez Boha. Ale co je mravnost? Je to zachování jistých zákonů. Dal jsem si je sám? Nikoliv! V duši mé jsou, výchovou byly jen probuzeny. Od vyšší bytosti je mám, to mi jasně povídá svědomí. Nejsou-li ale od Boha, pak kdo má právo ukládati mi odříkání se rozkoše a přemáhání sobectví? Nikdo na světě. Tenkrát dusledným je anarchista, divoch, barbar, jenž jen svůj pud následuje. Tenkrát klesá člověk pod samo zvíře, které aspoň pudem svým se spravuje, člověk

ale, jenž by sám sobě byl zákonem, dravce a němého tvora horším se učiniti může.

Co jest tedy dále, čím krom pravdy ušlechťuje se člověk? Jest to zachovávaní zákonů Božích, jest to ušlechťení vule mravností čili konáním dobra. Ale kdo jest ten původně dobrý? — Jest to opět Buh.

Konečně má člověk krom rozumu a vule ještě to, čemu říkáme srdce - čili ta schopnost, pomocí které můžeme míti v tom neb onom zálibu.

A tu pravím, že k ušlechťení, ku vzdělání člověka náleží i ušlechťení srdce - záliba v krásě.

Kdosi z velkých mudrců tázal se: Co jest krása? A odpověděl si: Krása je odlesk pravdy; ale tuším plný výměr krásy že zní: Krása je odlesk pravdy a dobra.

Vidíme obraz. Jest odleskem toho, co jest čili odleskem pravdy. Jest na př. vyobrazení něčeho, co v přírodě skutečně jest, ale jest odleskem zlého, buď zálibu ve zvířecí nízké lahodě, strhuje ke zlému - to prosím dle názoru katolického není krásou, která by mohla ušlechťiti.

To jest tedy velectění, základní zásada katolictví o vzdělání člověka. Jen ten obraz Boží, který jest proniknut pravdou, dobrem a krásou, vlastně však Bohem, jest ušlechtilým.

Kdo máš vyšší, ušlechtilejší zásady, přístup blíže a vylož je poctivě. Nás však nemaje nic lepšího — nech radovati se z toho, že máme církev, která tak vysoký pojem o vzdělanosti má. Nech radovati se nás, že drahá nám církev tuto vzdělanost žádá od školy, že v tomto smyslu vyslovuje jako základní zásadu o škole větu: Škola buď pramenem dokonalé vzdělanosti.

Namítej: Ze všeho již předem čouhá náboženství

Ano pravdu diš: Aby škola byla pramenem dokonalé vzdělanosti, musí býti náboženskou.

A proč? Protože dokonalé vzdělaným býti jest proniknutu býti Bohem, jakožto nestvořenou pravdou, nej-dokonalejším dobrem a nejušlechtilejší krásou.

Proto žádá katolická církev nejen, aby se ve škole nepěstoval indifferentismus, čili úplné mlčení o Bohu,

Neboť, bude-li se o něm mlčeti, nepoznají ho žáci. Sklesli by pod pohany, kteří Boha úsilovně poznati hleděli. Tím více se ohraditi musíme proti tomu, aby se ve škole vyučovalo v duchu úplné nevěry v Boha osobního, ať se to jmenuje materialismus, pantheismus, atheismus. Proč? Protože atheismus je vylášení člověka za takového, který není vázán žádným zákonem ani nikomu není zodpověden — jest to v důsledcích heslo: Ni Buh, ni pán. Jest to zničení mravnosti, návrat k barbarství a spouště.

Nepostačuje nám, aby žák někdy něco slyšel o Bohu a o poměru člověka k němu, ale jen od učitele jednoho. Neboť jako jen proniknutí celého člověka Bohem jest dokonalým vzděláním, tak také jen ta škola vede k dokonalé vzdělanosti, jejíž celé vyučování proniknuto jest Bohem: a mimo to mlčení o Bohu při jistých předmětech školních jest indifférentismus.

Učí-li se žák jazykům, nechť se obdivuje moci a moudrosti svého Stvořitele, který právě tím povýšil člověka nad zvíře, že člověk myslí, úsudky tvoří a je větami pronáší, a to, co myslí, pak i ústrojím tělesným s jinými sděluje. —

Učí-li se počtářství, ať se učí znáti toho, který zákony počtářské vstúpil do ducha lidského a na základě těchto zákonů svět veškerý, běh země a těles nebeských podivuhodně sestrojil.

Učí-li se přírodu znáti, nechť se diví všemohoucímu Puvodci podivuhodných sil přírodních k jistému účelu pracujících, nechť se klaní Tomu, jehož moc i moudrost, dobrota a láska září z ústrojí jak jednotlivých údů organismu, tak i z celé jeho soustavy.

Tento náš požadavek plnili největší přírodopyskci. Na příklad slavný hvězdář Kepler vždy posmekl, kdykoliv jméno Buh vyslovil. To pocítil Linné, který jak známo, vystihl podivuhodný řád v rostlinstvu, an pravil: Boha jen jako ze zadu knítnouti se viděl jsem, a užasl jsem.

A konečně učí-li se žák dějepisu, nechť není mu jen nahodilou nakupeninou lidských činů — často právě

těch nejhorších — ale ať poznává žák i tu, že ten, který je Puvodcem člověka, v život národu též zasahá, aby ukázal svou moc, moudrost, spravedlnost, lásku a milosrdenství.

Ale s pouhým poznáním Boha nelze se spokojiti, jako pouhé poznání pravdy není ještě vzdělaností.

Veškeré vyučování má směřovati k tomu, aby vůle Bohu, jakožto nejvyššímu dobru, podrobena byla, čili aby vůle žáku plně věčný jeho zákon vždy volila to, co jest dobré.

I když totiž člověk pozná, co jest dobré, ano když pozná, že dobré jest to, co zákon Boží přikazuje, přece klouí se vůle ku konání toho, co jest zlé. — Již latinský básník řekl: *Videō meliora proboque — deteriora sequor.* — Vidím co jest lepší a schvaluji to, avšak to, co horší jest, činím. Nikdo z nás neupře, že tuto smutnou pravdu sám na sobě zkusil. — Za novější Bohu odeizené doby se často slychá, že jest dobré bez ohledu na Boha — neb na trest neb odplatu. — Krásně zní ta věta na pohled. Ale vyplynula vlastně z lidské pýchy, která myslí, že člověk vlastní silou bez Boha může býti dobrým a při tom nebere ohledu na nepopíratelnou slabost lidskou. Básník Schiller, zkusiv sám na sobě slabost přirozenosti naší pravil: Ó cnosti, podrž si svůj věnec a nech mne hřešiti. — To jest jinými slovy: Za tu chválu, že to jest krásné — býti ctnostným, nebudu přemáhati zlé náklonnosti své.

Proto katolickou zásadou jest: V konání dobrého čili toho, co Buh poroučí, buď vůle podporována Bohem.

Zlo shj hříchem proti Bohu a veden buď žák k jeho se zdržování proto, že to od Boha vzdaluje, že to Buh trestá, že to je nevděk proti Bohu. Dobro se konej, že to Buh odplatí, že se tím prokazuje vděčnost k Bohu a že to s Bohem, budoucí i nynější blažeností naší sjednocuje.

Velectění! Kdo měl někdy příležitost pozorovati dítě a do vnitra jeho nahlédnouti, kdo vedl duchovně jinoucha, v němž ozvalo se pokušení, ten ví, že marné bývá všecko jiné mluvení, jen myšlénka: Buh tě vidí!

Kterak bys mohl takto hřešiti před Bohem. — pomohla mu k věčné víťežství.

Konečně, poněvadž i srdce vzděláváno býti má, díme: Veškeré vyučování buď zálibu v odlesku Boha jakožto věčné pravdy a nejvyššího dobra.

Odstraňuj se od žáka vše, co svět sice krásou nazývá, ale co výronem je lži neb bludu, co strhuje ke zlému. Ať je to zpěv, ať je to kresba neb malba, ať je to báseň neb úkon řečnický — vše buď odleskem Boha, pak je to v pravdě krásou, jen pak to vzdělává a ušlechťuje.

To jsou hlavní zásady naše, které žádají školu náboženskou.

P. T. Tážu se, proč asi nyní ve světě tolik odporu proti škole náboženské, když tak vznesené jsou její zásady? U mnohých nic jiného, než opakování toho, co četli v novinách; u mnohých však nic jiného, než ta smutná vlastnost naší přirozenosti: *Video meliora proboque - deteriora sequor.*

Ale zase právě proto ti, kteří ta meliora — to lepší — následovati chtějí, rozhodně milují školu náboženskou. — Jen odpor proti Bohu budí odpor proti škole náboženské.

Kdyby ze srdcí lidských vymizel odpor tento, který v kořeni svém pýchou jest, jako jedněmi ústy a jako jedním srdcem volali by národové k zákonodárcům: Dejte nám školu náboženskou!

* * *

Ale tu přicházíme k něčemu, co obzvláště zase nerado slycháno bývá, a to jest: Škola, má-li vésti k dokonalé vzdělanosti, musí býti konfessní.

Vím, že toto slovo mnohého již předem zaráží Což nemáte dost na Bohu vůbec — tak se namítá — k čemu ty články víry, k čemu ta příkrost konfessní? V Boha přece věří všechna náboženství. A mnohým zdá se, že námitka tato vrcholem jest moudrosti. Ve skuteč-

nosti však jest hotovou nemoudrostí, čili zásadou zdravému rozumu se protivící.

Má-li totiž škola proniknuta býti Bohem jenž jest pravda dobro a krása, musí:

1. poskytovatí pevné přesvědčení, že Buh, sebevědomá osoba, skutečně jest. Jest ovšem pravda, že lze i jen rozumem domoci se přesvědčení, že Buh jest; ale naproti tomu vidíme nejen na národech nějakého vzdělání před Kristem požívavších, ale nyní na lidech učených i neučených — že kde opuštěno jest křesťanství, kde opuštěn Kristus — tam mizí i radostné a pevné přesvědčení o jsoucnosti Boží. Kde není Krista, tam dnes pochybovačnost, tam skepsis až i o Bohu, tam duše, která tak horoucně lační po Bohu, bídně živoří asi jako souchotinář v ohledu tělesném. — Proč valná část našeho lidu ještě nezvratně věří v Boha, proč právě duše lidu našeho odpočívá a plesá v Bohu svém? Proto že to jest lid křesťanský. Jen křesťanství totiž je soustavou dokázanou, Kristus vstal z mrtvých! Toť událost dějepisná, kterou zvrátiti nelze. Stvrzují ji svědkové nepředpojatí, dříve pochybující, pak očima, sluchem i hmatem přesvědčení; svědkové, kteří přesvědčivše se smrtí spečetili svědectví své. Nad to jest i ve světských dějinách v Josefu Flaviu událost ta zaznamenána.

A proto nížádná chytrost ani věda, nížádná zloba ani nevědomost, nemůže zvrátiti křesťanství. Kristus vstal z mrtvých; vše jest dokázáno, čemu o Bohu učil. A co z dalšího oboru pravdy to nejdůležitější i to jest dokázáno. Totiž: Smrt je počátkem života nového, člověk bude věčně žíti. Život tento jest přípravou budoucího.

A zmíníme-li se aspoň, že není učení, jež by vznesenější zákon mravní podávalo, než čisté křesťanství, pak snad chápete, proč chceme školu Bohem dle nauky křesťanské proniknutou, proč chceme školu křesťanskou.

Ale proč tedy nesnesou se jednotlivá vyznání křesťanská čili jednotlivé konfesse křesťanské vedle sebe? Proč chcete školu katolickou? Vždyť snad přece aspoň křesťané v téhož Boha věří, ba i v téhož Krista?

Ani to není správné, a pochází i toto tvrzení z neznalosti jednotlivých vyznání. Tu odvádí od pravdy uměle u nás vypěstovaní nechuť ku katolictví a náklonnost k protestantismu. Citem pravdy se nedoděláš, ten zavádí na bezcestí. Rozumu užívej, to jest ten panovník v duši tvé, jenž má podroben býti cit a vůle. Nuže! A co praví rozum citu neb vášni neotročící o Bohu křesťanských konfessí?

Kalvín — původce vyznání helvetského — učil, že Buh jisté lidi předurčil pro nebe, jiné pro peklo, a že jejich činy na tom ničeho změnití nemohou. Za to mu řekl Luther — původce nynějších augspurských — že Kalvín dělá z Boha tyрана. Nuže! Je stejný ten Buh helvetský a lutheránský? Není! Naproti tomu zase Luther učil, že jen víra prospívá ku spasení, a skutku dobrých že třeba není. — K tomu zase pravíme my: Toto učení dělá z Boha osobu, které na mravnosti, a tedy na činech lidských taky nezáleží.

Jest to tedy, opravdu, tentýž Buh, ježž vyznávají jednotlivé konfesse? Není!

Což divu tedy, že my katolíci tu zásadu máme: Jen jeden jest Buh, jen jedna jest pravda. A tou jedinou pravdou nechť proniknuta jest škola. A tuto jedinou, nezměnnou a nezměněnou, a toho jediného, vždy a pro všechny stejného Boha hlásí mi to původní, od Krista skrze Petra a s ním sjednocené nástupce apoštola hlásané a přispěním Ducha svatého v čistotě udržované křesťanství katolické.

A proto, poněvadž nám záleží na tom, aby pravdou čistou proniknuta byla škola, a proto, poněvadž kde v myslích není pravdy čisté — není dokonalého vzdělání, proto žádáme školu Bohem dle katolického učení proniknutou. Žádáme školu katolickou.

Ovšem ale pracíme zase, jediným poznáním pravdy není poslouženo. Škola nemá jen učiti, nýbrž i vychovávatí, to jest vůli žáku k plnění zákona Božího přivoditi. A tu jest přesvědčením našim, že veliké, opravdu božské náboženství naše slabé vůli naši i nadpřirozené posily poskytuje, a to tou měrou, jako žádné jiné nábo-

ženství. Míjíme tu nejen slovo Boží a modlitba, ale obzvláště svátosti. Naším svatosvatým — zkušeností stvizeným přesvědčením jest, že řádným a častějším přijímáním svátostí vůle u přemnohých se tak upevní, že po dlouhá léta dovede vítězně přemáhati těžkou vůli, ba že i zdokonaluje. Což divu, že k výchově mládeže žádáme pomoci našeho náboženství; což divu, že si přejeme, aby škola i k vůli výchově čili upevnění vůle v dobrém byla konfessní, katolickou, ne polovičatě, ale přesně a upřímně katolickou.

A poněvadž k zákonům Božím patří i předpisy o bohopoctě, stojíme též o to, aby děti navedeny byly Boha ctíti dle zákona naším náboženstvím stanoveného — tedy na prvému místě obětí těla i krve Kristovy; pak ovšem všemu náboženství naším předepsanými úkony, pobožnostmi vnitřními i zevnějšími.

3. A že i pro obor krásy, jížto se duch lidský vzdělává, ducha svého náboženství žádáme, to asi není divno tomu, kdo na příklad pohlédne na velebný v gotlickém slohu zbudovaný a upravený chrám. Patrně tu, ať se tu ryzí ozývá zpěv, ať se tu koná svatá oběť slavně, ať se hledí jen na budovu samu, tu že právě jest odlesk pravdy a dobra, jest to odlesk Boha dle naší — jak říkají — konfesse. Zde sice vše Bohu v posvátné bázni se koří, ale přece se raduje předtuchou oslavy nebeské, zde krása ta sice pozemská jest, ale k nábožnosti nutí, vzburu povznáší. Nuže! Nic jiného není účelem školy katolické, než aby duše chovanců našich takovým velebným a svatým chrámem Božím byla. Kdo moudrý chtěl by, aby raději byla obrazem v jistém sice smyslu krásného, ale dolu táhnucího domu, jenž odleskem jest pyšného odporu proti Bohu, odleskem rozkoše od Boha odtrhující?

Velectěné shromáždění! Devatenácte set let působí církev na národy evropské. Víím, že po těch devatenácte set let bouře času a lidských vášní dotkly se i jí. Nezapírám, že až i na samých náčelnících její uvázla nějaká skvrna slabosti lidských. Ale sudte spravedlivě o celku. Tážu se, proč asi Evropa předčila vzdělaností

všecky díly světa, proč asi pevně drží ona praporek osvěty jako vudkyně v rukou svých? Proto, že byla křesťanskou, katolickou. Proč na příklad římsko-řecká vzdělanost pohanská, proč na příklad nynější čínská daleko zastala za evropskou? Protože Evropa byla katolickou. Ptejte se, kdo z divokých aneb aspoň nevzdělaných národu evropských učinil národy kulturní? Církev katolická. Jako soudcové Bohu přísahou zavázání, kteří chtějí překonati vášeň zlou i náklonnost dobrou — zkoumejte dějiny, a odpoví vám na příklad protestant Müller: Bez papežu byla by Evropa zemí divochu.

Hledáte-li učence, filosofy, filology, matematiky, astronomy — hledejte je v církvi katolické a naleznete je. Hledejte hrdiny ctnosti na jevišti světovém — hledejte je v úkrytu celly klášterní a nebo v chaloupce odlehlé — naleznete je v církvi katolické.

V každém století, i když země se chvěla rykem válečným, když pustly mravy a surovost řádila — vždy a vždy najdete v církvi katolické hrdiny lásky, pokory, čistoty, tichosti. Z temných mračen, jež odchýlením se od zákona katolického náboženství stahovaly se nad národy, září přece v každém století hvězdy světcu našich — hvězdy velikánu v ctnosti.

A odkud všecky zjevy římsko-pohanské vzdělanosti ku příkladu ochromena mravnost pochybovačstvím o životě věčném, rozpoutána poživavost, jakožto jediný cíl života, poskvrnění manželství, rozklad společnosti?

A proč vidíme zjevy tyto dnes v životě národu? Proto že jsme smíšeninou křesťanství s pohanstvím pod jménem liberalismu. Kde v rodině, v obci, v říši převládá dnes pohanství — tam to jistě znáti jest na úpadku mravu, pořádku, spokojenosti, ano v celku až i blahobytu. Liberalismus se neosvědčil, než jako reakce, návrat ku pohanství, které co do mravného vlivu na národy nikdy s katolickým křesťanstvím měřiti se nemůže.

A proto voláme: Pryč s polovičatostí, pryč s tou smíšeninou z našich škol, pryč s tím pohanstvím, pryč s reakcí. Pokrokem bylo, jest a bude čisté křesťanství — a proto to jediné promíkej školu naši. Tento pramen do-

konalé vzdělanosti plyň hojně a nezkráceně ze studnice školy naší.

Vyslovivše přesvědčení své, že škola, má-li býti pramenem dokonalé vzdělanosti, musí býti náboženskou a konfessní, přicházíme k další zásadě katolické o škole: Škola je po právu přirozeném i dle zásad křesťanských zastupitelkou rodičů.

Prvními vzdělavately dětí jsou rodiče. Stvořitelem samým dáno jest jim to právo, avšak uložena i povinnost. To jasně hlásá přirozenost naše sama. Jen nejvýstřednější nevěra, která vůbec ni žádného zákona člověku daného neuznává, klesla tak daleko, že majíc za svůj cíl jedině smyšlenou rozkoš rodičům toto právo bere a této rozkošníkům a sobcům nepohodlné povinnosti je zbavuje, a žádá, aby stát děti rodičům bral, a je po způsobu zvířátek společně vychovával. Jsou to poslední důsledky liberalismu od Boha odpadlého, důsledky, které žádají svobodu vášní lidských a proto i manželství i rodinu a tudíž i vychování dětí rodiči odstraniti chtějí ač i u zvířat sledáváme, že matky svá mláďata vychovávají. Do jaké propasti spousty a zhovadilosti přivede člověka jako osvěta a svoboda velebený, důsledně provedený odpad od věčné pravdy, jak ji hlásá náboženství! Když tyto konce velebeného liberalismu vidíme, tím více hleme ku vznešenému náboženství, které posvátnost rodiny hájí i Bohem dané právo rodičů na vychovávání dětí.

Žijeme v době, ve které se již objevují důsledky jednotlivých nauk. Z důsledku je pak zřetelněji viděti pravdu nebo blud. My důsledku nauk svých se nelekáme. A proto pravíme: Rodiče mají právo děti své vychovávat i svěrní děti své škole, aby je zastupovala. A proto katoličtí rodiče mají právo žádati od školy, aby je v duchu víry katolické vychovávala. Natiti rodiče katolické, aby dávali děti na vychování škole, která je chce vychováti a vzděláti jinak jest bezprávným a násilím, spáchaným na přirozeném právu rodičů. A jestli kde pod jménem liberalismu toto násilí na rodičích se páse, není to svobodomyšlnost, je to zotročení. Jestliže

někde státní liberalismus vlekl na popravěšť vyznavače katolicismu, odnímal jim život a statek, nuže liberalismus, který zmocňuje se dětí proti přesvědčení rodičů, jest popravčím, který konfiskuje statek nejdražší. A jako vůbec liberalismus od Boha odpadlý všechny pojmy o pravdě a právu na hlavu stavi, tak je to i s větou, kterou tak často slyšíme: Jestliže by byla škola konfessní, tu celá řada mužů i žen, kteří se chtějí věnovati stavu učitelskému, ale nemají přesvědčení té určité konfesse, jest z něho vyloučena. Opravdu! To jest právo na hlavu postaviti. Dám příklady: Jestliže v kostelích dosud katolických smí se kázati jen katolicky, tu celá řada protestantských kazatelů jest vyloučena z práva na fary katolické. Anebo: Jestliže jsem nemocen a mám právo život svůj svěřiti lékaři, který je nejen zkušený, ale i dle zásad mého náboženství svědomitý, pak celá řada těch, kteří by mne chtěli léčiti, jest vyloučena. — Anebo: Má-li na příklad katolický otec šlechtic vzíti si do domu učitele, který je věřícím katolíkem, pak celá řada liberálních, protestantských, židovských informátorů je vyloučena. Zkrátka tedy: Bez porušení přirozeného práva rodičů nelze rodičům katolickým děti bráti a strkati je do škol, ve kterých se v duchu katolickém neučí. A obzvláště ne tam, kde katolíci musí na školy platiti. Ovšem že nemají jen rodiče právo, nýbrž mají i povinnost dětem o vyclování a vzdělání se starati. Dle našeho vznešeného náboženství není jak to v pohanstvu bylo a jest — otec tyranem dítěte. Rodiče mají právo a povinnost — pravíme. Mají povinnost zákonem Božím vyměřenou. Ano, neostýchám se říci — bude to jen ke cti našeho náboženství — protože rodiče mají povinnost, má dítě právo. Tází se tedy: Kdo pak je povolán k tomu, aby zastupoval rodiče v katolické vyclově dětí a spolu hájil právo rodičů katolických na školu katolickou? A kdo jest k tomu povolán, aby hájil a vymáhal právo dětí rodičů katolických na vyclování katolické, když na příklad rodiče umřeli anebo nedbají? Bez ostychu pravím: Moderní stát k tomu vůbec není. Proč? Protože státy nynější nejsou více státy křesťanskými,

katolickými, nýbrž státy liberálními. Liberalismus pak je soustava, která chce člověka osvobodit až i od zákonu Božích: liberalismus jest v kořeně svém atheismem. - A proto ve státě liberálním pramenem práva, ano až i zákonu mravných -- není Bůh -- není Kristus -- ale vůle lidu -- vlastně vůle většiny sboru zákonodárných, snemoven. A odtud to plyne, že stát opravdu liberální může robiti zákony zákonem Božím odporující a páchatí násilí na svědomí křesťanu, obzvláště katolíku. Odtud to pochází, že stát, čím více je liberálním, tím více vypuzuje Boha a Krista ze školy. Jestliže to většina snemovny odhlasuje, stane se právem zísada, že rodiče katoličtí mají děti své dáti do škol atheistických.

Připouštím, že se mnohé státy, co se týká školství, samy všech důsledků bezbožeckého liberalismu lekají. A proto robí zákony, dle kterých na příklad dětem se ještě o náboženství mluvití může do té míry, do které stát dovolí. Za to ale ve školách jiných jest volno hlásati i atheismus.

Nuže! Což divu, že osvícení, uvědomělí katolíci volají k takovým zákonodárcům a státům: Právo naše na vychování dětí šlape se nohama. Našemu svědomí děje se násilí. Pod jménem liberálu stáváte se tyranu katolíku. A proto žádáme, abyste pro nás katolíky zařídili školu katolickým náboženstvím veskrz proniknutou.

A tak tuším musili by učiniti liberální zákonodárci, kdyby byli opravdu svobodomyšlnými. Bohužel! Liberalismus svobodomyšlností není. On chce, aby všichni smýšleli jako on, a kdo nechce, ten se přinutí, aneb aspoň potupí.

Když pak ale katolíci mají svatosvaté právo na školu katolickou, a stát katolickým není, což jiného z toho všeho vyplývá, než že obzvláště nyní musí katolíci o to státi, aby jejich církve na učení a vychovávání žáků ve školách takový vliv měla, aby se jim dostalo vzdělání dokonalého v duchu katolickém.

Puvodně státy ponechávaly vyučování a vychovávání církvi. Uznávaly a ctily v církvi velikou, Bohem lidstvu poslanou Učitelku národu. (Jděte, učte všechny národy . . .) Viděly, že církev ovšem vede lidi nejprv k životu věčnému, ale viděly též, že výborně vychovává pro život časný. — Nepopíratelné faktum dějin skvělým jest svědectvím, že kde zářil oltář, tam zářila i osvěta: kde poznáván byl dle katolického učení Bůh, tam slyněli lidé i poznáním věci stvořených. Jako podnes, když missionář jde k divochum nestaví jen oltář, nýbrž spolu s ním i školu, a kde čini z lidí křesťany, čini z nich lidi civilisované — tak to bylo vždy. A čím více zakořenila se církev v myslích národu, tím více stoupalo se od škol farních ku školám kollegiatním a kathedrálním čili středním, až na výši universit, a to vše bylo dílem církve, ovšem od státu podporované. — Viděl stát za-
jistě: Lepší občany mi nikdo nevychová, než církev. Ale co ještě zvláště podotknouti musím, to jest to: Kde vládla křesťanská osvěta — tam žili národové i v blahobytu dle slov Kristových: Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a to ostatní bude vám přidáno.

Bylo to něco, co podobá se dobré křesťanské rodině. Otec stará se více o časné věci dle zákonů Božích, a jest v tom podporován matkou. Matka pečuje více o vychování dětí v duchu křesťanském a jest v tom podporována otcem. Děti pak takto vedené ctíce otce i matku dospívají ve mravné, ba výborné členy společnosti lidské pro čas života vezdejšího a připravují se pro život věčný.

Ale od zavedení protestantismu změnily se tyto věci. Protestantismus dal všecku moc i nad církví knížatům — státu — a tudíž i nad školou. A ve státech katolických, kde úsilím panovníku odstraňován byl protestantismus, upevnily se poměry podobné. Stát zasahoval i do oboru církve, pokud vede k životu věčnému — tím více i v působení její ve škole.

U nás vše stalo se státním: i náboženství i škola. Státní škola obecná byla do jisté míry konfessní, ano

z vůle státu byla řízena kněžstvem, jakožto orgány jeho. Ale do škol vyšších drala se nevěra, liberalismus. A když valná část vzdělanců stala se liberální, přišel rok 1868. Stát stal se státem liberálním a škola beztoho již státní, stala se liberální. A proto tedy nejsou a nikdy nebudou katolíci srozuměni s nynější úpravou školství. A v přesvědčení svém Bolužel podporováním jsou tím, že se liberalismus jako vychovatel národu neosvědčil. Rozklad společnosti, úpadek mravy i blahobytu - socialismus a anarchismus - to jsou jeho vychovanci.

Již i mírní liberálové praví: Zasáhli jsme v obor církve a uškodili jsme lidstvu. Není pomoci, než vrátiti škole Boha, Krista v plné míře.

Tuším, že jsem dostatečně osvětlil zásadu: Škola buďž zastupitelkou rodičů.

Ale tu se nám pujde vstříc s námitkou: Nyní jste přiznali, že chcete školu opanovat.

Nikoliv! Chceme jen, co nám náleží. A co náleží státu, rádi mu přejeme.

A co je tedy úlohou státu ohledem na školu? Stát má na starosti život časný. A právě proto, že proniknutí Bohem k vůli životu věčnému je základem spořádaného života časného, má stát:

1. církvi ponechat svobodu a volnost ve škole, ba její činnost podporovati.

2. Poněvadž však stát má i zájmy, které se jeho oboru skutečně týkají, ucelí si vytkne předměty, rozsah jejich a tomu podobné věci, aby škola též k jeho účelům směřovala. Jak nyní poměry jsou, nestojíme a nemůžeme ani o to státi, aby škola se vším všudy řízena byla církví a jejími orgány. Jest nyní život tak rozmanitý, a stát se vyvinul tak, že by se církev odcizila až i svému poslání, kdyby ve všem školu spravovati chtěla - a kromě toho velkou zodpovědnost na sebe uvalila.

Nebude ku příkladu učiti přímo obchodnictví, vojenství, inženýrství atd. Ale vzhledem k poměrům našim díme: Obě moci, duchovní i státní, spravujte

školu k cílům svým na základě zákonu Božích v srdečné svornosti vedle sebe.

Z této zásady jest pak i to viděti, že si přejeme školu konfessní, ale ne na úkor druhých konfessí. Naším učením jest, že pro uvarování většího zla — může stát trpěti i učení s námi se neshodující, a proto přejeme každému státu uznanému vyznání jeho školu.

Ale co soudíte o škole beznábožecké vůbec?

Tu ať za mne mluví jistojistě svobodomyšlný spoluzakladatel ústavy severních států amerických Washington, který dí: Ačkoliv náboženským vyznáním svobodu dáváme, přece o to státi musíme, aby každý americký občan aspoň v Boha a nesmrtelnost duše věřil . . .

Nejsem tedy — myslím — příliš velkým klerikálem, když pravím: Bezbožecké školy stát ať netrpí. A proč? Netrpí-li stát sektu, která na příklad nechce dávat syny na vojnu, proč má trpěti školy, které vychovávají lidi pohrdající zákonem každým, neboť důsledný bezbožec nemůže uznati zákona žádného, jemu je cílem rozkoš a osobní prospěch. Odpusťte, že řeknu nové ne právě hezké slovo: Důsledný bezbožec je také bezzákonec. Proti bezzákoncům nepomohou na konec ani kanony, poněvadž i oni mohou z kanonu střileti, vždýf paný beztoho již pouštějí a do hlav státníku střilejí.

A jak si představujeme ten vliv na správu školy se strany církve a státu, co se týká dozoru na učivo a osoby?

Co se týká dozoru na učivo, tu snad je věc již jasná. Řekl jsem to hned na začátku své řeči. Jmenuji to proniknutím všeho učiva Bohem dle naší konfesse — o tom by se měl stát s církví dohodnouti. Co se týká osob, čili učitelu předmětů světských, ponecháme věc rádi státu a spokojili bychom se rádi s tím, co dělá stát církví. Stát nelledíme-li k privilegíím církví jenu propuštěným — vykonává nyní právo exclusivy i na samých farářích, ba i nepřino na kněžích jiných. Kdo má tedy smysl pro spravedlnost a právo, musí říci, že není mnoho žádáno, když by se církví přiznalo právo totéz.

Učitel pohan (bezkonfessní), žid, evangelík, schismatik — ten by ovšem již předem byl vyloučen ze školy katolické, jako zase katolík ze škol židovských a evangelických. Co pak se týká katolíku formálně k církvi náležejících, záležela by nejmenší míra práva našeho u vyloučení učitele, který projeveným smýšlením, působením a životem příkladným katolíkem není.

Námítka, že by se pěstovalo pokrytství, padá, uváží-li se, že by vychování učitelu v paedagogiích musilo býti jiné než nyní.

A pak i nyní se žádá dozor na děti od učitelů. I nyní se žádá loyality od učitelu.

Co pak se týká obavy, že by stav učitelský nebyl svoboděn, tu prosím, aby se uvážilo, je-li svoboda nyní. A pak nejedná se o nic, než o svobodu katolických rodičů, aby nebyli nuceni děti své vydávati liberalismu. Kdo v pouta jímá otroky, sám svobody není hoden. Kdo by chtěl býti svoboděn na úkor práva jiného, toho ať poutají okovy. Ale kdo v uctivosti má právo a svobodu jiných, pro toho není okova na tomto světě. Ano! Jen ten, kdo poutá vášně své lehkým a zlatým pontem náboženství, ten je opravdu svoboděn. A právě takto svobodní učitelé jsou naším ideálem. Co pak se týká úcty lidu k učitelům, tu nesmí se směřovati vliv politický učitele agitátora s opravdovou a něžnou úctou lidu.

Přišel jsem na osadu venkovskou jako kaplan, ve které působil po mnohá léta starý učitel. A co jsem shlídal? Bývalí jeho žáci a žákyně líbali mu ruku i na ulici. Odkud ta vážnost? Je to svaté, světu neznámé tajemství. Duše jest přirozeností svou křesťanská. Má úctu ke všemu, co souvisí s náboženstvím. A proto pravý křesťan i k chybnému knězi má úctu, a mezi knězem opravdu katolickým a osadou vyvine se poměr otce a dětí.

Až podnes jsou takové osady. Vzorný učitel doby staré byl křesťanským učitelem. Náboženství dodávalo mu vážnosti posvátné, a odtud ta úcta k němu, podobná úctě dobrého kněze, odtud to pouto lásky, vděč-

nosti a úcty, jímž připoutáno bylo srdce lidu k srdci učitele. Jest tomu tak nyní?

Myslím, že se nemýlím, když říkám: Čím více bude škola náboženská, čím více křesťanem bude učitel, tím více vstoupí do výše jeho vážnost. Lidé bezbožní a spustli ovšem ho ctíti nebudou, v tom ohledu bude sdíletí osud biskupův a kněží nejlepších, ba samého Krista.

Myslím, že tím vším, co jsem až dosud řekl, jest lidem dobré vule zřejmo, co souditi o oblíbené nyní u některých frásí: My nejsme nepřátely školy náboženské, ale nechceme školy klerikální. Nám katolíkům není klerikalismus ničím jiným, než proniknutím člověka, či veškeré společnosti, Kristem — našim klerem — to jest podílem. Podkládání slovu klerikalismus smyslu jiného, jest obyčejným, nepoctivým manévrem novinářsko-politickým a pak politování hodnou nevědomostí a lehkověrností čtenářů novin, které praobvyčejným frásovitým článkem leckterého listu anebo vášnivou jinak tomu říkají úchvatnou řečí lidového řečníka možno zfanatisovati, čili o klidné užívání rozumu připraviti. Nebýti tedy prý nepřitelem školy náboženské, ale nechtíti školu klerikální, jest asi tolik, jako Já nechci býti hloupým, ale učiti se nebudu.

A proti tomu poctivému vyjádření se, čím nám klerikálům klerikalismus jest, vytáhnouti protestantský konvers. lexikon anebo pamflet a zrobiti článek podobný článku z 8. prosince l. P. 1896, v jistém listu, prošpikovaný slovy hierarchie, panovačnost, tyranie, poroba - okovy, tma atd. atd. jest asi tolik, jako postaviti do pšenice strašáka, kterému na letním bytě dlíč, o blaho lidu pečlivý, však krátkozraký professor deštníkem hrozí, jemuž si však až na klobouk sedne jen poněkud zkušený vrabčik.

O jedné však námitce proti škole katolické nutno přece ještě se zmíniti. Jest to námitka, že zamítnouti nutno školu katolickou, jelikož jest třeba vychování vlasteneckého.

Co jest vlasteneectví? Myslím, že to jest láska, která radostí plní duši, když se vlastní, jejím lidu a ja-

zyku dobře vede, která však ze srdce vyluzuje zármutek, když vlast, její lid a jazyk škodu trpí. Pouhý cit lásky však by vlasti mnoho neprospěl. Musí to býti láska, která plodí činy vlasti prospěšné.

V člověku, velectění, dřímají, avšak se i probouzejí nepěkné vášně. Mezi nimi na předním místě je sobectví, čili touha, aby každý sám co nejvíce byl oslaven, co nejvíce měl a co nejvíce užil. A proto obzvláště za dnu našich náboženství nepřátelských jest u velmi mnohých vlastenčení vlastně sobectvím. Ale kdo zná sílu náboženství, kdo ví jak náboženství katolické, proniká-li člověka dokonale, umí tlumiti vášně, obzvláště pak pýchu a mamonařství, ten nám snad rozumí, proč chceme, aby žák, student český, byl proniknut náboženstvím. Volá se: Potřebujeme charakteru. Ano, ale bez pevných zásad náboženských a bez působení jich na vůli, nedoděláte se nikdy charakteru. Slavoman a zisk, nedostatečnost, bázeň před sondem odporem, cit na místě rozumu bude dále řádit v národě.

Ale, i kdyby láska k vlasti plodila činy, ještě přece je něčeho třeba, co zase jen náboženství katolické bezpečně poskytuje. Jest to obsaženo ve slovech písma:

Spořádejte ve mně lásku. Láska k vlasti, náboženstvím katolickým spořádaná, vedená, staví, láska jiná bořivá.

Postavte vedle sebe katolika Karla IV., jenž moudrými zákony stavěl hráz proti hynutí národa, a Táboritu, jenž palcátem, krví a ohněm bil bratry a bořil, a lehce se přesvědčíte, že katolické náboženství, jež láska k vlasti pořádá, prospěšnějším jest, než bořivé vášně bezbožců, klerikální lásku k vlasti posměchem zasypávajících. Že názor můj není nesprávný, vysvitá z toho, že čím více se u nás vlastenčí bez náboženství, tím více řídí bořivé vášně. Schází duchem ta pořádavá síla náboženství.

Má-li pak národ vzkvétati, musí býti mravně silným. Bezbožecký liberalismus působí všude mravní spousta. Co nejhoršího právě mezi těmi, kterým se školního evičení více dostalo, nyní sledujeme, co přímo k vyhynutí národu vede, jest podrytí rodiny, znenutění a

zneužívání manželství. Jak děsně tato věc řadí, vidíme z inserátů novin, jisté pekelné zboží bez ostychu nabízejících, až i jmény graduovaných podepsaných! K tomu pak račte přidati pohlavní spoustu svobodných, přepych a požívavost nahore i dole, nad to pak sesmrovenost v obcování, hledání velikosti v hrubství, spoustu mravní, kterou v oboru pomluv, štvanic, lží, nadávek a fanatismu šíří zkažené novinářstvo — pak snad přece řeknete: Mravně klesáme.

Nuže! A mravně nelze sesílití národ, leč náboženstvím. Zkusili jsme to se vzdělaností liberální a máme toho zajisté dost. Přidám-li ještě, že osudy národu řídí Bůh, který spustlé národy trestá, a řeknu-li, že čím více liberalismu, tím více hřeší národové, tuť i z toho ohledu třeba jest, aby vzdělání našeho dorostu bylo katolické. Obzvláště národ náš to zkusil, co to jest, upadne-li národ v ruce Boha rozhněvaného.

Konečně poukazují na jednu věc. Vroucím přáním právě nás katolických vlastenců českých jest znovuzřízení království českého, ovšem ve spojení s Rakouskem. Právě my, katoličtí Čechové, stojíme o to, aby se zastkvěla koruna svatého Václava na hlavě našeho panovníka, jako krále českého přísahou přesvatou před Bohem vševědoucím národu rovněž věrnost přísahajícím zavázaného.

Prosím! Co pak má s přísahou, s Bohem, s právem, se svatým Václavem, s posvátností koruny dělati bezbožectví? Tu, abych se krátce vyjádřil, korunovace je něco rozhodně katolického.

A proto, čím dále jsou naši vlastenci od zásad křesťanských, tím vlažnější jsou ke korunovaci. A kde plné bezbožectví, tam vůbec vlastenectví není, tam je vlastní a mateřskou řečí — žaludek a zvířecí rozkoš. A marné jsou námaby liberálních vlastenců studenty a dělníky nevlastenecké chůti obrátiti tím, čím se nevlasteneckými stali. Marná práce! Jen kde jest Bůh — tam jsou nejvyšší ideály.

A když tedy chceme školu katolickou, chceme právě tím i školu vlasteneckou. Chceme vychovávatí muže

a ženy sobectví prázdné, obětovné, mravně silné. Chceme rozvíti v mládeži lásku, obětovnou lásku k tomu, co z času katolických zachráněno v srdci lepší části národa jako něco drahého, posvátného — korunu sv. Václava, korunu Karlovu na hlavě zákonného krále našeho.

Neříkejte, že máme Otce v Římě, nemáme vlasti. Proti tomu nařknuti ohražujeme se slavně. K vlasti věčné jest nám ovšem vudcem svatý Otec, ale právě ta nauka, jejíž on jest strážcem, činí nás budeme-li ji zachovávatí - nezištnými, rozhodnými milovníky vlasti časné. Čím lepším synem církve své je český katolík, tím spolehlivějším jest synem vlasti své, tím svědomitěji oddán jest též zákonnému panovníkovi. Kdyby katolická víra naplnila srdce všech, ihned odklizena jest otázka sporu s Němci, ihned by spořádaná láska k vlasti užší spořádala i srdečný poměr k širší vlasti naší, k Rakousku. Proč právě nejkatoličtějšího císaře a krále Karla IV. nazvali Čechové otcem vlasti a tím tedy sebe syny jeho? Zajisté! Náboženstvím katolickým proniknuté vychování všech bez rozdílu přivedlo by nám zase časy, v kterých by posvátnou naší korunou královskou zdobený císař vládl šťastným, blaženým, jemu vstříc jásajícím synům, svým věrným Čechům.

Ať žije tedy škola katolická jako ryze vlastenecká! Spěchám ku konci, a zavděčím se snad posluchačům svým právě ukončením této řeči. A čím tedy skončím? Slovníky jeden paedagog — opravce školy — píše: Pro milosrdenství Boží prosím, nechť ať již jednou přece křesťanské vrchnosti i představení církve opravdově prohlédnou, by nedopouštěli Molochovi obětovati mládeže křesťanské, v Kristu zrozené a křtem posvěcené. Kdo, prosím, napsal tato slova? Jistě nějaký Jesuita, klerikál, ne-li dokonce biskup královéhradecký? -- Nikoliv! Ta slova napsal Komenský ve své didaktice kap. XXV. Ano, ta slova napsal Komenský, biskup českobratrský. Komenský to jest, který ve své velké didaktice praví, že žák má poznati, že poslední cíl člověka jest kromě tohoto života (hl. II.), že přípravy k věčnosti

jsou tři stupně, sebe (a vedle sebe všecko) znáti, spravovati a k Bohu obracet. Nejznamenitější v tom ohledu jest hlava XXIV., která pochvála metodu vštěpování pobožnosti, k čemuž vypočítává ředidel čili pravidel 21.

Z nichž nejzajímavější jsou:

I. Péče vštěpování nábožnosti ať počíná v útlém dětství.

II. Tedy od prvního hmele očí, jazyka, rukou, noh užívání ať se učí k nebi vzhledati, ruce vzhuru spínati, Boha a Krista oslavovati, před neviditelnou velebností kolena skláněti a ji ctíti.

III. Když pak pro věk cvičeny již býti mohou děti, třeba jim především štěpovati, že pro tento život zde nejsme, nýbrž že k věčnosti směřujeme, tímto jenom že průchod jest, bychom náležitě připraveni jsouce, hodně vstoupili v sídla věčná.

V. Potom učení buďtež, že dvojí jest život, do kterého odtud berou se lidé, blažený s Bohem a bídný v pekle: a obojí že věčný.

X. Nechť pak se učí od mladistvého věku co nejvíce zaměřiti se tím, co přímo k Bohu vede, čítáním písem svatých, cvičenímí bohoslužebnými a zevnitřními dobrými skutky.

XI. Protož písmo svaté buďž ve křesťanských školách alfa a omega.

XIII. Víře, lásce, naději ať učeno bývá ke skutkům.

XVI. Bohoslužbě vnitřní a zevnitřní by velmi nábožně se oddávali, k tomu vedeni nechť jsou všichni: by vnitřní bez zevnitřní nechladla, zevnitřní bez vnitřní nevrhla se v pokrytství.

XIX. A napomínány ditky buďtež, že nejbezpečnější cestou jesti cesta kříže, i že proto po ní napřed šel vůdce cesty Kristus, že na ni zove jiné, že po ní vede ty, kterým nejlépe přeje.

XX. Prohlédati pak k tomu, aby když tomu všemu učeno bude, nic odporných příkladů se nenalézalo, aby znamenali, kamkoli se obracejí, úctu k božství, šetrnost k náboženství, ostrůhání svědomí.

Neméně zajímavá jest hlava XXV., - která by byla s to zreformovati ve smyslu našem naše gymnasia. Zní: Chceme-li školy podle pravých pravého křesťanství pravidel naprosto přetvořené míti, že pohanské knihy buďte jest odbyti, neb alespoň opatrněji než posud s nimi se obíráti.

Nemohu pak si odepřítí nějaký výňatek z didaktiky Komenského hlavy XXIX. *Obraz školy národní* - kde praví: koncem i cílem národní školy bude, aby však mládež mezi šestým věku letem a dvanáctým (!) (či třináctým) tomu naučena byla, čeho by prospěšnost vztahovala se na život všecken!

Štěstí, že Komenský už nežije. Toho by noviny strhaly, že je pro snížení úrovně vzdělání — dle Lichtensteina neb Ebenlocha! (Hlučný potlesk a smích.)

Velectění! Vidíme před sebou zajímavý zjev 19. století, jemuž potomstvo jistě bude se diviti.

Na jedné straně vidíme celé zástupy učitelů Komenského, kteří dokonce i sochy jeho staví na ulice a na školy, a jsou při tom často až i fanatickými odpurci školy křesťanské, školy konfessní, kterým odporné jest každé vstěpování nábožnosti do srdcí dětí i v neděli, a obzvláště máystěva školy jen do dvanácti let. Na druhé straně však vidíme muže - nesvědomitými pisateli a zfanatisovanými čtenáři novin potupami zasypané a slepou záští za tupitele Komenského vyhlášené — kteří chtějí míti školu dle zásad Komenského zřízenou. (Výborně!) Jak je to možno? Při nyníější, odpadenu od Boha sputsované spoustě duchu, jest všecko možno. (Výborně!) Ale právě proti této spoustě duchu jest škola Komenského, škola křesťanská lékem nejlepším. A proto právě my čeští katolíci — ač s Komenským pokud ve svých spisech ukazuje se protestantem církve naší neznalým ve všech náboženských nankách souhlasiti nemůžeme, jsme nejupřímnějšími přáteli školy jeho a učitelé jeho jako paedagoga. Právě proto my katolíci, kteří ovšem v duchu své církve žádáme školu křesťanskou, žádáme tím v podstatě školu Komenského.

A proto volám: Kdo horujete o školu Dittessovu, o školu Haasnerovu, neberte jména Komenského nadarmo. (Výborně!) — Kdo jste nepřátely školy, která vštěpovati má nábožnost křesťanskou, nestavte na školu soch jeho. (Výborně!) Padá již, padá ta skraboška, která zevně ukazuje tvář Komenského, uvnitř však je to, co aby odstraněno bylo, pro milosrdenství Boží Komenský prosil. (Potlesk.) Ano předrazí! Komenský jest vám jen prostředkem ku snížení církve, ale duch váš daleko jest od něho. (Potlesk bouřlivý!) Dolu se skraboškou, a řekněte: Komenského škola se nám protiví, tak aspoň v něčem dojdete chvály — totiž v tom, že se nepřetvařujete! Učte se od těch, kteří praví: S užíváním Komenského ku potupám své církve nesouhlasíme, ale školu jeho schvalujeme! — a pak si dovoluji jednu otázku k našim liberálním vlastencům: Jste ctiteli Komenského, anebo nejste? Nejste-li, řekněte to zřejmě. — Jako muži něco té novinářské potupy snesete snad? A jste-li jeho ctiteli, kterak pak můžete se obávati, že škola dle jeho zásad zřízena, bude škoditi vlasti? Věděl bych, pámové, jednu radu pro vás: Prostudujte didaktiku Komenského (Výborně!) — z latiny přeložil ji professor Jos. Šmaha. Vydána byla ve velice svobodomyšlné knižtiškárně pana Rathouského v Rychnově n. Kn. I. P. 1883.

Nyní pak již končím, a to slovy apoštola říkoucího: Povstaň, jenž spíš, a osvíti tě Kristus. Ano! Kristus jest v každém ohledu pramenem osvěty — kde není Krista, tam bloudí rozum, tam slabne vůle, tam klesá osvěta, tam vrací se barbarství.

A proto volám: Povstaň lidé český, jenž v náboženském ohledu na mnoze ještě spíš, povstaň, národodrahý, žádej od zákonodárcu školu Kristovu, a budeš osvícen, vzdělán, posílněn, budeš žíti, a nepřátelé tvoji tě nepřemohou. A kdyby se ti podařilo vymoci si nejen snad školu pro děti, ale i školu střední a vysokou — Kristem proniknutou — pak by s obdivem na tebe hleděli bezbožectvím hynoucí národové ostatní, že k novému životu vstáváš z mrtvých, pak by přišel zase ten čas, kdy slavné Čechu jméno po celé Evropě bylo ctěno!

(Obrovský potlesk a souhlas. Jeho Biskupské Milosti blahopřáno.)

K řeči této byla navržena a za častého potlesku jednohlasně přijata **resoluce**:

1. Škola budiž pramenem dokonalé vzdělanosti, a proto veškero vyučování budiž proniknuto Bohem, jakožto nestvořenou pravdou, nejdokonalejším dobrem, nejvznešenější krásou.

2. Poněvadž jen křesťanství určitý pojem o Bohu a pevné přesvědčení o něm nejbezpečněji poskytuje, budiž škola nejen náboženskou vůbec, nýbrž pro křesťany rozhodně křesťanskou.

3. Poněvadž jen jedno křesťanské v církvi učení o Bohu a našem poměru k němu může býti pravým, poněvadž dle našeho přesvědčení jen katolické náboženství jest původním učením křesťanským, a poněvadž jen katolické křesťanství pravdu čistě podává, k dobru nejbezpečněji vede a krásu nejušlechtleji vzdělává — žádáme pro katolíky školu katolickou čili konfessní.

4. Poněvadž přirozeným zákonem rodiče mají právo i povinnost děti vychovávat, považujeme školu za zastupitelku rodičů, a tudíž jest nám škola beznáboženská nebo bezkonfessní proti právu a svědomí rodičů katolických.

5. Poněvadž pak stát má právo svých občanů chrániti, jest úkolem právního státu právo katolických rodičů chrániti a tudíž jejich církvi takový vliv na školu — zastupitelku rodičů — přáti, aby děti v řádné katolíky pro čas i věčnost vychovávány býti mohly.

6. Poněvadž pak dle našeho náboženství i státní moc zřízením Božím jest, a děti též užitečnými členy státu býti mají, nechť i stát užije školy, zastupitelkyně rodičů katolických, k účelům svým, ale nikdy v odporu proti náboženství katolickému.

7. Poněvadž pak nejlepší katolíci jsou též nejlepšími občany, nevyhledávej stát zbytečné nadvlády nad církví ani ve škole, ale obě moci, církevní i státní, spravujte školu k cílům svým na základě zákonů Božích v srdečné svornosti vedle sebe.

8. Jelikož národ bezbožný v nemravnosti hyne, a katolické náboženství nejpevnějším základem mravnosti jest, jelikož ono svědomitou oddanost k zákonnému panovníkovi za povinnost ukládá, jelikož katolické náboženství obětavou

lásku k vlasti vštěpuje a sobectví prázdné charaktery nejbezpečněji vychovává, vyjádřujeme své přesvědčení, že škola katolická jest též nejlepší školou vlasteneckou.

Na to pozdravil sjezd řídící učitel z Košátek p. Vaclav Spaček :

Vaše Biskupská Milosti! Vysoce důstojní pánové. Vysoce mrozené předsednictvo. Velectěné shromáždění!

Včera konala Jednota českého katolického učitelstva svou první řádnou valnou hromadu, kteráž mi uložila, abych po řeči nejdůstojnějšího pana biskupa krátkými slovy naznačil a vytkl snahy a cíle této naší Jednoty.

Učiním to. Velectěné shromáždění, zajisté nejvhodnějšími slovy, když řeknu: Vaše Biskupská Milosti, ty zásady Komenského, o nichž Jste zde pronuloviti ráčil, ty zásady jsou i zásadami Jednoty českého katolického učitelstva, jsou i zásadami každého katolického učitele, a ta škola, jež byla cílem snah Komenského, ta jest i cílem snah našich (Výborně!).

Mnoho se mluví o tom, velectěné shromáždění, že naší Jednoty nebylo třeba. Uvedu zde několik vět z referátu o schůzi jistého spolku, v němž se rokovalo o školském návrhu Ebenhoehovè. Tam se praví: „Navrhovatelům této změny nestačí tedy, jestli škola dle platného zákona vychovává dítky v mravnosti a pobožnosti: oni neuznávají možnost mravnosti, než pokud tato jest podřízena určitému vyznání náboženskému, ačkoliv celý vzdělaný svět ví, že mravnost jest pojem mnohem širší než náboženství, že v celém civilisovaném světě jest mravnost tatáž, ale náboženství různé, a že i člověk bez určité konfesse může býti mravným. (Smích.) Velectěné shromáždění, není mým úkolem, abych zde tato slova rozebíral a není toho ani třeba; mezi Vámi zajisté jsou mnozí, kteří nestudovali paedagogiku, ale to přece vědí, že Turek má také náboženství, ale že ta turecká mravnost, kterou on si na základech toho svého náboženství vytvořil, jest podivná mravnost a že se velice liší od mravnosti křesťanské (Výborně!). Hle, každé snad, kdo ani paedagogiku nestudoval, to ví — a pán, který ji

studoval, ten říká, že mravnost jest jedna a nemá co činiti s náboženským vyznáním. (Smích.)

A proč to uvádím? Jen proto, velectěné shromáždění, že jsem se dočetl těch slov v časopise, který nese jméno Komenského, zde jest, to slyšíme stále, ale kde jsou jeho zásady? Táže se: hlásal Komenský, že se má mravnost a zbožnost pěstovati na základě nějakého lidského zákona bezkonfessičního aneb na základě zákona Božského? A vytýká-li se katolíkum, že Komenského tupí, pak se opět táži, zda-li jej tupí ten, kdo za jeho zásadami jde, anebo ten, kdo se k nim nezná? A Jednota českého katolického učitelstva chce se bráti za cílem Komenského, a tím jest náboženská škola. (Výborně!)

Avšak o tuto školu vede se boj. Vaše Biskupská Milosti! Jménem těch katolických učitelů, kteří se shromáždili ve Vašem sídle k první řádné schůzi své Jednoty, jménem toho učitelstva vyslovuji Vaší Milosti nejhlubší oddanost. Račtež přijati ujistění toho učitelstva, že ono řídí se příkladem Vaší Milosti, chce býti pevným v boji o svaté právo našeho katolického lidu, za školu náboženskou, vědouc, že nikdo ještě nedosáhl vítězství bez boje, a že čím těžší boj, tím stkvělejší jest vítězství, a že v tomto boji, boji spravedlivém, bude naším pomocníkem sám Buh! (Výborně! Potlesk.)

Uděleno slovo panu Františku Vrbenskému, rolníku z Opočnice na Moravě. Pozdravuje sjezd ve jménu moravského katolického rolnictva a přimlouvá se za součinnost všech tříd. Prodělal dobu národního probuzení a zúčastnil se mnohých táborů a dobře poznává, jaký jest rozdíl mezi vlastenci pravými a vlastenci liberály. Nynější vlastenectví jest většinou vydělkářské. Prostá, upřímná a ze srdce pronesená slova řečníkova byla často provázena hlučným potleskem.

Na to pozdravil sjezd jménem katolíků ze Slezavy Ferdinand hrabě Chotek:

Když povstala zvěst, že v Hradci Králové bude se konati katolický sjezd, tu jako vlny po moři se rozechvěla radost po celé zemi naší, a vlny ty dorážely až

k horám šumavským. Lid šumavský jest ještě dobrý, a věrný jest, jak praví přísloví: Af to v světě jak chce chodí, lid Šumavský se neodrodí.« (Výborně!) Vincenciánské spolky, katolicko-politické Jednoty na pátý rok jsou v činnosti a stále ještě členu přibývá a jménem těchto Jednot a všech katoliku šumavských přimáším Vám srdečný pozdrav a přeji zdaru tomuto sjezdu! (Výborně!)

Následovala devátá a poslední slavnostní řeč

O otázce sociální,

kterou přednesl řečník v každé příčině dokonale, jak obsahem tak proslovením uchvacující, pan **Dr Rudolf Horský**.

Vaše Biskupská Milosti! Velectěné shromáždění!

Byl to Alexander, makedonský král, který k učiteli svému Aristotelovi pronesl jednou zvláštní přání. Privil, že by si přál, aby se mohl vznésti vzhůru k oblakům a s výšim těch viděti všechno, co lidé činí a slyšeti, co mluví. Bylo to podivné přání, které však nejen Alexandrovi, nýbrž i mnohým jiným napadlo a ještě dnes napadá. Ale dejme tomu, že by se toto nespřitelné přání na krásně někomu vyplnilo, co by člověk viděl a slyšel? Viděl by společnost dnešní rozervanou, viděl by divoký boj, v kterém jednotlivé stavy i jednotlivci o existenci spolu zápasí, slyšel by zoufalé výkřiky volajících o pomoc a důkladnou opravu dnešních rozháraných poměrů společenských a přesvědčil by se, že toto volání o pomoc a nápravu jest všeobecné, poněvadž všude panuje rozvrat a z něho vyplývající nespokojenost. To v plné míře uznáváme zvláště my, křesťanství sociálové, my však nespokojujeme se s pouhým voláním a planým křikem, nýbrž my také hledáme cesty, které z labyrintu dnešních společenských zápletek směřují a udáváme prostředky, kterými napravení zbledovaných dnešních poměrů k dobru veškerého lidstva se provede. A tu nastávají dvě základní otázky. Předně totiž: Kdo jedině jest schopen mohutně

zasáhnouti v tento světový rozvrat? A za druhé: Jak nápravu k opravdovému a trvalému dobru lidstva provést?

Na první otázku správně odpověděl i sám vůdce sociálních demokratů. Liebknecht, když pravil, že v dnešní světový rozvrat může účinně zasáhnouti jedniče světová moc a mocnosti takové, praví Liebknecht dále, jsou jen dvě a to: Církev katolická a sociální demokracie. Obě tyto světové mocnosti mají své plány a své zásady namnoze naprosto od sebe rozdílné a tu prý, končí Liebknecht, dojde jednou k rozhodnému boji mezi těmito dvěma mocnostmi o to, má-li svět býti buď katolický, nebo sociálně demokratický. Boj ten jest nevyhnutelný, jak ne jednou řekl i napsal socialistický poslanec belgický Definet*) a jak již dávno před nimi hlásal slavný biskup Ketteler. A kdo má oči k vidění, také skutečně musí pozorovati již dnes ono rozlišování se duchu, ono třídění se lidstva ve dva tábory, z nichž v jednom vztýčen jest kříž a v druhém prapor rudý. Veliká část lidstva však jest dosud nerozhodná, nechtějíc se uchýliti ani do toho, ani do onoho tábora, avšak nic naplat, běh událostí je k tomu donutí, že budou chtěj nechtěj musiti mezi oběma voliti a to možná, že velmi brzy. Proto třeba jest každému znáti zásady a cíle obou, aby mohl uvážiti a rozhodnouti se pak buď pro tábor jeden, nebo druhý. A tyto sociální zásady a cíle obou světových mocností chci právě vyložiti a vedle sebe postaviti, čímž zároveň zodpovím druhou otázku, jak lze totiž sociální nápravu k opravdovému a trvalému dobru lidstva provést.

Paralellu tu provedu v obraze. Ode dávna přirovnávali se národové k domům a společnost lidská k městu. I svaté písmo přirovnání toho užívá, nazývajíce národ israelský »domem Jakubovým . Má-li dům býti pevný, musí míti dobý základ, solidně stavěné zdě a řádnou střechu; schází-li něco z toho, dům se trhá a je na spadnutí. A taktéž i společnost lidská ku svému zdárnému trvání potřebuje dobrého základu a řádného staviva, jinak klesá a hyne. I dnešní společnost otřesena jest ve svých

*) Seule l'Eglise pourrait bien se dresser contre le socialisme . . . la lutte entre elle et le socialisme est fatale »Peuple« 10. octobre 1892.

základech a byne a odtud vychází také všeobecné volání po opravě, po rekonstrukci, či spíše po novostavbě společenských poměrů, a tu právě jímak tuto opravu provést chceme my, křesťanští socialistové, a jímak sociální demokraté.

1. Základem, na němž my chceme míti postavenou celou společnost lidskou, jest Bůh a Jeho svatá vůle. Tento základ jest společností lidské tak přirozený, že mohl zvolati již starý pohan Plutarch: Spíše postavíš město v povětří, než udržíš společnost lidskou bez víry v Boha. A proto Cicero mohl právem říci, že nalezneme sice města bez hradeb, bez divadel a tak dále, města však, kde by neměli známosti o bozích, nenalezujeme. Teprve moderní liberalismus začal stavěti společnost lidskou na základě čirého neznabožství. Liberální věda Boha nepotřebuje. Když Laplace podal svou knihu *Mechanika nebes* císaři Napoleonovi, a tento se ho potom tázal, proč v knize té o Bohu se ani nezmiňuje, odvětil Laplace: *Sire, je n'avais pas besoin de cette hypothese* — sire, nebylo mi třeba této hypotézy. Pyšná a rouhavá slova Laplaceova jsou pravidlem atheistickým vědatorum, a pak ovšem není divu, že nelíbí se jim ani stará pravda o stvoření člověka k obrazu a podobnosti Božímu a že nermomocí snaží se dokázati, že se ze zvířete vyvinul a že tedy nosí v sobě podobenství hovad. S takovouto vědou domnívali se činiti divy a zázraky v zušlechťování a mravním a společenském povznášení lidstva, a to na myslí maje zvolal Viktor Hugo: o jednu svobodomyšlnou školu více — o jeden kriminál méně! Ctím Viktora Huga jako slavného básníka, a slavnému básníkovi mnoho se dovolí a mnoho se přehlédne, ale tímto svým výrokem učinil Hugo přece neobyčejné básnické salto mortale, které se skutečností jest v křiklavém rozporu, poněvadž přes stále přibývání svobodomyšlných škol, kriminálů nejen neubývá, nýbrž přibývá.

Rozumí se samo sebou, že zásady atheistického liberalismu přenesly se i do parlamentu, neboť, nepotřebuje-li Boha vědátor, nepotřebuje Ho ani zákonodárce. A proto také mohl říci liberalistický právník Mohl: Des-

tero Boží není nám zdrojem práva *) Moderní parlamentarismus učinil zdrojem práva chuf nahodilé většiny, která může libovolně prohlásiti za bezprávi zítra to, co dnes učinila právem, a moderní parlamenty také dle toho vypadají a dle toho pracují. Mám však za to, že třebaš celé desatero Boží zahodily, dle toho, co se dnes v parlamentech děje, platnost alespoň jednoho příkázání chtěj nechtěj uznají, totiž: páté — ne zabiješ! Zásady liberalistického atheismu ujaly se i na poli národohospodářském, a jak zde působily, o tom výmluvnými slovy promlouvá sv. Otec náš v Dělnické Encyklice: Za převratu minulého století stará společenstva pracujících tříd byla zničena a v náhradu za ně nepřišlo žádné nové zřízení: státy se k tomu ještě stále více zlošfovaly křesťanských mravu a názoru, a tak se stalo, že řemeslo a práce vydány byly bez ochrany na pospasy nesvědomitosti boháčů a nezřízené zisťnosti konkurence. Peněžní umění moderního lichvářství přistoupilo k tomu, aby zlo ještě více zvětšeno bylo, a byt byla Církev lichvu častěji odsoudila, přece nenasytný kapitalismus bez přestání pokračuje, aby ji pod jinou škraboškou provozoval. Produkce a obchod staly se téměř monopolem jednotlivců, a tak dovedli toho někteří přílišní boháči, že pracující třídě uložili jho téměř otrocké. Tak líčí sv. Otec dílo atheistického liberalismu na poli národohospodářském. Ovšem, kde se zahodila víra v Boha, tam musí klesati i mravnost a dnešní liberalistické hospodářství také se na mravnost ani dost málo neohlíží. Ja, mit Moral baut man keine Eisenbahnen, řekl cynicky v pověstných chabrusových dobách Offenheim, a proto nemravná špekulace dostala od liberálu plnou svobodu. Avšak páni liberálové brzy se zalekli následku své stavby, kterou prováděli na atheistickém základě, zvláště když viděli, že lid, který učili, že se nemusí báti Boha na nebi, přestává se báti také liberálních pánu na zemi, a že týž lid, ztrácíje respekt před zákony Božími, ztrácí zcela přirozeně i respekt před zákony lidskými, a že závistivě a lačně pokukuje po wertheimkách, do nichž

*) Staatsrecht II. str. 385.

nesvědomy liberální vyřídiluchové ukládali v zlato proměněný jeho pot. A právě tento strach o wertheimky dohnal pány liberály k prapodivné zásadě, »vzdělanec a pánům, že prý sice náboženství netřeba — rozuměj, aby jim nepřekáželo dle jejich choutek žítí a lidu ukládati jeho otrocké — lidu ale že náboženství jest třeba — rozuměj že jen k tomu, aby měl respekt před peněžným pytlem vyřídiluchu. Tu však vystoupili sociální demokraté, tito dědicové liberálů a zcela logicky řekli: Ne tak, nýbrž, když nepotřebují náboženství páni, nepotřebují ho také kmáni, a proto končil socialista Dupont třetí socialistický kongress v Bruselu slovy: wir wollen keine Religion mehr — my nechceme žádného náboženství více — a proto mohl Bebel v říšské sněmovně německé vícekrát zvolati: Wir erstreben den Atheismus — my se domáháme atheismu. Sociální demokracie tedy chce společnost lidskou postavit na neznabožský základ. Já, jak vůdce socialistů belgických Anseele prohlásil. Bůh jest lží a nepřítelem*), a ona chce zničení náboženství, jak její předák Vandervelde na schůzi o 1. máji 1892. v Namuru veřejně vyznal**). Ovšem že k zaslepení neprozíravých lidí užívá sociální demokracie známé frase: náboženství že pokládá za věc soukromou, privátní, ale proti této frasi se rozhodně postavil sám zakladatel sociální demokracie Marx v brožuře Kritik des gothaischen Program's, a také hned první socialistický manifest pro potlačení víry a svobodu nevěry — Freiheit des Unglaubens — se vyslovil. A proto, když nám sociální demokraté budou předstíratí svou frasi, řekneme: ano, vám jest náboženství věcí »privátní«, jen že toto slovo »privátní« odvozovati dlužno od slovesa privare, které znamená: někomu něco násilně vzítí, někoho o něco oloupiti a to vy právě činíte, že lid o víru olupujete, násilně Boha z jeho srdce vypuzujete.

A tážeme-li se, kam to dojde se společností lidskou, bude-li celá postavena na neznabožských základech, jak

*) Dieu est l'ennemi, Dieu est le monogoe: na kongressu de Gand 1877.

**) Le bilan rouge, Bruxelles p. 9.

socialní demokracie k tomu pracuje? Na to odpovídám starým latinským pořekadlem:

Tolle Deum, tollis hominem,
tolisti hominem, tolisti ordinem,
sola remansit bestia. *)

A co tato Boha a společenského řádu zbavená bestie umí, to dokázala zvláště ve veliké revoluci francouzské a v pařížské komuně, kdy vyčenila krvavé své tesáky a spáry svými rozsápala všechno, co se jí v cestu stavělo. Bestie se neohlíží ani na mravnost, ani na pořádek. Co jest liberálnímu mravnost, co jest jinému cnost a hřích? Jsou prý to pouhé výrobky, jako víno a vitriol, jak Taine dí, dokládaje, že hříšným býti není právě tak nemravným, jako býti lrbatým**). A co jest mravnost socialní demokracii? Něco subjektivního, řekl Marks, tedy věci libosti a chutě. Jak talešné, jak zhoubné to zásady. Sám pověstný Robespierre se následku těchto zásad zděsil a proto dne 7. máje 1794. v Konventu zahřimal: Mravnost jest závislá na ideji Boha a ničení tuto ideu jest tolik, jako znemravňovati národ***).

Proto my křesťanští socialové nechceme, aby základy společnosti lidské stály na písku atheismu, nýbrž domáháme se toho, aby základy ty stály na skále a skalou tou jest jedině Kristus a Jeho svaté náboženství. A za tou příčinou jsme na svém sjezdu v Litomyšli prohlásili takto: Katolické dělnictvo československé, uznávajíc náboženství Kristovo za základ dobře spořádané společnosti lidské, za zdroj pravé osvěty a za záruku jejího časného i věčného blaha a přesvědčeno jsouc, že otázka socialní dá se rozluštití jen za spolupůsobení náboženství: chce působiti k tomu, aby veškeren život v rodině, obci i státu proniknut byl duchem křesťanským. †)

»Zpátečníci — zpátečníci! slyším v duchu volati kde kterého liberálního nobsledu. Tedy jsme zpátečníky,

*) Odstraň Boha, odstraňuješ i člověka; odstranil-li jsi člověka, odstranil jsi i pořádek a zbude jedině šelma.

***) «La vice et la vertu sont des produits, comme le vin et le vitriol. Il n'est plus pas immoral d'être vicieux, que d'être bossu».

****) La morale est liée à l'idée de Dieu, l'effacer, c'est démoraliser le peuple.

†) Program, odstavce III.

kterýmžto titulem nás poctívají naši nepřátelé již dlouhá leta. Patrně neznají mistrovské odpovědi, kterou takovýto liberálním volavkám dal slavný náš katolický spisovatel, Alban Stolz. Šlo jednou několik lidí po tmě a zbloudivše s cesty, dostali se do bahnitého močálu. Sotva jeden z nich to seznal, pravil: Zašli jsme do bahna, musíme zpět! — Cože? ozvali se za ním hlasové, snad nechcete býti zpátečníky? Nikoliv zpět, jdu dále ku předu! — Šli tedy dále ku předu a byli za chvíli v močálu až po pás. Rozumnější pravili: není možno jíti dále, chtěj nechtěj musíme zpět, a vraceli se. «Hledte zpátečníky», volali na ně druzí, hauba jim, my, rozhodní přívrženci pokroku pujdeme za každou cenu jenom v před a nikdy zpět! A šli opět dále a za nedlouho vlezli v bahně po krk. Tento pokrok opět některé z nich ale značně ochladil, že začali reptati a konečně pravili: «nechceme-li utonouti, nezbyvá nám přece nic jiného, leč že se musíme vrátiti na starou cestu. Vrátití? vzpírali se ostatní »za žádnou cenu se nevrátíme, byť nás to stálo i život náš!». A šli dále do bahna hloub a hloub.

Obraz tento charakterisuje znamenitě dobu naši.

Atheistický liberalismus nechce slyšeti slov Spasitele volajícího: Já jsem cesta. on opustil tuto jediné pravou cestu a výsledek ukázal se ten, že zabředl do bahna mravní a hmotné bídy. Rozumní lidé ovšem volali a volají: Vizte, kam jste lidstvo zavedli, lidstvo vězí ve společenské mizerii již až po krk a nic platno není, ono musí se vrátiti na pravou cestu, nemá-li na dobro zahynouti. A jakou odpověď dávají nám zliberalisovaní matadoři? Právě takovou, jako oni bláhovci v bahně tonoucí:

Nikoliv, vrátiti se nesmíme, toť by bylo zpátečnictví a my zpátečníky nikdy nebudeme.« A ani to jich neleká, když vidí, bude-li lidstvo do bahna atheistického liberalismu zabředati ještě dále, že to bude státi existenci a životy i oněch liberalních matadorů; oni slepě ženou lidstvo a sebe do zkázy a co nejpodivnějšího při tom jest, že při této patrné své slepotě mají sebe za non plus ultra osvícence a pokrokaře, nás pak a všechny, kteří nechceme za nimi jíti, prohlašují za tmaře a zpátečníky.

A tu těmto pánum pravíme: Převertili jste význam slov, říkající světu tma a tmě světlo, pokroku zpátečnictví a zpátečnictví pokrok a proto, jsouce stoupenci pravého pokroku, který z Boha vychází a k Bohu vede a chodíce ve světle svaté víry naší, nezbáme toho, jsme-li za to ve vašich očích tmáři a zpátečníky. Ano, my chceme, aby se šlo k Bohu nazpět, aby vrátilo se k praktickému plnění Jeho vůle a chceme to tím úsilovněji, poněvadž jsme o tom přesvědčeni, že z nynějších sociálních zápletek nevede jiná cesta leč cesta návratu k Bohu. Sám Guizot, tedy svědek naprosto nepředpojatý, již před pul stoletím zvolal: Čím více sociální hnutí se zmáhá, tím více na jevo vychází, že lidská moc nestačí lidstvo vésti, k tomu třeba jest Boha. Ano, Boha třeba jest společnosti lidské, která bez Něho bude vždy bídná a rozervaná a jen s Ním a v Ním blažená. Proto také veliký vědator novověku, Pasteur, určil si za svůj náhrobní nápis slova: Šťasten ten, který Boha v sobě nosí a jemu slouží, tomuto ideálu krásy, ideálu umění, ideálu vědy, ideálu vlasti, ideálu cností evangelických. Věděl zajisté a přesvědčen byl o staré pravdě, kterou Duch sv. v žalmech prohlásil: nebude-li Hospodin stavěti domu, marně pracují, kdož staví jej a nebude-li Buh a Jeho svatá vůle základem celého našeho společenského i soukromého života, že každá jiná stavba jest stavbou na písku, která se shroutí a pád její že bude veliký.

Kristovo náboženství jest tedy základem, na kterém chceme znovu postaviti společnost lidskou. A nyní si všimneme čtyřech hlavních zdí, z nichž chceme budovati pevnou sociální stavbu její.

2. První zdí jest autorita. Autorita musí býti v každé rodině, obci, státu i celé společnosti lidské vubec a bez autority nastane všude rozvrat a rozklad. To jest věc tak přirozená a tak jasná, že zbytečno to dokazovati, poněvadž každý rozumný člověk to vidí, že na autoritě založeno jest všechno vychovávání a vzdělávání člověka a všechen společenský řád vubec. Autorita však nesmí viseti ve vzduchu, nýbrž musí opřena býti o něco pevného, nelybného, abych tak řekl, o určitý Archimeduv

hod. to jest. o autoritu absolutní, svrchovanou. A touto svrchovanou autoritou jest Bůh sám. On, abych se sv. Augustinem mluvil, svět stvořiv pro člověka, člověka stvořil pro Sebe a v nevyzpytatelné Své moudrosti jako svrchovaný Tvorce a Pán člověčenstva určil: chei tě, člověče, míti takovým a takovým. Uznáš-li nad sebou autoritu Mou a poslechněš-li Mne, dojdeš svého šťastného cíle, jinak zbloudíš a jsi ztracen. To jest onen kategorický imperativ, o němž filosof Kant tolik mluvil a psal a který zní krátce: člověče, ty máš — du sollst — ty jsi povinen uznati nad sebou autoritu Boha a plniti Jeho svatou vůli. Proto také všechna autorita lidská jest závislá na autoritě Boží a jen potud jest autoritou, pokud s autoritou Boží souvisí. Dle této zásady vychází všechna autorita světská, tedy autorita rodiču, učitelu, vládcu z autority Boží, oni jsou naprosto povinni svěřený sobě lid spravovati a vésti dle vůle Boha. Takový jest přirozený autoritativní řád.

Řád tento se však znelíbil atheistickému liberalismu a proto též liberalismus, který ze svého programu odstranil Boha, odstranil z něho i autoritu Jeho. Jednal zcela konsequentně dle známé zásady římského práva: *cujus respuitur persona, respuitur et sermo*. Ale čí autoritu postaviti za svrchovanou, když bez autority vůbec společnost lidská existovati nemůže? Filosof Hegel napsal o tom celou knihu a praví: svrchovanou autoritou budiž stát. Dobře, ale kdo určuje tuto autoritu státu? Odpovídá se: vůle lidu, lid jest sám svým králem, svým souverainem. Jak prolhaná jest to frase, byť sebe více se leskla. My to dnes vidíme, že nerozhoduje ve státech vůle lidu, nýbrž vůle jiných elementu, kteří dovedou si ne vždycky čestným způsobem získati nahodilé většiny, která pak rozhoduje dle jejich diktanda.

Socialní demokracie slibuje v té věci prý nápravu. Její zásadou jest zničení autority vůbec, jak jí to freimaurerie našeptala a jak to pro forma pověstný svobodný zednář Findel hájil: *Zerstörung des Autorität-principis*. Ona praví, že nechce uznávati ani pána na nebi, ani pána na zemi, lid sám že opravdu bude svým pánem.

Jak z toho patrně, točí se sociální demokracie v kolečku — *circulus vitiosus* — a zatočila se na totéž stanovisko, na kterém dnes stojí liberalismus. Avšak již Bakunin v roce 1872. k tomu poukázal, že sociální demokracie jest v naprostém rozporu s touto svou zásadou, když praví, že jest proti každé autoritě a proti každé vládě*) a když se při tom přece jmenuje a chce býti demokracií. Neboť, co jest to demokracie? *Démós* znamená lid a *krateín* vládnoucí, tedy demokracie znamená vládu lidu. Lid ale nikdy nebude tak sjednocen, aby všichni chtěli jednomyslně totéž; vždy budou strany a rozpory a tedy i v sociálně demokratické společnosti bude vlastně vládnoucí nahodilá většina, která bude dělati autoritu a tyranisovati sebe i menšinu. A jak bude tyranisovati, o tom též Liebknecht pěknou podal perspektivu svým známým výkřikem: *wer nicht pariert, der fliegt hinaus* — kdo neposlechne, ten vyletí. Ale kam? V tak zvané *Zukunftstaatsdebatte* napověděl to Bebel, že do hladomorny, neboť, kdo nebude poslouchat, nedostane prý jíst. Socialistický předák francouzský Chauvin pak dokonce prohlásil, kdo se červeným v cestu postaví, ten že bude zastřelen.***) Bude to tedy autorita hrozná, jak to pravil sám předák sociálních demokratů Louis Blanc v knize: *Histoire de dix ans.* — Všechno, co odstraňuje svrchovanost Boha, podporuje svrchovanost kata.***) A kam to důsledně povede? Tam, kam v posledních svých slovech pověděl anarchista Ravachol, že totiž ten, kdo jest proti autoritě jakékoliv, musí zavrhnutí i autoritu většiny a uznati jedině každý autoritu svou, to jest, státi se anarchistou.

My křesťanští socialistové dobře vidíme tyto děsné konce, ku kterým vede podkopávání a odstraňování svrchované autority Boží a ku slovu Sokratovým, která dal v odpověď na otázku: kdy bude na světě dobře? — až budou lidé poslouchati úřadu a úřadové zákonu, dodá-

*) Liebknecht ve »Vorwärts« 1882, čfs. 12.

**) *Tout ceux, qui nous barreront la route, nous le fusillerons.* »Peuple Fr.« 1896, čfs. 109.

***) *Tout ce, que l'on retranche dans l'Etat à la souveraineté de Dieu, on l'ajoute à la souveraineté du bourreau.*

váme: a zákonodárci až budou poslouchati Boha a dělati zákonem jen to, co se s vůlí a autoritou Boží srovnává. A proto, jestli socialisté prohlašují, že to nesmí býti Duch svatý, který by províval celou společnost lidskou*), prohlašujeme my, že právě musí to býti Duch sv. a nikoliv atheistický duch satanův, který autoritou a láskou Svou pronikati musí všechny vrstvy lidstva, má-li a chce-li skutečně lidstvo dosíci opravdového blaha a štěstí. A proto přední základy společnosti lidské musí býti autorita z Boha vycházející a s Ním spojená.

3. Společnost lidská skládá se ze samých malých společností a těmi jsou rodiny. Rodina jest tedy základem společnosti lidské. Jaké rodiny, takový národ, takový i svět. Znič rodiny, zničil jsi národy, pozvedni rodiny, pozvedl jsi i národy. Toť pravda tak nepopíratelná, že sám Napoleon Veliký na otázku, jak by se dalo pozdvihnouti blaho a štěstí národa, odpověděl: pozdvížením blaha a štěstí rodin. Dobře spořádaná společnost lidská musí tedy míti dobře spořádaný život rodinný a toť právě jest druhá hlavní zeď naší stavby. K dobře uspořádané rodině náleží pak toto trojí: svatost, jednotu, nerozlučnost.

Společnost lidskou vidíme dnes rozervanou: a jakž by rozervanou nebyla, když jest rozvíklán základ společnosti, rodina? Liberalismus má smutnou o to zásluhu, že především stírá s rodiny gloriolu, totiž svátostnost a jako posledně i v Uhrách učinil, zavádí pouhý civilní sňatek. Zapřeháním ženy do továren, rozšiřováním demoralisace, hlásáním nevázanosti, holdováním náruživosti a chtíčům uvolnil i jednotu i nerozlučnost rodiny. Zde třeba nápravy, než se zeď rodiny na dobro sesuje.

Socialní demokracie ráda k tomu poukazuje, kterak rodina jest dnes v mnohých vrstvách rozvrácena. Každý by tedy očekával, že socialní demokracie za přední a hlavní úlohu svou si položí nápravu rodinného života na mravních základech svatosti, jednoty a nerozlučnosti manželství, ale my vidíme, že právě naopak činí a život ro-

*) - Vorwärts- 1897, čís. 130.

dinný nejen že napraviti nechce, nýbrž k úplnému zničení jeho pracuje. Na dukaz alespoň některé doklady toho uvedu. V pověstné knize své »Die Frau *) vykládá Bebel, že manželství jest smlouva privátní, do které nikomu nic není a která, kdykoliv jedna strana tomu chce, vždy jest rozvížitelnou. Aby pak o tom žádný nepochyboval a v nejistotě nebyl, jaký jest ideal socialnědemokratického manželství, učinil o tom ve spolku berlínském »Frauen und Mädchenverein Bebel celou řeč, v níž pravil, že musí se lidstvo vrátiti k puvodnímu stavu, kdy prý byla úplná rovnost mezi mužem a ženou, kdy nebyl žádný rozvod, ani rodina, poněvadž nebylo žádného manželství, kdy se nikdo neptal po otcovství, které vlastně nemohlo býti dokázáno, nýbrž kdy jen mateřství bylo zjevným**). V podobném smyslu vyslovila se na schuzí žen v Paříži socialistka Minkova, dokazující, že manželství prý jest věcí tak soukromou, že se do ní nesmí plésti ani církev ani stát. Minková mluvila jen to, co z kazatelů zneuctěných chrámu mluvili komuardi v roce 1871, a jejich pomocnice, tak zvané hyeny revoluce, jak o tom člen akademie věd Du Camp v díle svém *Convulsions de Paris* zevrubněji vykládá. Ano, dle socialně-demokratického receptu: manželství musí býti úplně potlačeno, poněvadž jest otroctvím, jedině svobodná láska ženám vrátí neodyvislost a dustojnost. Tak hlásá pedagog socialních demokratů, pověstný Robin***).

Za takových poměrů musí ovšem změněna býti tvářnost celé domácnosti. Děti v domácnosti nebude, ty prý si hned od malinka na starost vezme stát a bude je vychovávat sám; o pořádek a čistotu také nebude třeba ženě se starati, poněvadž bude žena na politickém a národohospodářském kolbišti stejně zápoliti s mužem a majíc s ním stejná práva, nebude vázána žádnými zvláštními

*) str. 338 a dále.

***) Nur in den Urzuständen, wo überall Kommunismus herrschte, da war vollständige Gleichstellung zwischen Mann und Frau vorhanden. Damals gab es keine Scheidung, noch Familien, weil es keine Ehe gab. Aus diesem Grunde kam auch die Frage der Mutterschaft in Betracht, da die Vaterschaft nicht nachgewiesen werden konnte. »Vorwärts« 1894 čs. 280.

***) Le mariage est une servitude, qu' il faut supprimer et seul l' amour libre donnera aux femmes l' indépendance e la dignité. *Peuple Fr.* 1896 čs. 100.

domácími povinnostmi. Praní prádla, čištění a topení bude centrální, o jídlo pak parní kuchyně se postarají, kde jedna žena pohodlně pro tisíc lidí uvaří. (Hlučná veselost mezi přítomnými dámmi). Velectěné dámy smějí se při tomto líčení, já však připomínám, že tak věci líčil veliký prorok sociální demokracie, Bebel, ve své řeči v Königsberku. Já ovšem kuchyni nerozumím, avšak ctěné dámy samy ať posoudí, zdali a v jaké míře jest Beblovo líčení možné. Bud' tomu ale jak bud', z toho všeho vyzírá, že sociální demokracie nejen že dnešni rozvrat v rodinách napravití nemíní, nýbrž naopak ještě až do úplného zničení rodinný život podvrátiti chce. A proto my křesťanští socialistové stavíme se na odpor těmto plánům, které by ženu učinily nikoliv mravně svobodnou, nýbrž otrokyní všeliké nevázanosti a jsme přesvědčeni, že všechny řádné ženy v přední řadě se proti socialistickým plánům svorně s námi na odpor postaví a na reorganizaci rodiny na základech křesťanských pracovati budou.

4. Stavby, toť třetí hlavní zeď společenské budovy. Společnost lidská povolána jest k práci a to práci takové, která Bohu jest ku cti a lidstvu ku prospěchu. Práce sama pak dělí se na dvě veliké větve a to práce hlavou a práce rukama. Dle toho dělí se také pracující člověčenstvo na dvě skupiny, totiž, pracovníky na poli práce duševní a pracovníky na poli práce hmotné. Obojí práce jest nutná a obojí stejně šlechetná, a proto také Kristus Pán obojí práci posvětil. Sám do třiceti roku třímal v ruce nástroje tesařské, pracoval tedy rukama a tím posvětil práci hmotnou. Ve třiceti letech odložil tesařskou širočím a stal se učitelem lidstva, veleknězem a vrchním jeho pastýřem; pracoval tedy duchem a tím posvětil práci duševní. Za příkladem svého Spasitele i církev katolická vždy činila a číní, posvěcujíc a podporujíc obojí druh práce. Umění a věda vždy byly v Církvi katolické domovem a práce hmotná vždy neméně byla vážena. Nejlepším toho dukazem jest, že katolická Církev pro ty, kdož v kterémkoliv z obou oboru práce vynikli, měla stejný čestný titul, totiž titul mistr. Vedle mistru svobodných umění byli mistři v řemeslech a jak Janssenovy

dějiny dokazují, měli pracovníci duševní s pracovníky řemeslné práce nannoze i stejná práva a privilegia. Jak vysoce ctěn byl stav rolnický a dělnictvo zemědělské spis *Altelsässische Familie* zevrubně dokazuje. Poměvadž ale není možno, aby v duševní práci byl každý polyhistorem, aby totiž uměl a znal všechno, a rovněž není možno, aby i hmotnou práci každý dokonale prováděl, jest to již samo sebou přirozno, že se tvoří odbory jednotlivých druhu práce a odborníci každého tohoto druhu tvoří pro sebe stav. Jest tedy rozdělení pracujícího lidstva na stavy zcela přirozené a jednotlivé stavy bohumilé a lidstvu prospěšné práce tvoří třetí základní zeď společenské budovy.

Avšak i tato zeď jest dnes nannoze rozpukaná a místy silně porouchaná a lroží naprostým sesutím. A kdo to zpusobil? Jest to opět ten starý známý nepřítel člověčenstva, atheistický liberalismus. Kdežto dle vůle Boží jest práce člověčenstvu dána, aby mimo jiné z ní byl živ, učinil z ní liberalismus svou dojnou krávu, aby na úkor pracujícího lidu jen sám zní bujněl a tučněl. Jako svudcové pod horou Sinai odvrátili lid od Boha a postavivše mu tele zlaté, volali k němu: ejhle, toť tvuj buh, tak i moderní svudcové lidu, odstranivše Boha, postavili zlaté tele vyděračského kapitalismu, volajíce: ejhle, toť moderní buh, jemuž sloužiti bude celý svět. A pod stítem tohoto zlatého telete moderní hospodářství ihned začalo a výsledek jeho ukázal se býti ten, že z rolníka stal se otrok obilní bursy, z řemeslníka otrok velkokapitalistických závodu a z dělníka proletář, vydaný kapitalistickému systému na milost a nemilost. Existence samostatných stavu jest podryta a řady proletariatu na poli duševní i hmotné práce rostou měrou úžasnou

Socialní demokracie ráda na toto lymnutí jednotlivých stavu společnosti lidské poukazuje, nuže a co chce učiniti k jejich zachráněni a povzneseni? Slyšme!

Bylo to v roce 1895, kdy na sjezdu svém ve Vra-tislavi socialní demokraté slavně prohlásili, že pro zachování stavu selského praničeho neučiní. Af to seiláci vědí, volal starý Liebknecht, že jako stav jích nikdy

zachrániti nechceme. *) Babel pak hned na to potvrdil výrok Liebknechtových slovy, že zachování stavu rolnického bylo by prý proti sociálně-demokratickému programu.**) a proto k návrhu Kautského přijata resoluce, aby se pro zachování stavu rolnického pranic nečinilo. Sociální demokracie chce tedy mít rolníka naprosto ožebračeného, který by byl pouhým židovským nádenníkem v červeném státu budoucnosti a který by pak místo dnešních daní, jež mu notnou část výtěžku jeho práce z kapsy berou, odváděti musil daně socialistické, jež by mu sebrali všechno a ponechaly mu jen tolik, kolik má káranec v káznici.

Co chce učiniti sociální demokracie pro řemeslníky?

Malořemeslnictvo zasvěceno jest smrti, toť obyčejná fráze, s kterou shledáváme se v socialistických časopisech***), neboť, jak Vorwärts 1897 čís. 98 vykládá (velkovýroba jest v každém ohledu lidstvu prospěšnější, než celé řemeslo. Čeho dobrého k zachování svého stavu může tedy očekávati řemeslnictvo od strany, která takové zásady má a hlásá?

Však ani dělnictvo nic utěšeného s této strany nečekává. Sociální demokracie, jak její předák Schönkank vykládá, své naděje na vítězství klade v soustředění kapitálu.†) Ona tedy tomu chce, aby na jedné straně byla hrdka boháčů, jimž by náleželo všechno a na druhé straně aby byla nepřehledná armáda samých proletářů. lidí to, jak veliký biskup Ketteler pravil, s prázdným srdcem, prázdným žaludkem a prázdnou kapsou, ona k tomu přímo a vším úsilím pracuje, aby celý svět byl sproletarisován, i táže se každý rozumný člověk: může za takových vyhlídek dělnictvo očekávati spásy své a pomoci od strany, která šmahem chce je strčiti do proletářské haleny a

*) „Man muss es den Bauern klar machen, dass wir es als Klasse nicht retten wollen.“

***) Konservierung der Kleinbauer würde unserem Programme widersprechen.

****) Viz na př. „Neue Welt“ 1896 čís. 7.

†) „Die Sozialdemokratie vor allem setzt ihre Siegeshoffnungen auf die Konzentration des Kapitals.“ Vorwärts 1897. čís. 129.

učiní je otroky velkokapitálu, který by pomáhal shrabovat na jednu velikou ústřední hromadu?

Socialní demokracie nechce vůbec žádných stavů, žádných tříd, ona chce boj, zuřivý, vyhlazovací boj třídů mezi nimi, poněvadž její plány jen tímto bojem dají prý se provést. *) Až tedy lid bude naprosto ožebračen, až vyhlazeny budou všechny rozdíly stavů, až přestane rozdíl mezi člověkem intelligentním a hlupákem**), až všechen lid bude čirým proletariátem a bohatství bude na jedné hromadě, na jejímž vrcholu seděti budou Singrové a Adlerové, pak bude socialní demokracie u svého cíle. Děsný to cíl!

Kam se tedy má ve svých stavech hynoucí společnost lidská obrátiti? Kam se má obrátiti zvláště rolnictvo, řemeslnictvo a dělnictvo, kteréžto stavy nejvíce v záhubu klesají? K liberálům? My nepotřebujeme sedláku prohlásil v dolnorakouské sněmovně pověstný Auersperk.***) K socialním demokratům? Dne 3. července 1897 dokazoval v dlouhé řeči předák jejich Jaures ve sněmovně francouzské, že socialní otázka dříve rozluštěna nebude, dokud nadobro neklesne maloroľník a malořemeslník a dokud nebude zavedena společenská velkovýroba jak v industrii tak i v oekonomii. Proto volá socialní demokracie ku středním stavům: nic platno, vědecký socialismus Marxův a Engelsův dokazuje to nezvratně, že vám není pomoci, vy musíte umřít. Ano, umřít, lehce to vědecký socialismus řekne, kde ale mají střední stavy nabrat k umírání chuť?

Napadá mĕ rozkošná anekdota, která se vypravuje o slavném praclatu Kneippovi. Přivezen byl k němu člověk těžce nemocný a velice si nařikal, že sběhl celĕ řady lékařů a klinik a že konečně mu na berlínské jedné klinice řekli: člověče, vám není pomoci, věda lékařská pro vás uzdravujícího léku více nemá, vy musíte umřít. Kneipp, prohlédnuv ho dukladně pravil: já bych si troufal vás

*): Nur durch den Klassenkampf des Proletariats lassen sich die sozialistischen Ideen verwirklichen. - Vorwärts 1897, č. 127.

**): Frau - str. 285.

***): -Wir brauchen die Bauern nicht.

vyléčiti ale jen přirozenou cestou, ne vědecky. A tu onen nešťastník uchopiv Kneippa za ruku, rychle zvolal: prosím vás, ujměte se mne, já chci raději nevědecky býti uzdraven, než vědecky umřít. Podobně by zajisté zvolaly všechny stavy, které hynou a kterým tak zvaný vědecký socialismus Marxův jen smrt přisuzuje. Kdo ale si troufá pomoci těmto stavům klesajícím? My, křesťanští socialisté. Čtěte programy naše, litomyšlský a pražský, čtěte náš program rolnický a přesvědčte se, že programy tyto, na křesťanských zásadách zbudované, jistě i pomoc i záchranu přinesou, poněvadž dle nich práce má a musí vyrvána býti z otroctví velkokapitalistických špekulací a musí navrácena býti pracovníkům, kteří sami nad svými výrobky a cenou jejich rozhodují.*) My křesťanští socialisté chceme, aby zachovány byly stavy a třídy společnosti lidské, pokud pro dobro a blaho její pracují, neuznáváme však, jak jsme v Litomyšli prohlásili, za třídy společnosti lidské všechny skupiny kapitalistické, které se ustavily na základech pouhého sobectví, za účelem společného utlačování a vykořisťování dělnictva ve svůj prospěch, jakož i odsuzujeme každou nespravedlnost od ostatních tříd společnosti na dělnictvu páchanou.**)

5. Čtvrtou základní zlí řádné společenské budovy jest soukromý majetek. Soukromé majetnictví jest tak přirozené, že shledáváme jej ve všech dobách a u všech národu. Dokud jest rozdíl mezi já a ty, dotud bude rozdíl mezi mým a tvým. A rozdíl ten byl, jest a bude, co svět světem bude státi a proto nikdy soukromý majetek nepřestane, poněvadž stojí na základech přirozených a tedy naprosto nezvratných.

Především ale třeba, abych krátce vložil správný názor o majetku s našeho stanoviska. Svrchovaným pánem všehomíra a tedy i naší země a všeho co na ní jest, není nikdo jiný, leč sám Bůh: On jest tvurcem a tedy i majetníkem jejím. On jediný má svrchované právo rozhodovati nad ní. Ve Své nevyzpytatelné dobrotě a lásce dal

*) Litomyšlský program odstavce 5.

***) Tamtéž odst. 2.

nám lidem tuto zemi v užívání a obdělání nás bystrostí rozumu, abychom mohli panovati nad ní, zároveň však projevil Svou vůli, jak toto panství prováděti máme. My nejsme tedy suverainy, nýbrž suzerainy, to jest my jsme ze všeho svého majetku zodpovědni Bohu, svrchovanému Pánu. Nemá tedy člověk nakládati s majetkem dle vůle své, nýbrž dle vůle Boží, nemá jej hromaditi dle chuti své v jedny ruce, při čemž veliké množství spolubratří jeho by chudlo, nýbrž dle slov Spasitelových má činiti si přátele z umonou nepravosti, to jest soukromého majetku svého užívati má nejen k dobru svému, nýbrž i k dobru svých bližních. Proto s křesťanského stanoviska zavržena jest jak lakota, tak i marnotratnost. Opravdový křesťan ví, že soukromý majetek v rukách jeho jest hřívnou od Boha mu svěřenou, ze které musí Bohu vydávati počet, jak jí užil pro dobro své a bližních svých a běda mu, jestli ji pouze pro sebe zakopal.

Liberalismus stojí však v přímém rozporu s tímto názorem křesťanským. On hlásá, že majetník jest naprostým, nikomu nezodpovědným pánem svého majetku, s nímž může prý nakládati úplně dle své libovůle; nechce-li, nemusí prý oseti svá pole, byť následkem nedostatku obilí lidé hladem zmráli; je-li mu líbo, založí podnik bez ohledu na to, že jím tisíce lidí zničí, zkrátka, dle liberálního názoru jest majetek v úplně moci svého majetníka. Na těchto liberalistických zásadách založeno jest celé moderní národohospodářství, které ovšem děsné má následky. Surové, bezohledné sobectví vládne dnes ve světě zliberalisovaném a stále rostou řady proletáru, lidí to, jak slavný Ketteler pravil, s prázdným srdcem, prázdným žaludkem a prázdnou kapsou, a poměry společenské jsou tak rozrušeny, že se zdá, jakoby nebyla daleka katastrofa. Kdo to napraví?

My! volají sociální demokraté. A čím? Odstraníme majetek soukromý a zavedeme majetek společenský a společenskou výrobu. Neboť, jak předák sociálních demokratů, Jaurès, dí, soukromý majetek jest právě příčinou všeho společenského zla*) a tudíž, jak jiný předák, Ferri, dí

*) La propriété individuelle c'est la cause de tous les maux sociaux.

vreholí sociálně demokratický program v tom, aby odstraněno bylo soukromé vlastnictví.*)

Dle sociálně demokratického receptu budou tedy míti všichni všechno a žádný nic. Při kollektivismu a z něho vyplývajícím kommunismu bude moci každý zvolati tak, jako onen muž, o němž se vypravuje, že vystoupil na Říp a rozhlížeje se kolem zvolal: Ty rozkošné dědiny a města, ty rajske nivy, ty stříbropěnné řeky, ty šumné lesy, to všechno — všechno je sice naše, nic z toho ale není moje! —

Tedy kollektivismus, společenský majetek a společenská výroba nastati má: přirozeně namítají se tedy otázky: kdo všechno povede? kdo bude rozdělovati a určovati práci? Jak se rozdělí výtěžek? Tyto otázky položil poslanec katolického centra německého, Bachem, Liebknechtovi v tak zvané Zukunftstaatsdebatte a co na to Liebknecht odpověděl? Jen blázen se na takové věci může ptáti. Podivná to odpověď! Sociální demokraté nám stále nabízejí, abychom zásady jejich přijali za své, abychom pomohli kollektivismus provésti a když se tázeme: a jaké to bude? odpovídá nám jejich předák: na takové věci se jen blázen táže. Toť ale právě tak, jako by někdo řekl někomu, jen skoč a neptej se kam, co na tom, jestli při skoku zlámeš vaz! Sami sociální demokraté ale se takovouto vyhýbavou odpovědí nespokojí a proto někteří jejich předáci vypracovali plány, dle nichž socialistická společnost má býti zřízena. A tu ovšem první otázku každý klade: co z tohoto kollektivismu budu míti? Liebknecht na to odpověděl: Všichni budeme dohromady pracovat, jak se komu bude chtít, pak ale o výtěžek se budeme stejně dělit**). Köhler praví, že každý dostane jen to, co si kdo zaslouží, ale tu se Liebknecht táže: A kdo a jak se zásluha určí? Stern míní v Thesen des Sozialismus³ že bude nejlépe, aby si každý vzal, co by kde chtěl, ale nad tím lomí rukama socialista Rénard***) a praví: toť

*) Il programma del partito si sintetizza nella formula: abolizione della proprietà privata. Lotta di classe 1897, num. 10.

***) Vorwärts- 1892 čis. 12.

****) Révue socialiste 1897 str. 395.

vrazí kdo bude chítí do mého bytu a řekne: mé jako tvé, obojí naše, já zůstanu zde; potká u něho někdo a řekne: dej mi kabát, je můj, jako tvůj; toť byl by život samý boj, návrat k zvířectví a smrt celé lidské společnosti.

Z těchto ukázek jest patrné, že v kolektivistické společnosti zvláštní byl by pořádek. Co pořádek? Pořádek jest komičkem hlupáku, volá vídeňská *Arbeiterzeitung*.*) Jest tedy v náhledech o společném majetku takový chaos, že sami sociální demokraté nevědí kudy kam. A přece jsou tisícové, kteří červeným předákům věří, ač všechno líčení blahobytu v socialistickém ráji jest pouhým stínem Heliogabalovy hostiny. Tento caesar římský, smutné paměti, sezval totiž všechny patricie římské k hostině a vzkázal jim, přijít hodně vyhladovělí, aby mohli více jísti. Poslechli a přišli. V nádherné síni zasedli ke stolům a tu jim přinášeli sluhové jídla na mísách ale jídla pouze namalovaná. Překvapené patricie zlomyslný Heliogabal pobízel: jen berte a jezte! Sám ale jedl jídla opravdová. Tak i sociálně demokratičtí svudcové stále líčí dělnictvu živými barvami ono blaho, které jim v budoucí socialistické společnosti bude údělem a zatím všechny tyto sliby jsou prázdnotou malbou, které skutečná opravdovost schází. Vždyť i sami socialističtí předáci nevěří tomu, že stane se někdy skutkem to, co slibují. Že tomu tak jest, alespoň některými doklady dovedím.

Bylo to na sjezdu sociálních demokratů v Erfurtu, kde po dva dny debatováno o té slibované budoucí socialistické společnosti. A tu Bebel pravil: „Jsem přesvědčen, že uskutečnění našich posledních cílů jest tak blízké, že v této síni jest málo těch, kteří se těchto dnů nedožijou.**“) A jak protokol poznamenává, nastalo po těchto slovech mezi přítomnými věřícími červené strany polnutí veliké. Ale jiný předák, Vollmar ihned poukázal k tomu, že tak rychle to asi nepůjde a tu Bebel podrážděn v nestřeženou chvíli pozoruhodná slova pronesl: Jestli krásný cíl svůj

*) Ordnung ist Stöckenpferd der Dummköpfe. 1893. čís. 6.

***) Ja, ich bin überzeugt, dass die Verwirklichung unserer letzteren Ziele ist so nahe, dass Wenige in diesem Saale sind, die diese Tage nicht erleben werden. Protokoll S. 172.

budeme odkazovati do mlhavé dálky a budeme-li vždy dokládati, že teprvé budoucí pokolení ho dosáhnou, pak se nám právem massy rozutekou.*) Toť přece jasně řečeno, že vrchním vůdcem socialistické demokracie jest to dobře známo, že předstírané kommunistické plány provésti se nedají a Bernstein v jejich, tak zvaném vědeckém časopise *Neue Zeit* o tom otevřeně mluví**) a přece tento vědomý a patrný švindl předkládají svedenému dělnictvu za pravdu pravdoucí. Co máme říci na příklad o jednání Beblově, který provedení kommunistických plánů za tak blízké prohlašuje, který s pathosem volá: „majetek jest otrockým řetězem — *Eigenthum ist eine Sklavenkette*“ a hned na to jde a ku své továrně v Koblenzi koupí si nádhernou villu na Vierwaldstädtském jezeru ve Švýcarsku? Jak se zde srovnávají jeho skutky s jeho řečmi? A Bebel není sám. Socialistický poslanec Groussier ve Francii konal velikou řeč, v níž hřímá proti soukromému majetku a všele horlil pro majetek společenský. Jeden z posluchačů jeho chtěl Groussierovu theorii ihned prováděti prakticky, vlezl tedy druhého dne do nádherné zahrady Groussierovy a podle vstřípených mu zásad o jediné oprávněnosti kommunismu, dal se do trháni ovoce, domnívaje se, že za to ještě pochvaly od svého mistra a vůdce dojde. Ale nastojte! Tentýž Groussier, který den před tím soukromý majetek zavrhoval a společenství hlásal, dal ubohého praktického kommunistu zatknouti jako zloděje a nic toho nedbal, že též dostal za to tři měsíce žaláře, kde zajisté dukladně přemýšlel o kommunistické theorii a praxi socialistické demokracie.

Uvedené příklady snad stačí na dukaz, že sami vůdcové červené strany v opravdové provedení kommunistických plánů nevěří. A přece jest tisíce a tisíce těch, kteří se živými sliby o budoucím kommunistickém ráji svévolně klamati dávají. Nedivím se dětem, když se jim

*) »Wenn wir unser schönes Ziel in nebelhafte Ferne rücken und immer betonen, dass erst künftige Generationen es erreichen werden, dann läuft uns die Masse mit vollkommenem Recht auseinander.« Protokol str. 275.

**) I »Vorwärts«, v němž Singer a Liebknecht vévodí, vyznal to v roce 1895 čís. 13.

povídají pohádky o perníkové chaloupce, že s otevřenými ústy poslouchají a že tomu věří, vždyť jsou to nezkušené, rozumem nevyspělé děti; když ale vidím, že dospělí mužové, u kterých se přece předpokládáti musí alespoň jakási zkušenost a soudnost, že tito dospělí mužové věří pohádkám o budoucí socialistické společnosti a když při tom vidí, že sami vůdcové jejich tomu nevěří, co jim hlásají, pak věru užasnouti musíme nad touto nevysvětlitelnou a svévolnou zarytostí v sebeklamu. Namítají nám ovšem: vždyť i první křesťané žili v kommunismu a co bylo možné a chvályhodné u prvních křesťanu, proč by nebylo možné a chvályhodné i u socialistických demokratů? Na to krátce odpovídám, že tak zvaný komunismus prvních křesťanu byl zcela jiného rázu a zcela jinou měl podstatu a základy než hlásaný komunismus socialistických demokratů. U prvních křesťanu soukromý majetek nepřestával, oni neprohlašovali soukromý majetek za krádež, jako socialistické demokraté za Proudhonem činí, nýbrž bohatší z nich ze svého majetku dobrovolně udělovali chudším. Tu tedy platila zásada: Z lásky k Bohu a z lásky k tobě, jako ku svému bližnímu, tu máš, já ti to a to ze svého dávám. U socialistického demokratického komunismu ale jest zásada zcela opačná, ta totiž: ty máš, já to chci, já nebudu čekatí až mi to dáš, nýbrž, já si to vezmu. Mezi tak zvaným křesťanským a mezi socialistickým demokratickým komunismem jest tedy podstatný rozdíl, takový, jako mezi darem a krádeží, poněvadž křesťanský komunismus dobrovolně co chce dává, socialistický komunismus ale násilně všechno chce sebrat. Za tou příčinou také sv. Otec Lev XIII. výstrahu dává před komunistickými agitatory červené strany, když dí: Varujte se nebezpečných lidí, kteří chtějí rozluštití socialistickou otázkou zničením základních zásad, na nichž spočívá vlastnictví, rodina a celé člověčenstvo. Takoví lidé rozdmychují jen nekonečné zápasy, hromadí bídu a ssutiny na ssutiny a horším a bolestnějším ještě než činí los dělnictva. *)

6. Řádná stavba společnosti lidské musí býti pod střechou a tou střechou jest rvzí, nezištné vlastenectví.

*) K pouťkům francouzským 7. srpna 1897.

A tu, my křesťanští socialistové slavně jsme prohlásili, že stojíme, že jsme a do poslední kapky krve zůstaneme věrnými syny naší vlasti české a rozhodnými obránci její nezadatelných historických práv. Na svém sjezdu v Litomyšli jsme hned v prvním odstavci svého programu prohlásili: Katolické dělnictvo československé na sjezdu zastoupené prodechnuto jsouc pravou láskou k vlasti chce jakožto část svého národa k duševnímu i hmotnému povznesení jeho ze všech svých sil přispívati a práv své vlasti a svého jazyka hájiti. Na sjezdu pražském pak prohlásili jsme za nejpřednější svoji vlasteneckou povinnost pracovati k uznání nedílnosti, samostatnosti a svéprávnosti země koruny české. Tím ovšem my, křesťanští socialistové rozhodně a podstatně se lišíme od sociální demokracie. Ta zavrhujíc vlastnictví, zavrhuje i vlasť a nezná a nechce znáti ani vlasti, ani vlastenectví. Tak prohlašuje všude: v Belgii i ve Francii, v Německu i u nás. Když Garnier mluvil v roce 1896 ve Vídni s nadšením o lásce k vlasti, přerušili jej sociální demokraté huronským voláním: my nechceme, aby byla jaká vlasť.*) — Ať zhyne předsudek vlastenectví, volal socialistický poslanec Smeets.***) My šlapeme po vlasti, pro nás není svět uzavřen, my vaši vlasť nemilujeme, střed naší vlasti leží v každém z nás, obvod její nikde, vykládal dne 7. prosince 1894 v belgické sněmovně socialistický zvolenec Vandervelde a proto také říkával socialistický předák Faberot, že sociální demokracie jiného občanství neuznává, leč světoobčanství.***)

A jak o vlastenectví smýšlejí německy mluvící sociální demokraté, dokazuje nejlépe spor Bebluv s Vollmarem v roce 1894 o vlastenecké otázce a jak pohrdají vlastí sociální demokraté u nás, toho sami smutnou máme zkušenost. Vždyť dle jejich přiznání neznají a nechtějí znáti jiné vlasti, leč celý svět a jiné národnosti, leč národnost proletáru. Proto jsme my, křesťanští socialistové vždy co nejrozhodněji vystupovali proti tomuto zvrhlému

*) Nous voulons, q' il n'y ait plus de patrie. Peuple 1896, čís. 239.

***) Le Travail 1894, listopad.

***) Peuple 1896, čís. 98.

internacionalismu, který nechce znáti vlastní a historických její práv a vzdělky jsme prohlášovali, a skutky svými osvědčovali, že věrně stojíme při národním našem prapore, který nikdy nepustíme a při němž vytrváme do posledního dechu svého.

Rozejdeme se nyní plni nadšení, plni zápalu pro vznešené zásady naše. Necht však nemyslí si nikdo, že opravdového a nadšeného stoupence zásad našich očekává klid a mír. Nikoliv, naopak, nastane nám boj a to těžký boj. S kým? S liberaly všech barev. Liberaly, kteří svobodomyšlníky se sice jmenují, ale běda tomu, kdo se opovíží opravdu svobodně po katolicku myslet! Běda mu! Dnes smí býti člověk pokrokářem, dekadentistou, spiritistou, atheistou a má svatý pokoj, žádný ze svobodomyšlných o něho ani nezavadí, pakli ale prohlásí se býti katolíkem a jako katolík veřejně jedná, tu se ve jménu svobodomyšlnosti spojí liberální Herodesové s demokratickými Piláty proti katolíkům a podepíšou se třeba na jeden plakát.

Tážu se, což my katolíci čeští jsme ve své vlasti psanci? Či jsme kdy zradili vlast svou? Právě naopak, věrná oddanost našich předků ku katolické víře to byla, která tvořila nerozbornou hráz proti velkogermanskému moři, v němž již dávno byl by národ náš utonul, kdyby katolicismus ho nebyl zachránil. My katolíci čeští nepřijdeme učiti se lásce k vlasti od těch, kteří do dnes od jisté koterie za výkvět vlastenečství se velebí, a kteří ze samé vlastenecké lásky chtěli zašantročiti českou zemi i tureckému sultánovi. Nám, katolíkům českým není vlastenečství lichou frází, není nám zástěrou, kterou leckterý patentovaný vlastenec přikrývá své sobecké plány; my vlastenečství své nosíme ne pouze v ústech, nýbrž v srdci, hotovi jsme za svoji vlast obětovati všechno, i poslední krupěj krve své.

Protivníci naši ovšem neustanou štváti proti nám dále a přimlouvati nám, abychom jen pěkně byli zticha a ponechávali volné pole jenom jim. Tážu se: což smíme býti zticha? Poručil Kristus Pán apoštolům: Sedte doma, nikam nechoďte a buďte zticha? Nikoliv! On jim poručil

jíti v širý svět a slovem i příkladem hlásati pravdu svatého evangelia. Nuže, dle slov sv. Otce našeho má každý věrný křesťan býti apoštolem; i nesmi tedy skrývati se a mlčeti nikdo z nás, nýbrž jakožto praví apoštolové Kristových zásad pujdeme je zvěstovat a jich bájit ze všech sil svých.

Zvítězíme?

Byl to slavný, později od komunardu zastřelený arcibiskup Darbov, který pronesl kdysi památná slova:

Zlí jsou silnými protože dobří jsou liknavými.*) Ve slovech těch leží odpověď na právě položenou otázku, zdali zvítězíme. Budeme-li liknavými, pak ovšem rozumuje se zlo a snadno přemůže nás na čas; proto na nás záleží, v rukou našich spočívá budoucnost. Pryč s liknavostí, přátelé, pryč s netečností dnes, kdy se jedná o statky naše nejdražší, o svatováclavskou víru a vlast, do práce, do boje, bratři, — do boje! —

Shromáždění mocně dojatai jsouce pravdou a krásou slova věhlasného řečníka a provolávající mu bouřlivé sláva, opakují z hloubí duše: Do boje, do boje!**)

Ku této výtečné řeči, která poutala posluchače jak svým obsahem, tak svou formou a přednesením, ano četnými místy uchvacovala, tak že bouřlivý potlesk a volání „Sláva“, „Tak jest“, „Výborně“ nesčetně se opakovalo, byla navržena a jednohlasně přijata tato resoluce:

Jsouce přesvědčení, že sociální otázku možno rozluštití jen na základě křesťanství, jakož i přesvědčení jsouce, že žádná dobře spořádaná společnost bez autority, rodiny, soukromého majetku, jednotlivých tříd a stavů duchovně i bmotně ku blabu lidu pracujícího, a bez pravé a účinné lásky k vlasti neobstojí: jako věrní křesťané a upřímní synové českého národa prohlašujeme, že chceme tyto zá-

*) Les mechants ne sont forts, parce que les bons sont faibles.

**) O řeči této napsaly N. L.: »Pan dr. Horský v otázce sociální zcela přirozeně nového již letos nemohl nic říci. Nahromadil si jen nové citáty a nové anekdoty. — Otázka sazeče: To ty nové citáty a nové anekdoty neřekl, když nic nového nemohl říci? — Kolikrát již N. L. opakovaly a budou opakovati věci prastaré, na př. i ve svých glossích ku klerikálufnu spjzdu v Hradci Králové, a nemají ani nových citátů ani nových anekdot, nýbrž všechno staré, a přece chtějí poučovati a kommandovati. Soudce spravdivý o p. Dru. Horském dozná, že látku, kterou učinil předmětem svého studia a o které jest řečníkem hledaným, proniká úplně a že dovede mluvití a mluvit od srdce k srdci.

sady křesťanského socialismu slovem i skutkem i životem svým vždycky osvědčovati a hájiti.

Následovalo čtení různých telegramů a dopisů, které přinášíme v souvislosti na místě jiném

Tím byl program čtvrté schůze a také celého sjezdu vyčerpán, a následovalo

Ukončení sjezdu.

Nejprve se hlásí ku slovu první místopředseda sjezdu vsdp. opat Bursík; promluvil takto:

Velectěné shromáždění!

Nehlásil bych se ke slovu, ale hlásím se k němu proto, poněvadž mi je položili do úst dnes ráno tři členové sjezdu našeho, z nichž jeden pravil: Škoda, že jest tak brzo po sjezdě! Nesrovnávám se s tím náhledem, jako by již bylo po sjezdu. A proč? Stalo se v osadě jedné, když lidé odcházeli z chrámu, poněvadž bylo po službách Božích, že cizinec jeden otázel se jedné hospodyně: Ale, copak jest již po kázání? a zbožná hospodyně odpověděla: «Velebný pán sešel s kazatelny, ale po kázání vlastně ještě není; neboť nás napomínal, abychom přičinili se teď činiti to, co jsme slyšeli z kazatelny! A prosím, tak se má věc v přičině sjezdu našeho. Teď jest nám účastníkem přičiniti se v praktické části našeho sjezdu. Po theoretické části, která jest ukončena, nastává část praktická, a není tedy po sjezdu královéhradeckém, jako není do dneška po sjezdu příbramském a táborském. (Výborně!) Můžeme, pánové, to ujištění si odtud odnésti, že rozproudí se po diecési katolický život proudem novým, proudem mocným, že tedy sjezd královéhradecký v praktické části své daleko ještě trvá. Končím slovy týmiž, co hospodyně pravila: Řečníci sešli s řečniště, ale teď jest třeba, abychom činili to, co jsme z toho řečniště slyšeli! Z každé řeči mohli jsme si něco vybrati a ten výběr dobře zaznamenati a podle toho také jednati. A každý zajisté všemožně bude se přičiňovati také dle toho jednati prakticky; Pán Buh dej svou hojnou milost! (Potlesk.)

Na to povstává celé shromáždění, aby vyslechlo předsedu hraběte Nostitze-Rieneka, jenž ukončil sjezd touto promluvou:

Velectění pánové! Drazí přátelé!

Náš program jest vyčerpán a nastává loučení. Loučení bývá smutná věc, ale dnes do toho smutku mísí se také radost. My máme ten blažený pocit, že jsme dobyli vítězství pod křížem. (Potlesk.) Blažený pocit si vezeme každý domů. Pánové, komu máme děkovati za toto vítězství? V první řadě ovšem Pánu Bohu, pak ale zajisté zde našemu vůdci J. M. biskupovi (Sláva mu!); dále ale to vítězství pomohl dobývat ještě jiný generál, generální vikář Msgr. Dr. Frydek (Sláva!), který stojí v čele přípravného komitétu všecky síly své věnoval tomuto podniku katolickému, začož mu náleží čest a sláva; tento generál měl po boku adjutanta, jednatele profesora Dra. Šulce, kterému též náleží sláva (Potlesk.) Nezbyvá mi nyní než díky vzdáti za důvěru mně prokázanou. Račte také upřímné, srdečné díky přijmouti všichni, kteří jste se jakýmkoliv způsobem postarali, aby sjezd náš takto dopadl, jak právě dopadl. Vzdávám Vám ze svého stanoviska díky, že Jste se tak, jak právě se sluší, řádně chovali. —

Když dítky se loučí se svou rodinou vždycky vzpomínají v první řadě svého otce a matky své. I my vzpomínáme našeho Otce Nejvyššího, našeho zeměpána a mocnáře, taktéž vzpomínáme viditelné hlavy církve, slavně panujícího Iva, na oba tyto representanty nejvyšší autority; a vyzývám Vás, abyste na důkaz lásky k těmto autoritám provolali: sláva! ať žijí! (Sláva! Ať žijí!).

Na to zapěli všichni shromáždění jednu sloku z hymny papežské, císařské, Kde domov můj a Moravo, Moravo, a **předseda přípravného komitétu** požádav o slovo promluvil asi takto:

Vysoce ctěné Shromáždění!

Čas již velice pokročil, nesmím Vás dlouho zdržovati; a proto promluvíím co nejkratěji. Doufali jsme sice, že se nám sjezd s pomocí Boží povede; že by ale tak

krásně, jak vidíme, se vydařil, nikdo, věru, se z nás nemadál. Nelze ani tudíž jinak nežli volati slovy písma svatého: Toť jest den, kterýž učinil Pán; veselme se a radujme se v něm! Sláva za to a chvála přede vším tedy Pánu Bohu! Po Pánu Bohu mají pak o ten utěšený zdar zásluhu Jeho Biskupská Milost náš nejdůstojnější Vrchní Pastýř, Vysoce urozené a Velevážené naše Předsednictvo, Veleblahorodý pán c. k. místodržitelský rada Václav Šolta c. zeměpanský kommissar, Vysoce ctění všickni páni Řečníci i ta vzácná Páni, jež nás byla jménem ženských katolických spolků pozdravila, přechétní Páni Hosté z vysoké šlechty, ze slovutného velkostatkářstva konservativního, ze stavu duchovního i všelikých stavu světských, z matičky Prahy, ze sesterské Moravěnky i všech diecésí českomoravských, ba i ze zámořské Ameriky, a vubec všickni Vy Rozmílí Páni účastníci obojího pohlaví. I račtež všickni vesměs laskavě přijmouti od přípravného komitétu tv nejvroucenější povinné díky s upřímným

Zaplat Pán Buh a s tím nejsrdečnějším přáním: Na shledanou, na šťastnou shledanou při sjezdu v matičce Praze i při mnohých sjezdech jiných, a na tu nejšťastnější shledanou v poslední neb soudný den u Pána Ježíše! (Všeobecné s jásotem i tleskotem volání: na shledanou!)

Konečně pak prosím: Račiz nám, než se rozejdeme, Vaše Biskupská Milosti Nejdůstojnější Vrchní Pastýři a Milovaný Duchovní Otče náš blahosklonně uděliti biskupské, vrchnopastýřské a otcovské požehnání! (Řečník sestupuje, všecko s pohnutím kleká, Jeho Biskupská Milost předstupuje a celému shromáždění zbožně žehná.)

Tím byla poslední schůze v divadle Klicperově, která trvala přes pět hodin, ukončena. Odpoledne po 2. hodině byl

b) Slavnostní banket

v sále Adalbertina. Súčastnili se ho: Jeho biskupská Milost, předsednictvo sjezdu, p. c. k. místodržitelský rada Šolta, zástupcové vysoké šlechty, hodnostáři církevní, více členů přípravného komitétu a mnoho jiných hostí, celkem přes 200.

Řadu přípitku zahájil předseda sjezdu hr. Nostitz-Rienek a to Jeho Veličenstvu císaři a králi a Svatému Otci. Pravil, že sjezd dobyl vítězství, proto jsou účastníci sjezdu vojsko vítězné. Když se vojsko po vítězství vrátí do tábora, vzpomene si na nejvyššího velitele a pána svého, vzpomene si na zeměpána. Avšak my nejsme jen Češi, nýbrž jsme také katolíci, a proto máme také nejvyššího pána, Otce duchovního. Volá tedy vysokorodý řečník: «Na dukaz naší věrnosti a oddanosti Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. a Jeho Svatosti Lvu XIII. dvojnásobné sláva!» Shromáždění volají nadšeně sláva a hudba hraje tuš.

Na to pronesl prvý místopředseda vsdp. opat Bursík vělý přípitek Jeho biskupské Milosti, který vyvolen jest od nepřátel za terč útoku. Avšak rány mu zasazené nejsou nečestné, nýbrž jsou jen k jeho cti, a činí nám jej tím milejším a etihodnějším. Jemu náleží palma vítězství v tomto boji. Proto ať žije!

Jeho Milost děkuje připil předsednictvu sjezdu. Bylo proti nám bojováno — tak asi pravil — ale díky Bohu zvítězili jsme. Co v neděli a těchto dnu v Hradci se dalo, toho Hradec neviděl. Tolik mužů kráčelo za praporem sv. kříže, že jsme se všichni právem mohli radovati, a sjezd se od počátku až do konce tak vydařil, jak jsme se ani nenadáli. O to má zásluhu slavné předsednictvo sjezdu. Pozvedám-li tedy pohár tento, činím tak nejen s vědomím vítězství nýbrž i z vděčnosti a volám: Slavné předsednictvo sjezdu ať žije!

Druhý místopředseda sjezdu, náměstek starosty Hradce Králové p. Waldek pronášeje zbravici Politickému družstvu pravil: Vysoce ctěné shromáždění! Kdo nám působí radost, zasluhuje našeho uznání nebo našich díky. (Nadšený potlesk a volání: Sláva panu náměstkovi! Sláva městu Hradci Králové!) Slavné Politické družstvo tiskové postaralo se o vystavění a posvěcení Adalbertina, jakož i o uspořádání katolického sjezdu v městě našem. Proto jménem zdejšího města (všichni volají: Sláva městu!) vyjadřuji tímto slavnému Politickému družstvu tiskovému zvláštní uznání a vroucí díky a prosím, abyste tomuto

slavnému Družstvu k dalšímu jeho dobrému působení připili se mnozí a volání mu lřímavé: Na zdar! (Připitek tento vzbudil v shromážděných veliké nadšení).

Povstává vsdp. generální vikář, předseda Družstva a přípravného komitétu dr. Alois Flýdek a promáší připitek městu Hradci Králové:

Velevzácní společnosti! Velevázený pan náměstek starosty zdejšího staroslavného města byl právě tak laskav, že pronesl, jak jste ráčili slyšeti, Politickému našemu tiskovému Družstvu v připitku svém upřímne: Na zdar. Jmenem toho Družstva, jehož předsedou mám čest býti, vzdávám za to panu náměstkovi povinný vroucí dík, a jelikož řekl, že náš katolický třídní sjezd způsobil městu radost, slibuji jmenem Družstva, že podobnou radost budeme hleděti městu častěji způsobiti. (Bouře potlesku s voláním: výborně!) Jako posud, budeme i na dále povinnosti zejména s výborstvím spojené konati rádi a ochotně. Milerád dávám tuto svědectví, že od té doby, co Družstvo naše povstalo, slavná městská rada velmi úslužně a vzdy sympathicky se k nám chovala. (Sláva panu náměstkovi — sláva městské radě!) Doufám, že slavnost právě ukončená přispěje ještě více k pěstování lásky vzájemné i k většímu náboženskému obrození našeho města. (Výborně: dejž to Buh!) Čteme v písmě svatém: Nebude-li Hospodin střežiti města, nadarmo bdí, kdo střeží ho — I budeme prositi Hospodina, aby hodně žehnal rozšiřování tohoto slavného města i náboženskému jeho obrození. — Řekl jsem, že máme v městě sympathie. Byť ne všichni, přece mnozí obyvatelé ozdobili domy své prapory. Tim etili náboženské naše přesvědčení, tím uctili a oslavili i Pána Boha; a jelikož též Pán v písmě svatém slibuje: Kdožkoliv oslaví mne, oslavím i já jej,« kojím se naději, že, když město oslavuje Pána, oslaví i Pán město. A tomuto oslavení, prosím, všickni připijmež: Na zdar! (Frenetické souhlas a volání sláva . . . na zdar!).

Pátý připitek pronesl p. hr. Vojtěch Schönborn p. c. k. místodržitelckému radovi Václavu Šoltovi, jako zástupci autority světské a jako příznivci věci kato-

lické; autorita nám katolíkům musí býti vždy posvátnou. Pan místodržitelský rada svou vlídností a laskavostí těší se z lásky a oblíbenosti u všech dobře smýšlejících a svou přítomností na všech schůzích dodal lesku jak sjezdu tak tomuto banketu; proto ať žije! (Burácející volání Sláva p. místodržitelskému radovi).

Nejdůstojnější pan biskup pronesl druhý přitek svému duchovenstvu a katolickému lidu své diecése. Dny minulé — tak asi pravil — nebyly jen dny boje, nýbrž byly také dny radosti a plesu. Viděli jsme řady nejen důstojníků, kněží, nýbrž mnohem více vojska, laiku ze všech tříd, které bralo účastenství na slavnostech dnu minulých; viděli jsme, že duchovenstvo není opuštěno, jak někteří mylně tvrdí, nýbrž lid náš radoval se a jásal s námi. Proto zvedám pohár a volám: Sláva a dík mému milovanému duchovenstvu a dobrému katolickému lidu, který nás neopustil! — (Dlouhotrvající volání Sláva).

Na to připil jednatel Politického Družstva Dr. Fr. Sule dobrodincem Adalbertina a řečníkem sjezdu. Promluvil takto: Velectené a velevážené shromáždění! Slavnosti, které dokonáváme, mohou nás naplniti radostí a chloubou. Dostavěli jsme diecéšní spolkový dům

Adalbertinum a byli jsme přítomni jeho posvěcení; mimo to konali jsme diecéšní sjezd katolíků. Oboje nás zajisté naplňuje radostí a chloubou, a to pro pohutky, pro které jsme tyto slavnosti konali, pro způsob jak jsme je provedli a pro ovoce, které od nich očekáváme.

Adalbertinum jsme postavili proto, aby bylo střediskem života katolického v diecési, abychom jím oslavili devítistoletou památku smrti sv. Vojtěcha, a abychom jím uctili nynějšího nejdůstojnějšího pana biskupa. A pracovati ku rozšíření a upevnění víry katolické, oslavovati památku svatých předků svých a ctíti Bohem ustanovenou vrchnost duchovní, jest zajisté pohutka šlechtěná. — Diecéšní sjezd jsme konali proto, abychom ukázali veřejně, že jsme katolíci, že nám jest naše víra drahá, a abychom i jiných k projevu podobnému povzbudili. Sjezdem tím měl býti veřejně uctěn Kristus, přáním naším jest, ut in omnibus honorificetur Christus, aby ve všem a ode všech

chválen byl Kristus. Zdaž může býti pohnutky nad tuto vznešenější?

Pohlédneme na způsob, jak jsme dílo své vykonali. Adalbertinum stojí, a každý, kdo je prohlédne, zajisté dozná, že jest vystavěno ve všech částech svých účelně. Jest ovšem pravda, že bylo vystavěno s dluhy, avšak pevně doufám, že dá Bůh že bude jednou státi čisté bez dluhu. A co mi jest říci o způsobu, jak jsme vykonali diecéšní sjezd? Pohlédneme-li jen na svolání na sjezd, vidíme, že v něm jsou zastoupeny všechny třídy našeho milého národa, od prostého řemeslníka až do nejvznešenějších perel naší šlechty české. A jak bylo na svolání tak bylo při schůzích; i zde byly zastoupeny všechny třídy našeho národa od prostého dělníka a dělnice až do nejvznešenějších zástupců naší šlechty. Sjezdem tím jsme dokázali, že právě náboženství katolické jest s to, seřaditi všechny lidi bez rozdílu stavu v jeden mocný šik pod praporem Kristovým. A což mám říci o našich vzácných řečnících? Jako v Adalbertinu tvoří rozličné části jeden ladný celek, tak i řeči naše tvoří jeden ladný celek, který svou mocí, svou krásou a svým ohněm musí působiti na každého. Kristus Pán řekl židům, kteří se horšili, že mu zástup pěl Hosanna: Budou-li tito mlčeti, kamení bude volati a já pravím; Kdyby při řečech našich slavných řečníků lidé nebyli cítili, kamení cítiti musilo.

Avšak, jaké pak přinese dílo naše ovoce? Vysocdůstojný pan předseda družstva řekl, že se přičíme, abychom takovou radost, jako byla těchto dnů, připravili městu Hradci Králové opět brzy; já pak jako jednatel pravím, že menší musíme připravovati Hradci častěji. Dum tento, zejména tento sál jest v prvé řadě vystavěn proto, aby se v něm konaly schůze a při nich přednášky, kterými by se vědomí katolické šířilo a utvrzovalo. Když jsme si tedy za tím účelem vystavěli sál, musíme schůze a přednášky konati, jinak bychom hřivnu, které jsme se těžce dodělali, zakopali; lmotně domem tímto těžiti nebudeme, ale mravně těžiti musíme. Mimo to, až po 50 po 100 letech i později půjde poutník kolem domu tohoto, dum ten bude mu zvěstovati že byl kdysi v Hradci biskup.

který pochopil ducha svého času, a proto shromáždil kolem sebe družstvo, aby takto spojenými silami pracovali o pravém blahu svěřeného lidu a konali platné služby církvi a vlasti. Jsou zde v Hradci již pomníky dvou biskupů: Boromeum a Rudolfinum; k nim se nyní druží Adalbertinum, a který z nich jest nejkrásnější nechť soudí každý sám. -- A jaké ovoce přinese náš sjezd? Určitě toho říci nemohu; ale bez ovoce nezůstane; zajisté že přispěje k tomu, aby se vědomí katolické rozšířilo a upevnilo. Národ náš jest zajisté katolický tělem. Katolický znamená tolik co obecný; a který národ jest tak obecný, tak do všech končin světa rozšířený, jako náš národ český? Jest jen potřeba, aby národ ten byl také katolický duchem. K tomu pak přispějeme, když budeme zásady, které jsme slyšeli od svých slavných řečníků, náležitě prováděti. Avšak jak? Byl jsem svědkem podrobného postupu stavby tohoto domu od jeho základu až do konce. Když se kopaly základy, přišli jsme na mnohých místech na vodu a na bahno. My jsme tuto vodu a toto bahno vysušili. Na jednom místě jsme přišli na trosky staré, mohutné stavby, mezi kterými troskami bylo také bahno; to nám ale neškodilo, proto jsme se s ním nedřeli, neodváželi jsme je, nýbrž pevně jsme je překlenuli a stavěli dále. Ve společnosti lidské jsou také v rozličných oborech balma, která duchu katolickému velice škodí. Zacházejme s těmito balmy podobně; kde jest potřeba vysušme je, a kde nám neškodí, nedřeme se s nimi, ale hledme je překlenout a stavět dále. Heslem naším tedy buď: Vysušit, nebo překlenout a stavět dále, jen nezustaňme nikdy státi. Tak přispějeme k tomu, že bude náš národ český, který jest katolický tělem, také katolický duchem.

A poněvadž nám k práci naší velice přispěli dobrodinci tohoto domu a slavní řečníci našeho sjezdu, pronášeje zdravici volám: Ať žijí všichni dobrodinci Adalbertina, ať žijí naši slavní řečníci! — (Shromáždění provolávají Sláva a Ať žijí dobrodincům Adalbertina a řečníkům.

Na to povstává čefredaktor Kat. Listu p. bisk. notář Petr Kopal a připijí poctivé, neohrožené žurnalistice.

Sjezdy takové, jako byl právě minulý, jsou užitečné, ale kdyby nebylo žurnalistiky, nepřišly by u veřejnou známost. Žurnalistika zachytí jako fotograf to, co se na nich dalo. pošle to do tiskárny a tím i do světa. Protože poctivá žurnalistika šíří pravdu nestranně, snaží se ji někteří sevřítí, svázati, ale ona se nedá; jen ven, s pravdou ven, ať ji lidé vidí, bude se jim líbiti. Pravda se nebojí, poctivá pravda zvítězí. A tato poctivá neohroženost ať žije. — Shromáždění volají nadšeně Sláva, a vdp. děkan Střebský toastuje p. chefredaktoru volá: Nejstarší katolický žurnalista P. Kopal ať žije! (Bouřlivý souhlas).

Brzy na to opouštěl ndp. biskup sál. Voláno Mu hlučné sláva, hudba hrála tuš a ovace nebraly konce. Hraběti V. Schönbornovi, Chotkovi a zejména pak K. E. Nosticovi rovněž připraveny při banketu hlučné ovace. Tento se loučil při odchodu slovy: Na shledanou (při katolickém sjezdu) v Praze! Bouřlivý souhlas a volání: Na shledanou!

Účastníci banketu trvali pak dále v přátelském rozhovoru.

V.

Telegramy a blahopřejné dopisy zasláné sjezdu.

Na **telegram zasláný sv. Oci** došla po sjezdu z Říma tato odpověď:

Carolo Ervino Comiti de Nostitz Rieneck: Gratissima habuit Pater beatissimus devota debitaque observantiae officia catholicorum ad coetum isthic collectorum, vobisque omnibus apostolicam Benedictionem peramanter in Domino est impertitus.

M. Card. Rampolla.

Karlu Ervinovi hraběti z Nostitz Rieneku.

Projevy úcty a povinné oddanosti katolíku tam na sjezdu shromážděných řáčil sv. Otec přijati velmi blaho-

sklonně a s velikou radostí udělil vám všem apoštolské požehnání ve jménu Páně.

M. Card. Rampolla.

Jménem Jeho Exc. ndp. **knížete arcibiskupa olomouckého Dr. Theodora Kohna** zaslal tamní generální vikář vsdp. kanovník Weinlich předsedovi přípravného komitétu tento list:

Veledustojný pane předsedo! Přípravný komitét pro diecéšní sjezd katolíku v Hradci Králové ráčil jeho kn. Milost nejdustojnějšího velepastýře našeho požádati, aby ráčil se sjezdu účastniti. -- Nejdustojnější Velepastýř náš vzdává Vaší Veledustojnosti díky nejsrdečnější a ačkoli nelze jemu pro kněžská cvičení duchovní v toutéž čase v Olomouci konaná přání vyhověti, zajisté na sjezd při mši sv. vzpomínati a za zdar modliti se bude. Dokládajice, že Jeho kn. Milost žehná bohumilému podniku prosíme, by Vaše Veledustojnost přijati ráčila výraz naší úcty, kterou k vám chováme.

Podobně se omluvil kněžskými exerciciemi Jeho Excel. ndp. **biskup litoměřický Dr. Emanuel Schöbel**.

Jeho Milost ndp. **biskup brněnský Dr. František Sal. Bauer** zaslal tento omluvný telegram: Nemoha pro valnou schůzi Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda, diecéšního sjezdu Vašeho osobně se účastniti, prosím, byste Dr. kanovníka Pospíšila ráčili považovati za mého zástupce; vroucím snahám a pracem slavného sjezdu račiž Hospodin žehmati měrou syrehovanou. František Saleský, biskup.

Jeho Milost ndp. **biskup budějovický Dr. Martin Říha** blahopřál sjezdu telegraficky takto: Dej Buh, aby sjezdu katolíku diecése kralovohradecké se podařilo blaživé a spasné vědomí pravdy Boží katolické daleko rozšířiti a hluboko utvrditi. Martin Josef Říha, biskup budějovický.

Dr. František Ladislav Rieger zaslal předsedovi přípravného komitétu tento omluvný přípis: Vele-dustojný pane! K pozvání na sjezd katolíku naší diecése

nemohl jsem dosud odpovědět ani kladně ani záporně, poněvadž jsem nevěděl, bude-li mi možno ctěnému pozvání vyhovět. Nyní však vidím, že nebude lze; neboť mám právě, jak se říká, plný dum hostu a celou rodinu zde, tak že mi při zachování slušnosti nelze opustiti dum. Prosím tedy, aby mne slavný komitét ráčil míti omluvena a přijal ujištění mé zvláštní úcty se příním zdaru. Jeť zajisté na čase, aby bezbožectví a to slepé popírání víry, již jsme zavázáni za vzrust té civilisace, jež nyní vládne celému světu, došlo rozhodného odporu, ano se nyní tak povážlivě šíří a hrozí otřásti samými základy společenstva. František Ladislav Rieger.

Z PRAHY. Dej Buh zdar a požehnání! Pražský světící biskup.

Z DYMOKUR. Sjezdu katolickému srdečný, uctivý pozdrav a Boží požehnání. Arcikněz Klein.

Z UHOŠTĚ. Sjezdu upřímné Zdar Buh. Účastníkem sláva! Jeho Biskupské Milosti hlubokou úctu. Křesťanský sociální spolek v Uhošti.

Z POLNÉ. Rokování neohrožených katoliku modlitbou za požehnání doprovází Šimek, děkan v Polné.

Z PRAHY. Požadavkům spravedlivým a vznešeným tužbám hájeným při sjezdu katolickém zdaru hojného a požehnání s nebes přeje Jan Havlu, kanovník, hlavní farář u sv. Mikuláše v Praze, Ant. Postřiháč, kaplan.

Z BRNA. Národu svatého Václava, vojvody a dědice země České, shromážděnému dnes pod jeho praporem zasílají nadšený pozdrav ze země svatého Cyrilla a Methoděje Družstvo a redakce Hlasu.

Z TÁBORA. Jednání sjezdovému hojně zdaru a požehnání Božího přeje za katechetský spolek, Em. Žák, předseda.

Z BŘECLAVI. Účastníci schůze katolicko-politické jednoty v Břeclavi přejí katolickému sjezdu všeho zdaru. Ku předu, zpátky ani krok! Slováci se také nedají. — Předseda.

Z LETOVIC NA MORAVĚ. Katolíci Čech a Moravy spojme se a zrádu víry a vlasti nebojme se! Katolická beseda v Letovicích.

Z PRAHY. Katolická beseda v Praze přeje sjezdu nejlepšího zdatu. nechť všecka usnešení jeho slouží ku větší etí a slávě Boží, ku rozhojnění moci panovníkovy a ku prospěchu naší milé vlasti. Výbor katolické besedy.

Z ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Vyprošujem na Pánu Bohu úplného zdatu a síly k výkonum. Katolicko-politický spolek České Budějovice. Adolf rytíř z Jungmannu, předseda, Blažej Schättinger, jednatel.

Z VELEHRADU. Ku dílu pro Boha, vlast, císaře a krále, phost dober pozemských i nebeských přeje dr Stojan, říšský poslanec.

Z VALAŠSKÉHO MEZIRŮČÍ. Chudý lid valašský od Radhoště zdobeného křížem svatým a kaplí Cyrillo-Methodějskou, bratrsky vine se k Vám, pevně věří, že jako před bleskem kříže od Věrozvěstu rozníceným rozprchli se běsové zla pohanství, tak i dnes před bleskem téhož kříže rozprchnou se novomodní proroci dračím semenem otravující drabý národ náš. Jednota Valašsko-Meziručská.

Z VELEHRADU. Heslem Vaším bud: Duši Bohu, srdce vlasti, sílu českému králi! Katolicko-politická jednota v Litovli.

Z LETOVIC. Katolíci Cechové, buďtež pro církev a vlast vždy rekové. Ševčík, zemský poslanec.

Z PŘÍBRAMI. Katolická jednota právě shromážděná posílá vřelé pozdravy a přání slavnému shromáždění, čemuž právě provolává bouřlivě: Zdař Buh! Prokop Holý.

Z NĚMČIC NA HANÉ. Neohroženým a statečným bojovníkum za práva vlasti a církvě svaté na sjezdu shromážděným provolávají hřímavé Sláva! a Zdař Buh! Hanáci z Němčic.

Nechat se pyšná nevěra kol zmalá
a peklo seje koukol nových zmatku,
nebudeme dbáti odvčkého vraha,
nedáme věčných sobě bráti statku;
víře vždy věrní budou Moravané:
Dědictví otcuv zachovej nám Pane!

Jan Zedníček, starosta obce, Bedřich Čáp, předseda čtenářského spolku a radní obce, Josef Kubánek, farář.

Z VESELÍ NAD LUŽNICÍ. Slavnému sjezdu nejskvělejšího výsledku přeje a hřímavě Zdař Buh volá úchovenstvo vikariátu Soběslavského.

Z PŘEROVA NA MORAVĚ. Mnoho zdaru přeje Katolicko-politická jednota v Přerově.

Z KROMĚŘÍŽE. Katolicko-politická jednota kroměřížská přeje mnoho zdaru a požehnání Božího Vaším pracím pro blaho církve a vlasti.

Z UHERSKÉHO BRODU. Šlechtným snahám sjezdu žehnejž Buh! Nejdůstojnějšmu biskupu hradeckému, slavnostnímu výboru a všem účastníkům Sláva! Katolicko-politická jednota Uhersko-Brodská.

Z BRNA. Ku práci na obrození a povznesení národa česko-slovanského na katolickém základě přeje mnoho zdaru a požehnání božího — za bohoslovecký ústav v Brně Antonín Adamec, regens.

Z ZÁBŘEHA. Benjamin katolických jednot moravských přeje zdaru poradám Vaším a požehnání Boží počínání Vašemu. Katolická jednota Zábřežská.

Z TELČE. Buh žehnej snahám Vaším uslechtilým ku zdaru církve i vlasti naší; toho želá duchovenstvo, jednota svatého Josefa i konference svatého Vincence v Telči.

Z NOVÉHO JIČINA. Neohroženým bratřím po víře a rodu k památnému pro katolický národ zasedání světla s hury a neutuchající síly z dálného Kravařska volá pul tisíce členu Katolicko-politické jednoty hejtmanství Novojičinského: Zdař Buh!

Z VELEHRADU. Tisícové muži ze všech kraju Moravěnký na pouťi muži na Velehradě pozdravují Vás, bratři Čechové! Přejeme Vám požehnání Božího na přímluvu matky Boží, svatého Cyrilla a Methoděje, jenž nám dali pravou osvětu. Milujme se, nedejme se! Kanovník Droběna.

Z KRAKOVA. Scgesč Bože zjazdu Waszemu! Katolíci Poláci.

Z KLADNA. Nemohouce osobně se dostavit, dlíme aspoň duchem mezi Vámi. Neopomenuli jsme však Boha za to prosit, aby dal sjezdu tomu hojně požehnutí. Všem přítomným srdečně: Zdar Buh! Spolek křesťansko-sociální na Kladně.

Z OLOMOUCE. Příčinění Vašemu, by drahý národ náš zůstal víře Cyrillo-Methodějské věrným, an se pak stane mocným, želnej na přimluvu svatého Václava Buh! Za Katolicko-politickou jednotu Olomouckou: Schubert, předseda, Svoboda, jednatel.

Z TŘEBÍČE. Sláva statečným obráncům víry a vlasti. Katolicko-politická jednota v Třebíči.

Z KYJOVA. V kříži spása kormovaného krále a věrných Čechu. Katolicko-politická jednota kyjevská.

Z MARYBORU VE ŠTÝRSKU. Sláva bratrským českým katolíkům, pryč s plesnivinou, čím více věřící bude český národ, tím slavnější bude v čele rakouských Slovanu. Redakcija slovensky gospod.

Z PRAHY. Pod praporem kříže utípením a bojem k vítězství! Pán Buh s námi! Kapitola Vyšehradská

ZE SELČAN. Od Vltavy stříbropěnné provoláváme Vám bratři katolíci Zdar Buh! Svatováclavská jednota v Sedlci. Piša, předseda, Heran, jednatel.

Z TŘEBÍČE. Kristus, jehož prapor rozvinujete, dejž vítězství! Katoličtí dělníci a tovaryši.

ZE ŠTRAMBERKA. Vaší snaze hojnost zdaru a Božího požehnání přeje Katolická jednota v Štramberku.

ZE ŽELIVA. Buh dej zdar a požehnání sjezdu. Kanonie Želivská.

Z KRÁLOVSKÝCH VINOHRAJ. Prosíce sjezdu požehnání s huy přistupují k jeho usnešením professor Gugenberger, Dr. Vystrčil.

ZE SMIDAR. Nechť zlaté zvuky mluvy české zaznívají dnes v harmonii pravdy od srdce k srdcím a rozozvučí se v krásnou melodii, rozumu i vůli jímající. Všem účastníkům sjezdu katolíku sláva! Pfof.

ZE SMÍCHOVA. Dejž Buh, aby zásady sjezdem hlá-
sané staly se majetkem našeho milého národa a základem
jeho šťastné budoucnosti! Pauly, kaplan na Smíchově.

Z LITOMYSLE. Trvá duchem s Vámi a skvělému
výsledku Zdař Pán Buh! provolává Jan Pachta,
řídící učitel v Mákově.

Z JIMRAVOVA. Snaze sjezdu žehnej Buh! Kato-
licko-politická jednota v Jimramově.

Z HRÁDKU U SEŠICE. Jsa osmdesátník churavý
muže jen v duchu súčastniti se sjezdu a modliti se doma
v Hrádku za Boží požehnání k němu, kněz jubilár
Vojtěch Hlinka (spisovatel Fr. Pravda.)

Z DOLNÍCH BĚRKOVIC. Božího požehnání a stkvě-
lého zdaru přeje Ferdinand princ Lobkowitz,
předseda zemědělské rady království Českého.

Z KLIMKOVIC VE SLEZSKU. Kež sjezd Váš je účinným
effeta pro mnohé hluchoněmé katolíky v národě
našem. Katolicko-politická jednota v Klimko-
vicích ve Slezsku.

Z KRÁLOVSKÉHO VYŠEHRADU. Nedáme se nikým
másti, církvi, králi, vlasti. Václav Beneš Kulda,
kanovník Vyšehradský.

Z VÍVNĚ. Jménem jednoty svatého Methoda a její
tří odboru přeje z plna srdce hojného požehnání Božího,
aby porady sjezdu církvi a vlasti mír a rozkvět přinesly.
Praelát Horný ve Vidni.

Z VISIGNANA. Sve za vjeru i domovinu blagodaju
ja s katolickými jugoslavjani. Josip Ptašinski, li-
gista 44.

Z RAJHRADU. Účastníci výroční schuze apoštolátu
svatého Cyrilla a Methoda v Rajhradě přejí statečným
katolíkum českým hojného požehnání. Kanovník Vojtěch.

Z BRUCKU NAD LITAVOU. Neodkladné práce mi ne-
dovolí se dostaviti zítra do Hradce. Přeju sjezdu všeho
Božího zdaru. Jan hrabě Harrach.

Z MERANU. Buh žehnej výsledku úrad Vašich
Filip, kanovník v Gorici.

Z PRAHY. Jmenem 700 členek křesťansko-sociál-
ního spolku českých žen a dívek v království Českém

volám: Bratři vzhuru srdce! Pán Ježíš volá k práci. Nemeškejme za spásu národa v boj se vrlnouti. Ježíš Maria. Josef stuj při Vás. Marie Schwarzová, předsedkyně.

Z PŘEROVA. Statečně pro Boha a vlast! Jednota sv. Josefská v Přerově.

Z PRAHY. Bůh nechť žehná na přimluvu Panny Marie všem účastníkům katolického sjezdu. Mariánská Kongregace v Praze.

Z MALOTIC. Jeden zájem, zásady a cíl nás s Vámi pojí, a proto žehnej Bůh Vaší práci! Katolické ženy a dívky z Malotic.

Z CHRUDIMI. Konference nejsvětějšího Salvátora v Chrudími přeje zduar a lojného požehnání všem, kteříž se súčastnili valného sjezdu katolíku, a vítězství svaté věci naší, jejíž praporum věrní zustaneme pod vudcovstvím sanctissimi Salvatoris.

Z POLNÉ. Pod praporem svatého kříže shromážděným katolíkum srdečný pozdrav. Na přimluvu svatých patronu českých nechť požehná Hospodin práci Vaší ku prospěchu církve, vlasti, národa. Christus vincit, regnat, imperat. Christus ab omni malo plebem suam defendat! Sedlák, lékárník.

LEOBEX. Bůh žehnej pracem sjezdu, aby ovoce přinesly církvi, říši, českému národu, české vlasti. Kanovník dr. Kryštofek.

Z JIMRAMOVA. Katolíci nedejme se! Dr. Robert Neuschl.

SLAVKOV. Všemohoucí síliž Vás, k obraně nejdrazších pokladu shromážděné! Kóž zazáří novým leskem prapor kříže, vztýčený před tisící lety na hradě Libici, pod nímž by se znova seřadili veškeří synové kormy svatováclavské. Za Cyrillskou Jednotu ve Slavkově na Moravě: Petr Košík, jednatel, Šerý Josef, sbornistr.

Nový Jičín. Památným poradám sdružených mužů katolických zdar věštíme; sdružení síli a vítězí. Novojičínské okresní sdružení křesťansko-socialních spolku.

Z ČHOULIC. Nemoha se súčastniti, volám katolíckému sjezdu zdař Buh a přítomným pánům sláva! Vikář Chrudimský.

Z MISTKU. Želnej Buh Vaší práci ve prospěch církve, národa a vlasti! Pláček, správce děkanství.

Z JAZLOVIC. Nemohouce tělem aspoň duchem jsme s Vámi a přejeme sjezdu katolíckému upřímné Zdař Buh. Za Jednotu katolíckou v Jazlovicích: Václav Korynta, předseda

Z ČERNOUŠKI. Seřadění pod praporem kříže mužně v před! Poctivým Vaším snahám zdař Buh! Sv. Josefská jednota v Černoušku.

Z PRAHY. Bratři, za svatou víru a vlasť vesele v před: Buh a Matka Páně bude s Vámi! Konference svatého Petra spolku svatého Vincence.

ŽDÁNICE U KOUŘIMI. Pozdrav sjezdu katolíku, zdař Buh! Ždánice u Kouřimi, jeden za všechny.

Z KARDYŠOVÉ ŘEČICE. Tělem vzdálení, duchem blízcí voláme: Želnej Buh spravedlivému, poctivému snažení! Svatováclavská jednota.

Z PRAHY. Mužové křesťanství, želnej Vám Matka Páně a svatí patronové čestí v síle a houževnatosti v boji za svatou víru a vlasť. Členové konference svatého Františka Regis spol. svatého Vincence.

ROUCHOVANY NA MORAVĚ. Zdar veškeré Vaší práci volá Sv. Josefská Jednota. Rouchovany.

Z KRUMPACHU NA MORAVĚ. Stkvělého úspěchu sjezdu neohrožených bojovníků za pravdu a víru přeje katolicko-dělnický spolek Methoděj v Krumpachu u Zábřeha na Moravě.

Z LIŠNÉ. Dílo dokonalé působí s pomocí Boží blahodárně v budoucnosti! Pavel Pavelka, předseda Katolícké politické jednoty v Lišni.

Z PRAHY. Zdař Buh sjezdu diecésnímu v Hradci Králové. Tiskovému Družstvu sv. Jana za jeho svolání Sláva. Cyrillo-Methodějská tiskárna a nakladatelství v Praze.

Z PRAHY. Slavnému diecésnímu sjezdu katolíků v Hradci Králové! Sociální odbor družstva Vlasť v Praze přeje slavnému sjezdu všeho zdaru a Božího požehnání ku rozkvětu katolického hnutí v celé diecézi, a ku rozvoji křesťansko-sociálního ruchu zvláště. »Zdař Buh!« Za sociální odbor družstva Vlasť: Tomáš Škrdlé, Tomáš Jos. Jiroušek.

Z PRAHY. Veleslavný sjezde! Třetímu sjezdu katolickému v Hradci Králové voláme srdečně: Na zdar! Ač jsou někteří členové Odboru našeho přítomni slavnému a památnému sjezdu osobně, přece my v Praze dleci jsme duchem mezi Vámi. Nepřátelé se organisují pod praporem rudým, pod praporem trojhranným, nuže my vztýčíme proti nim prapor Kristův. Nechť zvítězí náš prapor bílý, na němž kříž se stkví! Literární Odbor katol. dělnictva v Praze.

Z PRAHY. Veleslavný sjezde! Nemohla se osobně účastniti tohoto památného sjezdu, přece duchem dlím mezi Vámi. Této slavné manifestaci života katolického volám upřímně: Zdař Buh a Vivant sequentes! Kéz Nejvyšší dárcce všeho dobra síli jak velevážené předsednictvo, tak veškeré účastníky sjezdu, aby všecky práce Vaše padly na pudu úrodnou a přinesly užitek stoná sobný. Pravda jest na straně naší, a třeba pravda byla dlouho šlapána, dlouho utlačována, ona jednou zvítězí musí a ona zvítězí, neboť s námi jest Vykupitel, který pravil: A brány pekelné jí nepřemohou. Nuže církev katolickou nepřemohly brány pohanstva, nepřemohly jí ani brány liberalismu ani židovského svobodného zednářstva; proto jí nepřemuže ani zloba a vztek židovské sociální demokracie. Volám tudíž katolické organisaci z plna srdce: Vivat! Floreat! Crescat! František Josef Skořepa

ZE ŠTÝRU NAD ENŽÍ, DOLNÍ RAKOUSY. Velevážený sjezde! Drazí bratři! S nevýslovnou radostí pozdravili jsme podepsaní dělníci první zprávu o uspořádání sjezdu katolíků v biskupském sídelním městě naší rodné diecése. Dnové ti se již přiblížili! Nemohouce ale pro vzdálenost

osobně přítomni býti, osmělujeme se ku slavnostnímu dnům alespoň blahopřejný dopis odeslati. — Uděliž dobrotivý Buh toumto sjezdu hojně požehnutí; ubohé pak bloudící bratry naše uveďiž opět v jednotu Svě sv. církve! Jeho biskupské Milosti, nejdůstojnějšímu Křísiteli ze spánku naší vlažnosti a netečnosti náboženské, projevnjeme nejhlubší úctu a oddanost, zahrnujíc každé útoky a urážky proti osobě Jeho, ať jsou podnikané od kohokoliv. Alois Kunc, dělník zámečnický, rodák z Třebechovic p. Orebem, Antonín Čihák, dělník zámečnický rodák ze Slavětína nad Metují, Jan Bareš, dělník zámečnický, rozený v Malé Bělci u Třebechovic, Petr Kunc, dělník krejčovský, r. z Kněžic u Kr. Městec, Wenzel Wiesner, Schlosser, geb. in Ober-Waltersdorf bei Baden, Josef Gruber, Messerschmied, geboren in Stadt Steyr O. Öst., Mathias Voglmayr, senior des kath. Gesellenvereines Steyr, geboren zu Steyr O. Österreich, Václav Beneš, pomocník krejčovský r. z Lašova u Č. Budějovic, Josef Závítkovský, dělník kovářský r. z Podvěk u Kutné Hory, Heinrich Lindenthal, Schlosser geb. in Hammsdorf, Mähren, Heinrich Bruckner, Schlosser geb. in Seebarn Nieder-Österreich, Josef Jonke, Bäcker aus Krain, Jos. Linhart, Sattler aus Unhošť, Karl Dlask, Riemer aus Steyr.

Z BLUDOVA NA MORAVĚ. Slavnému sjezdu katolíkú v Hradci Králové, Statečným katolíkum, kteří pod praporem dědice země české, sv. Václava se sešli, aby dali výraz svému náboženskému přesvědčení a neohroženě hájili ohrožené dědictví Cyrillo-Metholòjské -- víru svatou katolickou, posílají roduí bratří ze sesterské Moravy vroucí pozdrav s přáním, aby Pán Buh udělil hojného požehnutí k poradám a usnešením tak mnohoslibného sjezdu. Vzdělávací jednota katol. mužů a jinochu v Bludově na Moravě, Frant. Ermis, předseda a farář, Alois Kvapil, Josef Březina, Pohl Josef, Ferdinand Demito, Holinka Antonín, Motyka Josef, Koutný Matouš, Franz Jäckel, Vagner Josef, Plod František, Hojgr Alois, Ryppl Alois, Ondřej Zatloukal, Karel Vlk, Antonín Matějček.

Z BOLEHOŠTĚ. Velectěné předsednictví diecesního sjezdu českých katolíků v Hradci Králové! Nemohla se osobně sjezdu českých katolíků zúčastniti, přejí tomuto mnoho zdaru a zasílám tímto sjezdu svůj pozdrav a souhlas s usneseními jeho. Zdař Buh! Slibuje si a očekává od tohoto sjezdu pro nás upřímné katolíky a náš český národ nejlepšího zdaru, znamená se ve vsi úctě V. Dohalský, rolník a t. č. předseda katolické besedy v Bolehošti.

Z LIBŠIC NAD VLTAVOU. Nemohouce pro povinnosti stavu svého súčastniti se osobně modlitby a práce sjezdové, účastníme se jí duchem a z hloubí duše voláme jí: Zdař Buh! Za nepřítomné na sjezdu členy Sv. Václavské katolické jednoty v Libšicích nad Vltavou: Alois Švejda, Václav Beránek, Jan Arnošt, J. Petřina.

Pastýřský list Jeho biskupské Milosti.

Po ukončení sjezdu vydal ndp. biskup tento pastýřský list:

Edvard Jan Nepomucký z Božího milosrdeství a Apoštolské Stolicе milosti biskup královéhradecký vzkazuje věřícím svého biskupství pozdravení a požehnání.

Nedivte se, nejmilejší, že tak brzy opět tímto krátkým listem pastýřským promluví k Vám. Považuji za svou povinnost před tváří svých upřímných katolíků poděkovati nejprv Bohu, který nám k tomu pomohl, že jsme svůj katolický sjezd, jež jsem Vám v neděli IX. po sv. Duchu oznámil, dne 22., 23. a 24. srpna t. r. slavně a důstojně vykonali.

Děkuji pak i všem, kteří se ku sjezdu tomu do Hradce Králové dostavili a tím k Pánu Ježíši a jeho církvi se veřejně přihlásili. Mnozí z nich vytrvali s námi po tři dny v přehojném počtu po kolik hodin denně naplňující místnost, kde se řeči přednášely, tak, že jsem se tomu sám divil. Jsou to stateční vyznávači a neohrožené vyznávačky víry naší. Dočkají se zajisté na sobě vyplnění

slov Kristových: Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým nebeským.

Předraží! Vše, co na tom sjezdě se dalo a mluveno bylo vyjde ve zvláštní knížce, kterou Vám ku čtení co nejvřeleji odporučím. Žádejte ji horlivě od duchovních správce svých. Obzvláště pak prosím, abyste si pozorně a svědomitě přečetli řeč o škole, kterou biskup Váš na sjezdě přednesl.

A proč si přeju, abyste tuto knížku a ty řeči si četli? Předně proto, že to bude milou — tuším — upomínkou na ty slavné a radostné dny sjezdu našeho t. m. kteří tam byli. Za druhé proto, že velmi mnozí při sjezdu nebyli, a tudíž snad žádostivi budou zvědět, co se tam dalo a mluvilo. Konečně však proto, že odporci našeho přesvatého náboženství ve svých novinách o sjezdu našem lživé přinesli zprávy.

Zvláště se vyznamenaly noviny u nás nejrozšířenější které se národními nazývají. Hned o slavném průvodu našem, který jsme za účastenství několika tisíců lidí při otevření sjezdu konali, přinesly noviny ty zprávu lživou a utrhačnou.

Nejmilejší! Když pak povážíte, že jsou lidé, kteří nic jiného nečtou, než listy takové a jim na slovo věří, když povážíte, že se takových novin tiskne a čte mnoho tisíc, tu si potom vysvětlíte, proč jest nyní tolik lidí i mezi katolíky, kteří biskupa Vašeho a Vaše kněžstvo tupí, na svou vlastní církev hanu kydají a při tom ještě za osvícené se mají. Tu si vysvětlíte, jak je to možno, že lež panuje a pravda utlačena jest. — Vyzývám tudíž všechny čtenáře takových národních prý listů, aby slyšeli i to, co druhá strana — totiž katolíci — píší, aby se mohli ze tmy lží nesvědomitých novinářů vyvětiti. Vyzývám veřejně před tvář Boha vševědoucího všechny, kteří dle jména katolíky jsou, ve skutečnosti však za peníze lživé zprávy o nás a naší církvi píší, aby se vzpamatovali, dokud jest čas. Žijet totiž Bůh vševědoucí, který takové lži a potupy svého učení a své církve bez trestu nenechá. — Všecky pak čtenáře takových novin prosím

pro Boha: Otevřete přece jednou oči a rozvažte, nač platíte, jak jste obelháváni a jakými prostředky vás v domělé svobodomyšlnosti, zatím ale vlastně v službách svých chci udržeti buď zaslepení vůdcové anebo vědomí svůdcové vaši, jimž se jen o peníze jedná.

Všecky pak ostatní prosím, modlete se vroucně, aby obelhání a zúmýslně mámení ku poznání pravdy přišli a svou ubohou, temností zastřenou duši zachránili.

Dnes praví k nám nedělní svaté evangelium: Nikdo nemůže dvěma pány sloužiti, Mat. 6, 24. To kéž by uvážili dřímající dosud katolíci naši. Nemůžeš býti přívržencem evangelia a spolu přívržencem listu evangelium podbířvajících. Nemůžeš býti katolíkem a spolu novověkým pohanem.

A proto popatřte všickni na ty zástupy nesčítných katolíku, kteří o sjezdě královéhradeckém rozhodně se k církvi přihlásili. Rozpomeňte se všickni na ty slavné našeho sjezdu dny, kde se ukázalo, že biskupové katoličtí mají již zase lid, který s nimi drží, že mají již zase vojsko hotové jíti s nimi do boje proti lži a bezbožnosti.

Matka Boží, jejížto jméno dnes oslavujeme, budiž nám vůdkyní v tomto odvěkém boji proti lháři od počátku .

S Vámi pak všemi budiž láska a pokoj Pána Ježíše, který jest „Bůh požehnaný na věky věkův.“ Amen.

Dáno ku konci srpna léta Páně 1897.

† Edvard Jan Nep.,
biskup.

Tento pastýřský list četl se v neděli Jména Panny Marie při všech mších svatých ve všech českých osadách.

II.

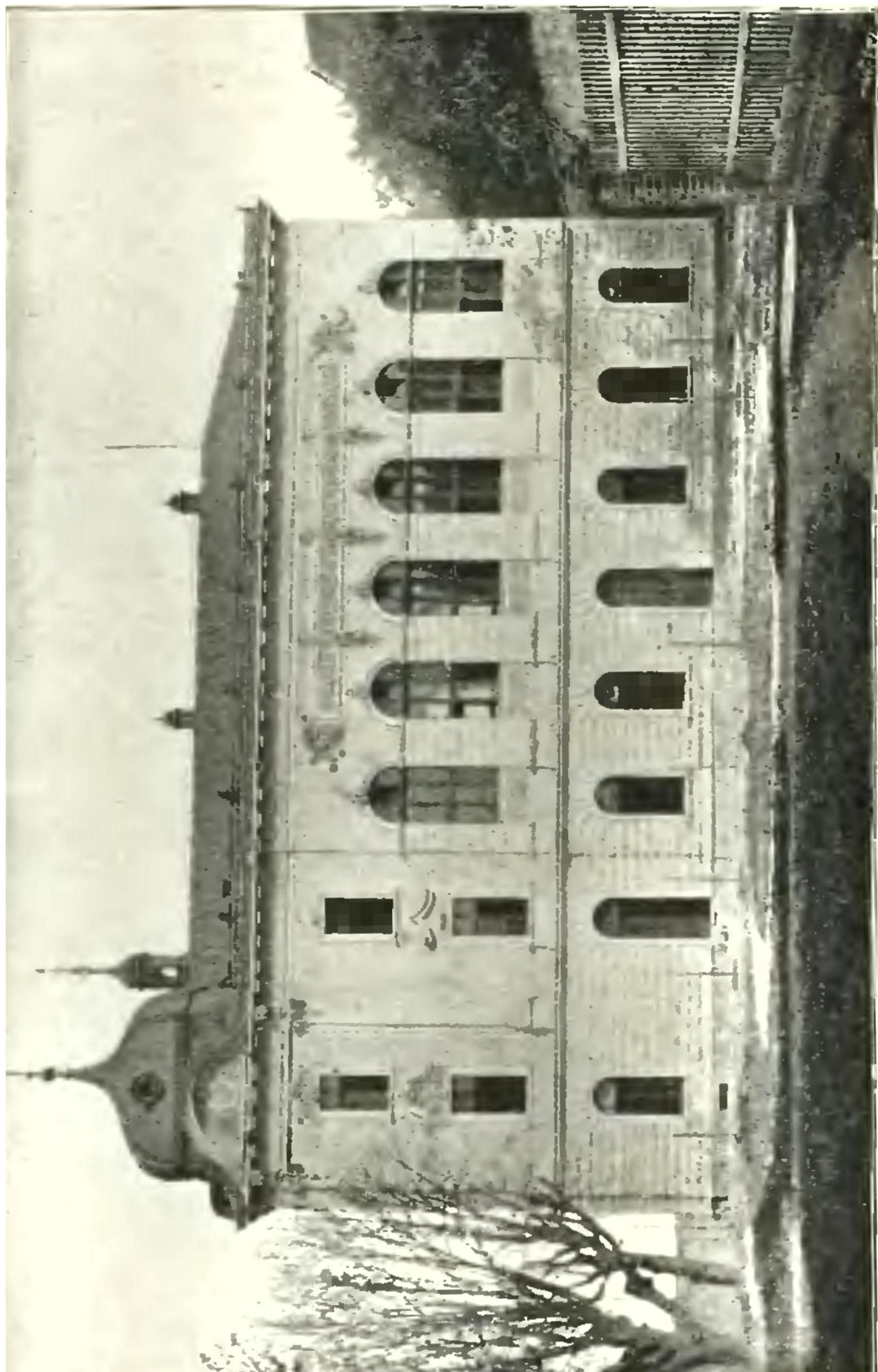
Diecéšní spolkový dům Adalbertinum v Hradci Králové.

1. Vznik a účel.

Výbor Politického Družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové byl si toho vědom od počátku Družstva, že má-li družstvo konati svou povinnost, vyjádřenou v čl. 2. stanov, totiž vydávati a šířiti politické a belletristické časopisy, periodické spisy, brožury a knihy psané v duchu katolickém, zakládati knihovny, pořádati přednášky a literární sjezdy v kterémkoliv místě diecése královéhradecké (i mimo její obvod), pojednávajících o politických a časových otázkách, pořádati tomboly, divadelní představení a zábavy vůbec ve prospěch spolku, podporovati dobrou literaturu i spisovatele píšící v duchu katolickém a zvelebovati katolický tisk, bude mu potřebí místností, a to dosti prostranných. Když pak koupena byla od dědicu po náměstku královéhradeckém p. J. L. Pospíšilovi knihtiskárna, která byla umístěna v místnostech malých a temných, byla potřeba místností spolkových tím naléhavější. Výbor Družstva dále dobře viděl, že bude ku prospěchu, když se v Hradci, středu diecése, všechny podniky katolické soustředí na jednou místě; konečně viděl, že se blíží 900letá památka mučnické smrti sv. Vojtěcha, a že jest povinností zejména diecése královéhradecké tento rok památkou trvalou oslaviti. Myšlenky tyto vedly nutně ku přesvědčení, že nezbyvá Družstvu nic jiného než vystavěti svůj vlastní diecéšní spolkový dům.

Po mnohých úradách ve výboru ustanoveno vypracovati podrobný návrh v této příčině a předložiti ho valné hromadě Družstva ku posouzení, po případě ku schválení.

Byl tedy požádán p. architekt Viktor Weinhengst v Hradci Králové, s nímž bylo sděleno, co v tomto domě býti má, aby učinil nástin a dal přibližný rozpočet na dům ten. Nástin ten byl výborem družstva dán p. inžer-

Adalbertinum, průčelí postranní, západní dle skutečného provedení.

nýra Františku Hellmanovi v Jaroměřu ku prozkoumání s připomenutím, aby při dobrozdání podal také návrh svůj. Ten vypracoval návrhy čtyři. Všechn pět návrhů bylo ve výboru dukladně prozkoumáno a nejvíce se zamlouval jeden ze čtyř, navržených p. inž. Hellmannem. Výbor se usnesl předložiti ten i s přiloženým rozpočtem valné hromadě a zároveň usneseno, aby v ní promluvil předseda družstva Dr. Alois Frýdek, generální vikář, o potřebě tohoto zamýšleného domu. Tak se stalo ve valné schůzi dne 23. srpna 1895. Poněvadž v této řeči byly naznačeny podrobně okolnosti, které povzbudili výbor k návrhu na stavbu spolkového domu, a poněvadž v ní jest vytknut účel, proč vlastně Adalbertinum stojí, opakujeme zde celou řeč předsedy družstva doslovně. Mluvil takto:

Vysoce důstojní, Velečení a Velební Pánové!

Maje mluvit o potřebě a prospěšnosti spolkového pro družstvo naše domu, prosím, aby mi dovoleno bylo pro krátkost času vstoupiti přímo, beze všeho úvodu, jak se říká, in medias res.

1. Družstvo naše jest a bolidá bude. V životopise sv. Vincence z Pauly čteme, že mu bylo jednou co správci zboží hmotného kongregace od něho založené vytykáno, že ten jeho sbor ustanoven jest ku zjednávání blaha duševního pro knězi i ostatní lid a že by tudíž neměl se zároveň zabývati péčí o zboží hmotné; načez sv. Vincenc odpověděl: Jsme lidé sestávající z duše a z těla, a nutno tudíž i o tělesné potřeby i o potřebné zboží hmotné míti péči. A totéž platí, vzácné shromáždění, jak ráčíte dojistá všichni uznávati, také o našem družstvu. Jeho účelem jest sice též pečovati hlavně o vzdělání ducha, o blaho duševní našeho lidu. K dosahování však účelu toho potřebuje i naše družstvo zařízení také hmotného, a tuť jest ovšem na místě prvého budova. Až posud jí nemáme. Zde v semináři jsme jenom trpění, ba možná, poněvadž potřebuje seminář místností svých k účelům svým, někdy i nerádi vidění. A i kdyby tomu tak nebylo, místností seminářské nám nepostačují a tím méně by stačily v budoucnosti, když bude, jak pevně

doufáme, družstvo naše se rozšiřovati a podle stanov svých i schůze veřejné s veřejnými přednáškami ob čas slaviti, pro jakéž schůze nejen v semináři, ale ani v Hradci vůbec, jak posud stojí, by místností vhodných a s dostatek prostranných k nalezení nebylo. Potřebí tedy pro družstvo naše velkého reprezentačního sálu.

2. Družstvo naše založilo svůj časopis *Obnova*, kterýž, díky Bohu, nalezl hned na počátku svém obliby i předplatitelů více, nežli jsme se byli nadáli. Časopis potřebuje místností redakčních i administračních. Až posud je v nájmu a má platiti nájemného ročně 300 zl., a i tak se nám již obnos per 60 zl. slevuje; neboť předešlý téhož bytu nájemce platil ročně 360 zl. nájemného.

3. Družstvo naše má značný podíl v biskupské kněhtiskárně; i ta je až posud v nájmu a platí ročně nájemného s činžovním grošem 370 zl. 80 kr. A vzdor tomu, že jsme již k původním místnostem pronajali o dva byty více, nedostačí; vše jest malé, úzké, temné a vlhké; není tam žádné kanceláře pro ředitele, a dělníci kazí si tam zrak ba i zdraví vůbec.

4. Stává v Hradci jednoty katolických tovaryšů: víte, že i takovéto, za dnu našich veledulezité jednoty, potřebují pro sebe prostorných, slušných, tedy nejlépe vlastních místností; a v Praze to byl sám nynější náš nejdůstojnější pan biskup, který co tehdejší předseda, o pořízení zvláštního vlastního domu pro jednotu katolických tovaryšů úsilovně pečoval a tužbu svou šťastně ve skutek uvedl. Zde těch tovaryšů tolik není, aby se muselo pro ně na vlastní jejich dum pomýšleti; jsou v nájmu a platí ročně 100 zl. nájemného; v budově družstva by sice též byli v nájmu a nějaké nájemné by platili; ale nabyli by místností dostatečných a přiměřených, kde by spolek jejich bytování trvalé měl zabezpečené.

5. Máme v Hradci také diecéšní jednotu Cyrillskou; ta jest nyní podnájemcem jednoty katolických tovaryšů; i ta by ráda v budově naší nalezla útulku; mohla by tam jak své činné členy ku cvičení shromážďeti, tak i časem veškeré místní jednoty po diecési roz-

ptýlene svolávatí a s nimi ku osvězení a zvelebení hudby i písně ryze církevní produkce veřejné dávati.

6. Pakli kde vubec, tož dojistá v městě biskupském zvláště jest nad míru žádoucí katolická beseda pro pohlaví mužské; i té tedy mohlo by býti dopřáno v domě našem přístřeší, a tam by byl zárodek nadějeplný pro čilejší katolický ruch v městě i jeho vukolí a v diecési.

7. Do Hradce jakožto do města katedrálního, kde i církevní úřadové diecéšní své sídlo mají, přicházejí a scházejí se kněží z veškeré rozsáhlé diecése; kromě na nejvýše nedělí a zasvěcených svátku není téměř dne, aby sem jeden nebo i více kněží najednou nezavítalo; pravidelně se hledí ubytovati v biskupském semináři kněžském i studentském; avšak i tu, ačkoliv páni ředitelové všemožně nějakého koutku vyhledávají, nežřídká místností nestačí: -- farní a katechetské konkursní zkoušky musejí právě k vůli místnostem kladeny býti na prázdniny velikonoční a hlavní; jak dobře by v těch neznázích bylo pomozeno, kdyby družstvo naše mělo zvláštního domu! I za doby kněžských exercicií by velmi pěkně takový dům posloužil; vždyť právě letos bylo n. p. kolem pul-třetího sta účastníků, tak že oba semináře nemohly je všecky pojmouti; a což teprv, kdyby byly, jak si některé vikariátní porady pastýřské přejí, dvoje exercicie najednou, jedny české a jedny německé? -- Z těchto příčin by byla zřízena v domě tom také kaple s mešní licencí, jako jest n. p. v katolické ressoursi Vídeňské, v domě jednoty katolických tovaryšů v Praze i jinde a jinde, tak že by tam i ti přichozí kněží mši svatou sloužiti nebo mši svatě sloužené třebaš i s přítomnými nekněžími obcovati mohli.

8. Možná, že buď některý zdejší kněz nebo i kterýkoliv kněz deficient přál by si v tom domě, když by tam bylo vhodných přibytku, za nepřelhané nájemné stále přebývati; to by neslo družstvu užitek, a zařízení několika takových bytu i s kuchyněmi nezdražilo by dojistá přílišně stavbu.

9. Jak k vůli těm v domě tom ubytovaným jedno-tům, tak k vůli těm kněžím přichozím zamlouvalo by se

v přízemí domu toho zaříditi slušnou restauraci s půvabnou pro teplé počasí zahrádkou; povolení k zařízení tomu by se zajisté získalo, a prospěch ne jeden by z toho zařízení bezpečně plynul.

10. Pražské provinciální koncilium z roku 1860, a po něm i diecéšní synoda královéhradecká z roku 1863, touží po zakládání církevních museí, jelikož jsou sem tam rozličné liturgické, mnohdy i opravdu velice umělecké předměty, kterých se již neužívá, pohozeny, kdežto by vydatně mohly sloužiti v muzeu jak pro památku, kterak bývalo, tak pro poučení, kterak by býti mohlo neb mělo. V Litoměřicích již takového diecéšního musea stává; u nás po něm velice již toužil zvěčnělý pan biskup Dr. Josef Jan Hais. Bude-li uiti družstvo naše vlastní budovy, mohlo by býti i to diecéšní církevní muzeum v ní umístěno, čímž bychom zároveň i jednu ještě intenci, kterou milovaný a obětovný nebožtík velepastýř Josef Jan provésti mnil ale pro předčasnou smrt provésti již nemohl, z vděčnosti k němu ve skutek uvedli.

11. Družstvo našemu nejpodobnější jest družstvo Vlast se sídlem v Praze; a i to jak víte, ač nemá své vlastní kněhtiskárny a jest v účelu svém o program politický užší, koná již po delší dobu sbírky k zakoupení zvláštního domu pro své účely; přejeme jim co stejnosmělejcím svým přátelům zdaru co nejlepšího; nechtějme však zustati za nimi pozadu. Audaces fortuna juvat.

Tolik o potřebě a prospěšnosti domu spolkového.

Mimo to dovoluji si připomenouti věc dvojí:

a) Zvěčnělý pan biskup Karel Haul má zde v Hradci stálý pomník ve zbudovaném za něho, a to hlavně od diecése, semináři studentském Boromaeum, nebožtík pan biskup Josef Jan Hais v diecéšním ústavu pro hluchoněmé Rudolfinum; slušno a žádoucí, aby podobně nynější náš nejdůstojnější Vrchní Pastýř Edvard Jan měl zde take stálého pomníku; on jest otcem, zakladatelem, nejlaskavějším Mecenásem i nejštědřejším podporovatelem našeho družstva; účely družstva jsou kříženými záměry jeho; křísení, buzení a obnovování života křesťansko-katolického, šíření katolického

tisku patří k nejvroucnějším jeho tužbám; může — na památku jeho — budiž založen dům náš!

b) V roce 1897 bude slavena 900letá památka mučennické smrti našeho sv. zemského patrona biskupa Vojtěcha, kterýž, jak víme, z naší diecése, narozen v Libici u Poděbrad, pocházel; kéž by do té doby spolkový náš dům stál a byl u příležitosti slavení té památky účelům svým otevřen! A snad, aniž bych chtěl ustanovením jinými předbíhati, i jméno toho světce mohl by ten náš dům nésti; jestiž sice družstvo naše pod ochranou svatého Jana Nepomuckého, anť sv. Jan nejen patronem naší vlasti, nýbrž i předním patronem naší diecése; máme ale již jménem sv. Jana opatřené mnohé jiné ústavy; tak v diecési naší Dědictví sv. Jana Nepomuckého ku podporování kněží nešťostím postižených, v Praze dědictví sv. Jana Nepomuckého na vydávání dobrých českých kněh a Joanneum na podporování katolických učňu; i dopřeje dojísta rád též sv. Jan svému sv. národovci, aby jeho jménem byl opatřen dům náš spolkový, kterýž by pak stál pod ochranou patronu těch obou a nazýval se diecésní spolkový dům sv. Vojtěcha nebo i krátce Adalbertinum.

Ku provedení pak všeho toho nám dopomáhej všemohoucí a nejvyšš moudrý i dobrotivý Buh! (Hlučný souhlas.)

Po dalším výkladu věci předkládá předseda valné schuzi tyto otázky: 1. Má se spolkový dům stavěti? Valná schuze odpovídá: Má se stavěti. 2. Má se jmenovati Adalbertinum? Schuze toto jméno schvaluje. 3. Má se postaviti pod c. k. hejtmanstvím vedle seminářské zahrady? Schuze s místem souhlasí. 4. Má se stavěti dle plánu předloženého? Schuze přijímá plán v principu, výbor ho má však ještě prozkoumati. Stavba se má zadati po vypsaní konkursu jednomu staviteli, a druhý má býti požádán za dozor. Vubec valná schuze zplnomocňuje výbor, aby myšlenku diecésního spolkového domu Adalbertina provedl.

Tím bylo tedy rozhodnuto, že se má Adalbertinum stavěti, kde se má stavěti, jak se má stavěti; a poněvadž

se jim měla oslaviti památka smrti sv. Vojtěcha, který byl umučen r. 997, také kdy má býti stavba dokončena. Poněvadž se toto usnesení stalo 23. srpna 1895 neměl výbor mnoho času, aby dílo tak rozsáhlé provedl: nezbyvalo tudíž nic jiného než přikročiti ku práci ihned.

2. Zadání stavby, svěcení základního kamene.

Výbor máje na zřeteli usnesení valné schuze zkoumal plány a rozpočty Adalbertina sám: aby pak obé prozkoumáno a posouzeno bylo také znalcem odborným, odevzdal jak plány tak rozpočty p. c. k. vrchnímu inženýru Řepišovi v Hradci Králové, který s nevšední ochotou a laskavostí plány i rozpočty zkoumal, třikráte do schuze přišel a konečný soud pronesl, že plán jest zcela slušný, a ceny v rozpočtu že jsou zcela přiměřené. Tuto práci rozsáhlou, která zajisté zabrala mnoho času, který panu vrchnímu inženýrovi v jeho velmi rozsáhlé agendě nezbyvá, vykonal p. c. k. vrchní inženýr Řepiš zcela zadarmo bez jakékoliv odměny, začež mu tímto budíž vzdán veřejný a zasloužený dík. Na soud tohoto znalce mohl dojísta výbor úplně spoléhati, a proto přikročeno ku vypsání konkursu na zadání stavby.

Konkurs byl vypsán v denních listech Čechu a Národní Politice a v týdenících Českém Východu a Obnově a to v následující formě:

Politické družstvo tiskové pod ochranou sv. Jana Nep. v Hradci Králové zadá cestou veřejného offertního řízení stavbu diecévního spolkového domu Adalbertina v Hradci Králové. Práce: nádennická, zednická, kamenická, kovářská, tesařská, pokrývačská, sochařská a štukatérská v úhrnném obnosu 85.008 zl. 44 kr. zadají se jednomu podnikateli. Ostatní práce: klempířská (3053 zl. 99 kr.), truhlářská (7078 zl. 50 kr.), zámečnická (4025 zl. 10 kr.), sklenářská (1771 zl. 42 kr.), natěračská (1962 zl. 54 kr.) a dlaždičská (490 zl. 30 kr.) zadají se také buď v celku jednomu offertentovi nebo možno podati oferty na jednotlivé práce zvlášť. Plány, rozpočty, výměry a podmínky jak obecné tak zvláštní jsou vyloženy počínaje 19. březnem t. r. vždy od 10 hodin do 12 dopol. a od 4 do

7 odpoledne v místnostech spolkových v Hradci Králové, velké náměstí č. 34. I. posch. k volnému nahlédnutí. Oferty buďtež náležitě zapečetěné a dle ustanovení podmínek řádně sepsané s vadicem v podmínkách stanoveným, avšak mimo obálku ponechaným, podány nejdříve do 31. března 1896 do 12 hodin v poledne předsednictvu družstva. Politické družstvo tiskové pod ochranou sv. Jana Nep. V Hradci Králové, 17. března 1896. Dr. Alois Frýdek, bisk. generální vikář, předseda. Dr. Fr. Šule, professor theologie, jednatel.

Ofert došlo více. Všecky byly náležitě prozkoumány a porovnány, a ve výborové schůzi byly práce následovně zadány: Položka prvá p. inženýru Františku Hellmannovi, úředně oprávněnému staviteli v Jaroměři, práce truhlářská p. Josefu Hlavatému z Pražského Předmostí, zámečnická p. Františku Paulíkovi z Hradce Králové, klempířská p. Štěpánu Paulovi z Hradce Králové, sklenářská p. Josefu Hozovi z Kuklen a práce natěračská p. Josefu Komárkovi z Chrudimí.*)

Ve smyslu usnesení valné schůze požádán byl p. architekt Weinhengst, aby převzal dozor nad prováděním stavby, což on za přiměřenou remuneraci učiniti slíbil.

Poněvadž na místě nynějšího Adalbertina stála vojenská prádelna, bylo potřebí nejprve sbořiti tuto. S bouráním se počalo dne 19. března 1896 na den sv. Josefa, který dojísta vedle sv. Vojtěcha bude vždy chrániti Adalbertinum proti všem nepřítelům a nájezdům, ať se dějí odkudkoliv.

Když přípravné práce pokročily tak daleko, že mohl býti posvěcen základní kámen, vykonal obřad tento vysdp. Msgr. Dr. Alois Frýdek, předseda družstva ve čtvrtek dne 23. dubna 1896 na den sv. Vojtěcha. Průběh této jednoduché ale důstojné slavnosti byl následující:

*) Ostatní práce ponechal si výbor ve vlastní režii, a byly provedeny takto: Kamna dodali: p. Matěna z Velkého Třebošova, p. Kliepera ze Sadské a p. Seykora z Prahy; prvý dodal kamna hliněná, ostatní dva železná. Práci malířskou provedli: p. Nejedlý z Nového Bydžova a pp. Hejman a Tichý, oba z Hradce Králové. Rolety dodali pp.: Věclák z Libčan, a Knepr, Thoř a Flegel, všichni tři z Hradce Králové. Nábytek koupěn od firem: Gottwald, Stoupa v Praze, a Knepr v Hradci Králové. Tři veliká zrcadla dodal p. Kieslich v Hradci Králové a kuličnické koupen od p. Neubauera v Praze. Vodovod zhotovila firma Waldek & Wagner v Praze, elektrické zvonky firma Spítm v Praze. Hromosvod pracoval p. Jma z Kutné Hory.

Podnikatel stavby p. inženýr Hellmann postaral se ve středu a ve čtvrtek časně z rána o přiměřené vyzdobení staveniště, zejména základního kamene, kterýž pracoval p. Zdeněk Ježek, sochař v Hradci Králové. Ve čtvrtek pak v 9 hodin sloužil vys. dust. p. předseda družstva Msgr. Dr. Alois Frýdek v seminářském chrámu Páně tichou mši svatou, při které pp. bohoslovci zapěli píseň *O Maria, útočiště naše* s vložkou *Anděl lásky*. Již na mši sv. dostavili se páni zástupcové města Hradce Králové, totiž JUDr. p. František Ulrich, purkmistr, p. továrník Karel Schulz a p. Josef Pilnáček, radové a p. architekt Viktor Weinhengst, výbor. Dostavili se též pp. inženýr Hellmann, podnikatel stavby, jednotliví offerenti, kterým byly zadány práce řemeslné, několik duchovních přespolečných, některé vznešené dámy, výbor družstva v celém počtu a vybrané obecenstvo. Po mši sv. odebral se průvod za zpěvu písně *Sv. Václave, seminářskou zahradou* na staveniště. Tam se zatím shromáždilo na sta účastníků, kteří svou přítomností dodali posvátnému úkonu rázu slavnostního. Když pak pp. bohoslovci zapěli přiměřenou kantatu, vystoupil vysdp. světitel na řečniště slavnostně ozdobené a za obecné pozornosti potěšen jsa tak četně shromážděným vybraným obecenstvem promluvil takto:

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteří staví jej. Tak přátelé drazí, jak Vám známo, již v písmě svatém Starého Zákona píše žalmista Páně. A tak soudí i dobrý náš národ, maje ode dávna příslovím: *S Bohem začni každé dílo, podaří se ti až mílo*. A proto též svatá naše katolická církev má upravené obřady, dle kterýchž každý důležitý podnik již při svém počátku ve jménu Božím bývá požehnán.

Dle toho i my, vzácné shromáždění, sešli jsme se dnes na tomto staveništi, abychom požehnání Boží vyprosili té stavbě, kterouž zde právě počíná. Politické družstvo tiskové pod ochranou sv. Jana Nepomuckého ode tří roku v diecési naší Kralohradecké založené,

Máť, jak již víte, postavena zde býti budova důležitá: diecéšní dum spolkový, kde kněží i nekněží mají se

scházeti, aby podle hesla našeho zeměpána „Spojenými silami“ ve všeobecném se vzdělávání, jak toho časy právě plynoucí vyžadují, pokračovali. — aby ve svatém náboženství i v životě podle náboženství hodně se utvrzovali. — aby ku pěstování zásad křesťanských i v životě veřejném vzájemně se sílili a podporovali, — aby odtud dobrým tiskem i na venek, na obecnostvo širší blahodárně působili. — a aby se zde i přiměřeně a slušně v pravé křesťanské lásce po přátelsku pobaviti mohli.

Důležitý to dojísta účel, a žádoucí proto požehnání Boží i ku stavbě domu, v němž a z něhož účel ten má býti dosahován.

A vybrali jsme k této pobožnosti výroční svátek sv. našeho zemského patrona Vojtěcha čili Adalberta, i chystáme se slaviti v blízké budoucnosti devítistoletou památku mučnické jeho smrti: dejž Bůh, aby do té doby bylo to naše Adalbertinum se zvláštní svou domácí kaplí na jeho počest postaveno!

Zasluhujet dojísta od nás ten svatý náš patron takového oslavení: vždyť z naší diecése pochází; stáláť kolébka jeho na hradě Slavníkově v Líbici u Poděbrad, kdež právě dnes náš nejdůstojnější pan biskup, nejštědřejší protektor našeho družstva dlí, konaje apoštolský svůj úřad, visituje a svaté birmování uděluje; a byl dále ten svatý Vojtěch prvním ze synů našeho milého národa českého, jenž se stal biskupem, a to biskupem v Čechách, a co takový velice horlivě pečoval o spásu svěřeného svého lidu, odvraceje ho od pohanských pověr a nepravosti, a přiváděje ho ku křesťanské zbožnosti i ctnosti; — ba i ku blahu časnému těch svých soukmenovců pilně přihlížel, anť uvedl do Čech první mnichy Benediktiny a založil jim klášter v Břevnově u Prahy, odkudž oni nejen náboženství křesťanské rozšiřovali, nýbrž i půdu země vzdělávali, vědy, umění i řemesla pěstovali, školy pro lid zakládali a pravou kázeň i osvětu zaváděli a šířili.

Takový obrovský úkol neklade si ovšem a nemůže si klásti naše budoucí Adalbertinum ani naše družstvo, nemajíc k tomu daleko prostředku; máme však přece, jak jsem byl alespoň krátce vyložil, v rozměrech malých

účel podobný; a jen když toho docílíme, budeme se, byť i ne rovnati, přece podobati těm našim svato-Vojtěšským Benediktinům, budeme podobně jako oni prospívati drahé naší vlasti i milému národu: čemuž račiž otcovsky žehnati Bůh na přímluvu svatého Vojtěcha čili Adalberta, jehož jméno dum náš ponese. — na přímluvu sv. Jana Nepomuckého, pod jehož ochranou naše družstvo od svého počátku pracuje. — na přímluvu všechněch našich svatých zemských patronů vůbec, kteréž jsme byli o to před chvílí v průvodu k tomuto místu starožitnou naší písní svato-Václavskou vzývali, a kteréž jakož i nejblahoslavenější Matku Boží v denních modlitbách družstva kněží členové o to vzýváme. Amen.

Po této promluvě následovalo svěcení samo. Na to přečetl jednatel družstva p. Dr. František Šulc, professor theologie, listinu, kteráž jest uložena do základního kamene: zní takto:

J. N. SSS. T. Hucusque auxiliatus est Dominus (I. Reg. 7. 12). certe etiam ulterius auxiliabitur. —

Positus et benedictus sum die 23. Aprilis 1896. navim Petri gubernante Leone XIII. anno undevicesimo, provinciam Bohemiae ordinante Francisco de Paula cardinali de Schoenborn anno undecimo, dioecesim Reginae Hradecensem regente episcopo Edvardo Joanne Nep. Brynych anno quarto.

Sortes Austriae tunc ordinabat Franciscus Josephus I. Imperator et Rex anno quadragesimo octavo, ejus locum Pragae tenebat comes de Coudenhove anno primo, Reginae Hradecii Venceslaus Šolta anno quinto. — Consul urbis regiae dotalis Reginae Hradecii tunc erat JUDr. Franciscus Ulrich anno secundo.

Posuit me postulante Sodalitate politico-literaria sub tutela s. Joannis Nepomuceni Franciscus Hellmann, architectus Jaroměřii, benedixit autem Msgr. Dr. Aloisius Frýdek, Protonotarius et Suae Sanctitatis praelatus domesticus et capituli decanus, ut portarem Adalbertinum, centrum et focum vitae catholicae dioecesos. — Adalbertinum vocatur in honorem sc. Adalberti, qui fere ante 900 annos martyr obiit.

Sodalitas tunc numerabat ultra octingentos sodales et benefactores, ex quibus sequens consilium electum est: (následují podpisy výboru družstva).

T. j. Ve jménu Nejsvětější Trojice. Až dosud pomahal Pán, zajisté že i dále pomůže.

Byl jsem položen a posvěcen dne 23. dubna r. 1896, když loďičku sv. Petra řídil Lev XIII. roku 19., církevní provincii českou spravoval František z Pauly kardinál ze Schoenbornu roku 11. a v diecési Králové Hradecké vládl biskup Edvard Jan Nepomucký Brynych roku 4.

Osudy Rakonska tehdež pořádal František Josef I. císař a král roku 48., jehož místodržitelem v Praze byl hrabě Coudenhove roku 1. a v Hradci jej zastupoval Václav Šolta roku 5. Starostou královského věnného města Hradce Králové byl obojího práva Dr. František Ulrich roku druhého.

Položil mne na žádost politického družstva tiskového pod ochranou sv. Jana Nepomuckého František Hellmann, stavitel z Jaroměře, a požehnal mne Msgr. Dr. Alois Frýdek, domácí prelat Jeho Svatosti a protonotář a kapitulní děkan, abych nesl Adalbertinum, střed a ohnisko katolického života celé diecése. Jmenuje se Adalbertinum na památku sv. Vojtěcha, který téměř před devíti sty roky zemřel smrtí mučnickou.

Družstvo tehdež čítalo kolem 800 členů a dobrodinců, ze kterých byl zvolen tento výbor: Dr. Alois Frýdek, kapitulní děkan, předseda; Bohumil Hakl, papežský komoří a děkan v Hořicích, místopředseda; Dr. František Šulc, professor theologie, jednatel; Václav Uhlí, vik. sekretář a farář ve Velké Jesenici, pokladník. Výboři a náhradníci: Antonín Dvořák, děkan v Nebovidech; František Chejnovský, farář v Sedražicích; František Reyl, ředitel Boromea; Jan Schmal, biskupský vikář a farář v Bělohradě; Dr. Jan Soukup, professor theologie; Tomáš Střebský, děkan v Mikulovicích; Antonín Schreiber, biskupský vikář a farář v Slatinanech; Josef Šťastný gymnasiální katecheta v Králové Dvoře; František Vorlíček, kaplan v Pardubicích a František Walter, arciděkan v Chrudimi.

Následovaly údery na základní kámen (vysoce dust. p. světitel vykonal tento obřad hned po svěcení) a to: p. JUDr. František Ulrich, purkmistr jako zástupce královského věnného města Hradce Králové, p. továrník Karel Schulz, jako zástupce průmyslu, p. Dr. Jan Soukup, senior professoru theologie, professor theologie Dr. Can. Vincenc Ruth jako diecéšní předseda jednot katolických tovaryšů, p. inženýr František Hellmann, jako podnikatel stavby, p. architekt Viktor Weinhengst, dozorce stavby a Msgr. Bohumil Hakl, místopředseda družstva. Všichni pánové pronesli hesla, přiměřená slavnosti právě konané a účelu Adalbertina.

Po úderech na základní kámen zapěli pp. bhoslovci píseň sv. Vojtěcha *Hospodine pomiluj ny a když vys. dust. pan světitel vsem přítomným za jejich účastenství poděkoval a provolal jim Sláva*, byla slavnost svěcení základního kamene Adalbertina ukončena.

Ze staveniště samého byl zaslán hned po svěcení Jeho Biskupské Milosti do Libice u Poděbrad tento telegram: *Capite anguli posito caput dioceseseos, ut ex loco natali divi Adalberti benedicat, rogatur. Firmum domus Martyri Adalberto dicatae fundamentum familiae Antistiti Edvardo devotissime addictae documentum.* — Po položení (hlavního) základního kamene prosíme, aby hlava diecése udělila požehnání. Pevný základ domu zasvěceného mučenníku Vojtěchovi buďž důkazem rodiny nejuctivěji oddané biskupu Edvardovi.

Jeho Milost ráčil ihned telegraficky odpovědět: *Operi, cujus hodie fundamentum positum, libentissime benedicat Episcopus.* — Dílu, jehož základ dnes položen, co nejochotněji žehná Biskup.

Z došlých telegramů a blahopřejných dopisů připomínáme následující:

Jeho Osvícenosti hr. Vojtěcha Schönborna: *Ku dnešnímu slibnému zahájení krásného díla dovoluje si z plna srdce přátí Boží požehnání hrabě Vojtěch Schönborn.*

Jednoty Litomyšlské: *Pod ochranou Boží nechť roste Adalbertinum k radosti tisíců a Jednoty Litomyšlské.*

Velmi lichotivý a vzletný dopis zaslal vsdp. Dr. Josef Burian, sídelní kanovník Vyšehradský, předseda arcidiecésního spolku katolických.

3. Postup práce, vnitřní rozdělení Adalbertina.

Stavba mohla z počátku pokračovati jenom zvolna. Bylo počasí dosti nepříznivé, deštivé, a mimo to jsou i základy — jako v Hradci Králové vůbec — hluboké. Také bylo velmi často potřeba čerpat vodu a to jak dešťovou tak pramenitou, což v postupu práce vadilo. Avšak přes to a přes věštění různých proroku pokračovaly veškeré práce tak, že byly v ustanovenou dobu hotové, a dne 24. srpna r. 1897. tedy prvního dne po uplynutí dvou roku, kdy p. t. p. předseda družstva promluvil o stavbě Adalbertina, a kde valná schůze stavění diecésního spolkového domu schválila, byl v síle Adalbertina první banket.

Abychom poněkud upozornili na obtíže při kopání základů, připomínáme, že se na jednom místě ve vzdálenosti čtyř metrů pod zemí přišlo na roh nějaké mohutné staré stavby, z opracovaných uhelníku, z čehož patrně, že tato zeď byla kdysi venku, a že celé čtyři metry nad ní jsou navážka. Na jiném místě v podobné vzdálenosti našly se skořábky z ústřic, z čehož opět vysvítá, že celé čtyři metry jsou navážka.

Aby byla stavba dukladná jest veskrze v základech beton z vápna Kuffsteinského (romencement) a to dle potřeby 60 cm., 1 m. nebo více. Aby se předešlo vlhkosti jest po celé budově nad soklem nepromokavá lepenka. Dále bylo usneseno, aby se dal po celé budově vně i vnitř kamenný sokl, což v rozpočtu nebylo, a aby nebylo Adalbertinum kryto taškami, jak bylo navrženo v původním rozpočtu, nýbrž aby jako budova monumentální kryto bylo břidlicí. Poněvadž jest na západní straně budovy pozemek 12 m. široký podél celé budovy, usneseno ostatní část až ku vjezdu do města od sl. obce najati a upravití ji v zahradu. Urovnání půdy provedl p. podnikatel stavby, zahradu upravil p. zahradník Valeš, a plot zhotovil p. Halounek, mistr zámečnický v Hradci Králové. Poněvadž dále obecně se uznalo, že bude nejen ku ozdobě, nýbrž

i ku prospěchu Adalbertina, když bude mít zahradu nejen na straně západní, nýbrž i na straně východní, požádal výbor družstva biskupský kněžský seminář, aby přenechal k Adalbertinu na straně východní šest metru široký pruh své zahrady. Seminář této žádosti vyhověl, avšak za náhradu, že družstvo vystaví semináři lourdskou jeskyni, kuželník a dá svým nákladem starou seminářskou zeď sbořiti a vystaví novou. Vše to bylo přijato a provedeno. Tím vším, zejména základy, vydání vzrostlo, a rozpočet musil býti překročen. Nejhlubší základy Adalbertina jsou 5 m. 30 cm. a jen zcela nepatrná část jest 5 m. 50 cm. Na jiných místech jsou v Hradci Králové základy 6 m. 82 cm., 7 m. ano 8 m. 62 cm. i více.

Budova Adalbertinim sestává ze čtyř traktu: předního, zadního, pravého a levého, tak že celá budova tvoří kvadraturu a uprostřed se nachází dosti prostranný dvůr. Pod celým traktem předním a levým a částí traktu pravého jsou sklepy; pod traktem zadním sklepu není. Trakty: přední, pravý a levý jsou o dvou poschodích, zadní má jenom jedno poschodí, což se stalo z té příčiny, aby byla celá budova vzdušnější. Kanály záchodové spojují se ve dvoře a ústí do hlavního kanálu, mimo budovu na ulici se nacházejícího.

Spodní části veškerých základů, jak již připomenuto, jsou betonovány, ostatní pak až po dlažbu sklepu, nebo kde sklepu není, až po teraín z lomového kamene do malty hydraulické vyzděny.

Zdivo skleповé sestává většinou z cihel nových, jenom nepatrná část jest z cihel starých. Zdivo veškerých poschodí jest zhotoveno z cihel nových do malty hydraulické, podobně i veškeré klenby: sklepy, chodby v přízemku a v prvním patře.

V budově nacházejí se troje schody a to: jedny trojramenné hlavní, v předním traktu, vedoucí z přízemku až do druhého poschodí; jedny dvouramenné vedlejší v traktu levém až na pudy vedoucí a jedny o jednom rameni v koutech zaokrouhlené v traktu zadním vedoucí do prvního poschodí a odtud na pudy. Schody hlavní a levého traktu jsou zhotoveny ze žuly, schody traktu zadního z tvrdého pískovce

Vazba střech sestává ze stolice stojaté; krovy jsou pobity prkny a celá střecha jest kryta anglickou břidlicí s podkladem lepenkovým. Střední a oba postranní risality jsou opatřeny kopulemi, které jsou vyzdobené plechovou mušlečkou dekorací a pokryté rovněž anglickou břidlicí.

Stropy jednotlivých poschodí sestávají ze železných travers, do nichž jsou uloženy stropové trámy. Podlahy jsou z větší části z prken hoblovaných 33 mm. silných, jen v místnostech čelnějších: v sále, v kapli, v místnostech restauračních a k vůli větší tvrdosti a trvanlivosti ve strojovně tiskárny jsou podlahy z dubových frýsku. Chodby jsou vydlážděny plotničkami cementovými, jen ve vestibulu, v odpočívadlech schodu a před místnostmi musejními a před kaplí nalézá se dlažba terazzo. Stropy všech místností jsou rákosované a hladkou, jednoduchou omítkou opatřené; jen v místnostech restauračních jsou stropy ozdobnější. V sále, v kapli i ve vestibulu nalézá se omítka dekorativní, okrasy ze sádky; částečně také ve hlavním schodišti a ve velké místnosti musejní. Galerie sílu spočívá na dvou kamenných profilovaných sloupcích.

Veškerá okna místností obydehých jsou dvojitá a otvírají se do vnitř; okna v chodbách jsou jednoduchá. Celá budova jest opatřena několika hromosvody. Jednotlivé trakty jsou na podlažích odděleny požárními zděmi.

Délka hlavní fronty obnáší 47·10 metru, šířka 31·25 metru, a v celém Adalbertím nacházejí se následující místnosti: I. Ve sklepech v předním traktu: sklep pivní se dvěma lednicema, prádelna pro hostinského a maldlovna, jakož i prádelna pro nájemníky a sklepy pro ně; v pravém traktu jsou sklepy vinné; v levém sklepy pro nájemníky. II. V přízemku jest v předním traktu v pravo byt pro domovníka a dvě místnosti restaurační; v levo dvě místnosti pro knihkupectví a dvě pro časopis „Obnova“; hlavní schodiště a dvoje záchody; v levém traktu jest místnost pro Jednotu katolických tovaryšů, schodiště a skladiště papíru; v pravém traktu se nachází výčep, kuchyň restaurační s bytem hostinského, spíž s pokojíkem pro služky a ložnice pro učně z tiskárny; v zadním traktu

jest strojovna tiskárny, byt faktora tiskárny, nocelehárna pro katolické tovaryše, schodiště a záchody. III. V prvému poschodí jsou v předním traktu tři místnosti pro diecéšní muzeum, dvě místnosti spolkové, v levém traktu pak jest byt ředitele tiskárny, (tři pokoje, kuchyň, předpokoj) a pět pokojíku menších, hostinských; v pravém traktu jest spolkový sál, sahající až do druhého poschodí (20 m. dl. 11 m. š. 9 m. v.); v zadním traktu jest sazárna tiskárny s písárnou a dvě místnosti spolkové. Trakt zadní jest spojen s traktem předním ohnivzdornou pavlačí. IV. Ve druhém poschodí jest v předním traktu uprostřed kaple zasvěcená sv. Vojtěchu oltář zhotovil p. Antonín Sucharda, akademický malíř a sochař z Nové Paky; lavice a jiné nářadí p. Josef Netuka, truhlář na Slezském Předměstí — a zákristie; v pravo jest byt soukromý o třech pokojích a kuchyni; podobně na levo a v levém traktu jsou čtyři byty soukromé a to dva o dvou pokojích a kuchyni, dva jen o dvou pokojích. Druhé poschodí pravého traktu, jak již podotknuto, zaujímá spolkový sál, ve kterémž jest na severní straně galerie, do které se vstupuje hlavním schodištěm a hlavní chodbou. V. Pudy jsou rozděleny pro hostinského, pro tiskárnu, pro Jednotu katolických tovaryšů a pro nájemníky.

Architektonické provedení fasád jest ve slohu barokovém, a obzvláště průčelí hlavního traktu vyniká bohatším provedením. U hlavní kopule v průčelí nachází se freska provedená p. Ludvikem Nejedlým z Nového Bydžova, představující sv. Vojtěcha, an se r. 992 navrácí z Říma do Čech. Když zavítal sv. Vojtěch do Čech, zastavil se na Zelené hoře, odkud žehnal rodné zemi své, která byla od jeho odchodu stížena suchem a neúrodou. Modlitba sv. Vojtěcha byla vyslyšena, nebe vydalo hojný déšť, jímž svlažená země opět se zotavila.

Oslavila tedy diecése Královéhradecká devítistoleté jubileum mučnické smrti sv. Vojtěcha v Hradci vystavením diecéšního spolkového domu jemu zasvěceného a prvním diecéšním sjezdem katolíku. Mimo to byl oslaven sv. Vojtěch a to o svém svátku 1897 v Libici. Tamní

duchovní správce vdp. Tomáš Blažek, osobní děkan a vik. sekretář postaral se o to, že na oslavu jubilea svato-Vojtěšského konaly se v Libici od 19. do 30. dubna 1897 svaté missie. Na den sv. Vojtěcha odpoledne svěcen byl missijní kříž, kterýž obřad vykonal ndp. biskup královéhradecký, an se právě vracel z Prahy, kdež měl téhož dne ráno v chrámě sv. Víta slavnostní kázání na oslavu jubilea svato-Vojtěšského v Praze. Ku slavnému posvěcení missijního kříže dostavilo se do Libice z Hradce přes třicet duchovních a veliké množství věřícího lidu z farnosti libické a z osad okolních, tak že oslava svátku sv. Vojtěcha v jeho rodišti byla také důstojná.

Počali jsme Adalbertinum a dokončili jsme je; budiž z toho Bohu chvála! Počali jsme diecéšní sjezd katolíků a ukončili jsme ho také; buďtež za to Bohu díky! Počali jsme tuto knížku a dokončili jsme také ji; budiž i z toho zveleben Bůh! Diecése Královéhradecká oslavila svého rodáka sv. Vojtěcha důstojně, budiž jí z toho požehnání!

OBSAH.

	Str.
Úvod , ,	1
<i>I. Diecéšní sjezd katolíků v Hradci Králové.</i>	
1. Příprava na sjezd.	
Přípravný komitét	5
Provolání na sjezd	7
Pastýřský list před sjezdem	15
Pořádek sjezdu	21
2. První den sjezdu, 22. srpna.	
a) Valná hromada Ústředního Sdružení katolických spolků	23
b) Svěcení Adalbertina	27
c) První schůze v divadle Klicperově	39
Volba předsednictva a jeho promluvy	44
Telegramy Sv. Otci a Jeho Veličenstvu,	47
První slavnostní řeč: O politice, J. Osv. Karel Erv. hr. Nostitz	49
Resoluce	58
3. Druhý den sjezdu, 23. srpna.	
a) Schůze ranní	59
Pozdrav za diecési brněnskou, vsdp. kanovník Dr. Pospíšil .	59
Pozdrav za arcidiecési pražskou, vsdp. kanovník Dr. Krásl .	60
Pozdrav za diecési bndějovickou, vsdp. Msgr. Dr. Jirák . .	62
Druhá slavnostní řeč: O životě rodinném, p. šk. rada Fr. Lepař	66
Resoluce	76
Pozdrav za katolickou Moravu, p. JUDr. Moric Hrnban, advokát v Olomouci	76
Pozdrav za katolíky z Ameriky, dp J. Šinkmajer, farář české osady v Iowa City	79
Třetí slavnostní řeč: O tisku, p. redaktor František Štábl .	80
Resoluce	97
Pozdrav pí. Terezie Šnoblové	98
b) Valná schůze Jednoty katolických učitelů	98
c) Třetí schůze, 23. srpna odpoledne	101

	Str.
Čtvrtá slavnostní řeč: O českých dějinách, vdp Dr. Gustav Domabyl	101
Resoluce	113
Pozdrav za katolíky Čechy z Vídně, p. Josef Zahradník, posluchač filosofie	114
Pátá slavnostní řeč: O poměrech rolnických, p Josef Krubner, rytíř řádu Františka Josefa	116
Domáci poklad čili desatero pravidel našich předků	122
Šestá slavnostní řeč, druhá o poměrech rolnických, p. Josef Ječný, rolník z Běchar	124
Resoluce	134
Sedmá slavnostní řeč: O otázce dělnické, p. Václav Myslivec, dělník z Prahy	134
Resoluce	138

4. Třetí den sjezdu, 24. srpna.

a) Čtvrtá schůze	139
Pozdrav za diecési litoměřickou, vsdp. Dr. Josef Kordáč	139
Pozdrav Jednoty Našeho Domova z Olomouce, dp. Jos. Vévoda	142
Osmá slavnostní řeč: O otázce školské, ndp. Edvard Jan Nep Brynych, biskup	143
Resoluce	169
Promluva p říd. učitele Václava Špačka	170
Pozdrav p. Františka Vrbenského	171
Pozdrav J. Osv. Ferdinanda hr. Chotka	171
Devátá slavnostní řeč: O otázce sociální, vdp. Dr. Rudolf Horský	172
Resoluce	196
Ukončení sjezdu	197
Promluva vsdp. opata Ferdinanda Bursíka	197
Závěreční promluva J. Osv. hr. Nostitze	198
Závěreční promluva Msgr. Dr. Al. Frýdka	198
b) Slavnostní banket v Adalbertinu	199

5. Telegramy a blahopřejné dopisy 205

Pastýřský list J. B. M. po ukončení sjezdu	216
--	-----

II. Diecéšní spolkový dum Adalbertinum v Hradci Králové.

1. Vznik a účel Adalbertina	220
2. Zadání stavby, svěcení základního kamene	226
3. Postup práce, vnitřní rozdělení Adalbertina	233

Chyby tisku:

Str.	7.	řádek	18.	z dola	vynech: pa.
»	19.	»	2.		čti: zpátečnictví.
»	20.		15.		mužeš.
	30.		8.		neduvěřujícím.
	31.		17.		nápisem.
	63.		11.		tichošlápkum.
»			9.		úzkoprsému.
			4.		shromáždili.
	115.		8.	»	Wenzels.
»	146.		16.	shora	Úsudek.
	147.		2.	z dola	vynech: nejen.
»	149.		5.	shora	čti: naší.
»	185.		8.		přirozeno.
»			20.		z ní.
»	199.		12.		- slovného.
»	203.		13.	z dola	» přičmíme.
»	213.	»	6.	shora	» Jazlovic.

